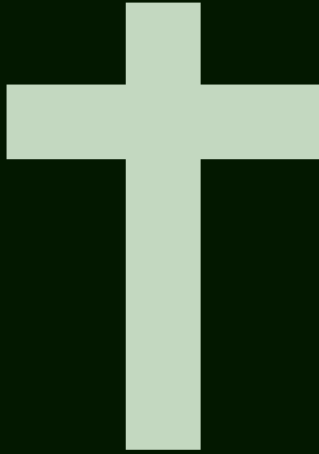

Uare Bible

Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023
c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13

Contents

Mataio	1
Mareko	46
Luka	74
Apostolo	121
Filipi	165
Kolose	170
Tesalonika Ibi'a	175
Tesalonika Vesu	179

Iesu Keriso Hari Manoga Mataio'a Mirihiro

Iesu Keriso Vouga Nize

(Luka 3:23-38)

¹ Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga,

Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoġa duġuru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zeġe vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga.

Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

¹¹ Iosia'e Iekonia* zu ani negoġa duġuru moze.

E'e madaġano Babilonia azaġani'a Isaraela azaġa teite utitaduni, Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze onamiro.

¹² Babilonia haba'a tutuze onamirote'e ġarugano,

Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela moga.

¹³ Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima moga, Eliakima'e Azora moga.

¹⁴ Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga, Akima'e Eluida moga.

¹⁵ Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana moga, Matana'e Iakobo moga.

¹⁶ Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.

Maria'a Keriso rae hunirote'e vazeġa, Iesu fureniro.

¹⁷ E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida madaġano, zeġe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o onao Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaġano zeġe ega nidu'a'e 14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e madaġano'ono'o onao Keriso madaġano zeġe ega nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro

(Luka 2:1-7)

¹⁸ Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a Maria'e Iosefa ira'auġa. Anianine izema hahurogano, Vine Zaġoġaono'o Maria'e ahi'eta reiro.

¹⁹ Maria i'a, Iosefa'e haġai duduġa vazeġa, e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuġune modi'uma rae zamariro.

²⁰ Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga 'ahogani'a iġunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazaġa Maria'e Vine Zaġoġaono'o ene teha.

²¹ Ani'e ubuga 'ahoga furenoidene, ani niġa'e Iesu rae turaho'i. Mazaġa ani'e ane vaze sau'azenono'o ġabozi'uma.

²² A'e ibite peroveta vazeġani'a Zuhi'a Boro ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ Ġiano'! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaġa 'ahogani'a ahi'eta re'uma, ebu ubuga 'ahoga fureniuma.

Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma.

E'e hugani'e, "Badi'a'e emeġe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuġure viga'a ġoere nirote'e idunaġano hakaadu inuga Maria zamaharo.

²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niġa'e Iesu rae turahiro.

* 1:11 Ni 'ahoga'e Iehoiakina 1:23 1:22-23 Isaia 7:14

2

Edega Azaḡani'a Iesu Vaḡe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniga madaḡano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehe-mao fureraro. E'e madaḡano, edeḡa azaḡa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeḡa boro azaḡa. Ebu ze vase ḡadiziro, raena'a,

² "Iuda azaḡa kini ra'ete'e vazega'e mouma fureraneha? Mazaḡa eme mada'a ite'ete'e moneḡa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kinigani'a fureranate'e tahiḡa radu ani mazao kuranoga veize areha."

³ kini Heroda'a ḡoere e'e igirotene, zamaḡani'a adudaro. Ebu Ierusalem azaḡa nidu'a zuni zamaze'a adudaro.

⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa nidu'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a nu'ozadu ḡadiziro, raena'a, "Keriso ani'e nouma furer'a'uma?"

⁵ Zeḡe'a naenaena'a, "Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neḡano furer'a'uma. Mazaḡa peroveta vazega'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ 'O Iudea haba'ano Betelehema neḡa, ḡa'e Iudea neḡa boroboro zamaḡano mene zuhu'a. Mazaḡa ḡae'ono'o ibitozini'ete'e vazega 'ahogani'a onai'uma. Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azaḡa, Badi'a vase ibitozini'uma zu taufi'uma."

⁷ Ebu Heroda'a edeḡa azaḡa sifu huzadu no'e madaḡa huneo buzuva'a furerarote'e ederiro.

⁸ Ebu edeḡa azaḡa Betelehema neḡano tuḡuze'ena'a, ziro, raena'a, "Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vaḡo'i. Horono'idene, eḡe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i."

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ḡoere igi hauḡirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a ite'ete'e moneḡa haba'ano horonirota'a'e, e'e buzuvaḡani'a bare fureraro. Zeḡe'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro.

¹¹ Zeḡe'a ne zamaḡa diuḡiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edeḡa azaḡani'a ḡuḡuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze ḡau manomanoḡeta fuhi'adu ḡahuno nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoḡa manoḡa ebu murava hohoḡa manoḡa.

¹² Ebu Badi'a'a iḡunao edeḡa azaḡa ihoziro, raena'a, "Heroda vaḡe ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zeḡe haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edeḡa azaḡani'a iḡunirote'e enogano Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a iḡunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iḡuno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo eḡe'a iḡuno'i rae zi'uma. Mazaḡa kini Heroda'a ane uti azaḡa tuḡuzadu ene kome'a manoga veize vaḡi'uma."

¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamaḡano Izipi haba'a onamiro.

¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazega mazao reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

"Izipi haba'anono'o eḡe ubude hune ariro."

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauḡiro

¹⁶ Kini Heroda'e edeḡa azaḡani'a so'onirote'e vesu'u ederirote, ani maḡune rudaro. Ani'e edeḡa azaḡani'a ihonirote'e madaḡa idunaḡano me'odadu ene'e muri 'aheu heuḡa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaḡa tuḡuzadu Betelehema neḡa zu uhiḡa haba'a nidu'a zamaḡano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname guraḡa ḡonaga nidu'a zimi hauḡiro.

¹⁷ A'e peroveta vazega Eremia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "Rama neḡano roḡae 'ahogani'a zamaḡa are rudanadu kuaui niarote'e igiro.

Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro, ebu ani vase'a naminoga hezahoziniro."

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

¹⁹ Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iḡunao fureraro, nina'a,

* 2:2 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' 2:6 2:5 Mika 5:2 † 2:9-10 'Ahoga'e, 'buзуva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.' 2:18 2:18 Eremia 35:15

²⁰ “Iḡuno'i. Tahī'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaḡa tahi'a kome'a matihi reirote'e azaḡa 'ai rudau haḡeḡa.”

²¹ E'ano'o Iosefa'a iḡunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro.

²² Rehano Akelao'e moga Heroda iḡuri madu Iudea haba'a kiniḡa reirote'e igirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iḡunao nirote'e idunaḡano, ze Galilea haba'a onamiro.

²³ Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretāo radiro. A'e peroveta vazeḡani'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Iesu'e Nazareta vazeḡa rae re'uma.”

3

Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro

(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

¹ E'e madaḡano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a,

² “Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha.”

³ Ibite peroveta vazeḡa Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

“Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,

'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i.”

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaḡa hina haḡairo zu boromakau ogaḡa miniḡa hina gabaḡano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro.

⁵ Ierusalemāono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuḡa ḡenaḡa neḡa nidu'anono'o vazevaze'a Ioane vaḡe onamiro.

⁶ Ebu ze'a sau'aze rae fureniretene Ioridana vuḡano bapatizoziro.

⁷ Farisea azaḡa zu Sadukea azaḡa ḡehaḡani'a bapatizo mouga radu Ioane vaḡe onairo. Ebu ani'a ze horozitotene ziro, raena'a, “Za'e Zarama ubugaubuga heuḡa! Vaze'a zae mazaḡo, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine ferāu muhino'i, rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma.

⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurirote'e haḡaiḡa fureno'i.

⁹ Ebu ago 'ahige zamāro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zi'ohe, Badia'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga haḡaine zuni idaḡa.

¹⁰ Izidi Badi'a'a giro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoga mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ḡihurine, e'e tahiḡa veize, eḡe'a vu hina bapatizozī'ohe. Rehano eḡe ḡaruna onaite'e vazeḡa ani ḡiḡi'ani'e ufeta ḡiḡi'a. Ani'e eḡe vitihoga. Eḡe'a ani tamaka odohe'ete'e tuḡureḡa vazeḡa rae rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoga ebu ire roga hina bapatizozī'uma.

¹² Maho hirive'ete'e madaḡano, vaze'a kari hina rouḡa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iḡuḡa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaḡano ti'ohe, rehano iḡuḡa'e mene vidau'ete'e ire rogaḡano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma.”

¹³ E'e madaḡano Iesu'e Ioane'a bapatizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vaḡe Ioridana vuḡa onairo.

¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, “Ḡae'a eḡe bapatizohifo. Nougā'ahi ḡa'e eḡe vaḡe onaeha?”

¹⁵ Iesu'a naenaeni, raena'a, “Izidi'e 'ouge haḡao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a haḡaifine, 'ougi'uma.” Ebu Ioane'a Iesu ḡoere mae ḡihinadu bapatizoniro.

¹⁶ Iesu bapatizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo ninḡa teige ane vaḡe ovairote'e horoniro.

¹⁷ Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ḡoeriro, raena'a, “‘Adi'e eḡe ubude. Eḡe'a zamare borofe'ohe. E ani mazaḡo matu'e rudau'ohe.”

4

Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro
(Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)

¹ E'e ġarugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zaġoġani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro.

² Iesu'e e'ea mada 40 zamaġano ohere zu madai nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro.

³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vaġe onairo, nina'a, "Ġa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ġihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ġoe'a nidu'ao ġabode radi'uma."

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalemna neġa boro zaġoġa tutune onamadu kuru neġa hitaga huneno ohoniro.

⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ġa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazaġa Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuġure viga ġae vaġe tuġuzi'uma.
Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'i."

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maġa hitaga hune tutune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeġe ġau manomano nidu'a ihoniro.

⁹ Ebu nina'a, "Ġae'a eġe zamao ġuguradu kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma."

¹⁰ Iesu'a nina'a, "Mene! Eġe mazaono'o vaġino'i! Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i."

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaġine onamiro. Ebu tuġure vigan'a onaadu dananiro.

Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ġu'a neġano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro.

¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neġano radiro. Ebu neġa e'e modadu Kaperanauma neġa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neġa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaġano.

¹⁴ Ibite peroveta vazegħa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ "Zebuloni zu Nafatali haba'a'e
Galilea du'ura genaġano zu Ioridana vuġa moneafao.

A'e Galilea haba'a ra'ohe,
ebu e'e haba'ano Iuda mene azaġani'a zuni radiu'ohe.

¹⁶ Uzabo zamaġano radiu'ete'e azaġani'a aġaġa boro horoneha.
Rune zauhaġa haba'ano radiu'ete'e azaġa rana aġaġani'a aġazeha."

¹⁷ E'e madaġanonono'o Iesu'a haramoġa ġadaheniro, raena'a, "Sau'anono'o ġihuro'i, mazaġa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaġa 'ai haniteha."

Ane Tahi'atahi'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraġa genaġano oname'enogano, vase 'aheu horoziro. Ze'e gozone mau'ete'e azaġa. Vaze tiba'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ebu negoġa Anderea. Ze du'urao re'eva feune radiunu.

¹⁹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe ġaruna hegoto'i. Vaze re'evazi'ete'e vazeġa rouga veize ihozi'uma."

²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genaġano bare onamiro ebu vaze 'aheu negoġeta horoziro. Anianine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e moze teite ġasi zamaġano re'eva zigoga faine radiunu. Ebu Iesu'a zeġe 'aheu huziro. "Eġe hegoto'i."

²² 'Ougirotene ze'e zogone ġasize zu moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azaġa Faiziro

(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaġano ragave'ena'a, Iuda azaġa zeġe nu'onu'o neġano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoġa haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro.

²⁴ Ebu Iesu hariġani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azaġa nidu'a tutuze ani vaġe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaġa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa, ketokete'ete'e azaġa zu ahirize haganoga mene idaġa azaġa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro.

²⁵ Galilea haba'a, Dekapolisi* neġa boro, Iudea haba'a, Ieruselema zu Ioridana vuġa moneafa haba'anono'o vaze ġuġuvaġani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Maġano Haramiro

(Luka 6:20-23)

¹ Iesu'a vaze ġuġuvaġa horozitotene, ani maġa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaġe onairo.

² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

³ "Zamaze zaharaġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.

⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa ze'e Badi'a'a namizi'uma.

⁵ Zamaze roġeġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa zeġe 'evorao haba ri'ini'uma.

⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haġaihi rae inare'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge haġai'uma.

⁷ Vaze vetuġazi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa Badi'a'a ze vetuġazi'uma.

⁸ Zamaze deheġa azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa ze'e Badi'a horoni'uma.

⁹ Vazevaze unihio mae manofe'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae huzi'uma.

¹⁰ Badi'a ura haġae'ete'e u'ano, vaze'a sausauzi'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta,

mazaġa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eġe hegote'ete'e u'ano, vaze'a rae sausauzine, agirezine ga ġurire'ena'a ġoere sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a manohuga hide'ohe.

¹² Za, matu'e rudano'i, mazaġa Badi'a'a adureo naeġa'e boro bagaġa zini'uma. Vouġaze'a peroveta ibi'a azaġa zuni de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agaġa

(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ Dama'e ġau manoġa ra'ete'e teige, za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'adao dama heuġa. Rehano dama inigani'a dauġine, iniga bare furenoga mene idaġa. Gau 'ahoga veize mene manoġa. A'e mae modadu vaze'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaġa heuġa. Maġa hitagano radiu'ete'e neġa boro'e 'u'uranoga mene idaġa.

¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uġano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a agaze'ohe.

¹⁶ Ihure agaġani'a vaze nidu'a agaze'ete'e teige, zae haġai manoġa vaze mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vaze'a zae haġai manoġa horonadu Moze adureo niguni'uma.

* 4:25 Huga'e 'Neġa boro gaubanana'

Mose Goro Ġoe'a

¹⁷ Za'e, eġe'a Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġa ġoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeġe ġoere'a hudanoga veize onairo.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauġogano Mose goro ġoe'a mirihoġa kome'a fase zuni mene dauġi'uma, rehano goro ġoe'a nidu'a'e huda'uma.

¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ġoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae ovo'i'uma. U iniu'a goro ġoe'a tihitihinine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae iti'uma.

²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ġoere hegote'eta'a'e, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa haġaiġa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maġunu zu Gorugoru

²¹ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vase 'ahoga maune, kotani'uma.'

²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoġa mazao maġunine, kotani'uma. Iniu'a negoġa ġoere sau'a nine, Iuda azaġa nu'onu'o zamaġano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ga hahizaġa,' rae reine, ire roga zamaġano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ġae'a dibu'o fataġano ġahunogo hau'ete'e madaġano negoġo 'ahogani'a ġae mazao maġunirote'e zamaro'idene,

²⁴ ġahunogo'e fata ġenaġano modo'i, ebu negoġo vaġe onamadu ane teite uniho manof'o'i. E'e ġaruganobu'u bare onaadu ġahunogo hano'i.

²⁵ Ġa'e vase 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ih i radu ani teite kota onami'uma. E'e madaġano ġanine ge ibio uniho manof'o'i. Mene 'ouġine, ani'a ġa kota vazeġa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neġa taufe'ete'e vazeġa 'evorao oho'adu ġu'a neġano oho'i'uma.

²⁶ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ġezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ġezano'i.'

²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roġae ġiaġiane'ena'a, ane zamao roġae omo teite bazihi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ġezaneha.

²⁹ Ġae eda'e ubumaġani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e ubumaġa ġude modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

³⁰ Ebu ġae eda'e 'evo'ani'a haġai sau'a haġao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaġa ahiriġo tahiġa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriġo nidu'a ire roga zamaġano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeġa, Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aġa mirihadu inuga hano'i.'

³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ġezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ġezo ibiġano inuga tuġune'ete'e heuġa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roġaġa teite hahurine, ani zuni ubuma ġezau'ete'e heuġa.

Ago Ġoitoro'i

³³ Ibi'a azaġa mazao reirote'e goro ġoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ġoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ġoitoro'idene huga haġao'i'

³⁴ Rehano e zi'ohe, ġoere nagiga 'ahoga ago ġoitoro'i. Adure niġano ago ġoitoro'i, mazaġa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a.

³⁵ Raha niġano ago ġoitoro'i, mazaġa raha'e Badi'a'a odaġa ti'ete'e haba'a. Ierusalem a niġano ago ġoitoro'i, mazaġa Ierusalem'a'e Kini Boro, Badi'a neġa boro.

³⁶ Ġoitorirote'e mene haġaine ruda'uma rae ago ġoitoro'i, mazaġa ġaboneze zu zae'a mene haġairo. Za'e iguze tiba zuni mae 'urunoga zu mae ġunoga mene idaġa.

³⁷ Zae'a nagini 'ahoga haġai'uma ro'idene, 'O'e, e haġai'uma', ga 'Mene, e mene haġai'uma' da'o rae ro'i. Goere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Haġai Sau'ano Ago Naenaetito'i
(Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ġae ubuma sausauno'idene ga ġae ġonone vahego'idene, vazeġa e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ġonone zu vahego'i.'

³⁹ Rehano e zi'ohe, vaze sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ġaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ġaniga zuni notonohano'i.

⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'aġa zuni hano'i.

⁴¹ Vaze 'ahogani'a riġa tuġuzena'a, zae'a ane ġau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i.

⁴² Iniu'a umizo'idene hau taġo'i, zu ġauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azaġa Zamaro'i
(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeġa Mose goro ġoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Gae nabudi zamaro'i, ebu ġae agire vazeġa he'ehe'eno'i'

⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azaġa zamaro'i, ebu zae sausaenzi'ete'e azaġa veize kurano'i.

⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazaġa Moze'e vaze manoġa zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu vaze haġai duduġa zu ve'oġa veize idane irugu tuġunadu ru'au'ohe.

⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaġa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeġa mene zini'uma. Takesi azaġa'e haġai sau'a azaġa rehano, zeġe zuni ze zamare'ete'e azaġa zamare'ohe.

⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manoġa haġaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aġu'a azaġa zuni 'ouge haġae'ohe.

⁴⁸ E'ano'o agire azaġa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oġa o'o'a teige, za zu ve'oġa 'ahoga ago haġao'i."

6

Ġahugo'i

¹ Ġiano'i, za'e vaze'a ġianoga veize vaze zamao haġai manoġa ago haġao'i, mazaġa zae Moze adureo naeġa mene zini'uma.

² E'ano'o ġau 'ahoga zahara vazeġa haune, zama guhi azaġa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaġa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o neġano zu ibio haġae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae haugheha.

³ Ġau 'ahoga zahara vazeġa haune, zae nabudi uhiġa vazeġa zu ago ihono'i.*

⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaġuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haġate'e haġaiġa horonadu naeġa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru
(Luka 11:2-4)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaġa teige ago kurano'i. Mazaġa ze'e vaze'a horozoga veize nu'onu'o neġano zu ibi boro ġenaġano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeġa nidu'a mae haugiro.

⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuġadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaġa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haġate'e haġaiġa Moze'a horonadu naeġa zini'uma.

⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aġu'a azaġa teige, huga o'o'a ġoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaġa ze'e goere ġehaġa hina kuraune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe.

⁸ Ze ago hegoto'i, mazaġa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeġa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeġe Mama adureo,

eme umi'e'ohe, vaze'a ġae guba'e'ena'a ġa niġo'e zaġoġa re'uma,

¹⁰ ebu ġa'a vaze nidu'a ibitozi'uma,

ebu adureo ġae ura'a hudau'ete'e teige, raha adao zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuġa rife'eno'i,

¹² ebu emeġe'a eme sausaufe'ete'e azaġa zeġe sau'a rae mode'ete'e teige, emeġe sau'a zu rae modofoi.

¹³ Emeġe'a haġai sau'a haġaihi rae reine, sau'ano ago tutufo'i,

ebu Satani'ono'o mae vaḡifo'i.†

¹⁴ Zae'a vaze sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma.

¹⁵ Rehano zae'a vaze sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaḡozaḡe'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaḡozaḡo'idene, zama guhi azaḡa teige, ago vetuḡarau rado'i. Ze'e, vaze'a horozadu zeḡe'a zaḡozaḡe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeḡa nidu'a mae haugiro.

¹⁷ Rehano zae'a zaḡozaḡo'idene, viradu iguze si'o'i.

¹⁸ 'Ougine, vaze'a za'e zaḡozaḡe'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haḡaate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Ḡauze Adureo Mae Nu'one To'i

(Luka 11:34-36, 12:22-34, 16:13)

¹⁹ Zae veize raha 'adao gau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu ḡonotu'ohe.

²⁰ Rehano zae veize gauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu mene ḡonotu'ohe.

²¹ Mazaga za'a gauze manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureḡa heuḡa. Ubumaze manoga reine, zae ahiri nidu'a'e agagani'a iriva'i'uma.

²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaḡano agaḡa'e uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idaḡa.

Ago Zamare Adudano'i

(Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ḡabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazaḡa ḡabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga.

²⁶ Hitanao rafiu'ete'e niniḡa ḡiano'i. Ze ezone mene ḡorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neḡano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, gubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe.

²⁷ Zae bo'aḡano iniu'e zamare adudaune, ḡabone'a tahiḡa nu fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakaga'e nougenouge ḡuhure'ete'e ḡiano'i. Ze mene gaue'ohe zu dabuaze mene turine'ohe.

²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakaga 'ahoga'e ma'ora vazega kini Solomona'a haḡairote'e dabuaga manomano vitinoga.

³⁰ Butu vega'e izidi ḡaboga, hena ohogore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?'

³² Badi'a aḡu'a azaḡani'a 'ahiguḡa nidu'a vaḡe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ḡauḡa urate'eta'a'e edega.

³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaḡo'i. 'Ougine e'e ḡauga nidu'a zuni zini'uma.

³⁴ E'ano'o za ohogore veize ago zamare adudano'i. Mazaḡa ohogore gauga'e ohogoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i

(Luka 6:37-38, 41-42)

¹ Badi'a'a za'e sau'a azaḡa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i.

† 6:13 Fare mirihrote'e nu'e raena'a, 'Ga'a ibitozini'ete'e ebu gae gigi'a zu agaḡa'e mada tugutuḡu oname'ohe. Amen.'

² Mazağa zae'a ġau 'ahoga moneo vase mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni zae'e sau'a re'uma. Za'a vase mazao nagini haġaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haġai'uma.

³ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuga ġiane'ohe. Rehano nougadu ġae ubumao be'a gado ireġa mene ġiane'ohe?

⁴ Ġae ubumaġo be'a gado ireġa 'e'e rehano, ġa'e negoġo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaġo be'a dinunu e'e mae vaġinihi.'

⁵ Ġa, zama guhi vazega, ibite geno ġae ubumao gado ireġa e'e mae vaġino'i. Ebu ġa'a faine ehamanadu negoġo ubuma mazaono'o dinunuga mae vaġini'uma.

⁶ Ġau zaġoġa ġuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ġuzuhi'uma.*

Badi'a Mazao Umido'i

(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine zini'uma. Za nagini vago'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouguine hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouguine ibiheta vavaozini'uma.

⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaġine hidi'uma ebu iniu'a toketoketine ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'aġano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe?

¹⁰ Ebu ane'a ġozone umidine, mohe ha'umahe?

¹¹ Za'e sau'a azaġa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaġa hube hune ġau manoga zini'uma.

¹² E'ano'o vase'a zae mazao haġai manoga haġae'ete'e urato'idene, zae zuni zeġe mazao haġai manoga haġao'i. 'Adi'e Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a ihozirote'e ġoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiġa

(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiġano diuġo'i. Mazaġa runeo diuġite'e ibiġa ibihetaġa'e rafaġa zu boro, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e ġehaġa.

¹⁴ U ġabone tuġutuġu diuġe'ete'e ibiġa ibihetaġa'e kokosiġa zu e'e ibiġano onamoga'e riġa, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e tahiġa.

Ire ebu Ire Maġa

(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ Ġuriro peroveta azaġa ġiano'i. Ze mamoe naminamiġa teige onai'uma, rehano zeġe zama'e butu ġuniġa vihovihoga heuġa.

¹⁶ Ire'e maġa horonadu nagi ireġa ederi'uma. Vaini maġa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu fiġi maġa'e ġunu renoga'ono'o mene ini'ohe.

¹⁷ E'e teige, ire manoga nidu'a'e maġa manoga ini'ohe, u ire sau'a'e maġa sau'a ini'ohe.

¹⁸ Ire manoga'e maġa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maġa manoga mene ini'ohe.

¹⁹ Maġa manoga mene ini'ete'e ireġa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe.

²⁰ E'ano'o zeġe haġai horonadu ze'e vase nagiġa ederi'uma.

²¹ Ege mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaġa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eġe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haġaiġa haġae'ete'e vazegani'a da'o ibitoha'uma.

²² Badi'a kota madaġano, vase ġehaġani'a eġe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ġae nio Badi'a goere ihozido, zu ġae nio vine sau'a hegoze buzido zu ġae nio giġi'a haġaiġa ġehaġa haġaido'.

²³ 'Ougine, eġe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haġai sau'a azaġa, eġe mazaono'o vaġino'i.'

Egadu Haġae'ete'e Azaġa

(Luka 6:47-49)

²⁴ Eġe ġoere egadu haġae'ete'e vazega'e huhuzaġa. Ani'e vatava rana neġa ogorarote'e vazega heuġa.

²⁵ Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavera boro'a feuradu neġa beirutene, e'e neġa'e mene higarro, mazaġa vatava rana ogorarro.

²⁶ U eġe ġoere egadu mene haġae'ete'e vazega'e hahizaġa. Ani'e ni'uri rana neġa ogorarote'e vazega heuġa.

* 7:6 Huga'e, 'Badi'a goere mene igi'ete'e azaġa mazao ago barebare ihozo'i.'

²⁷ Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororotene ebu zavara boro'a feuradu neġa beirotene, e'e neġa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ġoe'a nidu'a hauġirotene, vaze ġuġuvaġani'a ane ihore u'ano zaguzagaro.

²⁹ Mazaġa Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teige mene ihoziro, rehano Badi'a gigi'a hina ihoziro.

8

Lefera Vazeġa Fainiro

(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Iesu'a maġanonon'o ovairotene, vaze ġuġuvaġani'a ane hegote onamiro.

² Lefera vazeġa 'ahogani'a ani vaġe onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene faiho'!"

³ Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro.

⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vaze 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazeġa vaġe onamadu ahi'o ihono'i"* Ebu ġae'a manorate'e vaze'a ederifine, Mose'a reirote'e ġahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

Uti Azaġa Ġihi'ani'a Iesu mazao Firo

(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neġa boro diuġirotene, Roma uti azaġa ġihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro,

⁶ raena'a, "Zuhi'a Boro, eġe tuġure vazeġa 'ahoga'e ahi'a haganoga mene idaġa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a ġiginadu ġaniġanau radiu'ohe."

⁷ Iesu'a nina'a, "Eġe'a onamadu faini'uma."

⁸ Rehano uti azaġa ġihi'ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e mene vaze manoga, e'ano'o ġae'a eġe ne diuġoga'e mene manoga. Rehano ġoere da'o ro'i, 'ouġine eġe tuġure vazeġa'e manori'uma."

⁹ Mazaġa e'e zuni vaze 'ahoga 'u'uġano ġae'ohe, zu eġe uti azaġa'e eġe 'u'uġano ġae'ohe. Eġe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Eġe'a eġe tuġure vazeġa 'ahoga nina'a, "Adi haġao'i' reine, ani'e haġae'ohe."

¹⁰ Iesu'a e'e ġoe'a iġirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azaġa ziro, raena'a, "Eġe'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie ġigaru'ete'e vazeġa'e Isaraela azaġa zamaġano ize mene horoneha!"

¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azaġa ġehaġani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaġano Aberhamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma.

¹² Rehano Iuda azaġa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamaġano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu ġononeze atiti'uma."

¹³ Ebu Iesu'a uti azaġa ġihi'aġa niro, raena'a, "Onamo'i. Ġa'e eġe mazao fie'ete'e teige, ġae tuġure vazeġa'e manori'uma." Ani'a 'ouge reirotene madaġano tuġure vazeġa e'e manoriro.

Vaze Ġehaġa Faiziro

(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuġirotene Petero emoġa roġaeġa'e uġinadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a baġaġa.

¹⁵ Iesu'a roġae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai dauġiro. Ebu ani iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

¹⁶ Goravare'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa ġehaġa Iesu vaġe tutuze onairo. Ani'e ġoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu uġi azaġa nidu'a faiziro.

¹⁷ A'e peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"Ani emeġe gigi'a meiro ebu emeġe uġi mae vaġiniro."

Iesu Hegote'ete'e Vazeġa

(Luka 9:57-62)

¹⁸ Iesu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao nu'oru radoga horozirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Du'ura moneafa fare onamihi."

* 8:4 A'e, dibu'o vazeġani'a ahiri udahadu manoreha reifine 8:17 8:17 Isaia 53:4

¹⁹ E'e madaġano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu vaġe onaadu niro, raena'a, "Ihore vazeġa, ġae'a no'e onamine, e ġae hegoti'uma."

²⁰ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi."

²² Rehano Iesu'a nina'a, "Ġa'e eġe hegoto'i. Vine ruga azaġani'a rune azaġa ġuri'uma."

Zavara 'Uiro

(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ġasio tirirotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiro.

²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ġasio kafere diuġiro. Rehano Iesu baze radiro.

²⁵ E'ano'o ze'a ane vaġe onamadu evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeġe ġabofo'! Eme nariga zubure'ohe!"

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, "Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!" Ebu ani iġunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougirotene, zavara zu sa'u'e roġeru hauġiro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, "Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ġoere egohu'ohe."

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro

(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa 'ahe'u'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ġugi'teta 'ahine, e'e ibiġano vaze'a onamoga mene idaġa reiro.

²⁹ Ebu ze ġihau багаġa ani ġoreniro, raena'a, "Badi'a ubuga! Ġa'e emeġe mazao nagini urate'ohe? Ga'e, kota madaġa ġonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeġe vaze onahehe?"

³⁰ U tahiġa faġano aba ġehaġani'a ogau radiunu.

³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Ġae'a eme hegofe bufo'idene, aba ġuġuvaġa 'omo mazao tuġufo'i."

³² Ani vine sau'a zina'a, "Onamo'il" 'Ouge reirote, ze vaze 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaġano diuġiro. Ebu aba e'e nidu'a maġa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuġiro ebu hunuhune rudaro.

³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaġa'e dure neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa mazao nagini'a furerarote'e hariġa nidu'a me'odoziniro.

³⁴ Ebu e'e neġa azaġa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirote, ani'e zeġe haba'anono'o vaġinoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro

(Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ġasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neġa boro Kaperanauma bare onamiro.

² Ebu vaze nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa faratao bazune teadu ani vaġe herate onairo. Zeġe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirote, ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa niro, raena'a, "Ubude, zamaġo rinedo'i. Gae sau'a 'ai aġutu modeha."

³ 'Ougirotene, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!"

⁴ Iesu ani zeġe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe?"

⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iġunadu onamo'i' rae ni'ete'e?"

⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e ġigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa e'e niro, raena'a, "Eġe'a ġa'ohe, iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'i"

⁷ Ebu vaze 'ai iġunadu neġa onamiro.

⁸ Vaze ġuġuvaġa'e e'e horonirote riharo ebu Badi'a'a 'uguġa ġigi'aġa vaze zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

* 9:8 Ga, vaze harote'e

*Mataio Zamaharo**(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)*

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe hegoto'i." 'Ougirotene ani iġunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo oġarote'e madaġano, takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa ġehaġani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite oġau tiburaro.

¹¹ Farisea azaġani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Nouġadu zae ihore vazeġa e takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite oġau tiburu'ohe?"

¹² Iesu'a e'e eġadu ziro, raena'a, "Uġi o'o'a azaġa'e gohe vazeġa mene vaġe'ohe, rehano uġi azaġani'a ani vaġe'ohe.

¹³ E'e teiġe, zeġe bare haġai duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu eġe'a mene onairo. Rehano zeġe bare haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu onairo. Badi'a a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vaze vetuġazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu ġoere huga e'e edero'i."

*Ihore Iziga**(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)*

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Emeġe zu Farisea azaġa'e oġomu moneo mada ġehaġa zaġozaġe'ohe. Rehano ġae tahi'atahi'a'e nouġadu mene zaġozaġe'ohe?"

¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite oġau tiburaune, ze mene zaġozaġe'ohe. Rehano zeġe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuġa ranadu zaġozaġi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'ohe, mazaġa dabu'aġa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ġuanadu amahiġa hutubadu borofe ziga'uma.

¹⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuġa fuse† amahiġa zamaġano vaini vuġa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuġa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiġa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiġa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuġa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manoga radiu'ohe."

*Roġae Tahi'aġa ebu Uġi Roġaġa**(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)*

¹⁸ Iesu'a e'e ġoe'a zinirote'e zamaġano, nu'onu'o neġa ġihi'aġa 'ahogani'a Iesu vaġe onairo. Ebu ani zamao ġuġuradu niro, raena'a, "Eġe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ġae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ġabodi'uma."

¹⁹ Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iġunadu ane teite onamiro.

²⁰ Onamirote'e zamaġano roġae 'ahoga, roġae uġi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ġarunio onairo ebu ani dabua 'ariga oboniro.

²¹ Mazaġa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaġa tahiġa obonine manori'uma.'

²² Ebu Iesu'a tehadu roġae e'e ġianiro, raena'a, "Aboe, zamaġo rinedo'! Ġae'a eġe mazao fiate'e u'ano uġiġo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaġano roġae 'ai manoriro.

²³ Iesu'a nu'onu'o neġa ġihi'aġa neo feurirotene, rune badaġa hagrae'ete'e azaġa zu vaze ġuġuvuġani'a harae'ete'e horoziro.

²⁴ Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'i! Roġae tahi'aġa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Rehano ze'e Iesu eġofoharo.

²⁵ Vaze ġuġuvuġa enoneo tuguze buzirote'e ġarugano, Iesu'a ne zamaġa diuġadu roġae tahi'aġa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iġuniro!

²⁶ Ebu e'e hariġa'e e'e haba'a nidu'a zamaġano ġehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeġa Faiziro

²⁷ Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaġano, ubuma kuru vazeġa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ġihau huaro, raena'a, "Davida mariga, eme vetuġafo'i!"

²⁸ Iesu'a ne diuġirotene, ubuma kuru azaġani'a ane vaġe onairo. Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za eġe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro."

²⁹ Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eġe mazao fie'ete'e idunaġano ubumaze'a manori'uma."

³⁰ Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu Iesu'a riġa hune ziro, raena'a, "Zae mazao fureranate'e ġauġa vaze 'ahoga ago no'i."

³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaġano ani hari rae ġehaniro.

³² Ebu ze neono'o buau onamirotene, vaze nu'a vaze 'ahoga Iesu vaze tutune onairo. Vine sau'ani'a vaze e'e ragano radu ani'e ġoeroga mene idararo.

³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazaono'o hegone bunadu mumutafa vazeġani'a ġoeriro. Vaze ġuġuvaġani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, "Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguga mene fureraro."

³⁴ Rehano Farisea azaġani'a raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aġa ġiġi'aġano vine sau'a hegone buneha."

Gau Azaġa'e Tahiga

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ragave'ena'a, zeġe nu'onu'o neġano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariga manoga haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu.

³⁶ Iesu'a vaze ġuġuvaġa horozitotene, vetuġazi, mazaġa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vaze'a mene taufe'ete'e mamoeġa heuga.

³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Hirive'ete'e ġauġa'e ġehaġa, rehano gau azaġa'e tahiga.

³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a mazaog gau azaġa ane mebao tuġuzoga veize umino'."

10

Iesu'a Ane Tahi'aġa 12 Tuġuze Onamiro

(Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e ġiġi'aġa ziniro.

² Iesu tahi'a 12 nize'e ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero zu ane negoġa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoġa Ioane,

³ Filipo, Batolomeo, Tomasi, takesi vazeġa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo,

⁴ Roma gavamani vitozini'ete'e duġuruġa vazeġa* niġa Simona ebu Iesu revoharota'a'e, Isakariota vazeġa niġa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuġuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaġa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neġa 'ahogani ago diuġo'i.

⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauġirote'e mamoeġa 'u'a onamo'i.

⁷ Ebu neġaneġa diuġe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i.

⁸ Uġi azaġa faizo'i, rune azaġa ġabozo'i, lefera azaġa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeġa mene haġairo, e'ano'o naeġa ago mae'ena'a ġahugo'i.

⁹ Moni niharazeo ago odoho'i.

¹⁰ Ragavo zamaġano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuġu ago odoho'i, mazaġa gau vazeġa'e nagini urate'ete'e ġauġa'e hidi'uma.

¹¹ Haba'ahaba'a zu neġaneġa diuġine, de'ea mae ġihizi'uma vazeġa vaġo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neġa mode iġuno'i.

¹² Ani ne diuġo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i.

¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azaġa'e manoga ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeġe rana radi'uma. U mene manoga ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaġi'uma.

¹⁴ Haba'a ga neġa 'ahoga azaġani'a zae mene mae ġihizo'idene ga ġoereze mene egozeno'idene, odaze hu'uruġa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neġa mode iġuno'i.†

¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaġa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a kota madaġano zae mene mae ġihizirote'e neġa azaġa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tahi'atahi'a'a Aduga Hidi'uma

(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ġuniġa bo'aġano mamoe tuġuze'ete'e teige, e za agire azaġa bo'aġano tuġuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'o'i‡ zu Tubugo niniga teige sau'a ago haġao'i.

¹⁷ Rehano vaze ġiazo'i, mazaġa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeġe nu'onu'o neġano masizi'uma.

¹⁸ Eġe u'ano gavana azaġa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eġe hari zeġe zu Iuda mene azaġa rae fureni'uma.

¹⁹ Rehano no'e madaġano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nouge-nouge re'uma moneo ago zamare borof'o'i. Mazaġa e'e madaġano za'a re'uma goe'a'e ihozi'uma.

²⁰ Goe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o ġoeri'uma.

* **10:4** Duġuruġa niġa'e Zealota † **10:14** A'e vaze'a ze mene mae ġihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ **10:16** Zarama'a maniġa veize eda'erau avotite'ohe.

²¹ Negoḡani'a negoḡa revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuḡuzi'uma.

²² Eḡe u'ano vaze nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo ḡonaga meite'e vazeḡa'e ḡabone hidi'uma.

²³ Haba 'ahogano za sausauzo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema harame oname hauḡogano, eḡe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tah'i'a'e ane ihore vazeḡa mene vitini'uma ebu tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a mene vitini'uma.

²⁵ Tah'i'a'e ane ihore vazeḡa teigi'uma reine idaḡa ebu tuḡure vazeḡa'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaḡa. Vaze'a eḡe, zae Zuhi'a, Belezebulo^S rae huhine, zae, eḡe tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vaze'a sausauzo'idene, ago ze rihozo'i, mazaḡa u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene hauḡi'uma.

²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu eḡe mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaḡa nidu'a ḡihau rae fureno'i.*

²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idaḡa ra'ete'e azaḡa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazaḡa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaḡa.

²⁹ Tiburi niniga 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene uiti'uma.

³⁰ Badi'a'a zae vadini iguḡa nidu'a nugu zuni edeḡa.

³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniga vitine ḡihi'aḡa.

³² Iniu'a vaze ubumao eḡe moneo edaune, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo eda'uma.

³³ Rehano iniu'a vaze ubumao e o'ohine, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoḡa, Rehano Benisi

(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoḡa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoḡa mene mae ariro, rehano benisi mae ariro.

³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roḡae'e ani hadoga roḡaeḡa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azaḡa'e zae ne tiba azaḡa re'uma.

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboḡa ufeta zamarine, ani'e mene eḡe tahi'a re'uma.

³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e mene eḡe tahi'a rae re'uma.

³⁹ Iniu'a ane ḡabone obone ḡiganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ḡabone eḡe 'uano modine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.

Naeḡa Hidi'ete'e Vazeḡa

(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ḡihizine ani'e eḡe mae ḡihihe'ohe, zu iniu'a eḡe mae ḡihihine ani'e eḡe tuḡuhiroto'e vazeḡa mae ḡihine'ohe.

⁴¹ Iniu'a peroveta vazeḡa'e Badi'a ḡoere ra'ete'e vazeḡa rae mae ḡihinine, ani'e peroveta vazeḡa hidi'ete'e naeḡa hidi'uma. Iniu'a duduḡa vaze'e vaze duduḡa rae mae ḡihinine, ani'a vaze duduḡa naeḡa hidi'uma.

⁴² Ebu iniu'a eḡe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaḡa ra'eta'a'e bo'aḡano 'ahoga vu nahuga bioḡa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeḡa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a 12 ihoze hauḡirotene, de'eano'o iḡunadu ne uhiḡauhiḡano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso

(Luka 7:18-35)

^S **10:25** Niḡa 'ahoga'e Satani * **10:27** Girikio, E'a uzabo zamaḡano zi'eta'a'e aḡaḡa zamaḡano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i **10:36** 10:36 Mika 7:6

² Ioane Babatiso'a ġu'a neġano radirote'e zamaġano, Keriso'a nagini haġairote'e hariġa igiro. Ebu ani Iesu ġadinoga veize tahi'aġa tuġuzi.

³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ġadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ġadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazega'e ġahe ga eme vaze 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i:

⁵ Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e ragave'ohe, lefera azaġa'e manore'ohe, teġaze uhuga azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manoga haramozini'ohe.

⁶ Ege mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazega'e manohugaġeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iġunirotene, Iesu'a Ioane moneo vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vaze nagiġa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene.

⁸ 'Ougadu za vaze nagiġa horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazega'e? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azaġa'e kini neo radiu'ohe.

⁹ 'Ougadu vaze nagiġa horonoga veize onamiro? Peroveta vazega'e? O'e. E zi'ohe, peroveta azaġa nidu'a vitize'ete'e vazega'e Ioane.

¹⁰ Ioane moneo Buka Zaġoġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Ġiano'i. Badi'a'a ġae zamao vaze 'ahoga ibite tuġuni'uma.

Ani'e ġae zamao ġae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazega bo'aġano vaze nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ġonoga vazega zuni Ioane vitinoga ra'ohe.

¹² Ioane Babatiso'a haramirote'e madaġaono'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e riġa harama onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vaze'a gigau edau'ena'a, inare'ohe.

¹³ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaġano, peroveta azaġa zu Mose goro ġoe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro.

¹⁴ Ebu zae eġe'a ra'ete'e ġoe'a mae ġihinine, ego'i. Ioane'e, vaze anogani'a ari'uma rae re'uma, Elia heuġa.

¹⁵ Teġaġeta vazega'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi ega'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuġa. Ze rovonadu none tahi'agani'a mone tahi'aġa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

¹⁷ 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehano za mene nianeha.'

¹⁸ Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za raena'a, 'Ioane'e vine sau'aġeta.'

¹⁹ U eġe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe. Rehano za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai sau'a azaġa teite tiburur'ohe.' Rehano Badi'a hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e duduga rae re'uma.

Sau'anono'o Mene Ġihure'ete'e Haba'a

(Luka 10:13-15)

²⁰ Ebu Iesu'e ane'a haġai ġigi'aġa ġehaġa haġairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaġa ze'e sau'anono'o mene ġihuriro.

²¹ Ani'a zina'a, "Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase vetuġaġa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao haġai ġigi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona* azaġa mazao haġaro reifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeġe'a zamare ġihurifo.

²² E zi'ohe, Badi'a kota madaġano, za'e Turo zu Sodoma azaġa aduga vitine hidi'uma.

²³ Kaperanauma azaġa, za Badi'a haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao haġairote'e haġai ġigi'aġa Sodoma azaġa mazao haġaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ġihuradu izidi ize radiu'efo.

²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaġano, za'e Sodoma azaġa aduga vitine hidi'uma.

*Ege Vaḡe Aradu Ahio Ohono'i**(Luka 10:21-22)*

²⁵ E'e madaḡano Iesu'a kuraro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa. E nigu'e'ohē, mazaḡa ḡa'e'a huhuzaḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro.

²⁶ Mama, a hube, 'ouge haḡairota'e ḡa'e'a urate'ete'e ḡauḡa."

²⁷ Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vaze 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa.

²⁸ Taoḡa zu aduga odohe'et'e azaḡa, eḡe vaḡe aro'i, 'ouginge eḡe'a ahirize ohoni'uma.

²⁹⁻³⁰ Eḡe ihoroga'e mene riḡa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eḡe ihore mae ḡihinadu eḡe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaḡa e'e namiḡa zu roḡeḡa.

12*Bana Madaḡa Zuhi'aḡa**(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)*

¹ E'e madaḡano, Iesu'e Bana Madaḡano vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maḡa riri'e madu aro.

² Farisea azaḡani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohē radu Iesu niro, raena'a, "Ḡiano'i, ḡa tahi'atahi'a'e Bana Madaḡa goroḡa varade'ena'a, vuidi hiriveha."

³ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano Davida'a naḡini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro.

⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa ane ḡatinirote'e azaḡa teite aro. Zeḡe'a Mose goro ḡoe'a varadiro.

⁵ Zu za'e Mose goro ḡoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaḡano dibu'o azaḡani'a kuru neḡao gaue'eta'a'e mene ve'oḡa.'

⁶ E zi'ohē, kuru neḡa vitine hune'ete'e vazeḡa ḡihi'aḡa'e 'ahi e'e.

⁷ Buka Zaḡoḡao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohē, rehano za'e vaze vetuḡazoga urate'ohē.' Za ḡoe'a e'e huga ederifone, duduga azaḡa mazao ve'oḡa rae mene zifo.

⁸ Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa."

*'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro**(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)*

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeḡe nu'onu'o neḡa diuḡiro.

¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaḡa'e, Iesu'a vaze e'e fainine zeḡe kotao ohonihi radu, ani ḡadiniro, raena'a, "Bana Madaḡano ugi azaḡa faizine idaḡahe?"

¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aḡano iniu'a mamoe tibuhugaḡeta radu Bana Madaḡano mamoeḡani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaḡini'uma.

¹² Vaze'e mamoe ufeta vitizoga zu ḡihi'aḡa. E'ano'o Bana Madaḡano manoḡa haḡae'ete'e idaḡa."

¹³ Ebu ani'a vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'i." Ani'a 'evo'a einirotene naeḡa 'evo'a teige 'evo'aḡani'a manoriro.

¹⁴ Rehano Farisea azaḡani'a buanadu Iesu manoga ibiḡa ḡoane vaḡiro.

Iesu'e Badi'a Tuḡure Vazeḡa

¹⁵ Iesu'e Farisea azaḡani'a manoga rae ḡo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaḡiniro. Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaḡa nidu'a faiziro.

¹⁶ Rehano ani riḡa ḡoeziro, raena'a, "E'e iniu rae vaze ago ihozoi'i."

¹⁷ A'e peroveta vazeḡa Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ "'Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eḡe tuḡure vazeḡa.

Ani'e eḡe zamarone, eḡe matu'oni'ete'e vazeḡa.

Eḡe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,

ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo haramē furenī'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,

ebu ani'a ne hunio mene hounae ḡoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veḡa mene mae vaḡine'ete'e

ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige, ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e azağa mene mae vağizi'uma, onamo ġau ve'oğa nidu'a mae vağinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aġu'a azağa'e ani niġano ġabone hidi'uma rae re'uma."

Iesu ebu Belezebulo

(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

²² Ebu vaze'a vine sau'ani'a agatoharote'e vaze 'ahoga Iesu vaġe tutune ariro. Ani'e ubumaġa kuruġa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ġoeriro zu ehamaro.

²³ Vaze ġuġuvaġa nidu'a zaguzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogi!"

²⁴ Rehano Farisea azaġani'a ġoereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aġa Belezebulo* inaraġa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe."

²⁵ Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaġano zeġe'a rovotadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neġa ga ne tiba zamaġano zeġe'a rovotadu utitifone, neġa ga ne a'e mene edau gigara'uma.

²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeġe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeġe habao'e nougenouge edau gigara'uma?

²⁷ Eġe'a Belezebulo inaraġa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oġa rae re'uma.

²⁸ Rehano eġe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe.

²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vazeġa ogoru teadu ani ne diuġi'uma, ebu ani tohe ġonota'uma.†

³⁰ Iniu'e eġe mene teite reine, ani'e eġe agirehi'ete'e vazeġa. Ebu iniu'e Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eġe mene danahine, ani'e Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeġa.

³¹ E zi'ohe, vaze sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e ġoe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaġoġa rae sausaunine, e'e sau'aġa'e mene aġutu modi'uma.

³² Iniu'a eġe, Vaze Ubuga agire ġerehine sau'aġa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zaġoġa agire ġorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aġa'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manoġa'e maġa manoġa ini'uma zu ire sau'a'e maġa sau'a ini'uma. Nagi ireġa'e maġa horonadu edere'ohe.

³⁴ Za'e Zarama mariga heuġa! Za'e sau'a azaġa u'ano, ġoere manoġa 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe.

³⁵ Vaze manoġa'e zamaġano manoġa nu'onadu manoġa furene'ohe, ebu sau'a vazeġa'e zamaġano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe.

³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madaġano vaze nidu'a aneane'a huga o'o'a ġoe'aġoe'a reirote'e bare rae fureni'uma.

³⁷ Mazaġa za'e reirote'e ġoe'a idunaġano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oġa rae zi'uma."

Iona Haġai Nu Badeġa

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

³⁸ Ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġani'a Iesu vaġe aradu niro, raena'a, "Ihore vazeġa, eme ġa'a haġai nu badeġa haġae'ete'e ġianoga urate'ohe."

³⁹ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaġa'e haġai nu badeġa da'o urate'ohe, rehano eġe'a mene haġai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazeġa Iona haġai nu badeġa da'o.

⁴⁰ Iona'e mada uġidu zu ohere uġidu ġozone boro isio radiro. E'e teige, eġe, Vaze Ubugani'a mada uġidu zu ohere uġidu raha zamaġano radi'uma.

⁴¹ Ibite madaġano Nineva azaġa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ġihure ġouriro. Izidi Iona vitinoga vazeġa'e eġe, rehano za'e eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Nineva azaġani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oġa' rae zi'uma.

⁴² Ibite madaġano Siba haba'a kini roġaeġani'a haba faġanono'o kini Solomona ġoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazeġa'e eġe, rehano za eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Siba kini roġaeġani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oġa' rae zi'uma.

^{12:21} 12:21 Isaia 42:1-4   * ^{12:24} Ni 'ahoga'e Satani   † ^{12:29} Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vage'ohe. Rehano mene horone'ohe.

⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E ege'a vaginate'e vazege vage bare onami'uma.' Ani baradu vase e'e horone'etene, vazege'a, nege huga o'o'a, dehege hune zu idaidane touga heuga.

⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuge radiu'ohe. 'Ougadu vase e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuga. De'egu'a'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

Iesu Vi'a zu Negoa

(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)

⁴⁶ Iesu'a 'ize vase guguvaga gorezirote'e zamaano vi'a zu negoa duguru'a feuradu ani teite goeroga veize enona edaro.

⁴⁷ Vaze 'ahogani'a Iesu nina'a, "Ga vi'u zu nego'o duguru'e ga teite goerihidi radu enona edau'ohe."[‡]

⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e ege nanu? Iniu'e ege nego duguru?"

⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a surizadu raena'a, "Ege nanu zu ege negohe duguru'e 'ahi e'e.

⁵⁰ Iniu'a Badi'a ege Mama adureo urate'eta'a'e haaine, ege nego, eze, ebu nanu rae ra'ohe."

13

Ezone Feune Gorau'ete'e Vazege Hari Idaida

(Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ E'e madaano Iesu'a neono'o igunadu du'ura genaano ehoriro.

² Vaze guguvagai'a ani babagano nu'orarotene, ani 'ai gasio tiradu zamaano ehoriro. Vaze guguvaga nidu'a'e du'ura genaano edaro.

³ Ebu ani'a hari idaida hina gau gehaga ihoziro, raena'a, "Ego'i! Hihi vazege 'ahogani'a mebaano ezone gora onamiro.

⁴ Feune guzuirotene, nu'e ibio rururaro, ebu nini'a onaadu au haugiro.

⁵ Nu'e hadi haba'ano rururaro. Raha'a'e severaga. Ezogani'e garihe guhuriro, maza ga raha'a'e mene baru'a.

⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'agani'a guhu'a manadu roraro, maza ga taiga o'o'a.

⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renogani'a guhure bororanadu ezone guhu'a simariniro.

⁸ U ezone nu'e raha manoano rururanadu faine guhure bororaro. Ebu nu'e huga ga'e 100, nu'e huga ga'e 60 ebu nu'e huga ga'e 30 hudaro.

⁹ Te'ageta vazege'a faifaine egadu huga edero'i!"

Hari Idaida Huga Ihoziro

(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vage onaadu niro, raena'a, "Ga nouga'ahi hari idaida hina goereze'ohe?"

¹¹ Iesu'a naenaenzina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vase 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha.

¹² Faifaine zamare igi'ete'e aza'a'e, Badi'a'a edega boro zenadu zege edega'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e aza'a'e, Badi'a'a zege edega zuni mae vagini'uma.

¹³ E'ano'o e'a hari idaida hina ihoze'ohe, maza ga,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.

Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazege Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano, mene hune ederi'uma.

Ze'e Badi'a'a nagini ha'gae'eta'a'e horoni'uma rehano, mene hune horoni'uma.

¹⁵ Zamaze'e riga u'ano, te'age u'adu mene igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene ehamu'ohe.

Ze mene 'ougine, ubumaze'e Badi'a'a ha'gae'ete'e horoni'uma, te'age'e Badi'a'a ra'ete'e igi'uma zu zamazeo Badi'a'a ederi'uma,

[‡] 12:47 Fare mirihirote'e nu'e v. 47 o'o'a.

ebu hena ze Badi'a vaġe aradu ani'a ġabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaġa nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe.

¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaġa zu duduġa azaġa ġehaġani'a, zae'a horone'eta'a'e ġianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ġorau'ete'e hariġa idaidaġa huga 'ahi ego'i.

¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa vaze'a egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a aradu ani zamao ġorarota'a'e mae vaġine'ohe.

²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'etene matu'uzeta zogone mae ġihine'ohe.

²¹ Rehano ze Badi'a mazao fie'ete'e ire taiga o'o'a heuġa. Ze mene faġa edau ġigaru'ohe. Ebu Badi'a ġoere mae ġihine'ete'e u'ano, aduġa ġehaġa hidi'etene, zogone uite'ohe.

²² Ezone ve renoga zamaġano rururarota'a'e 'ahiguġa: Vaze'a Badi'a ġoere igi'ohe. Rehano raha ġauġa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e toheġa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ġoere uadu ze mene ini'ohe.

²³ Ezone raha manogano rururarota'a'e 'ahiguġa: Badi'a ġoere igi'ohe zu e'e huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ġorarota'a'e vitine'ohe, ġae 100, ġae 60 ga ġae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidaġa

²⁴ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vaze 'ahogani'a ani mebao ezone manogā ġorarote'e heuġa.

²⁵ Rehano vaze nidu'a baze'ete'e zamaġano, ane agire vazeġani'a aradu vuidi bo'aġano ve ġoraro ebu vaġiniro.

²⁶ Vuidi'a ġuhuradu maġa haġairotene ve zuni ġuhuriro.

²⁷ E'ano'o meba vazeġa tuġure azaġani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ġa'a ġae mebao vuidi ezone manogā ġoraro. Rehano ve e'e noumano'o?'

²⁸ Ani'a naenaeni, raena'a, 'Agire vazeġa 'ahogani'a 'ougiro.' Tuġure azaġani'a ġadinina'a, 'Ġa'e eme onamadu ve e'e ġoroga uratehehe?'

²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve ġurine vuidi zuni ġuri'uma gaogi.

³⁰ Modo'i ebu zeġe tibano ġuhuri'uma oname hirive'ete'e madaġa. Hirive'ete'e madaġano eġe'a hirive'ete'e azaġa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ġoro'i, ebu tibano utadu hofu'i. Hena vuidi'e tibano nu'onadu eġe suabao zouno'i.'"

Kuava Maġa zu Isiti Hari Idaidaġa*

(Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)

³¹ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* maġa tiba vaze 'ahogani'a madu nebaġano ġorarote'e heuġa.

³² Ani'e maġa nidu'a bo'aġano kome'a fase, rehano ġuhurine meba ġauġa nidu'a bo'aġano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafiu are ezagano kamadu neze ogora'uma."

³³ Ani'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuġa. Roġae 'ahogani'a isiti tahiġa madu uvahuġa ġehaġa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe."

Hari Idaidaġa Hina Ġoeriro

(Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidaġa hina ġoere 'ahi nidu'a vaze ġuġuvaġa ziro. Ani'e hari idaidaġa hina da'o vaze mazao ġoeriro.

³⁵ A'e, peroveta vazeġani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

"E'e hari idaidaġa hina zi'uma.

Raha 'adi haġairote'e madaġanonno'o 'u'uru tirota'a'e eġe'a furera'uma."

Ve Hari Idaidaġa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa muhizadu ne zamaġa diugi. Ane tahi'atahi'a'a hegote diuġadu niro, raena'a, "Mebao ġorarote'e ve hari idaidaġa huga ihofu'i."

³⁷ Ani'a naenaezina'a, "Ezone manogā ġorarote'e vazeġa'e eġe, Vaze Ubuga.

³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manogā'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa, u ve'e Satani hegote'ete'e azaġa.

³⁹ Agire vazeḡani'a ve ḡorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madaḡa'e mada ḡonaḡa, ebu hirive'ete'e azaḡa'e tuḡure viga.

⁴⁰ Mada ḡonaḡa'e ve ḡoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma.

⁴¹ Eḡe, Vaze Ubuḡani'a, eḡe tuḡure viga tuḡuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a ibitozini'ete'e azaḡa'ono'o, vaze ibi sau'ao tutuze'ete'e azaḡa nidu'a zu haḡai sau'a azaḡa nidu'a rovoze nu'ozi'uma.

⁴² Zeḡe nidu'a'e ire roga gigi'aḡano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ḡononeze atiti'uma.

⁴³ Ebu duduḡa azaḡa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamaḡano mada teige hia'uma. Teḡaḡeta vazeḡa'e egadu faine edero'i!

Ḡau Manomano U'uruga Hari Idaidaḡa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ḡau manomano u'uruga heuḡa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uḡeta ne onamiro. Ebu ane ḡau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vaḡe'ete'e vazeḡa heuḡa. Hadi e'e moni boro zu iraga manoga u'ano, hoitih radu ragave vaḡiro.

⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ḡau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidaḡa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuḡa. Davarao einadu ḡozone nunu nidu'a oḡaro.

⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vaze'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ḡozone manoga'e inah tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro.

⁴⁹ Mada ḡonaḡa'e 'ahiguḡa re'uma. Tuḡure vigani'a onaadu duduga azaḡa maza'ono'o sau'a azaḡa mae rovozi'uma.

⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'aḡano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ḡononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Ze'e eḡe goere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e."

⁵² Ani'a ziro, raena'a, "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neḡa ḡiane'ete'e azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa heuḡa reifo. Ze'e godogo zamagano ḡau manomano amahiḡa zu ḡau manomano iziga ederadu vaze ihoze'ohe.†"

Nazareta Azaḡani'a Iesu Hezahoharo

(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Iesu'a hari idaidaḡa e'e hauḡirotene e'eano'o vaḡiniro.

⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neḡa onamadu zeḡe nu'onu'o neḡano ihoze ḡadahiho. Ze ani ḡoere egadu zaguzagaro, raena'a, "Vaze adi'e nouma'ono'o zamaronne manoga zu haḡaiḡa gigi'a inaraḡa 'ahi meiro?"

⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazeḡa ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoḡanegoḡa'e Iakobo, Ioesea, Simona zu Iuda.

⁵⁶ Ani ezeḡa nidu'a'e aha'o eme teite. Ani'a ḡau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?"

⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Haba nunu nidu'a zamaḡano vaze'a peroveta azaḡa gubaze'ohe, rehano peroveta azaḡa zeḡe habao zu nezeno da'o vaze'a mene gubaze'ohe."

⁵⁸ Ebu ani'a e'e neḡano haḡai gigi'a ḡehaḡa mene haḡairo, mazaḡa ze'e ani mazao mene fiuro.

14

Ioane Babatise Rune

(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

¹ E'e madaḡano Galilea haba'a kiniḡa Heroda'a Iesu hariḡa igiro.

² Ebu ane ḡau azaḡa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatise gaogi. An'e'a runeono'o bare ḡabodeha! E'ano'o ane'a haḡai gigi'a inaraḡa hina gau'e'ohe."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipino, inuga meiro. Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Gae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ḡu'a neḡano ohoniro.

⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vaze ḡuḡuvaḡa rihoziro, mazaḡa ze'e Ioane'e peroveta vazeḡa rae mae ḡihiniro.

† 13:52 A'e, ḡau amahiḡa'e ihore amahiḡa'o idaniro zu gau iziga'e ihore izigao idaniro.

⁶ Heroda'a furerarote'e madağa meirotene, Herodia aboğani'a vazevaze zamao zaronadu Heroda zama ufeta matu'oharo.

⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao goitoriro, raena'a, "Ġa nagini urate'eta'a'e ege'a ġani'uma."

⁸ Ebu ani vi'a goere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i."

⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamağa adudaro. Rehano ani'a e'ea vaze zamao goitorirote'e 'ahine, roğae tahi'ağani'a urate'ete'e ġauğa hano'i rae reiro.

¹⁰ E'ano'o ani'a uti vazeğa tuğunadu ġu'a neğano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro.

¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roğae tahi'ağa hanadu ane'a vi'a haro.

¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vağe onamadu me'odoharo.

Vaze 5,000 Ġubuziro

(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)

¹³ Iesu'a Ioane hariğa igirotene, ani e'e haba'a modadu ġasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ġuğuvağani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro.

¹⁴ Iesu'a ġasi'ono'o buanadu vaze ġuğuvağa horoziro. Ebu vetuğazeadu ugi azağa faiziro.

¹⁵ Ġoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vağe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ġuğuvağa 'adi tuğuzo'i, ebu ze uhiğauhiğa neğa onamadu ogomuze hoiti'uma."

¹⁶ Rehano ani'a naenaezina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i."

¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu gozone 'aheu da'o."

¹⁸ Ani'a zina'a, "Ege vağe mae aro'i."

¹⁹ Ebu ani'a vaze ġuğuvağa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu gozone 'aheu madu adure ite ġiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'ağa ziniro ebu zeğe'a vaze ġahuge ziniro.

²⁰ 'Ougadu zeğe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ġaha'ağaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro.

²¹ E'ea ogarote'e azağa bo'ağano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roğaeroğae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

Vu Rana Edau Onamiro

(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)

²² E'e enogano Iesu'a tahi'ağa zogone ibite tuğuzena'a, ziro, raena'a, "Ġasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vaze ġuğuvağa tuğuziro.

²³ Tuğuze hauğadu ane da'o mağa itadu kuraro. Mada'a ġoravararotene e'ea ane da'o radiunu.

²⁴ E'e madağano ġasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu 'ahine, sa'u boro ragatadu ġasi ġihugihuniro.

²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vağe ariro.

²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, rihau rudau'ena'a, huau ġaniğanaro, raena'a, "A'e vine!"

²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi ege. Zamaze rinedo'i."

²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ġa ro'idene, e zuni vu rana ġae vağe amoga veize huho'i."

²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ġasiono'o buanadu vu rana Iesu vağe edau onamiro.

³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamağa zubure ovoiro, ebu ġaniğaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġaboho'i!"

³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ġihiniro, ebu nina'a, "Ġa, mene gigaru fie'ete'e vazeğa, nougadu 'ada'adeha?"

³² Anianine ġasio tirirotene, zavara 'ai dauğiro.

³³ Ebu ġasi rana azağa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ġa'e Badi'a ubuga."

Ugi Azağa Faiziro

(Mareko 6:53-56)

³⁴ Zeğe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro.

³⁵ Haba e'e azağani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiğauhiğa azağa nidu'a veize goere tuğuriro. Ebu zeğe'a ugi azağa nidu'a Iesu vağe tutuze ariro.

³⁶ Ebu ugi azaḡani'a ani dabuaḡa 'ariḡa tahiḡano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azaḡa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Deheno'i

(Mareko 7:1-23)

¹ Ebu Farisea azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'a Ierusalem'a'ono'o Iesu vage onaadu ḡadiniro, raena'a,

² "Ga tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouḡa goro ḡoe'a vari'e'ohe?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e nougadu Badi'a goro ḡoe'a'e vari'adu vouḡaze goro ḡoe'a tihitihine'ohe?"

⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i, ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausaizo'idene, mau runo'i.'

⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idaḡa, mazaḡa danazi'uma ra'ete'e ḡauḡa 'ahi'e eḡe'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idaḡa rae ra'ohe.

⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduga rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vouḡaze goro ḡoe'a u'ano, Badi'a goro ḡoe'a rae mode'ohe.

⁷ Za, zama guhi azaḡa! Peroveta vazega Isaia'a zae moneo reirot'a'a'e duduga ra'ohe, raena'a,

⁸ 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe, rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o faḡa hune.

⁹ Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a, ebu ze'e vaze'a tirote'e goro ḡoe'a ihoze'ohe."

¹⁰ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa huze ane vaḡiro ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i.

¹¹ Hebeo diuḡe'ete'e ḡauḡa'e vaze mene toratorane'ohe. Rehano hebe'ono'o buau'ete'e ḡauḡani'a vaze toratorane'ohe."

¹² Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vage onaadu niro, raena'a, "Ga'e Farisea azaḡani'a ḡae ḡoere egadu maḡunata'a'e edeḡahe?"

¹³ Iesu'a naenaenzina'a, "Adureo eḡe Mama'a mene ḡorarote'e ḡauḡa nidu'a taiga'ono'o ḡuri modi'uma.

¹⁴ Ze mode taḡo'i! Ze'e vaze ibitozini'ohe, rehano ubuma kuruga azaḡa heuḡa. Kuruga vazegaḡani'a kuruḡa vazega ibitohaune, anianine ho'ona bohire ovoi'uma."

¹⁵ Petero'a nina'a, "Au'ete'e ḡauḡa'e vaze mene toratorane'ete'e hari idaidaḡa huga ihof'o'i."

¹⁶ Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e 'ize mene edeḡahe?"

¹⁷ Za'e edeḡa, ogomu'e vaze hebe'ono'o diuḡe isi zamaḡa ovoadu vesu ahiri'ono'o buau'ohe.

¹⁸ Rehano hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu vaze toratoraze'ohe.

¹⁹ Vaze zamaono'o buau'eta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a daro'ete'e, ubuma ḡezo, ḡonore, kotao ḡurire ḡoere'ete'e zu vaze rae sausaize'ete'e ra'ohe.

²⁰ De'eguḡani'a vaze toratorane'ohe. Rehano 'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vaze mene torane'ohe."

Kanana Roḡaeḡani'a Iesu Mazao Firo

(Mareko 7:24-30)

²¹ Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro.

²² E'e haba'ano Kanana† roḡaeḡa 'ahogani'a ani vage aradu ḡihau huniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariga, eḡe vetugaho'i! Vine sau'ani'a eḡe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe."

²³ Rehano Iesu'a ḡoere 'ahoga mene naenaenziro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu uminiro, raena'a, "Ani tuḡune vaḡino'i, mazaḡa eme hegote'ena'a, barebare huau ḡunugunufe'ohe."

²⁴ 'Ougadu Iesu'a roḡae e'e niro, raena'a, "E ḡa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaḡa, daḡurote'e mamoeḡa veize da'o tuḡuhiro."

²⁵ Rehano roḡaeḡani'a aradu ani zamao ḡuḡuriro ebu raena'a, "Zuhi'a Boro, danaho'i!"

15:4 15:4 Exod 20:12; Deut 5:16   15:4 15:4 EXO 21:17; LEV 20:9   * 15:6 Girikio, moga   15:9 15:9 ISA 29:13

† 15:22 A'e mene Iuda haba'a

²⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Tahi'a ogomu madu ġuni hanoga'e mene idaġa."‡

²⁷ Roġaeġa'e nina'a, "A hube, Zuhi'a Boro, rehano ġuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuġa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe."

²⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Roġae, ġa'e eġe mazao fie'eta'a'e boro! Ġa'a urate'eta'a'e hidi'uma." E'e madaġano ani aboġa 'ai manoriro.

Vaze Ġehaġa Faiziro

²⁹ Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraġa uni onamiro. Ebu maġa itadu e'ea ehoriro.

³⁰ 'Ougadu vaze ġuġuvaġani'a mene edau'ete'e azaġa, ubuma kuru azaġa, oda sau'a azaġa, mumutafa azaġa zu uġi azaġa nunu ġehaġa tutuze ane vaġe ariro. Ebu ze'e ane oda babagano bazuze teadu ani'a faiziro.

³¹ Vaze ġuġuvaġani'a mumutafa azaġa'e ġoere'ete'e, oda sau'a azaġa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaġa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaġa'e ehamane'ete'e horozirotene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaġa Badi'aġa matu'oharo.

Vaze 4000 Ġubuziro

(Mareko 8:1-10)

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "'E'e 'ahi duġuru vetuġazi'ohe, mazaġa ze 'ahao mada uġidu eġe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuġuzoga mene urate'ohe, mazaġa ibio higau bauri'uma."

³³ Tahi'aġani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ġehaġa horonadu vaze ġuġuvaġa 'ahi ġubuzi'uma?"

³⁴ Iesu'a ġadizena'a, "'Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ġozone kome'a tahiġa."

³⁵ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa rahao ehoroga radu ziro.

³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ġozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vaheġadu vaze ġuġuvaġa zenoga veize tahi'aġa ziniro. Ebu tahi'aġani'a ġahugiro.

³⁷ Zeġe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ġaha'aġaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro.

³⁸ Ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

³⁹ Ani vaze ġuġuvaġa tuġuzirote'e ġarugano, ġasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

Haġai Nu Badeġa Uratiro

(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

¹ Farisea zu Sadukea azaġani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaġe onairo ebu uminiro, raena'a, "Badi'a mazaonono'o haġai nu badeġa ihofo'i."

² Ani'a naenaenziro, raena'a, "'Za'e, 'Ġorava mada'a kanaru zuburine, ohoġore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe.

³ Ebu 'Oherebau adure'a ġutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraga horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaġano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe.

⁴ Sau'a azaġa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaġa'e haġai nu badeġa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazeġa Iona haġai nu badeġa da'o." Ebu ani'a zeġe mazaono'o vaġinadu onamiro.

Farisea zu Sadukea Azaġa Isiti

(Mareko 8:14-21)

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga aġutaro.

⁶ Iesu'a ziro, raena'a, "Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i."

⁷ 'Ougadu ze zeġe'a bare ġo'aniro, raena'a, "Eme'a beredi mene odoheha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe."

⁸ Iesu'a ze nagini ġo'anirote'e ederirotene, ziro, raena'a, "'Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ġo'ane'ohe?"

⁹ Za ize mene edeġahe? Eġe'a beredi fu'o hina vaze 5000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe?

¹⁰ Zuni beredi fu'o 'aheu fare hina vaze 4000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe?

¹¹ E'a beredi moneo mene ra'ta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i!"

‡ 15:26 Iuda azaġa'e Iuda mene azaġa mazao ġuni rae huziro.

¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiġa moneo mene rei-ro, rehano Farisea zu Sadukea azaġani'a ġuriro ihořeġa ġianoga veize rei-ro.

Petero'a Iesu'e Keriso Rei-ro

(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Vaze'a eġe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?"

¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatozo, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazeġa 'ahoga ra'ohe."

¹⁵ Ebu ani'a ġadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?"

¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ga'e Keriso, ġabone Badi'aġa Ubuga."

¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaġa vaze'a ġa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo eġe Mama'a ġa iho'eha.

¹⁸ Ebu e ġa'ohe. Ga'e Petero, huga'e vatava. Eġe'a vatava e'e rana ekalesia, eġe mazao fie'ete'e azaġa, ohozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ġuizi'uma.

¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaġa vava'oga veize kiġa eġe'a ġani'uma. E'ano'o ġa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ġa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma."

²⁰ Ebu Iesu'a ġoere riġa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vaze ago zo'i!"

Iesu Runeġa Moneo Ihoziro

(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)

²¹ E'e madaġanono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ġadahe ihoziro, raena'a, "Eġe'a Ierusalem onamehuni'uma, ebu vaze boroboro, dibu'o vazeġa ġihi'aġaġihi'aġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa mazaono'o aduga ġeħaġa hidi'uma. Ze'a uġuhi'uma, rehano e'a mada uġiduġa zamaġano bare ġabode iġuni'uma."

²² Ebu Petero'a Iesu ane ġenaġano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ġae mazao 'ouge mene fureni'uma!"

²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satani, eġe mazaono'o vaġino'i! Ġa'a eġe'a uitoga veize ġoere'ohe, mazaġa ġa'e Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vaze ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a eġe ġaruna hegotihi are ro'idene, ane ura haġaiġa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, eġe hegoti'!

²⁵ Iniu'a ane ġabone obone ġiganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone eġe 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ġaboneġa mae vaġinine, naġi manoga hidi'uma? Gau 'ahoga hina zu ġabone tuġutuġu mouga mene idaġa.

²⁷ Eġe, Vaze Ubuga'e eġe Mama aġaġa zamagaġano tuġure viga teite onai'uma, ebu vaze'a nagini haġairote'e idunaġano aneane naeġa zini'uma.

²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'aġano vaze nunu'a izema rudanogano, eġe, Vaze Ubugani'a aradu vaze ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iraġani'a Nufiro

(Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ġaruġano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoġa Ioane zamazadu zeġe da'o maġa boro itiro.

² E'a ani iraġani'a ze ubumao nufiro. Iraġani'a mada teiġe aġararo ebu dabuaġani'a aġaġa teiġe uraro.

³ E'e madaġano ze ubumao Mose zu Elia'a fureranadu Iesu teite ġoeriro.

⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao radiu'eta'a'e monoga! Ġa'a uratine e taruha uġidu ogora'uma, tiba'e ġae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize."

⁵ Ani ġoere radiu'enogano ġoze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu ġoze zamaġanono'o ago 'ahoga iġiro, raena'a, "Ahi'e eġe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani ġoere egohano'i."

⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e iġirotene, rihau rudanadu rahao higau ġuġuriro.

⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iġuno'i. Ago rihano'i."

⁸ Ze'a dude ehamarotene, vaze nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maġanono'o ovairote'e madaġano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vaze mazao ago rae fureno'i, onamo eġe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ġabode iġuni'uma."

¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohē?"

¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "A'e hube. Elia'e ġau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma.

¹² Ebu e zi'ohē, Elia 'ai amahi onairo. Rehano vaze'a mene ederadu ani mazao zeġe'a uratirote'e haġaiġa haġairo. E'e teiġe, eġe, Vaze Ubuga zuni zeġe mazaono'o aduga hidi'uma."

¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatise'e Elia idane'ena'a, ġerate'e ederiro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aġeta Manoniro
(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)

¹⁴ Ze'a maġa'ono'o vaze ġuġuvaġa vaġe ovairotene vaze 'ahogani'a Iesu vaġe aradu ane zamao tue ġuġuriro, ebu raena'a,

¹⁵ "Zuhia Boro, eġe ubude vetuġano'! Ani'e ketokete'ohē ebu ahiri'e ġiġi'a boro ma'ohē. Ani'a mada ġehaġa ire roġa rana ga vu rana higau'ohē.

¹⁶ E'a ani tutune ġae tahi'atahi'a vaġe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha."

¹⁷ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oġa haġae'ete'e azaġa! E za teite no'e faġa radi'uma? E no'e faġa zae mazao zamahe ġiġau oboni'umahe?" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe eġe vaġe aro'i."

¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madagano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeġe da'o Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Eme'a nougadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?"

²⁰ Ani'a ziro, raena'a, "Mazaġa zae fie'eta'a'e tahiġa fase. E hube hune zi'ohē, za'a eġe mazao fie'eta'a'e fufu maġa kome'a tiba heuġa radu za maġa 'ahi mazao nina'a, "Ahaono'o vaġinadu omo onamo'i,' rae reine, ani'a 'ouge haġai'uma. Za'e eġe mazao fiine, ġau nidu'a haġaoga'e idaġa."*

Runeġa zu Bare Iġuni'uma Hariġa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'orarotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma.

²³ Ze'a uġuhi'uma, ebu mada uġiduġano e'a bare iġuni'uma." 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neġa Takesiġa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neġa boro feurirote'e enogano, kuru neġa takesi azaġani'a Petero vaġe aradu niro, raena'a, "Ġa miriho vazeġa'e kuru neġa takesi† mene haġae'ehehe?"

²⁵ Ani'a raena'a, "O'e, eġe ihore vazeġa'e takesi haġae'ohē."

Petero'a ne diuġirotene, Iesu'a ibite ġadiniro, raena'a, "Petero‡, ġa nouge rae zamare'ohē? Haba kinġa'e iniu mazao takesi ufe'ohē, ani haba azaġa mazao ga avo'a azaġa mazao?"

²⁶ Ani'a naenaenina'a, "Avo'a azaġa mazao ufe'ohē." Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, ane haba azaġa'e takesi mene haġae'ohē.

²⁷ Rehano eme mene maġunozifine takesi haġai'uma. Ġa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ġozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva moniġa tiba§ horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ġih'i'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madagano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġih'i'a hune?"

² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro,

³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohē, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teiġine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teiġe, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġih'i'a hune rae ra'ohē.

* 17:20 Fare mirihirote'e nu'e v. 21 madu raena'a, "Kuraune zu zaġozaġine da'o vine sau'a 'ahiguga'e hegone bune'ohē. † 17:24 Ġirikio, takesi moniġa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeġa heuġa. ‡ 17:25 Ġirikio, Simona § 17:27 Ġirikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġazaġa heuġa.

⁵ Ebu eġe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe.

⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'eta'a'e bo'aġano, tahi'a 'ahoga'e haġai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagaġa 'unuġano autadu davara guniġano mae feunine'e ufeta manoġa.

⁷ Raha 'adi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidiuma, mazaġa vase ibi ve'oġano tutuze'ete'e'e ġauġa u'ano, sau'a haġae'ohe. De'eguġa'e fureru'ohe rehano, vase haġai sau'ano tutuze'ete'e azaġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma.

⁸ 'Evoreġo ga odaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibaġota ga odaġo tibaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U 'evoreġo 'aheu ga odaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga.

⁹ Ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumaġo naeġaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U ubumaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Daugirote'e Hari Idaidaga

(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zuni gubano'i. Mazaġa, e zi'ohe, zeġe taufe'ete'e tuġure viga'e eġe Mama adureo teite iġaiġa radiu'ohe.*

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeġa 100, rehano tibani'a dauġine, ani nouġi'uma? Ani'e mamoeġa 99 maġa haba'ano modadu dauġoga mamoeġa vaġe ragavi'uma.

¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaġe meine, mamoe 99 mene dauġoġa ġauġa'e vitize matu'e ruda'uma.

¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zu dauġoga'e mene urate'ohe.

Nabuġo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiġa

(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuġo'a ġae mazao sau'a haġao'idene ane vaġe onamadu ġanine da'o bo'aġano sau'aġa ihono'i. Ani'a egoġanadu sau'aono'o ġihurine, ġa 'ai nabudiġota bare tiburaneha.

¹⁶ U ani'a mene egoġano'idene, vase tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazaġa ġanine nagini ra'ete'e vase 'aheu ga uġidu zu ederi'uma.

¹⁷ Ani'a ze zu mene egozinine, ekalesia zamaġano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a aġu'a vaseġa ga takesi vaseġa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma.

¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ġanine zamaze tiba hina nagini umidine, eġe Mama adureo zae veize haġaozini'uma.

²⁰ Mazaġa eġe niġano 'aheu ga uġidu'a nu'oraune, e'e zeġe bo'aġano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuġure Vazeġa Hari Idaidaga

²¹ Ebu Petero'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, eġe nabudi'a eġe mazao sau'a haġaine, ġae nuġu e ani sau'a rae modi'uma? Ġae fu'o 'aheu fare ga?"

²² Iesu'a naenaeni, raena'a, "E ġa'ohe, mene ġae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!†

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaga 'ahi heuġa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuġure azaġa huzadu ani moni bare meihri rae reiro.

²⁴ Ani'a 'ouge haġairotene, moni borofe‡ meirote'e vazega 'ahoga ani vage tutune ariro.

²⁵ Ani'e moni baronoga mene idaġa 'ahine, kini'a riġa ġoreniro, raena'a, 'Ġae inuġo, ubuġo zu ġae mazao gau nidu'a seronadu eġe moni barono'i!

²⁶ 'Ougadu tuġure vazegani'a ani zamao obena hina tuġiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu e moni nidu'a baroni'uma.'

²⁷ 'Ouge reirotene, zuhi'aġani'a vetuġaniro ebu moniġa ahiġa radu ani tuġuniro.

²⁸ E'e ġarugano tuġure vazegani'a ani mazaono'o moni nu^S meirote'e tuġure vazega 'ahoga, ani teite tiburu gau'ete'e, vage onamiro. Ani'a ani matanadu oġorabiġa harinoharo. Ebu raena'a, 'Eġe moni barono'i!'

* 18:10 Fare mirihirete'e nu'e v. 11 raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e dauġirote'e azaġa ġabozoga veize onairo."

† 18:22 Girikio, Ġae 490 ‡ 18:24 Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeġa heuġa ^S 18:28 Girikio, 100 Denari, a'e mada 100 gau naeġa heuġa

²⁹ 'Ougadu ane vase tuğure vazeğã'e obena hina tuğaro, ebu uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu gãe moni baroni'uma!

³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu ane vazeğã 'ai ġu'a neğano mae ohoniro, onamo ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tuğure azağã nunu'a nagini'a furerarote'e horonirotene, ze mağune rudanadu zeğẽ zuhi'a vağe onamiro. Ebu harigã nidu'a ani mazao ihoniro.

³² 'Ougadu zuhi'ağani'a tuğure vazeğã ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Gã'e tuğure vazeğã sau'a! Ga'a umihadu ġã eğẽ mazaono'o meirote'e moniğã nidu'a ahigã reiro.

³³ Eğẽ'a ġãe vetuğãğadate'e teige, ġãe'a zuni ġãe vase tuğure vazeğã vetu'ağanifo!'!

³⁴ Zama ġugi'ano zuhi'ağani'a ani aduga hanoga veize ġu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone hauğĩ'uma.

³⁵ E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze nidu'a hina zeğẽ sau'a mene rae modine, eğẽ Mama adureo zuni zae mazao 'ouge hağai'uma."

19

Roğae Mode'ete'e Moneo (Mareko 10:1-12)

¹ Iesu'a e'e ġoe'a hauğirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuğã moneafa Iudea haba'a onamiro.

² Vaze ġuğuvağani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azağã faiziro.

³ Ebu Farisea azağã nu'a Iesu tuhune nurifine ani vağe aradu ġadiniro, raena'a, "Goro zamağãno, ohoze 'ahogani'a hağai nunu u'ano inuga mode'ete'e idağãhehe?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Za Buka Zağoga mene me'odirohehe? Ġadaheğãno Badi'a'a gau nidu'a hağairotene ohoze zu roğãe hağairo.

⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu roğãe teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.'

⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vase'a mene rovoni'uma."

⁷ Ze'a ġadinena'a, "'Ougine nougadu Mose goro ġoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuga modine fefa mirihadu roğãeğã hano'i ebu modo'i,' rae ra'ohẽ?"

⁸ Iesu'a naenaenzina'a, "Za teğaze riğã 'ahine, Mose'a roğãe modine'e idağã reiro. Rehano ġadaheğãnono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e hağãeğã ra'ohẽ.

⁹ E zi'ohẽ, inuga'e ubuma ġezo hağaiğã mene hağãe'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu roğãe 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ġezo hağaiğã hağãe'ohẽ."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguğani'a i'a inuga mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoga gaogi!"

¹¹ Iesu'a naenaenzina'a, "Vaze nidu'a goere 'ahi mae ġihinoga'e mene idağã. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azağã da'o idağã.

¹² Vaze nu'e furerarote'e madaganono'o ahiri ugiğeta radu mene hahure'ohẽ. Nu'e vase'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize ġauhi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi ġoe'a mae ġihinoga idağã reine, ani'a mae ġihini'uma."

Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu (Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vağe onairo, mazağã ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azağã roziro.

¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a eğẽ vağe onaeta'a'e ago gararo'i. Mazağã Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azağã ibitozini'ohẽ."

¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e ġaruğãno, e'ea iğune onamiro.

Ma'ora Vazeğã (Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu vağe aradu ġadiniro, raena'a, "Thore vazeğã, e nagini manoga hağaine ġabone tuğutuğũ hidi'uma?"

¹⁷ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Gã'e nougadu eğẽ mazao nagini'e manoga rae ġadimu'ohẽ? Manoga'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ga'a ġabone tuğutuğũ hidihi ro'idene, Badi'a goro ġoe'a hegoto'i."

¹⁸ Vaze e'e'a ġadinena'a, "No'e goro ġoe'a hegoti'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "'Vaze ago mano'i, ubuma ago ġezano'i, ago ġonotano'i, kota zamağãno goere ve'oğã ago ġoero'i,

¹⁹ vi'u mogo gubazo'i ebu ġa'a ġae bare zamare'ete'e teige nabuġo zamaro'i."

²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ġoe'a 'ahi nidu'a haġae onae'ohe. Hena nagini haġai'uma?"

²¹ Iesu'a nina'a, "Ġa'e Badi'a ubumao manoga hune re'uma rae uratine, onamadu ġauġo nidu'a serono'i ebu e'e moniġa zahara azaġa zeno'i. 'Ougine ġa adureo ġau manomano me'uma. Ebu aradu eġe hegoto'i."

²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazeġa 'ahine, Iesu ġoe'a igirotene, zamaġani'a adudu borore'ena'a, iġuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e riġa bagaġa.

²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuġoga'e riġa. Rehano ma'ora vazeġa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeġa rouga'e ufeta riġa."

²⁵ Ane tahi'aġani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu ġadinina'a, "'Ougine iniu'a ġabone hidi'uma?"

²⁶ Iesu'a ġiazadu zina'a, "'Vazevaze zeġe'a bare ġabone hidoga'e mene idaġa, rehano Badi'a'a vaze ġabozu'uma. Mazaġa ani'e ġau nidu'a haġaoga idaġa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ġa hegotoga veize ġau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeġa nagini hidi'uma?"

²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaġano, eġe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eġe hogote'ete'e azaġa zuni kini ehoru haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azaġa, 12 urabo, kotazi'uma.

²⁹ Ebu iniu'a eġe 'uano neġa, negoġa, ezeġa, vi'a, moga, eneġa ga haba'a modirota'a'e naeġa ġae 100 me'uma zu ġabone tuġutuġu hidi'uma.

³⁰ Rehano ibite'ete'e azaġa ġehaġa'e ġonagano re'uma, u ġonaga azaġa ġehaġa'e ibiti'uma."

20

Vaini Meba Gau Azaġa Hari Idaidaġa

¹ Iesu'a hari idaidaġa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuġa. Haba vazeġa 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azaġa vaġihi radu oherebau uzeuze onamiro.

² Ebu vaze nu horozitotene ziro, raena'a, 'Eġe meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauġa moniġa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebaġano tuġuziro.

³ Oherebau mada fu'o ġazaġa fare meitotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vaze nu'a edau radaġa horoziro.

⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu eġe vaini mebaġa onamo'i, ebu gauġa moniġa idane zini'uma.'

⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada uġidu ġoravaġano bare onamadu 'ouge haġairo.

⁶ Mada fu'o ġoravaġano ani onamitotene vaze nu'e edau ragave'ete'e horozadu ġadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gau'e'ena'a edau tauġe'ohe?'

⁷ Ze'a naenaenina'a, 'Mazaġa vaze 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refefa.' Ani'a zina'a, 'Za zuni eġe vaini mebaġa onamadu gau'o'i.'

⁸ Mada'a ovoritotene vaini mebaġa vazeġani'a meba taufe'ete'e vazeġa niro, raena'a, 'Gau azaġa huzadu ġonaga vazeġanono'o ibite vazega gau moniġa zeno'i.'

⁹ Mada fu'o ġoravaġano huzate'e azaġa'e onaitotene aneane mada tiba gau moniġa meiro.

¹⁰ Ebu ibite gauirote'e azaġani'a onaitotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniġa idane meiro.

¹¹ Ze'a e'e moniġa madu haba vazeġa mazao maġuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a,

¹² 'Vesu onaate'e azaġa'e mada tahiġa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamaġano mada niduga gau boro haġaeha. Rehano ġa'e zeġe moni'e emeġe teite idane zenehal'

¹³ Haba vazeġani'a zeġe bo'aġano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Eġe vaze, e'e mene nae da'o badareha. Ga'e gauadu mada tiba gau moniġa me'uma rae ġaha.

¹⁴ E'ano'o moniġo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazeġa gau moni'e ġae moni teite idane ġanihi ra'ohe.

¹⁵ Eġe'a eġe moni hina nagini urate'ete'e haġaine, ve'oġahe? Eġe'a vaze mazao ufeta manoga radu ġa'e ahiahihe'ehehe?"

¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o gōnağa azağa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azağa'e gonagano re'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Reiro

(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)

¹⁷ Iesu'a Ierusalemata itirote'e zamağano, ane tahi'a 12 da'o huzadu ibio ziro, raena'a,

¹⁸ "Giano'i, eme'e Ierusalemata ite'ohe. Ebu ege, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazega ġih'i'agağih'i'aga zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağani'a obohe teadu uğuhihi re'uma.

¹⁹ Ebu Badi'a ağu'a azağa 'evoreo ri'ihadu zege'a ġirihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uğiduğano ege'a bare iğuni'uma."

Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro

(Mareko 10:35-45)

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zege zamazadu Iesu vađe ariro, ebu obena hina tuğadu uminiro.

²¹ Iesu'e ġadiniro, raena'a, "Ġa'e nigini urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Ġa'a ibitozini'ete'e madağa mo'idene, ege ubude 'aheu ohozadu ġih'i'aga iğu'a zeno'i."

²² Iesu'a niro, raena'a, "Za'e nagini umihe'eta'a'e ağu'a. Ege'a ġagi'uma bioğa'e aduga hidi'ete'e bioğa. Zae zuni e'e ġagi'umahehe?" Zege'a naenaenina'a, "O'e."

²³ Iesu'a ziro, raena'a, "Ege'a ġagi'uma bioğa'e, zae zuni ġagi'uma. Rehano ġih'i'aga iğu'a me'uma azağa'e ege'a meme ohozu'uma. U ege Mama'a ohozu'uma reirote'e azağani'a da'o ani'a ruhibirote'e iğu'a me'uma."

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao mağuniro.

²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, "Za edeğa, Badi'a ağu'a azağa haba'ano, zuhi'agazuhi'agani'a e'e haba'a azağa ibitozini'ohe, ebu zege ġih'i'aga iğuri azağani'a inaraze hina haba'a azağa rana edau'ohe.

²⁶ Rehano za'e ago 'ouge hağao'i. Zae bo'ağano iniu'e ġih'i'a reihi reine, ani'e zae u'uğano gau'ete'e vazega rae re'uma.

²⁷ Ebu iniu'e zae bo'ağano ibitone vazega reihi reine, ani'e zae tuğure vazega rae re'uma.

²⁸ Za'e ege teige hağao'i, mazağa ege, Vaze Ubugani'a vaz'e ege tuğure azağa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vaz'e tuğure vazega re'uma radu ariro. Ebu vaz'e ġehağa sau'a u'ano, ege ġabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azağa Faiziro

(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neğa borono'o iğunirotene, vaz'e ġuğuvağani'a ani hegotiro.

³⁰ Ebu ubuma kuru azağa 'aheu'e ibi ġenağano ehore radiunu. Ze Iesu'a vitau oname'ete'e egadu huaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariğa, eme vetuğafo'!"

³¹ Vaze ġuğuvağani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ġihau huaro. "Zuhi'a Boro, Davida mariğa, eme vetuğafo'!"

³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Ege'a zae veize nagini hağai'uma?"

³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!"

³⁴ Ebu Iesu'a vetuğazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani hegotiro.

21

Ierusalemata Diuğiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalemata hanitadu Oliva mağano Benefage neğano feuriro. Ebu tahi'aga 'aheu tuğuze'ena'a, ziro,

² raena'a, "Zama mone neğa onamo'i. E'e neğa diuğine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuğeta horozu'uma. Horozo'idene, fuh'adu ege vađe odohe aro'i.

³ Iniu vaz'e'a goere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone tuğuzi'uma."

⁴ A'e peroveta vazegağani'a Badi'a goere reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ "Ierusalemata azağa* mazao 'ahige zoi, 'Giano'! Zae Kini'e zae vađe are'ohe. Ani'e vağu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki ubuga rana ehoradu are'ohe."

* 21:5 Ġirikio, Zioni aboga 21:5 21:5 Zec 9:9

⁶ Ebu tahi'ağa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini zirote'e hağairo.

⁷ Ze doniki ubuğeta odohe ane vağe onamadu dabuaze doniki ubuga ġarunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiro.

⁸ Vaze ġehağani'a zeğe dabua ibio hirau tiro, u vaze nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro.

⁹ Iesu zamao onamirote'e azağa zu ġaruna hegotirote'e azağani'a huario, raena'a,

"Davida mariğa niguno'il†

Zuhi'a Boro niğano onae'ete'e vazeğa matu'ohatihi!"

Badi'a hitanao niguno'il"

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemada diuğitotene, ne azağa nidu'a harae'ena'a ġadimutitiro, raena'a, "Adi iniu?"

¹¹ Ebu vaze ġuğuvağani'a naenaezina'a, "Adi'e Iesu, peroveta vazeğa. Galilea haba'a Nazareta neğa vazeğa."

Kuru Neğa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹² Ebu Iesu'a kuru neğa haba'ano diuğiro. Diuğadu dibu'o veize ġahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azağa uhize ġururuziro. Moni senise zini'ete'e[‡] azağa fata zu Tubugo niniğa serone'ete'e azağa ehoru haba'a mae ġihuniro.

¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zağoga zamağano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neğa re'uma.' Rehano za'a kuru neğa'e ġonore azağa haba'a teige hağae'ohel"

¹⁴ Ubuma kuru azağa ebu oda sau'a azağani'a ani vağe kuru neğa aradu ani'a faiziro.

¹⁵ Ebu dibu'o vazeğa ġihi'agihi'ağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a ani hağai ġigi'a hağairote'e horoniro. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neğa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariğa niguno'i," rae reirote'e igiro. 'Ougadu ze mağune rudaro.

¹⁶ Ebu Iesu ġadiniro, raena'a, "Ga tahi'a kome'akome'ani'a nagini ra'eta'a'e igi'ohel Ze ġararo'il" Ani'a naenaezina'a, "E igi'ohel. Rehano za'e Buka Zağoga mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ġurağaguragani'a ani nigunoga ihoziro."

¹⁷ E'e enogano ani ze muhizadu Betani neğa onamiro ebu ohere e'ea baziro.

Figi Ireğa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Irarotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalemada bare onamirote'e zamağano ani vininiro.

¹⁹ Ebu figi ireğa ibi ġenağano horonadu huga vağe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouğa da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ga mene bare huda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'ağani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ġadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireğani'a ġarihe roraneha?"

²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohel, za Badi'a mazao fiine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao hağa'ate'e zae'a zuni hağai'uma. Ebu mağa nina'a, 'Gihtadavara zamağano buano'i,' rae reine, ani'e zae ġoere igi'uma.

²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ġauğa'e hidi'uma."

Iesu ġigi'ağa Moneo Ģadiniro

(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)

²³ E'e ġarugano, Iesu'a kuru neğa diuğadu vaze ihozirotene, dibu'o vazeğa ġihi'ağagihi'ağa zu vaze boroboro'a ani vağe onairo. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Ga no'e ġigi'ağa hina 'ahiguğa hağae'ohel? Iniu'a 'ahi ġigi'ağa ġaniro?"

²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Ege zuni ġadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e ġigi'ağa hina 'ahi ġauğa hağae'ete'e ihozi'uma.

²⁵ Ioane'a bapatizo hağainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeğe'a bare ġoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġihinido?" rae ifi'uma.

²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ġuğuvağani'a eme mazao mağuni'uma rihone'ohel, mazağa zeğe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazeğa rae mae ġihine'ohel."

† 21:9 Girikio, Hosana

‡ 21:9 21:9 Salamo 118:26

‡ 21:12 Kuru neğa takesi veize

‡ 21:16 21:16 Salamo 8:2

²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aḡu'a." Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguḡa haḡaete'e mene ihozi'uma."

Ubuga 'Aheu Hari Idaidāḡa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro mazao hari idaidāḡa 'ahoga ziro, raena'a, "Za hari idaidāḡa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vāḡe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ḡa izidi vaini mebaḡano ḡau onamo'i."

²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaḡa ḡihunadu onamiro.

³⁰ Ebu mogani'a ubuga veḡa vāḡe onamadu ene ibi'a nirote'e ḡoe'a niro. Ene veḡani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro.

³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'agano iniu'a moga ura haḡairo?" Ze'a naenaenina'a, "Ene ibi'a."

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeḡe'a zae vitizi'uma.

³² Ioane Babatiso'e ibi duduga ihozoga radu zae vāḡe onairo, rehano za mene mae ḡihiniro. U takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e ani ḡoere mae ḡihiniro. Za ze'a haḡairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ḡihuradu ani mene mae ḡihiniro."

Hihī Azaḡa Sau'a Hari Idaidāḡa

(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Hari idaidāḡa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoraro, ebu hadi ḡabiriga meraro. Ani'a vaini vuḡa ḡige'ete'e ḡauḡa haḡairo zu ehamu'ete'e taruhaḡa hitanao hadi hina haḡairo. Ebu hihī azaḡa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaḡano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada faḡa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madaḡa hanitirotene, vaini maḡa nu mouga radu ani tuḡureḡa azaḡa'e hihī azaḡa e'e vāḡe tuḡuze onamiro.

³⁵ Rehano ze'a tuḡure azaḡa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro.

³⁶ Hena ani'a tuḡureḡa azaḡa ibi'a vitine ufeta ḡehaḡa ze vāḡe bare tuḡuziro. Ebu ze'a tuḡure azaḡa e'e mazao haḡai tiba e'e bare haḡairo.

³⁷ ḡonaḡano, ani'a ubuga ze vāḡe tuḡuniro ebu raena'a, 'Ze'e eḡe ubude u'u ḡubani'uma ḡaogi.'

³⁸ Rehano hihī azaḡani'a ubuga horonirotene, zeḡe'a neneḡaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebaḡa 'adi me'uma vazeḡa. Aro matihi, ebu vaini mebaḡa 'adi emeḡe'a me'uma!'

³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebaḡanono'o ani uhine bunadu mau runiro."

⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro ḡadize'ena'a, "'Ougadu vaini mebaḡa vazeḡa'e hihī azaḡa e'e vāḡe onaine, ze mazao nagini haḡai'uma?"

⁴¹ Ze naenaenina'a, "Ani'a hihī azaḡa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebaḡa'e hihī azaḡa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madaḡano zeḡe'a ani huga nu ha'uma."

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiḡa'e, ḡauḡa boro hadiḡa raha.

'Adi'e Zuhī'a Boro'a haḡairote'e haḡaiḡa. Emeḡe'a ḡiane'etene, manoga tauḡi.'

⁴³ E'ano'o eḡe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela azaḡa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura haḡae'ete'e haba'a 'ahoga azaḡa ibitozini'uma.

⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune, ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu hari idaidāḡa igirotene, Iesu'a zeḡe moneo reirotā'a'e ederiro.

⁴⁶ E'ano'o ze'e ani obone tihi reiro. Rehano vaze ḡuḡuvaḡani'a ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro, mazaḡa ze ani'e peroveta vazeḡa rae mae ḡihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidāḡa

(Luka 14:15-24)

- 1 Iesu'a hari idaidağa 'ahoga hina bare ġoreziro, raena'a,
 2 "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e kini 'ahoga heuğa. Ani'a ubuga veize hahu muiğa hağairo.
 3 Ebu huzirote'e azağa mui augoga veize tuğure azağa zeğe vağe tuğuzi. Rehano ze'e onaoga hezahiro.
 4 Ebu ani'a tuğure azağa nu 'ahoga bare tuğuzi, raena'a, 'Ege'a huzate'e azağa 'ahige zo'i. "Zae veize ege'a mui ruhibeħa. Boromakau zu mani iğağa maneha ebu ġau nidu'a 'ai ruhibeħa. Hahu muiğa u'a aro'!"
 5 Rehano ze teğa riraro. 'Ahoga'e mebağa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaği onamiro.
 6 Nu'e tuğure azağa oboze teadu rae sausauziro ebu zimi ruzi.
 7 Kini'a e'e iğirotene, ani mağune rudaro. Ebu uti azağa tuğuzadu gorugoru azağa e'e zimi hağiro zu neze zuni hufi haoni.
 8 Ebu ane tuğure azağa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiğa 'ai ruhibeħa idaneħa, rehano e'a huzirote'e azağa'e onaoga mene idağa.
 9 E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azağa nidu'a mui aroga veize huzo'!"
 10 Ebu ane tuğure azağani'a ibi boro onamadu hidirote'e azağa nidu'a, manoga zu sau'a azağa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neğa nu'oru iriva'oniro.
 11 Ebu kini'a i'udi azağa diuğe ġiazirotene, vaze 'ahogani'a hahu mui dabuağa mene vidanoga horoni.
 12 Ani ġadiniro, raena'a, 'Ege vaze, ġa'e hahu dabuağa mene vidaneħa. Nougenouge 'adi diuği areħa? Rehano ani ġoere 'ahoga mene reiro.
 13 Ebu kiniğani'a ane ġau azağa zina'a, "Evo'a zu odağa batuno'i, ebu enone uzaboğano duine feuno'! Ane e'ea nia'uma zu ġononeğa atiti'uma."
 14 Gonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vaze ġehağa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azağa veize ohotirota'a'e tahiğa da'o."

*Takesi Moniğa Roma Kiniğa Hau'ete'e
 (Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)*

- 15 Ebu Farisea azağani'a onamadu Iesu'a ġoere ve'oğa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihı radu tıburu neneğaniro.
 16 Ebu ze'a zeğe tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azağa'e Iesu mazao tuğuzi. Ze ani vağe onamadu niro, raena'a, "Thore vazeğa, eme edeğa ġa'e huga da'o ġoere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiğa hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaidazadu vaze u'ano zamağo mene hagane'ohe.
 17 E'ano'o eme efo'i. Ġa'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniğa takesi moniğa haune, idağa ga mene?"
 18 Rehano Iesu'e zeğe zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azağa! Nougadu e so'ohihı rae tuhuhe'ohe?
 19 Takesi moniğa nugo ihoho'i." Ze Roma moniğa* tiba mae harotene,
 20 ani'a ġadizi, raena'a, "Iniu vıga zu iniu niğa'e e'e rana mirihoga?"
 21 Ze raena'a, "A'e Roma kiniğa vıga zu niğa." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniğa ġau'e Roma kiniğa hano'i, u Badi'a'a ġau'e Badi'a hano'i."
 22 Ze'a ani ġoere e'e iğirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname ġourı.

*Runeono'o Iğune'ete'e Ġadimuğa
 (Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)*

- 23 E'e madağano Sadukea azağa nu'a Iesu vağe onairo. Sadukea duğuru'e vaze'a runeono'o mene bare iğuni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena'a,
 24 "Thore vazeğa, Mose'a goro ġoe'a 'ahige mirihı. Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negoğani'a ġozobağa teite hahuradu negoğa rudarote'e niğa mouga veize ene furenoha'uma'.
 25 Hari 'ahi zamaro'i. Negoğa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoğa 'aheuğani'a ġozobağa teite hahuriro.
 26 Rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoğa uğiduğa zu onamo fu'o 'aheu fareğa mazao hağai idağani'a fureraro.
 27 Gonagano ġozoba zuni rudaro.
 28 'Ougadu runeono'o bare iğuni'uma madağano roğae a'e iniu inuga re'uma? Mazağa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro."
 29 Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Za'a zamare'eta'a'e ve'oğa, mazağa Buka Zağoga ga Badi'a giği'a'e ağu'a.
 30 Runeono'o bare iğuni'uma madağano, vaze'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuğure vıga adureo heuğa re'uma.

* 22:19 Giriki, Denari † 22:24 Duet 25:5-6

³¹ Runeono'o bare iġune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a,

³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.† Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ġabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, rehano ġabone azaġa Badi'a."

³³ Vaze ġuġuvaġa ani'a ihozirote'e goe'a igirotene, zaguzagaro.

Goro Ġoe'a Ġihi'aġa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azaġani'a Iesu'a Sadukea azaġa ġadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariga igirotene, ze nu'oraro.

³⁵ Zeġe bo'aġano Mose goro ihoze'ete'e vazeġa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ġadiniro, raena'a,

³⁶ "Ihore vazeġa, Mose goro ġoe'a nidu'a zamaġano no'e goro ġoe'a'e ġihi'aġa hune?"

³⁷ Iesu'a naenaeni, raena'a, "Goro ġoe'a ġihi'aġa hune'e 'ahi'e'e. 'Ġae Badi'a Zuhi'a Boro, zamaġo nidu'a hina, vineġo nidu'a hina zu zamaroneġo nidu'a hina zamaro'i.'

³⁸ A'e goro ibi'a zu ġihi'aġa hune ra'ohe.

³⁹ Ebu goro ġihi'aġan hune 'ahoga'e 'ahiguġa. 'Ġae'a ġae bare zamare'ete'e teige, ġae nabugo zamaro'i.'

⁴⁰ Mose goro ġoe'a nidu'a ebu peroveta azaġani'a ihozirote'e ġoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau haġairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azaġani'a nu'orarote'e zamaġano, Iesu'a ġadiziro, raena'a,

⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga."

⁴³ Iesu'a ġadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zaġoġani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a eġe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

"Eġe eda'e moneo ehoroi, onamo eġe'a aġireġo nidu'a madu odaġo 'u'uġano ti'uma.'"

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga ra'ohe."

⁴⁶ Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene naenaeni ġoreniro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare ġadimu'ete'e mene bare haġairo.

23

Vaze Ibitoz'i'ete'e Azaġa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a,

² "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Mose goro ġoe'a vaze ihoze'ete'e iġu'ano ehore'ohe.

³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu haġao'i. Rehano zeġe haġai'e ago hegoto'i, mazaġa ze'e zae ihoze'ete'e idunaġano mene haġae'ohe.

⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idaġa. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohe, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohe.

⁵ Ze'a, vaze'a horozoga veize, ġau nidu'a haġae'ohe. Badi'a ġoere fefaġa ufe'ete'e umaġa ufeta rafane haġaadu amusize rana tatuhe ute'ohe zu dabuaze faġafe'ohe.

⁶ Mui zamaġano ehoroi haba'a manoġano zu nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih'i ra'ohe.

⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeġa,* rae gubaze zouga urate'ohe.

⁸ Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeġa' rae huzo'idene gararozo'i, mazaġa eġe da'o zae ihore vazeġa zu zae nidu'a'e idaġa da'o nego zu eze tiba heuġa.

⁹ Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaġa adureo Badi'a da'o'e zae Moze.

¹⁰ Ebu vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeġa' rae huzo'idene garazo'i, mazaġa eġe, Keriso da'o ibitoze vazega.

¹¹ Zae bo'aġano vaze ġihi'a reine, zae tuġure azaġa rae re'uma.

† 22:32 Exod 3:6   22:37 22:37 Deu 6:5   22:39 22:39 Levi 19:18   22:44 22.44 Salamo 110:1   * 23:7 Girikio, Rabi

¹² Iniu'a bare niġa mae itine, Badi'a'a niġa mae ovo'i'uma, u iniu'a bare niġa mae ovoine, Badi'a'a niġa mae ġihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, aduga hidi'uma, mazaġa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaġa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaġa zuni garare'ohe.†

¹⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaġa ġihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haġai sau'ano hegot'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuġutuġu diuġadu aduga'e zae vitize ġae 'aheu hide ibitohau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaġa heuġa, rehano ubuma kuru azaġa ibitozini'ohe. Fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore a'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a kuru neġa zamaġano golo hina ġoitore'ne'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.'

¹⁷ Za'e ubuma kuruġa kauriġa azaġa! Za golo'e kuru neġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa golo'e kuru neġa zamaġano ti'ete'e u'ano golo e'e zaġoġa rae ra'ohe.

¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore e'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a dibu'o fataġano ġahunoneġa hina ġoitore'ne'e riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.'

¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaġa! Za ġahunone'e dibu'o fataġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa ġahunone'e dibu'o fataġa rana ti'ete'e u'ano ġahunoneġa e'e zaġoġa rae ra'ohe.

²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e dibu'o fataġa ebu e'e ranao ġau nidu'a hina ġoitore'ohe ra'ohe.

²¹ Ebu iniu'a kuru neġano ġoitore'eta'a'e kuru neġa niġano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'a'a niġano ġoitore'ohe ra'ohe.

²² Zu iniu'a adure niġano ġoitore'eta'a'e, Badi'a' ehoro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'a'a niġano ġoitore'ohe ra'ohe.

²³ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Mazaġa za'e tirara mebaġano eġa ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a' hau'ohe. Rehano Mose goro ġoe'ano ġau ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e haġai duduġa haġae'ete'e, vaze vetuġazi'ete'e zu mene ġurine'ena'a, zama nidu'a hina haġae'ete'e ra'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'akome'a zuni haġao'i.

²⁴ Za'e ubuma kuruġa azaġa heuġa ebu ubuma kuruġa azaġa ibitozini'ohe! Za'e vu zamaġano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauġe'ohe.‡

²⁵ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaġa, mazaġa zamaze'e toraġa zu ununu'a iri'ave'ohe.

²⁶ Ubuma kuruġa Farisea azaġa! Bio zu siuva zamaġa geno vuzu'e deheno'i, 'ouġine enoga zu dehera'uma.

²⁷ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduġa uruġa hina feninoga heuġa. Rune iduġa enoga ġianine manoġa tauġi, rehano zamaġa'e rune azaġa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe.

²⁸ E'e teige, vaze'a zae ġiaze'etene, duduġa azaġa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haġai sau'ani'a iri'ave'ohe.

²⁹ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma! Za'e vouġaze'a ibite zimirote'e peroveta azaġa ebu haġai duduġa azaġa, zeġe rune iduġa neġa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe.

³⁰ Ebu za raena'a, 'Eme vouġafe madaġano radifone, peroveta azaġa goruzihi radu zeġe teite mene tiburafo.'

³¹ Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaġa goruzirote'e azaġa mariġa rae ra'ohe.

³² Vouġaze'a peroveta azaġa goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haġao'i!

† 23:13-14 Fare mirihrote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa! Fase vetuġaġa, Badi'a' aduga hidi'uma, mazaġa za'e gozoba ġau ġonotanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vaze ġeħaġa zamao faġa kurau'ena'a, za'e dubu vazeġa manoġa rae ġurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47) ‡ 23:24 Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ġauġa. Zeġe'a manoġa hidoga veize Badi'a' goro ġoe'a mene hegot'ohe.

³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idağa.

³⁴ E'ano'o eġe'a peroveta azaġa, huhuzaġa azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zae vaġe tuġuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neġano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausaui'uma.

³⁵ Vouġaze'a duduġa azaġa nidu'a goruzi'o. A'e ibite Adamu ubuga, duduġa vazegħa Abela mau runirote'e e'eano'o onao ġonaġano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataġa zu Badi'a ne zaġoġa hune bo'aġano mau runi'o. 'Ougadu e'e naegħa nidu'a'e za'a me'uma.

³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalem Aduġa Hidi'uma

(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azaġa, Ierusalem azaġa! Zae'a peroveta azaġa zimiro zu Badi'a'a tuġuzirote'e azaġa hadi hina zimi ruzi'o. Kokoroku roġaegħani'a isaġa zamaġano ubuga ġugube'ete'e teiġe, e mada ġehaġa zae nu'ozihi reiro, rehano za'e mene urati'o.

³⁸ E'ano'o ġiano'i, neze fahau radi'uma!

³⁹ Ebu za'e eġe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazegħa mae ġihino'il'"

24

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro

(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu'a kuru neġanono'o iġune buau onamirotene, ane tahi'atahi'a ani vaġe onaadu kuru neġa iraġa nunu manomano ihoniro.

² Rehano ani'a ziro, raena'a, "Za ġau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!"

Mada Ġonaġano Haġai Nu Badeġa

(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maġano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeġe da'o ani vaġe sifu onamadu ġadiniro, raena'a, "Ga efo'i, kuru neġa mazao 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? Mada ġonaġano zu ġa'a bare onai'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a furera'uma?"

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, "Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ġiano'i.

⁵ Vaze ġehaġani'a eġe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu ze'a vazevaze tutuze ve'ozi'uma.

⁶ Za'e uti hariġa zu uti ġoe'a nunu ra'ete'e igi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma.

⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma.

⁸ E'e nidu'a'e aduga ġadaheġa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vaze'a za oboze teadu sausaui'uma, zu zimi ruzi'uma. Eġe u'ano haba azaġa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma.

¹⁰ E'e madaġano vaze ġehaġani'a eġe mazao fie'ete'e'a dauġi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma.

¹¹ Ġuriro peroveta azaġa ġehaġa zuni iġunadu vaze ġehaġa so'ozi'uma.

¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vaze ġehaġani'a zeġe nabudize mene zamari'uma.

¹³ Rehano iniu'a zamaġa obone ġigane onamo ġonaga meine, ani'e ġabone tuġutuġu hidi'uma.

¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoġa'e raha 'adi nidu'a zamaġano bororanadu haba'ahaba'a azaġa nidu'a igi'uma. E'e enoġano mada ġonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma

(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vazegħa, Daniela'a ġau nidu'a ruine'ete'e vazegħa sau'a 'ahoga moneo ġoeriro. Vaze e'e'a haba zaġoġa sausaune'ete'e za'a horoni'uma madaġani'a ari'uma. (Buka Zaġoġa me'ode'ete'e vazegħa, ġoere huga 'adi faine edero'i.)

¹⁶ E'e madaġano Iudea haba'ano radiu'ete'e azaġa'e maġa ferau ito'i.

- 17 Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazeġa'e ġauġa mouga veize neġa zamaġa ago diuġo'i.
 18 Meba zamaġano hihe'ete'e vazeġa zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.
 19 E'e madaġano ahi'eta roġaġa zu nune hina ene guraġa ġubuze'ete'e roġaġa, ze'e fase vetuġaġa, feranoga mene idaġa u'ano, aduga hidi'uma.
 20 Iruġu madaġano* ga Bana Madaġano mene feranoga veize kurano'i,
 21 mazaġa e'e madaġano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ġadaheġano ġau nidu'a haġairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguga mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare fureru'uma.
 22 Zuhi'a Boro'a e'e madaġa mene futufine, vaze tiba zuni mene ġabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaġa u'ano, e'e madaġa futufi'uma.
 23 Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Giano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i.
 24 Mazaġa ġuriro kerisoġa zu ġuriro peroveta azaġani'a fureranadu haġai nu badeġa boro bagaġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġae'ena'a, vaze so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaġa zuni tutuze so'ozoze idaġa reine, 'ougi'uma.
 25 Zamare rado'i! E'e madaġani'a izema furarogano, eġe'a zae ibite ihozeha.
 26 E'ano'o vaze 'ahogani'a zina'a, 'Giano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ġianihi radu ago onamo'i, ga 'Giano'i, ani'e ne zamaġano,' ro'idene, e'e ġoe'a ago mae ġihino'i.
 27 E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuġa.
 28 Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

Vaze Ubugani'a Ovai'uma

(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)

- 29 Ebu aduga madaġani'a haugine, zogone 'aha'a fureru'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.
 Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraġa adureo hagahagani'uma.'

30 Ebu haġai nu badeġani'a adureo fureranadu eġe, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaga nidu'a niau gouri'uma. Ebu eġe, Vaze Ubugani'a adureo ġoze zamaġano gigi'a zu agaġa manoga madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma.

31 Ebu hena, sura'i boro ġihau hudadu eġe'a eġe tuġure viga tuġuzi'uma. Ebu zeġe'a haba nidu'a, haba ġonaganono'o haba ġonaganano, Badi'a'a ohotirote'e azaġa nu'ozi'uma.

Figi Ireġa Hari Idaidaga

(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

32 Figi ireġa mazao nagini'a fureru'ete'e ġianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouġani'a udufa'oga horonetene iruġu madaġa haniteha rae edere'ohe.

33 E'e teiġe, e'a rate'e 'ahigugani'a fureranoga horono'idene, eġe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i.

34 E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene haugi'uma onamo 'ahiguga nidu'ani'a fureru'uma.

- 35 Adure zu raha'e haugi'uma, rehano eġe ġoere'e mene haugi'uma.

Ruhibe Rado'i

(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)

36 Rehano nani'a 'ahigugani'a fureru'uma'e emeġe nidu'a aġu'a. Adureo tuġure viga ebu eġe, Badi'a Ubuga zuni† aġu'a. U eġe Mama da'o edeġa.

- 37 Eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e Noa madaġa teigi'uma.

38 Zobo boro'a izema zubuzoga madaġano vazevaze'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gaguinu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro.

39 Rehano ze'a nagini'a fureru'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ġouriuro. Eġe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaġa teigi'uma.

40 E'e madaġano vaze 'aheu'e mebao gau'e radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma.

41 Roġae 'aheu'e uvahu mirune radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma

- 42 E'ano'o fairu ġiano'i, mazaġa za aġu'a no'e madaġano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma.

* **24:20** Girikio, *Nahune madaġa*, Isaraela haba'ano nahune madaġa'e nahune boro zu iruġu boro radu vaze'a ragavoga'e riġa **24:29** 24:29 Isaia 13:10, 34:4; Joel 2:10 † **24:36** Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazeḡani'a ḡonore vazeḡa'e no'e madaḡano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neḡa faine taufi'uma ebu ḡonore vazeḡa'e diuḡoga mene idara'uma.

⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaḡano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuḡure vazeḡa 'ahoga'e huhuzaḡa zu zama tibano gauine, zuhi'aḡa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze a'e tuḡure azaḡa ḡihi'aḡa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuḡure azaḡa nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma.

⁴⁶ Tuḡure vazeḡa'e 'ouge gauine, zuhi'aḡani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma.

⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aḡani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeḡano ohoni'uma.

⁴⁸ Rehano tuḡure vazeḡa'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Eḡe zuhi'a'e vehu'u faḡanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma.

⁴⁹ Ebu tuḡureḡa azaḡa nidu'a bouzi'uma zu gagone azaḡa teite ufeta ogau gage sauta'uma.

⁵⁰ Ebu zuhi'aḡa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madaḡano bare onaadu,

⁵¹ ahiriḡa udi tahitahi'uma ebu zama guhi azaḡani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu ḡonone atiti'uma."

25

Nogoba Ḡaubanana Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madaḡano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ḡaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihidhi radu mui haba'a onamiro.

² Zeḡe bo'aḡano fu'o'e hahizaḡa ebu fu'o'e huhuzaḡa.

³ Hahizaḡa azaḡa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuḡa'e mene meiro.

⁴ U huhuzaḡa azaḡa'e ihurezeta ihure vuḡa biozeo abe odohiro.

⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ḡarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!'

⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a evatadu ihureze ruhibiro.

⁸ Ebu hahizaḡa azaḡani'a huhuzaḡa azaḡa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuḡa nuḡo eme rifo'i, mazaḡa eme ihure'e vidau'ohe.'

⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za za emeḡe nidu'a veize mene idaḡa. Ihure vuḡa serone'ete'e vazeḡa vaḡe onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuḡa hoitoḡa u'a onamirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuḡa ruhibirote'e azaḡani'a ani teite mui haba'a diuḡiro ebu ibihetaḡa'e hararo.

¹¹ Vesu'u hahizaḡa nogobaḡani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavafo'i!'

¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za aḡu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazaḡa eḡe'a bare onai'uma madaḡa'e za'e aḡu'a.

Tuḡure Azaḡa Ugidu Hari Idaidaḡa

(Luka 19:11-27)

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba faḡa ragave'ete'e vazeḡa 'ahoga hariḡa heuḡa. Ani'a iḡunirotene, tuḡureḡa azaḡa huzadu ani ḡau taufoḡa veize ḡauḡa ziniro.

¹⁵ Zeḡe tibatiba inaraze idunaḡano, 'ahoga'e moni silivaḡa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba faḡa ragaviro.

¹⁶ Moni silivaḡa fuseḡa fu'o meirote'e vazeḡa'e zogone onamadu e'e moniḡa hina gauadu moni silivaḡa fuseḡa fu'o ragate hidiro.

¹⁷ Moni silivaḡa fuseḡa 'aheu meirote'e vazeḡa zuni 'ouge haḡaadu moni silivaḡa fuseḡa 'aheu ragate hidiro.

¹⁸ Rehano moni silivaḡa fuseḡa tiba meirote'e vazeḡa'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'aḡa moni e'ea ḡure tiro.

¹⁹ Mada faḡa ḡarugano tuḡure azaḡa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro.

* 25:15 Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivaḡa 34kg heuḡa.

²⁰ Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazeğani'a moni fuseğa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa fu'o iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o rağate hideha.'

²¹ Zuhi'ağani'a nina'a, 'Manoğa tauġi, ġa'e tuğure vazeğa manoga ebu zamağo nidu'a hina faine gauha. Ga'a ġau tahiğa veize zamağo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a ġau ġehağa taufe'ete'e vazeğano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²² Ebu moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazeğani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa 'aheu iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu ragate hideha.'

²³ Zuhi'ağani'a nina'a, 'Manoğa tauġi, ġa'e tuğure vazeğa manoga ebu zamağo nidu'a hina faine gauha. Ga'a moni tahiğa hina zamağo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a moni boro taufe'ete'e vazeğano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²⁴ Ebu moni siliva fuseğa tiba meirote'e vazeğani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vaze riğa. E ederiro vaze'a ġorarote'e ġauğa ġa'a hirive'ohe ebu vaze'a taufirete'e ġauğa ġa'a ma'ohe.

²⁵ E'ano'o ġa moni'a dauġi'uma rae rihonadu rahao ġure tiro. Ġae moni 'ahi bare mo'i.'

²⁶ Zuhi'ağani'a naenaeni, raena'a, 'Ga'e tuğure vazeğa sau'a ebu tubuğa! Vaze'a ġorarote'e ġauğa zu vaze'a taufirete'e ġauğa eġe'a ma'ohe rae zamarirohe?

²⁷ 'Ougiritene ġa nougadu moni ti'ete'e neğano eġe moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'ağani'a niro, raena'a, 'Moni silivağa fuseğa tiba ani mazaono'o bare madu ġau banana meirote'e vazeğa hano'i.

²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazaon kome'a zuni meini'uma.

³⁰ Ebu tuğure vazeğa sau'a 'ahi enona uzabo zamağano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ġonoğa atiti'uma.'

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, 'Eġe, Vaze Ubugani'a ağağa inarağağeta tuğure viga nidu'a teite onai'uma madağano, e'a kini ehoro haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma.

³² Haba azağa nidu'a eġe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazeğani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma.

³³ Ebu iniu vaze mamoe heuğa'e eġe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuğa'e eġe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eġe, kinize'a eda'e mone azağa zi'uma raena'a, 'Zae, eġe Mama'a manohuga zini'ete'e azağa, aro'i, ebu eġe'a ibitohau'ete'e zamağano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi hağairote'e madağanono'o ruhiniro.

³⁵ Mazağa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazeğa reinutene, zae neo huhe zouhido.

³⁶ Dabuhae o'o'a reinutene, dabua inido, ughinutene eġe taufido ebu ġu'a neğano radiunutene, ġahiro.'

³⁷ Ebu duduğa azağani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ġa'e vini'oga horoadu ogomu ġanido? Nani'a eme ġa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ġanido?

³⁸ Nani'a eme ġa'e i'udo vazeğa reirote'e horonadu neo huğade zou'ido? Nani'a eme dabuağo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ġanido?

³⁹ Nani'a eme ġa ugi'irote'e ga ġu'a neğano radirote'e horonadu ġa ġia'i amido?'

⁴⁰ Ebu eġe, kinize'a naenaazi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, eġe negohe ga ezehe 'ahi bo'ağano ġonağa vazeğa 'ahoga veize 'ouge hağaidota'a'e, eġe veize hağaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu eġe, kinize'a vaetadu kauri mone azağa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a mağunozini'ete'e azağa, eġe mazaono'o vağino'i, ebu Satani zu ane tuğure viga veize ruhinirote'e radiu tuğutuğu ire rogağa zamağa diuğoi.

⁴² Mazağa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido.

⁴³ E i'udo vazeğa reinutene, neo mene huhe zouhido, dabuho o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ughinutene zu ġu'a neğano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougadu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ġa'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazeğa reirote'e ga dabuağo 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga ġu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido?'

⁴⁵ Eġe'a naenaazi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi azağa bo'ağano ġonağa vazeğa 'ahoga veize mene hağairota'a'e, eġe veize mene hağairote'e ra'ohe.'

⁴⁶ Ebu kauri mone azağa'e vağine ġouradu aduga tuğutuğu hidi'uma, u duduğa azağa'e ġabone tuğutuğu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiğa Vağiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a ġoere e'e nidu'a rae haugirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a,
² "Zae edeğa, mada 'aheu enogano Iğine Mode'ete'e Muiğa'e me'uma ebu ege, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vaze'a obohe ti'uma."

³ E'e madağano dibu'o azağa ġihi'ağağihi'ağa zu vaze boroboro'a dibu'o azağa ġihi'ağa, niğa Kaiafa, ane neo nu'oraro.

⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiğa ġo'ane vağiro.

⁵ Rehano ze raena'a, "Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano'e mene idağa. 'Ougine vaze ġuğuvagani'a utitofi'uma."

Roğae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neğano, ibite lefera'a meirote'e vazega, Simona neo radiro.

⁷ Ani ogomu fatağa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamağano, roğae 'ahogani'a dehoru hohoga manoga naeğa boro'e bioğa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro.

⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze mağuniro, raena'a, "Nougadu dehoru 'ahi'e hauge tauge'ohe?"

⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azağa zinfo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'ağa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roğae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e ege veize manoga hune hağaeha.

¹¹ Zahara azağa'e mada nidu'a zae bo'ağano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma.

¹² Ani'a dehoru hohoga manoga ege ahiri rana beu'ata'a'e, ege rune veize ruhineha.

¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamağano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a hağata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro

(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'ağa 12 zamağano tahi'a 'ahoga, niğa Iuda Isakariota'e dibu'o azağa ġihi'ağağihi'ağa vağe onamiro,

¹⁵ ebu ġadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivağa 30 me'odadu haro.

¹⁶ E'e madağanonono'o ani Iesu zeğe evorao ri'inoga veize ibiğa vağiro.

Iğine Mode'ete'e Muiğa

(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Berediğa Muiğa* madağa ibi'a'e Iğine Mode'ete'e Muiğa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vağe onaadu ġadiniro, raena'a, "Ġa ura'e eme Iğine Mode'ete'e Muiğa ogomuğa'e nouma ruhibe ti'uma?"

¹⁸ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Ieruselema diuğe onamadu vaze 'ahoga vağo'i ebu no'i, I'hore vazeğani'a 'ahige ra'ohe: Ege mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ġa neo Iğine Mode'ete'e Muiğa ogomuğa au tibura'uma."

¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e hağaiga hağaadu Iğine Mode'ete'e Muiğa ruhibiro.

²⁰ Gorava uğano reirotene, Iesu ani tahi'ağa 12 teite ogau tiburaro.

²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamağano, Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, zae bo'ağano vaze 'ahogani'a ege revoni'uma."

²² Ebu ze zamaze adudanadu ġaruga ġarugano Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, egehehe?"

²³ Ane'a naenaezina'a, "Izidi ege teite idağa siuvaio tare au'ete'e vazeğani'a revoni'uma.

²⁴ Ibite Buka Zagogano mirihirote'e ġoe'a idunağano, ege, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazeğani'e, fase vetu'ağa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoga reifo."

* **26:17** Isiti O'o'a Berediğa Muiğa'e mada fu'o 'aheu fare zamağano hağae'ohe.

²⁵ Ebu ani revoha'uma vazeġa, Iuda'a nina'a, "Thore vazeġa, eġehehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, vazeġa'e ġae."

²⁶ Ze ogau'ete'e zamaġano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vahegadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, "'Adi'e eġe ahiri. Madu ano'i."

²⁷ Ebu ani'a vaini vuġa bioġa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a, 'ahi gago'i."

²⁸ Mazaġa bio 'adi zamaġano'e eġe ru. Eġe'a vaze ġehaġa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vaze teite ġoitorrote'e ġoe'a'e eġe ru hina bare idane'ohe.

²⁹ E zi'ohe, vaini vuġa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eġe Mama'a ibitohau'ete'e madaġano zae teite vaini vuġa iziga gagi'uma."

³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae haġadu Olive maġa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro

(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Izidi ohere zae nidu'a eġe u'ano muhihe fera'uma. Mazaġa Buka Zaġoga zamaġano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazeġa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ġouri'uma.'

³² Rehano e'a runeono'o bare iġunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma."

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zeġe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!"

³⁴ Iesu'a naenaenina'a, "E hube hune ġa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma."

³⁵ Rehano Petero'a ġoere ġiharo, raena'a, "E mene o'o'i'uma. Ġae teite rudaune zuni idaġa!" Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro

(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, "'Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma."

³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuga 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamaġa ariro zu adudaro.

³⁸ Hena ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eġe teite evate rado'i."

³⁹ Ebu ani tahiġa faġa onamadu rahao ġugure'ena'a kuraro, raena'a, "Eġe Mama, idaġa ro'idene eġe mazaono'o bio 'adi mae vaġino'i. Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i."

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a uġidu vaġe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiġa zuni eġe teite mene evate radiuhehe?"

⁴¹ Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifne, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, "Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ġae ura haġao'i."

⁴³ Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazaġa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ġae uġiduga kurau'ena'a, ibite kurarote'e ġoe'a'a bare reiro.

⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaġe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaġa 'ai maha. Eġe, Vaze Ubuga'e, haġai sau'a azaġa 'evorao ri'ih'i'uma.

⁴⁶ Iġunadu onamihi. Ġiano'i! E revoni'ete'e vazeġa 'ai feureha."

Iesu Obone Tiro

(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴⁷ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, ane tahi'a 12 bo'aġano 'ahoga, Iuda'a vaze ġuġuvaġa teite feuriro. Vaze ġuġuvaġa e'e dibu'o azaġa ġih'i'aġaġih'i'aġa zu vaze boroboro'a tuġuzadu benisi zu somori boro mae ariro.

⁴⁸ Ebu Iesu revohaue'ete'e vazeġani'a, ane'a haġai'uma gaġa ibite ihoziro, raena'a, "Eġe'a hidadu fura'ini'uma vazeġani'e Iesu. Ani obone to'i."

⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaze onamadu niro, raena'a, "Thore vazeġa! Manogahehe?" Ebu fura'iniro.

⁵⁰ Iesu'a naenaeni, raena'a, "Vazehe, ġa'a ahaō nagini haġai'uma ġauġa haġao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azaġani'a onamadu Iesu obone tiro.

⁵¹ Rehano Iesu ġati vazeġa 'ahogani'a benisiġa ahasē bunadu dibu'o azaġa ġihi'aġa tuġure vazeġa udiro, ebu teġaġa vari'e butiro.

⁵² 'Ougađu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiġo bare iġu'ano to'i! Benisi hina vaze matihi raete'e azaġa'e zeġe zuni benisi u'ano ruda'uma.

⁵³ Eġe'a Mamahe uminine, ane'a tuġure viga ġehaġa багаġa ġarihe tuġuzadu emeġe biri'uma. A'e ġa aġu'ahēhe?

⁵⁴ Rehano Buka Zaġoġano eġe mazao 'ahiguġani'a furera'uma reirote'e ġoe'a'e izidi hudanoga veize, eġe'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazeġa obone ti'ete'e teige, benisi ebu somori boro madu eġe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neġa haba'ano ihore radiuro. E'e madaġano za'e mene obohe tiro.

⁵⁶ Rehano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġoe'ani'a hudafine, 'ahiguġani'a fur-eraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

Kotao Edaro

(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azaġani'a dibu'o azaġa ġihi'aġa, niġa Kaiafasi ne tutune onamiro. Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro.

⁵⁸ E'e madaġano, Petero'e faġanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaġa ġihi'aġa ne haba'ano feuriro. Ne diuġadu kuru neġa taufe'ete'e azaġa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ġiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu nuo'nu'o boro auġe'ete'e azaġa'e Iesu manoga veize ġuriro ġoe'aġoe'a vaze mazao vaġiro.

⁶⁰ Vaze ġehaġani'a ġuriro ġoe'a ani mazao reiro, rehano ġau ve'oġa 'ahoga mene horoniro. Gonagano vaze 'aheu'a iġune edaro.

⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neġa ruinadu mada uġidu zamaġano bare ogoraune idaġa."

⁶² 'Ouge reirotene dibu'o azaġa ġihi'aġani'a iġune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ġa ze ġoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ġa'e ve'oġa rae ġoere'ohe. Ġa ze mazao ġoere nu re'umahe?"

⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaġa ġihi'aġani'a niro, raena'a, "Radiu'ete'e Badi'a'aġa niġano ġadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ġa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i."

⁶⁴ Iesu'a naenaeni, raena'a, "O'e, ġa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eġe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'aġa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ġozeġa zamaġano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azaġa ġihi'aġani'a dabuġa zegađu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oġa rae ra'ete'e vazeġa mene bare vaġi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha!

⁶⁶ Za ani mazao nagini haġai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeni, raena'a, "Ani'e ve'oġa. Runeo tuġuni'uma."

⁶⁷ Ebu ze'a irāġa 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaġa dabua hina u'adu fa'one arahiro,

⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azaġa ġihi'aġa ne haba'ano ehore radirotene, tuġure roġaeġa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ġae zu Galilea vazeġa Iesu teite radiudo."

⁷⁰ Rehano Petero'a zeġe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ġa nagini ra'eta'a'e e aġu'a!"

⁷¹ Ebu ani'a haba ġabiriġa ibihetaġa u'a onamirotene, tuġure roġaeġa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "'Adi'e Nazareta vazeġa Iesu teite radiudo."

⁷² Ebu ani bare riġa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e aġu'a!"

⁷³ Mene mada faġa enogano, e'ea edarote'e azaġani'a Petero vaġe onaadu niro, raena'a, "Hube ġa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaġa ġae ago irāġa'e Gallilea haba'a ago irāġa."

⁷⁴ Ebu ani'a ġihau te'ote'au ġoeriro, raena'a, "E ġuririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aġu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro.

⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ġoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ġa'a eġe ġae uġidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ġabiriġa mode buanadu niu rudaro.

27

*Iesu'e Pilato Vage Tutune Onamiro**(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)*

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azağa gihi'agağihi'ağa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize goaniro.

² Ebu ze ani autadu Roma vazeğa gavana, Pilato vage tutune onamiro.

*Iuda'a Ane Bare Bodaniro**(Apostolo 1:18-19)*

³ Iesu revoharote'e vazeğa, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e goe'a igirotene, ani hağairote'e u'ano zamağani'a adudaro. E'ano'o siliva moniğa 30 madu dibu'o azağa gihi'agağhi'ağa zu vaze boroboro bare ziniro.

⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazeğa revohaneha 'ahine, sau'a hağaeha." Rehano zeğe'a raena'a, "A'e ğa'a bare hağaeha, mene emeğe. Gae edeğano hağao'i."

⁵ 'Ougirotene, Iuda'a kuru neğa zamağano moniğa feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiuro.

⁶ Dibuo azağa gihi'agağhi'ağani'a moniğa madu raena'a, "'Adi'e vaze manoga moniğa 'ahine, kuru neğa moniğa teite tibune touga'e mene idağa."

⁷ Ze ğo'anirote'e enogano, e'e moniğa hina ğoğore hağae'ete'e vazeğa haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "'Aha'o avo'a azağa guri'uma."

⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe.

⁹ A'e peroveta vazeğa, Ieremia'a ibite reirote'e goe'ani'a hudaro, raena'a,

"Zeğe'a siliva moniğa 30 meiro.

A'e Isaraela azağani'a vaze e'e naeğa reiro.

¹⁰ Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniğa e'e hina ğoğore hağae'ete'e vazeğa haba hoitiro."

*Iesu Pilato Zamao Kotaniro**(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)*

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vazeğa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ğadiniro, raena'a, "Ga'e Iuda azağa kinihehe?" Iesu'a naenaenina'a, "O'e, ğa hube ra'ohe."

¹² Rehano dibu'o azağa gihi'agağhi'ağa zu vaze boroboro'a ani mazao ve'oğa rae riğa goerirotene ani mene naenaenziro.

¹³ Pilato'a hena ğadiniro, raena'a, "Ze'a ğa'e ve'oğa ra'ete'e goe'a ğehağa hina ğa aġiroğane'ete'e mene iği'ehehe?"

¹⁴ Rehano Iesu'a zeğe goere riğa 'ahoga zu mene naenaenziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

¹⁵ Iğine Mode'ete'e Muiğa madağano'e Roma azağa gavana'a Iuda azağani'a umide'ete'e idunağano ğu'a neğa vazeğa 'ahoga tuğune bunido.

¹⁶ E'e madağano ğu'a neğano vaze 'ahoga, niğa Barabasi'a radiunuro. Ani'e niğa boro.

¹⁷ Vaze ğuğuvağani'a nu'orarotene, Pilato'a ğadiziro, raena'a, "Za ura'e iniu tuğune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vazeğa, Iesu?"

¹⁸ Mazaga Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inirote'e edeğa.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamağano, inugani'a ani veize goere tuğuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ğau 'ahoga ago hağao'i. Ani'e sau'ağa o'o'a. E'e ohogore ohere ani iğunanadu zamahe'a adudaneha."

²⁰ Rehano Barabasi'e tuğune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azağa gihi'agağhi'ağa zu vaze boroboro'a vaze ğuğuvağa tuğutuğuziro.

²¹ Pilato'a bare ğadiziro, raena'a, "Vaze 'aheu zamağano, za ura'e e'a iniu tuğune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!"

²² Ebu Pilato'a ğadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazeğa, Iesu'e nougi'uma?" Zeğe nidu'a raena'a, "Sataurono'i!"

²³ Pilato'a ğadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagini sau'a hağaeha?" Rehano zeğe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

²⁴ Pilato'e zeğe'a ani goere mene iği'uma rae ederiro. Ebu vaze ğuğuvağani'a ufeta mağune haraete'e horonirotene, vaze ğuğuvağa ubumao vu tahiga madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vaze aha'a rudaune ege sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeğa mo'i."

²⁵ 'Ougadu vaze nidu'a naenaenina'a, "Ani rudaune, e'e naeğa'e emeğe zu mariğafe'a me'umal!"

²⁶ Ebu ani zeḡe veize Barabasi ḡu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaḡa tuḡuzadu masine sausauniro ebu ani satauronoga veize zeḡe 'evora ri'iniro.

*Uti Azaḡani'a Iesu Ġirihoharo
(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)*

²⁷ Gavana uti azaḡa nu'a Iesu'e gavana ne zamaḡa tutune onamiro ebu uti azaḡa nidu'a huze nu'oziro.

²⁸ Ebu ze dabuaḡa fuh'i'ohanadu dabua kanaḡa duhuḡa hune vidanoharo.

²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiga ḡurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriḡa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ḡugure'ena'a ġirihoraro, raena'a, "Nigunihi, Iuda azaḡa kini!"

³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro.

³¹ Ġirihohau hauḡirotene, vidanoharote'e dabuaḡa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

*Iesu Satauroniro
(Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)*

³² Uti azaḡani'a Iesu tutune onamirote'e zamaḡano, Kurene vazega 'ahoga, niḡa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo.

³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'.

³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuḡa ḡau 'ahoga ḡiḡi'a bagaḡa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ḡarugano, kaḡusi arahoga arahadu zeḡe bo'aḡano dabuaḡa ḡahugotitiro.

³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro

³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a nagi haḡai sau'a haḡairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azaḡa Kini' rae mirihiro.

³⁸ Ebu ḡonore azaḡa 'aheu zuni ani teite idaḡa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a,

⁴⁰ "Ga'e kuru neḡa fahadu mada uḡidu zamaḡano bare ohoni'uma reiro. Ga Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ḡae bare ḡabo'o'i!"

⁴¹ Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vase boroboro'a zuni ġirihoharo.

⁴² Ze raena'a, "Ani'a vase ḡabozinu, rehano ane'a ane bare mene ḡabone'ohe! Ani'e Iuda azaḡa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma!"

⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ḡabonifo, mazaḡa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro."

⁴⁴ Ebu ḡonore azaḡa 'aheu ani teite idaḡa sataurozirote'e'a zuni ani ġirihoharo.

*Iesu Rune
(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)*

⁴⁵ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ḡorava mone mada uḡidu.

⁴⁶ Gorava madaḡa uḡidu meirotene, Iesu'a ḡihau huario, raena, "Eli, Eli*, lama sabatani?" Goere e'e hugani'e, 'Eḡe Badi'a, eḡe Badi'a, ḡa nougadu ḡiahe modeha?"

⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaḡa nu'a ḡoere e'e egadu ze raena'a, "Ani peroveta vazega Elia hune'ohe."

⁴⁸ Ebu ze bo'aḡano 'ahogani'a duradu vu romane zoun'e'ete'e ḡauḡa meiro. Ebu vaini vuḡa ḡiḡi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriḡa rana teadu ite haro.

⁴⁹ Rehano vase nu'a raena'a, "Ago, ḡezo! Elia'a ovaadu ḡaboni'uma ga mene ḡianihi."

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ḡihau huanadu iriga ri'iro.

⁵¹ E'e madaḡano kuru neḡano zaḡoḡa hune haba'a ue'ete'e dabuaḡani'a hitaganono'o 'u'uḡa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ḡouriro.

⁵² Ebu rune iduḡa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaḡa ḡehaḡa ahirize'a ḡabode iḡune ḡouriro.

⁵³ Ebu ze rune iduḡa haba'anono'o iḡuniro. Iesu'a ḡabode iḡunirote'e enogano, ze Ierusalem onamadu de'ea vase ḡehaḡa mazao fureraro.

* 27:46 'Ahoga'e, Eloi 27:46 27:46 Salamo 22:1

⁵⁴ Roma uti azağa ġihiağa zu ane uti azağa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze rihau rudaro, ebu raena'a, "Hube hune vaze adi'e Badi'a Ubuga!"

⁵⁵ De'ea roġae ġehağa zuni faganono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro.

⁵⁶ Zeġe bo'aġano Magadala roġaeğa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeġe vize'a radiro.

Iesu Gurio

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Gorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazeğa niġa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazeğa zu Iesu tahi'a 'ahoga.

⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azağa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro.

⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruğa hina umiro,

⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduğa iziga, vatava hu'irote'e zamaġano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetağa kiune 'uadu mode onamiro.

⁶¹ U Magadala roġaeğa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneġano ehoradu murire radiro.

Uti Azağa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madağa. Dibu'o azağa ġihiaġaġihiağa zu Farisea azaġani'a Filato vaġe onamiro.

⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ġuriro vazeğa a'a'e ani ize ġaboga zamaġano reirote'e goe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uġiduġano runeono'o bare ġabode iġuni'uma.'

⁶⁴ E'ano'o mada uġidu zamaġano uti azaġani'a ani idu faine taufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouline, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ġonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iġuneha,' rae re'uma. 'Ouline ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma."

⁶⁵ Ebu Filato'a naenaeziro, raena'a, "Uti azağa nu madu idu faine taufe rado'i."

⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azağa teite onamadu idu ibiheta hadiğa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaġani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iġuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madağa ġaruġano, fura oherebau uzeuze, Magadala roġaeğa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ġianoga radu onamiro.

² E'e madaġano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuġure vigani'a adure'ono'o ovaadu idu hadiğa kiune vaġiniro ebu e'e rana ehoriro.

³ Ani iraga'e vazavazahe'ete'e teige ebu dabuaga'e goze teige uraro.

⁴ Idu taufe'ete'e azağa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azağa teigiuro.

⁵ Ebu tuġure vigani'a roġae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eġe edeğa za'e satauronirote'e vazeğa, Iesu vaġe'ohe.

⁶ Ani'e ahao o'o'a, mazağa ani reirote'e teige, runeono'o iġuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ġiano'i.

⁷ Ebu za ġarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iġuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eġe'a zeate'e faine ego'i."

⁸ E'ano'o roġaeroġae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ġarihe iġunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeġe vaġe dure onamiro.

⁹ E'e madaġano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manogahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiğa ariro ebu odağa obonadu matu'oharo.

¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eġe nego duġuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeġe'a eġe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azağa Hariġa

¹¹ Roġaeroġae'a onamirote'e zamaġano, idu taufirote'e azaġani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariġa dibuo azağa ġihiaġaġihiağa ihoziro.

¹² Dibu'o azağa ġihiaġaġihiaġani'a vaze boroboro teite nu'oranadu ġoaniro ebu idu taufirote'e uti azağa moni boro ziniro.

¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahige rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ġonotu feraneha.'

¹⁴ 'Ahi hariḡani'a Roma gavana vazeḡa mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ḡoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma."

¹⁵ E'ano'o idu taufirote'e uti azaḡani'a moni madu zeḡe'a zirote'e idunaḡano ḡoeriro. Ebu e'e hariḡa'e Iuda azaḡa zamaḡano bororaro zu izidi madaḡano zuni vaze'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahī'āḡa Ḡoerezīro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maḡano feuriro.

¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vage aradu ziro, raena'a, "Gigi'aga adureo ebu rahao nidua'e eḡe eneha.

¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a eḡe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaḡoḡa niḡano bapaticozo'i,

²⁰ ebu eḡe'a ḡoerezīrote'e ḡoe'a nidu'a zeḡe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iḡaiḡa zae teite radiu'ohe onamo mada ḡonaga re'uma."

Iesu Keriso Hari Manoga Mareko'a Mirihiro

Ioane bapatzizo'a haramiro

(Mataio 3:1-12, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)

- ¹ Badi'a Ubuga, Iesu Keriso hari manoga*ni'e 'ahige fureraro.
- ² Peroveta vazega* niḡa Isaia**a, buka zaḡoga* zamaḡano tina'a, 'ahige reiro. 'Giano'! Badi'a'a ḡae zamao hari odohe dure'ete'e vazega 'ahoga ibite tuḡuni'uma, ḡae veize ibi fainifine.
- ³ Haba boha'anono'o, rae huau'ohe. "Zuhi'a Boro* ibi faine haḡae to'i! Ane ibi mae duduno'!"
- ⁴ Ebu hari odohe dure'ete'e vazega, niḡa Ioane Babatiso'a haba boha'a onairo. Ani haram'e'ena'a, 'ahige reiro. 'Sau'anono'o ḡihuradu bapatzizo mo'i! Zae sau'a Badi'a'a mae vaḡinifine.'
- ⁵ Iudea* haba'a azaḡa nidu'a zuni Ierusalem ne azaḡa nidu'a, Ioane vaḡe onamiro, hariḡa egoga veize. Ebu ane ane sau'a rae furenadu, Ioridana vuḡano bapatzizo meiro.
- ⁶ Ioane, ani dabua'e kamelo iguḡa, kibaḡa'e boromakau ogaḡa, ogomuḡa'e fihore ebu 'avore godaḡa.
- ⁷ Ani haram'e'ena'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'ahoga, eḡe ḡarunio onai'uma vazega, ani gigi'a'e ḡihi'a, u e gigi'a'e zuhu'a. Ane teite mene idaḡa. E ani oda babaḡano ḡuḡuraduni, ani oda ḡauḡa minḡa fuhi'ohanoga zuni mene idaḡa.
- ⁸ E'e vu hina bapatzizozeha. U ani'e Vine Zaḡoga* hina bapatzizozizuma.'

Ioane'a Iesu bapatzizoniro

(Mataio 3:13-17, Luka 3:21-22)

- ⁹ E'e madaḡano, Galilea haba'ano ne niḡa Nazareta, e'ano'o Iesu'a onairo. Ebuni Ioridana vuḡano, Ioane'a Iesu bapatzizoniro.
- ¹⁰ Iesu'a vuono'o gaba tire'enogano, adure'a 'a'adu'ete'e zogone horoniro. Ebu Vine Zaḡoga tubugo ninḡa teige horoniro. Ani Iesu vaḡe ovairo.
- ¹¹ Ebu adureono'o ago 'ahoga igiro. 'Ahige reiro, 'Ga'e eḡe ubude, eḡe zamarone. E ḡa mazao matu'u boro.'

Satani'a Iesu so'oniro

(Mataio 4:1-11, Luka 4:1-13)

- ¹² Ebuni Vine Zaḡogani'a Iesu, haba boha'a tuḡune onamiro.
- ¹³ Mada ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) de'ea radiro. Satani**a so'onido. Agire ḡauḡa zuni de'ea radiro. Rehano tuḡure viga* nu'a ovaadu danairo.

Iesu'a Galilea haba'ano ane gau mazaḡa fureniro.

(Mataio 4:12-17, Luka 4:14-15, Ioane 4:43-45)

- ¹⁴ Ioane ḡu'ano ohonirote'e ḡarugano,* Iesu ani Galilea onamiro. Ebu Badi'a hari manoga haram'e ragaviro.
- ¹⁵ 'Badi'a'a reirote'e madaḡa 'ai feureha. Badi'a'a gigi'a iziga hina ibito zini'ete'e* madaḡa 'ai haniteha. Haḡai sau'a sau'a modo'i ebu Badi'a hari manoga mae ḡihino'!

Iesu'a vase ḡazaḡa huziro, ane ḡaruna hegotoga veize

(Mataio 4:18-22)

- ¹⁶ Galilea du'uraḡa boro* genaḡano, Iesu'a oname'enogano, vase aheu'a re'eva feunirote'e horoziro, Simona ebu negoga Aniderea teite. Zeḡe gau'e ḡozone mau'ete'e.
- ¹⁷ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eḡe ḡaruna hegotoi! Iaze re'evazi'ete'e vazega rouga veize ihozi'uma."
- ¹⁸ Ze ai zogone re'eva modadu ane hegot'e onamiro.
- ¹⁹ Tahḡa faḡa onamiro. E'e zamaḡano, vase aheu negoḡeita horoziro, Iakobo ebu Ioane, Zebedeo ubuga. Ze'e zeḡe ḡasi ranao re'eva faine radiro.
- ²⁰ Horozirotene, huziro. Ebu zeḡe moze Zebedeo'e ḡasi rana mode onairo. Ane'a meirote'e azaḡa teite muhize onairo. Ebu Iesu ḡarunio hegot'e onamiro.

Iesu'a, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazega fainiro

(Luka 4:31-37)

* **1:14** A'e zuhi'a Heroda'a moḡaḡa bare meirote'e u'ano, Ioane'a 'Ga haḡai sau'a haḡaeha' reiro. E'e u'ano zuhi'a Heroda'a maḡunadu, ḡu'ano ohoniro.

²¹ Iesu ebu ane ġarunio hegotirote'e azaġa, ne niġa Kaperanaumao feuriro. Bana Madaġa* madaġano ani Iuda kuru neġa diuġiro, ebu ihoziro.

²² Vaze vaze'a ani ihozoga igirotene, zamaze zaguzagaro. Mazaġa Mose goro ġoe'a* ihoze'ete'e azaġa* teige mene haramiro, rehano Badi'a ġoere gigi'a hina ihoziro.

²³ E'e zamaġano, vine sau'a**a ragano reirote'e vazeġa 'ahogani'a, Iuda kuru neġa diuġiro, ebu 'ahige houna'e ġoeriro.

²⁴ 'Iesu, Nazareta ne vazeġa! Eme vaġe nagini u'ano onaeha? Ġa emeġe uġufoga radu, onaa ga? E edeġa ġa iniu. Ga'e Badi'a gigi'a vazeġa!'

²⁵ 'Iesu'a vine sau'a ta'iroharo. 'Ago ġoero'! Vaze 'adi mazaono'o buano'!'

²⁶ Ebu vine sau'ani'a, buanoga rae, ketokete'ena'a, ġihau ġaniġanaro. Ebu vine sau'a ai buaro.

²⁷ Vaze nidu'a horonadu, zamaze nidu'a zaguzagaro. Ze'e zeġe'a bare ġaditiro. 'Adi nagini? Nagini iziga ihofe'ohe? Vaze 'adi'e gigi'eta. Vine sau'a zuni zi'etene, egadu, egohu'ohe.'

²⁸ E'ebano'o, Iesu hariġa, Galilea haba'ano ġarihe bororaro. Ebu haba nidu'a igi hauġiro.

Iesu'a Petero emoġa roġaġa fairo

(Mataio 8:14-17, Luka 4:38-41)

²⁹ E'ebu'u, Iesu ani Iuda kuru neġanono'o buau onamiro. Simona ebu Aniderea duġuru ne diuġiro. Iakobo ebu Ioane zu zeġe teite diuġiro.

³⁰ Simona emoġa roġaġa'e uġiniro 'ahine, baze radiro. Ahi'a'e gigi'a багаġa. Iesu'a feurirotene, ihoniro.

³¹ Iesu'a ane vaġe onamadu evo'ano meiro, ebu mae ohonirotene, ahi'a gigi'ani ai dauġiro. Ebu ani'a iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

Iesu'a vaze ġehaġa faiziro

³² Ġorava moneo, mada'a ovojete'e zamaġano, ugi azaġa ebu vine sau'ani'a ranao reirote'e azaġa, ane vaġe tutuze onairo.

³³ Ebu ne azaġa nidu'a'e'e ane ibihetao muririro.

³⁴ Ugi nunu azaġa ġehaġa ani'a faiziro. Ebu vine sau'a sau'a ġehaġa hegoze buziro. Ani'a, vine sau'a sau'a'a ġoeroga 'uuro, mazaġa zeġe edeġa ani iniu.

Galilea haba'ano Iesu'a haramiro

(Mataio 4:23-25, Luka 4:42-44)

³⁵ Irara moneo, mada ize mene agaranogano, Iesu'a iġunadu, haba boha'a 'ahoga onamiro, ebu e'a kuraro.

³⁶ Ebu Simona nabuġeta Iesu vaġe vaġe onamiro.

³⁷ Horonirotene, 'ahige rae niro. 'Vaze nidu'a ġa vaġe'ohe.'

³⁸ Ebu ani'a zina'a, 'Eme ne uhiġa uhiġa onamihi, e'ea zuni haramoga. Mazaġa e'e de'e u'ano onairo.'

³⁹ Ebu ani, Galilea haba'ano neġa neġa nidu'a onamadu, Iuda kuru neġa zamaġano haramiro, ebu vine sau'a sau'a hegoze buziro.

Lefera Vazeġa Fairo

(Mataio 8:1-4, Luka 5:12-16)

⁴⁰ Lefera vazeġa 'ahogani'a ani vaġe onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene faiho'!'"

⁴¹ Iesu'a vetuġanaro, e'ano'o 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'!'" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġiro.† ebu niro. 'E urate'ohe. Ga ai manoro'!'

⁴² Ebu ani lefera'a tabara dauġiro, ebu ani 'ai manoriro.

⁴³ Ebu zogone tuġune'enaqa, ġoere riġa hina niro,

⁴⁴ naena'a, "Nagini'a ġae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'! Rehano dibu'o vazeġa vaġe onamadu ahirigo ihono'i‡! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oġa Badi'a hano'! 'Ougine vaze'a ġa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

⁴⁵ Rehano vaze e'e'a onamadu, hari e'e, vaze vaze mazao rae ġehaniro. E'e u'ano, Iesu'e ne hunio diuġoga mene idararo. E'ano'o haba boha'ano radiro. Ebu vaze vaze'a, haba 'ahoga 'ahogano'o, ane vaġe onaido.

† 1:41 Zeġe goro'e, lefera vazeġa'e toraga radu, mene oboneete. ‡ 1:44 A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

2

Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vaseḡa fainiro

(Mataio 9:1-8, Luka 5:17-26)

¹ Mada nu ḡarugano, Iesu ani Kaperanauma neḡa bare onamiro. Ebu ani'a ane bazuni neḡano diuḡirote'e hariḡa, ne azaḡani'a igiro.

² E'ano'o vase ḡehaḡani'a Iesu'a radirote'e neḡa onairo. E'ano'o ehoro haba'a nidu'a vase'a iri'aviro. Ibiheta haba'ano zuni iri'aviro. Iesu'a Badi'a hari manoḡa haramo ziniro.

³ Vaze ḡazaḡani'a, Iesu vaḡe, ahi'a mene hagane'ete'e vaseḡa odohe onairo.

⁴ Rehano vase ḡehaḡa 'ahine, Iesu uhiḡa onamoga mene idararo. Mene idararotene, Iesu'a ehorirote'e hitagano binu fahiro. Ebu ahi'a mene hagane'ete'e vaseḡani'a baze'ete'e farataḡa, mini hina ovoe dabaniro.

⁵ Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e, Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vaseḡa niro. 'Ahige reiro. 'Ubude! Ga sau'a 'ai rae 'ueha.'

⁶ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vaseḡa nu'e, e'e zamaḡano ehoriro, ebu zamazeo zamariro.

⁷ 'Ahige reiro. 'Nouga'ahi vase 'ahi 'ouge ḡoere'ohe? 'Adi'e Badi'a ni sausaune'ete'e ḡoe'a. Iniu'a da'o sau'a mae vaḡini'uma? Badi'a'a da'o haḡai'uma.'

⁸ Zeḡe'a 'ouge zamarirotene, Iesu ani zeḡe'a zeḡe zeḡe zamao 'ouge zamarirote'e, ane zamao ederiro. Ebu ziro. 'Za nouga'ahi zae zamao 'ouge rae zamare'ohe?'

⁹ Ahi'a mene hagane'ete'e vaseḡa nouge nouge rae nine, ḡoe'a'e ufiḡa? 'Gae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e?'

¹⁰ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vase sau'a rae mode'ete'e giḡi'aga meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vaseḡa e'e nina'a,

¹¹ "Eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'i ebu farataḡo odohadu neḡo onamo'i!"

¹² Ani iḡuniro. Ebu Farataḡa mae ḡihinadu, vase nidu'a ubumao e'e neḡanono'o buaro. Ebu zeḡe nidu'a zaguzaganadu, Badi'a niḡa mae ḡihiniro, ebu 'ahige reiro. 'Ibite 'ahiguḡa mene horoniro.'

Iesu'a Levi huniro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹³ Iesu ani Galilea du'uraḡa boro genaḡa bare onamiro. Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a, ani vaḡe onairo, ebu ani'a ihoziro.

¹⁴ Iesu'a bare ibio onamirote'e zamaḡano, Alefeo ubuga Levi horoniro. Ani |itakesi moni|rḡa* ufe'ete'e neḡano ehoriro, ebu Iesu'a niro. 'Eḡe ḡaruna aro'i!' Ebu ani'a iḡunadu, Iesu ḡaruna hegotiro.

¹⁵ Iesu'a Levi neo ogarote'e zamaḡano, takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa ḡehaḡani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro. Mazaga vase ḡehaḡa bagaḡani'a, Iesu ḡaruna iḡaiḡa hegotido 'ahine.

¹⁶ Ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e Farisea azaḡani'a, Iesu horoniro, |itakesi moni|rḡa guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite ogau'enogano. Ebu Iesu tahi'a tahi'a ḡadiziro. 'Nougadu Iesu'e |itakesi moni|rḡa guge'ete'e azaḡa zu, sau'a azaḡa rae zi'ete'e teite ogau tiburu'ohe?'

¹⁷ Ebu Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaḡa'e gohe vaseḡa mene vaḡe'ohe, rehano ugi azaḡani'a ani vaḡe'ohe. E'e teige, e'e haḡai duduga rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu mene onairo. Rehano haḡai sau'a rae zamare'ete'e azaḡa huzoga radu onairo."

Ogomu zaḡozage'ete'e ḡadimaro

(Mataio 9:14-17, Luka 5:33-39)

¹⁸ Mada 'ahogano, Ioane tahi'a tahi'a zuni Farisea azaḡa*ni'a, Mose goro ḡoe'a idunaḡano zaḡozagi. Mene ogaro. Vaze nu'a onaadu, Iesu ḡadiniro. 'Ahige reiro. 'Ioane tahi'a tahi'a, zuni Farisea tahi'aḡa'e zaḡozage'ohe. Rehano nougadu ḡae tahi'a'e mene zaḡozage'ohe?'

¹⁹ Iesu'a ziro. 'Ahige reiro. 'Zamaro'i! Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu iziga'a, ane'a huze'ete'e vaseḡa teite ogau'ete'e zamaḡano, ze zaḡozagi'uma ga mene? Zeḡe'a ohoze hahu iziga teite radiu'ete'e madaḡano mene zaḡozagi'uma.

²⁰ Rehamo e'e madaḡa onai'uma. Agire azaḡani'a ohoze hahu iziga, ane vase nidu'a mazaono'o mae vaḡini'uma. E'e madaḡano zeḡe'a zaḡozage'ena'a, mene oga'uma.'

* 2:16 Ze'e vase 'uguḡa teite tiburu ranoga'e sau'a rae zamariro.

²¹ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiġa mene banini'uma, mazaġa dabua si'iga iziga'a amahiġa hutubadu borofe ziga'uma.

²² Vaze tibuhuga zuni mani ogaġa mahiġa zamaġano |ivaini|r vuġa* iziga mene iġi'uma. (A'e |ifainafu|r vuġa heuġa) Iġine, vehu'u mani ogaġa fu'uradu, ziga'uma. Ebu |ivaini|r vuġani'a sori'uma. |iVaini|r vuġa zu mani ogaġani'a sauta'uma. E'ano'o |ivaini|r vuġa iziga'e mani ogaġa iziga zamaġano da'o iġi'uma.'

Bana Madaġa zaġoe'ete'e ġadimaro
(Mataio 12:1-8, Luka 6:1-5)

²³ Bana Madaġa 'ahogano, Iesu ani, tahi'aġa teite |iuiti|r* (wheat) mebaġa genaġano onamiro. Ebu tahi'aġa'e |iuiti|r maġa riri'e madu, au onamiro.

²⁴ Farisea azaġani'a Iesu ġadiniro. 'Ġiano'! Ze'e nougadu Bana Madaġa goroġa varade'ena'a, |iuiti|r hirive'ohe?'

²⁵ Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Za buka zaġoġa zamaġano, Davida'a nagini haġairota'a'e, me'odiro ga? Davida ani, ane uti azaġa teite ogomuze'a hauġadu, vinize ruziro.

²⁶ Abiata ani'e, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a reirote'e madaġano, Davida'a Badi'a ne diuġiro. Badi'a ubumao tirote'e |iberedi|rġa* Abiata'a mae hanadu, aro. A'e Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġani'a da'o au'ete'e |iberedi|rġa, rehano aro. Ebu ane teite onairote'e azaġa zuni mae ziniro.'

²⁷ Ebu Iesu'a ziro. 'Badi'a'a, Bana Madaġa'e, vaze'a manoġa hidifine haġairo. Badi'a'a vaze mene haġairo, Bana Madaġa veize.

²⁸ E'ano'o, eġe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaġa ibitohau'ete'e zuhi'aġa.'

3

Iesu'a evo'a beoġa vazeġa faiġiro
(Mataio 12:9-14, Luka 6:6-11)

¹ Iesu ani Iuda kuru neġano bare diuġiro. Evo'a beoġa vazeġa 'ahoga zuni e'ema.

² Farisea azaġa zuni e'ea Iesu murirohauo. Iesu'a Bana Madaġa madaġano, vaze e'e faiġi'uma ga mene rae zamare radiro, kotao mae ohonoga veize.

³ Ebu Iesu'a evo'a beoġa vazeġa nina'a, 'ahige reiro. 'Iġunadu aro'!'

⁴ Ebuni Iesu'a murire'ete'e azaġa ġadize'ena'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a'e, Bana Madaġa madaġano nagini haġaine idaġa ra'ohe? Vaze danazi'uma ga sausaui'uma? Ġabozi'uma ga zimi'uma?' Rehano ze mene naenaeniro.

⁵ E'ano'o Iesu ani maġune'ena'a, ehamu ragaviro, zuni zeġe zama tuhiġa u'ano, vetuġazi ruziro. Ebuni evo'a beoġa vazeġa niro. 'Evo'o eino'!' reiro. Ani einiro, ebu evo'a ai manoriro.

⁶ E'ebone, Farisea azaġa ai Iuda kuru neġanono'o buau ġouriro. Ebu Heroda teite rau'ete'e azaġa teite nu'oranadu, Iesu manoga ibiġa vaġido.

Ġuġuva du'ura boro genaġano

⁷ Iesu'e, ane tahi'a tahi'a teite Galilea du'uraġa boro onamiro. Ebuni Galilea haba'anono'o vaze ġuġuvaġa ani teite ġiriu onamiro. Ebu ġuġuva boro'a, Iudea haba'anono'o,

⁸ Ierusalem a neġanono'o, Idumea haba'anono'o, Ioridana vuġa mone afaono'o, ebu Turo ebu Sidona haba'anono'o onairo, mazaġa ze'e Iesu'a nagini haġairote'e hariġa nidu'a igiro 'ahine.

⁹ Ebuni ane tahi'a ziro. 'Eġe veize ġasi 'ahoga mae to'i, vaze ġuġuvaġani'a tu'ihe ruhi'uma bobo.'

¹⁰ Mazaġani'e, ibite ani'a uġi azaġa ġuġuva ai faizirote'e u'ano, uġi azaġa nidu'a bibititiro, 'evoreze ani mazao 'u'utoga rae.

¹¹ Ebuni vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa'a Iesu horonidotene, ane zamao ġuġuradu, houna'e ġoerido. 'Ga'e Badi'a Ubuga!'

¹² Rehano ani'a goere riġa hina zina'a, 'Ago rae fureno'!' rae reido.

Iesu tuġure azaġa gaubanana aheu fare (12) meiro
(Mataio 10:1-4, Luka 6:12-16)

¹³ E'e ġarugano, Iesu ani maġa 'ahoga itiro. Ane'a uratirote'e azaġa huziro, ebuni ze ani vaġe onamiro.

¹⁴ Ebuni ani'a gaubanana aheu fare (12) zamaziro, zeġe'a ane ġatinoga, zuni haramo tuġuzoga veize,

¹⁵ zuni Badi'a ġiġi'a zenadu, vine sau'a hegoze buzoga veize.

¹⁶ Simona'e niġa 'ahoga Petero rae turahiro.

¹⁷ Iakobo ani negoġeta Ioane, ze'e Zebedeo ubuga. Nize 'ahoga'e Boanere. E'e hugani'e 'adure'a ġudau'ete'e, e'e ubuga.'

¹⁸ Ebu Aniderea, Filifo, Batolomeo, Mataio, Tomasi, Iakobo, ani Alefeo ubuga, Tadeo, Simona, ani Zelote vazegħa,*

¹⁹ Ebu Iuda Isakariota, ani vesu'u Iesu revoharote'e* vazegħa.

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-32, Luka 11:14-23, 12:10)

²⁰ Ebu Iesu ani bazuni neġa onamiro. Rehano vase ġuġuvaġa hena bare nu'orarote'e u'ano, ani, tahi'aġa teite oganoga zuni mene idararo.

²¹ Nabugani'a hariġa igiro, ebu ani bare tutune onamoga veize onairo. Mazaġa vase ai raena'a, 'Ani ai baboraneha.' reiro.

²² Ierusalem neganon'o, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa ovairo. Ebu 'ahige reiro. 'Ani'e Satani, niġa Belezebulo, e'e'a ragano reiro. Ebu ani'e, Belezebulo inaraġa hina vine sau'a sau'a hegoze buze'ohe.'

²³ Ebuni Iesu'a hazadu, hari idaidaġa* 'ahoga ziro. 'Ahige reiro. 'Satani'a satani 'ahoga nouge hegoze buzi'uma?'

²⁴ ' |iGavamani| r neġa tiba zamaġano, zeġe'a rovotadu, utitifone, e'e |igavamani| r neġani'e mene edau gigarafu.

²⁵ Ebu iduhu tiba zamaġano, zeġe'a rovotadu, utitifone, e'e iduhuġani'e mene edau gigarafu.

²⁶ Ebu satani zamaġano, zeġe'a bare utitadu, rovotifone, ze mene edau gigarafu, rehamo hauġifo.

²⁷ Vaze 'ahogani'a ize gezo inara vazegħa ogoru tadu ane neo diuġi'uma zu ani tohe ġonota'uma.

²⁸ Huhune eġe'a zi'ohe. vase sau' a nidu' a ebu Badi' a rae sausaune' ete' e ġoe' a zu Badi' a' a rae modi' uma.

²⁹ U Vine Zaġoġa rae sausaunine, ani sau'a'e mene aġutu modi' uma, rehano iġaiġa ane mazonu radiu tuġutuġu.'

³⁰ Iesu'a hari idaidaġa 'ouge reirot'a'e, ze raena'a, 'Ani'e vine sau'aġeita.' reiro 'ahine.

Iesu vi'a ebu negoġa

(Mataio 12:46-50, Luka 8:19-21)

³¹ E'e ġarugano, Iesu vi'a ebu negoġani'a Iesu vaġe onairo. Ne enogano edanadu, ġoere tuġuriro, Iesu hunoga veize.

³² Vaze ġehaġani'a ġurune ehoriro, ebu zeġe'a nina'a, 'Ġiano'! Vi'u ebu negoġo'e enoneo edau'ohe. Ġa vaġe'ohe.'

³³ Ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e iniu?'

³⁴ Ebuni ani'a, ġurune ehoridote'e azaġa ehamu ragave'ena'a, ziro. 'Ahige reiro. 'Nanuhe ebu negohe'e 'adi'e'e.

³⁵ Badi'a ura haġae'ete'e azaġa, ze'e negohe, ezehe ebu nanuhe.'

4

Hari idaidaġa, ezone feune ġorau'ete'e

(Mataio 13:1-9, Luka 8:4-8)

¹ Iesu'a du'ura boro genagano bare ihoziro. Ebu vase ġuġuvaġani'a ani babaġano nu'orarotene, ani ai ġasio tiradu, zamaġano ehoriro du'ura ragano. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e rahao du'ura boro genagano nu'oraro.

² Ebu ani'a hari idaidaġa hina ġau ġehaġa ihoziro. Ihoze'ena'a, ziro, raena'a,

³ 'Ego'! Hihhi vazegħa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora onamiro.

⁴ Ebu feune ġuzuhirotene, nuġone ibio buaro, ebu nini'a onaadu, au hauġiro.

⁵ Nu'e hadi haba'ano buaro. Rahaġa'e severaġa. Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e mene baruġa.

⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane gigi'ani'a ġuhuġa manadu imiraro, mazaġa taiga o'o'a.

⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ve renoga ġuhure bororadu ezone ġuhuġa simariniro, ebu mene iniro.

⁸ Rehamo ezone nu'e haba manoġano buarota'a'e, faine ġuhuriro. Faine bororaro, ebu faine hudaro. Hudarotene, nu'e huga gae uġidu gaubanana (30) haġairo. Nu'e huga gae fu'o tu tiba fare gaubanana (60) haġairo. Nu'e huga ġae gaubanana gaubanana (100) haġairo.'

* **3:18** Zelote vazegħa'e Isaraela neġa veize Roma gavamani teite utitidote'e vazegħa

⁹ Ebu Iesu'a reiro. "Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'i!"

Nou gadu Iesu'a hari idaidaḡa reiro

(Mataio 13:10-17, Luka 8:9-10)

¹⁰ Neganu'u, Iesu ane da'o rougano, iniu iniu ane teite rau'ete'e azaḡani'a ane tahi'a tahi'a teite Iesu vaḡe onamaduni, hari idaidaḡa reirote'e ḡadimaro.

¹¹ Ebu ani'a ziro, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Vaze 'ahoga 'ahoga'e hari huga nidu'a hari idaidaḡa hina da'o ihoze'ohe.

¹² A'a'e 'ahigugani'a furerafine.

Zeḡe ehamatite'eba, mene horonoga, zeḡe abiti'udemo, mene ederoga, Zeḡe zama Badi'a mazao mene ḡihuroga veize, ebu Badi'a'a zeḡe sau'a mene rae modoga veize.'

Iesu'a ezone hariḡa huga faine rae fureniro

(Mataio 13:18-23, Luka 8:11-15)

¹³ Ebu Iesu'a ḡadiziro. 'Za hari idaidaḡa 'ahi mene edere'ehehe? 'Ougine, hari idaidaḡa 'ahoga 'ahoga huga'e nouge nouge ederi'uma?

¹⁴ Ezone ḡorau'ete'e vazeḡani'a Badi'a hari ḡorau'ohe.

¹⁵ Ibio buau'ete'e ezoga'e 'ahiguga. Ze ḡoere igi'ete'e zamaḡano, satani'a ḡarihe onaadu, zeḡe zamaḡo ḡorarote'e hariḡa mae vaḡine'ohe.

¹⁶ Ezone hadi haba'ano rururu'eta' e, Badi' a ḡoere igi'etene matu'uzeta mae ḡihine'ohe.

¹⁷ Rehano ze taiga o'o'a 'ahine, mene faḡa radi'uma. Badi'a ḡoere u'ano, aduga ḡehaḡa hidi'etene, zogone uite'ohe.

¹⁸ Ezone ve renoga zamaḡano rururu' eta'e, ze Badi'a ḡoere igi'ohe.

¹⁹ Rehano raha ḡauḡa ufeta zamare'ohe, obone'ete'e toheḡa ufeta zamare'ohe, ebu ḡau nu ḡehaḡa urate'ohe. E'ano'o Badi'a ḡoere 'uadu mene ini'ohe.

²⁰ Rehano ezone raha manogaḡano rururarota'a'e, Badi'a ḡoere igi'ohe zu mae ḡihine'ohe. Ebu hudau'ena'a, nu'e huga ḡae 30, nu'e huga ḡae 60, nu'e huga ḡae 100 ini'ohe.

Ihure hari idaidaḡa

(Luka 8:16-18)

²¹ Iesu'a hena ziro. 'Ahige reiro. 'Ihure meine'e, siuva 'u'uḡano ga bazuni na'aḡa 'u'uḡano mene ti'uma. Ihure ti'ete'e haba'ano ti'uma.

²² 'U'uru radiu'ete'e toheḡa nidu'a furera'uma. Ebu ogone ti'ete'e toheḡa zuni ḡiani'uma.

²³ Teḡaḡeta vazeḡa'e igi'uma.'

²⁴ Ebu ziro. 'Igi'ete'e ḡoe'a zamare rado'i! Badi'a ḡoere'e 'ahiguga. Ḡa nouge nouge igi'ete'e, e'e idane, Badi'a'a ḡani'uma, ebu ḡoere 'ahoga 'ahoga zuni ḡani'uma.

²⁵ Igi'ete'e vazeḡani'e, zamaḡa 'a'ada'uma. Mene igi'ete'e vazeḡani'e, zamaḡa tahiga 'a'adu'ete'e zuni, Badi'a'a mae vaḡini'uma.'

Hari idaidaḡa, ezone, ane'a bare ḡuhure'ete'e

²⁶ Iesu'a bare ziro. 'Badi'a'a ibito zini'uma ibiḡani'e 'ahiguga. Vaze 'ahogani'a mebao ezone feune ḡorau'ohe.

²⁷ Ohere baze'ohe. Madai ragave'ohe. Ebu ezone'a ḡuhure'ohe, ebu farau'ohe. Rehamo ḡoranoga vazeḡani'e aḡu'a nouge nouge ḡuhuradu, farau'ohe.

²⁸ Raha ane'a bare ḡuhunadu, huga haḡae'ohe: Ibite ḡuhure'ohe, ebu di'iru'ohe. Ebu ḡonagano di'iru'ete'e zizugano huga haḡae'ohe.

²⁹ Hugani'a hudau'etene, kari hina vari'e'ohe, mazaḡa hirive'ete'e madaḡani'a feura'ahi.'

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Ḡoeriro

(Mataio 13:31-32,34, Luka 13:18-19)

³⁰ Ebu Iesu'a bare reiro. 'Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina idani'uma, ga nagi hari idaḡa hina idani'uma?

³¹ A'e ire niga fufu,* e'e ezoga heuḡa. Rahao ḡorau'ete'e zamaḡano, maga'e komeḡa fase, haba nidu'a zamaḡano.

³² Rehano ḡoraune, ḡuhuradu fara'uma, ebu borora'uma. Ire fouḡa 'ahoga 'ahoga vitine fara'uma. Ebu ezaga boro boro'a fara'uma. Ebu e'e zauhaḡano nini'a onaadu, neze haḡai'uma.'

* 4:31 Fufu'e Papua New Guinea haba'ano'e mini, rehano Iudea haba'ano'e, ze fufu'e ire.

³³ Iesu ani hari idaidağa, 'ahiguğa ġehağa hina vaze mazao haramiro. Zeġe edeğa idane haramiro.

³⁴ Ani'e hari idaidağa hina da'o ziro. Rehamo ane tahi'a tahi'a teite da'o radirote'e madaġano bone, ani'a huga nidu'a ihoziro.

Iesu'a zavara boro 'uio

(Mataio 8:23-27, Luka 8:22-25)

³⁵ E'e madaġano ġorava moneo Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, "Eme du'ura mone afa farihi."

³⁶ Iesu tahi'a tahi'a'a vaze ġuġuvağa muhizadu, ġasio ehoriro, Iesu'a ehorirote'e ġasiġano. Ebu onamiro. Gasi nu zuni tibano onamiro.

³⁷ Ebu zavara boro'a onairo. Sa'u'a ġasio kafere diuġiro, ġasi ho'ogano. Ebu vu'a ġasio 'ariga iriva'iro.

³⁸ Rehamo Iesu ani ġasi ariga ġuzuo evane kobeğa hina ġatite baziro. Ebu ze onamadu Iesu evaniro, ebu niro. 'Hore vazeğa, ġa mene zamare'ehehe, eme 'ariga rudau'eta'a'e?'

³⁹ Ebu Iesu'a evatadu zavara riġa ġoeriro, ebu sa'u niro. 'Ago haġao'i! Ago hagaro'ii! Zavara'a dauġiro. Hagani o'o'a ebu ġokeni o'o'a.

⁴⁰ Ebu ziro. 'Za nougadu rihau'ohe? Za Badi'a mazao ize mene fie'ehehe?

⁴¹ Rehano ze'e riho boro ebu ġoretitiro. 'Vaze 'ahi'e naġi vaze? Zavara zu sa'u'a zuni ani ġoere egohu'ohe.'

5

Iesu'a vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğa fainiro

(Mataio 8:28-34, Luka 8:26-39)

¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Galilea du'uraġa mone afao feuriro. Haba niġa Gerasa, e'a feuriro.

² Iesu ani'a ane tahi'a tahi'a teite ġasiono'o buarotene, rune haba'anono'o onairote'e vazeğa teite hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğa.

³ Ani'e idu haba'ano radiudo. Vaze 'ahogani'a batunoga zuni mene idağa.

⁴ Ġae ġehağa ani odağa zu evo'a batunido, rehamo mene idarauo. Iġaiġa batu ri'ido, ebu odağa batunirote'e auriġa mau ri'i ġuzuhido. Vaze'a obone toga zuni mene idarauo.

⁵ Madai ebu ohere nidu'a idu haba'ano zuni haba maġano ġaniġanau ragavido, ebu ahi'a hadi hina ru'ido.

⁶ Ani'a faġanono'o Iesu horonirotenene, ane u'a dure onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu ġuġuriro.

⁷ Ebu vine sau'ani'a, ane mazaono'o ġihau houna'e ġoeriro. 'Ahige reiro. 'Iesu, Badi'a, Niġa Boro Ubuga, Ġa'e eġe mazao nagini urate'ohe? Badi'a niġano e ġa umi'e'ohe. Aduga ago eno'il'

⁸ Mazağa Iesu'a ibite niro. 'Ahige reiro. 'Vine sau'a, vaze 'ahi mazaono'o buano'ii'

⁹ Ebu Iesu'a vaze 'ahi ġadiniro. 'Ġa niġo iniu?' Ebu raena'a, 'E ni'e "Legioni*"', mazağa eme'e ġehağa 'ahine.'

¹⁰ Ebu Iesu bare bare uminiro, e'e haba'anono'o mene tuġuze buzoga.

¹¹ U maġa kobeğa 'ahogano, aba ġehaġani'a ogau radiro.

¹² E'ano'o vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro. 'Eme tuġufo'i aba mazao, emeġe zeġe ragano rouga.'

¹³ Iesu'a tuġuziro. Ebu vine sau'a sau'ani'a vaze e'e mazaono'o buanadu, aba ragano re' onamiro. E'ebone aba nidu'a, daha aheu (2000)'a maġa duduga taugiono'o dure dure ovoadu, du'ura boro rafatadu, hunuhuniro.

¹⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a feraro, ebu ne boro zu ne kobeğa kobeğa azağa mazao hariga haire ġehaniro. Ebu vaze vaze'a nagini'a furerarote'e ġianoga radu, onamiro.

¹⁵ Ebu ze'a Iesu vaġe onairotene, vine sau'a ġehaġani'a ragano reirote'e vazeġani'a, ehore radiu'enogano horoniro. Ani'e dabua haġairo. Zamaġani'e idağa horonirotenene, ze riharo.

¹⁶ E'e horonirote'e azaġani'a me'odo ziniro. Vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeğa, zu aba'a nougirote'e me'odo ziniro.

¹⁷ Ebu Iesu mazao umidiro, Iesu'a zeġe habaono'o vaġinoga.

¹⁸ Iesu'a ġasio diuġe'enogano, vine sau'a'a ragano reirote'e vazeğa ani uminiro, raena'a, 'Ege zuni ġae teite amihi.'

* 5:9 E'e hugani'e uti azağa daha fu'o tu tiba fare (6000) heuġa

¹⁹ Rehano Iesu'a ani gararena'a, 'ahige rae niro. 'Nabugo vaġe onamo'i! Ebu Zuhi'a'a ġae veize haġao ġanate'e haġaiġa boro nidu'a me'odo zeno'i! Ebu zuhi'a'a ġa nouge nouge vetuġaġadate'e me'odo zeno'i!'

²⁰ Ebu ani baradu, e'e haba'a, neġa gaubanana onamiro, ebu Iesu'a ani ranao nagini haġairrote'e hariġa rae fureniro. E'e igirote'e azaġa nidu'a zaguzagaro.

Iairo aboġa ebu Iesu dabuaġa obonirote'e roġaeġa

(Mataio 9:18-26, Luka 8:40-56)

²¹ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, du'ura boro mone afa fare onamirotene, e'ea bone du'ura genaġano, vaze ġehaġani'a ane mazao nu'oraro.

²² Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazega* 'ahoga, niġa'e iairo'a onairo. Iesu horonirotene, odaġa babaġano ġuguradu,

²³ zamaġa nidu'a hina Iesu uminiro, raena'a, 'Aboehe kome'a'e uġi boro'a madu, 'ariga rudau'ohe. E'ano'o e umi'e'ohe. Aro'i ebu evo'o ani ranao to'i, ane manoradu ġabodoga.'

²⁴ Ebu Iesu'a ane teite onamiro. Vaze ġehaġa babaġa zuni ġiriu onamiro 'ahine, naenaono'o bibine onamiro.

²⁵ Bato uġiġani'a madu, muri gaubanana aheu fare (12) zamaġano, iġaiġa ruau radirote'e roġaeġa e'ea.

²⁶ Gohe vazega ġehaġani'a ġianiro, rehano adudu radiro. Toheġa nidu'a mode haugiro, rehano ufeta hune sautaro.

²⁷ Ani Iesu hariġa igirotene, vaze ġehaġa ġunuġano diuġiro Iesu ġarunio, ebu dabuaġa oboniro.

²⁸ Mazaġa ani'e 'ahige zamariro. 'E'a dabuaġa tahiġa obonine zuni, manori'uma.'

²⁹ Ebu ġarihe hune ruarote'e ai haugiro. Roġae ane'a, ane ahiri zamaġano, ane uġi ai haugirote'e ederiro.

³⁰ Ebu Iesu ani, ane mazaono'o gigi'a inaraġani'a buarote'e ederiro. E'ano'o vaze ġehaġa ġunuġano ġarihe tehiro. Ebu vaze vazega diuziro. 'E dabua iniu'a oboneha?'

³¹ Ebu Iesu tahi'a tahi'ani'a naenaeni. 'Ġae e'e horone'ohe, vaze ġehaġani'a bibi'e'ete'e. Ga nougadu 'ahige ra'ohe, "Iniu'a eġe dabua oboneha?"'

³² Rehano tehe vaġo vaġiro. Iniu'a oboneha radu, vaġiro.

³³ Roġae e'e'a, nagini'a ane mazao furerarote'e ederiro 'ahine, ġiġarone'ena'a, rereranadu onairo. Ebu ane zamao ġuguriro. Ebu ane hari huga nidu'a Iesu niro.

³⁴ Iesu'a roġae niro. 'Aboe, Ġae' a eġe mazao fiate' e u' ano uġiġo' a manoreha. Matu'uġota onamo'i, ebu ahi'o uġiġa o'o'a rado'i!'

³⁵ Iesu ani ize, 'adige rae ġoere'ete'e zamaġano, tuġure azaġa, Iuda kuru neġa ġiane'ete'e vazega neono'o onairo, ebu Iairo nina'a, 'Ġa aboġo ai rudaneha. Ga nougaduni ihore vazega mazao ize umide'ohe?'

³⁶ Iesu'a ze hari 'omo igirotene, ani re'ore'iro, ebu kuru neġa ġiane'ete'e vazega nina'a, 'Zamaġo ago adufo'i! Eġe mazao zamaġo tiba hanadu, inaro'i!'

³⁷ Ebu ani vaze ġuguvaga ane teite onamoga garariro, rehano Petero, Iakobo, ebu Iakobo negoġa, Ioane, zeġe da'o tutuze onamiro.

³⁸ Ze, kuru neġa ġiane'ete'e vazega neo feurirotene, vaze ġehaġani'a harae ġunuġanirote'e horoniro. Ze niau ġaniġanau radiro.

³⁹ Ani diugadu, 'ahige rae ziro. 'Za nougadu ufeta niau ġunuġune'ohe? Roġae kobe'a ani mene rudaneha. Ani baze'ohe.'

⁴⁰ Ze eġofoharo. Rehano zeġe nidu'a enona tuġuze buziro. Roġae kobe'a a vi'a moga ebu ane teite onairote'e azaġa uġidu da'o tutuze diuġiro, roġae kobe'a a baze'ete'e haba'ano.

⁴¹ Ebu Iesu'a evo'a maduni, 'ahige rae niro. 'Tarita kumi' Ġoere e'e hugani'e 'Roġae kobe'a, eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i!'

⁴² Ebu roġae kobe'a a ġarihe hune iġunadu, edau ragaviro. Ani muri'e gaubanana aheu fare (12). Ze e'e horonirotene, zaguzagaro.

⁴³ Iesu'e ġoere riġa hina iraduguziro. 'Roġae kobe'a 'adi ġabonate'e hariġa ago rae ġehano'i! Ebu zina'a, 'Roġae kobe'a 'adi ogomu nu hano'i!'

6

Iesu Nazareta neġa onamiro

(Mataio 13:53-58, Luka 4:16-30)

¹ Iesu'a haba e'e modadu, ane'a bororarote'e haba'a onamiro. Ane tahi'a tahi'a zuni ane teite onamiro.

² Bana Madaġa madaġano, Iuda kuru neġa zamaġano ihoziro. Ebu vaze ġehaġani'a ani haramo igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro. 'Ahige reiro. 'Vaze 'adi gigi'a nidu'a

noumaono'o meiro? Nagi edeġa haro? Gigi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa nouge nouge haġae'ohe?

³ Ani ne ogoru'ete'e vazeġa. Ani Maria ubuga, Iakobo, Iosefa, Iuda ebu Simona negoġa. Ani ezeġa nu zu emeġe habao 'ada radiu'ohe.' 'Ouge rae radu, ze Iesu ġoere mene mae ġihiniro.

⁴ Ebu Iesu'a ziro. 'Peroveta vazeġani'e gubane'ohe, rehano ane'a bororarote'e haba'ano, zu nabuga ubumao, ebu ane neo'e, mene gubane'ohe.'

⁵ E'ea gigi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa hagaoga mene idararo. Rehano ugi azaġa tiba tiba da'o 'evoreġa ranao teadu, faiziro.

⁶ Ani 'ahige rae zamariro. "Ahi duguru haġai'e 'ahiguġahehe?' Mazaġa ze'e Iesu ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare tuġuziro

(Mataio 10:5-15, Luka 9:1-6)

E'ebu'u Iesu ani'e e'e haba'ano, neġa neġano Badi'a ġoere ihoze ragavido.

⁷ Ebu ani'a vaze gaubanana aheu fare huziro, ebu aheu aheu tuġuziro. Vine sau'a hegoze buze'ete'e gigi'a ziniro.

⁸ Ebu 'ahige rae ziro. 'Zae ragavo madaġano o'o'a huga ago mo'i. |iBeredi|r, tunahu ago mo'i. |iMoni|r vainao ago odoho'i. Rehano tuġuze da'o mo'i.

⁹ Tamakaze'e haġao'i. Dabua tiba da'o haġao'i. 'Ahogani zu ago mo'i.'

¹⁰ Ebu 'adige rae ziro. 'No'e haba'ano ne 'ahoga diuġo'idene, e'ea da'o rado'i, ogano'i, ebu bazo'i. Onamo'i. Ebuni e'e haba'anono'o iguno'i.

¹¹ Haba 'ahogano ne azaġa mene mae zouzadu, mene ego zeno'idene, haba modo'i, odaze hu'uruġa fode buno zeno'i, ze'a nagini haġaate'e ederoga veize.'

¹² Vaze gaubanana aheu fare (12) onamiro, ebu haramiro vaze vaze zeġe sau'anono'o ġihuroga.

¹³ Zeġe'a vine sau'a ġehaġa hegoze buziro. Ebu ugi azaġa ġehaġa mazao dehoru aso ziniro, ebu faiziro.

Ioane Babatiso'a rudaro

(Mataio 14:1-12, Luka 9:7-9)

¹⁴ Zuhi'a Heroda*'a Iesu hariġa igiro, mazaġa Iesu niġa vaze ġehaġani'a ederiro. Vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso'a runeono'o bare ġabodiro. E'ebano'o ani'a gigi'a inaraġa hina 'ahige haġae'ohe.'

¹⁵ Rehano vaze nu'e 'ahige reiro. 'Ani'e Elia.' Ebu vaze 'ahoga 'ahoga'e 'ahige reiro. 'Ani'e peroveta vazeġa 'ahoga. Peroveta ibi'a heuġa.'

¹⁶ Rehano Heroda ani'a e'e igirotene, 'ahige reiro. 'Eġe'a radu, 'unuġa vari'e ri'irote'e vazeġa, niġa Ioane, ane'a bare ġabodiro.'

¹⁷⁻¹⁸ Ibite Heroda'a negoġa, niġa Filipo, inuga meiro. Inuga niġa'e Herodia. Ebu Ioane'a ani mazao bare bare niro, raena'a, "Ġae'a negoġo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a vaze tuġunadu Ioane obone tiro, ebu ġu'ano ohoniro.

¹⁹ E'ano'o Firifo inuga Herodia'a Ioane maġunoharo, ebu matih'i reiro. Rehano mene idararo.

²⁰ Mazaġa Heroda'e Ioane rihonadu, tuġaniro. Heroda ani edeġa, Ioane ani haġai manoga haġae'ete'e vazeġa, zu gigi'a vazeġa. E'ano'o manoga mene uratiro. Heroda ani Ioane haramo igirotene, ada'adaniro, rehano matu'iro.

²¹ Rehano madaġa ai onairo. Heroda'a furerarote'e madaġa zamarirote'ea, ogomu boro haġairo. Ebu ne zuhi'aġa zuhi'aġa, zuni uti ġihi'aġa ġihi'aġa, ebu Galilea haba vaze boro boro* huziro, onaoga veize.

²² E'e zamaġano Herodia aboġani'a diuġi' onaadu, zavonirotene, Heroda zuni e'ea ehorirote'e azaġa matu'iro. Ebu Heroda'a roġae tahi'aġa niro. 'Ahige reiro. 'Ga nagini urate'ete'e toheġa umido'! Eġe'a ġani'uma.'

²³ Ani'a hubehune raena'a, 'ahige rae niro. 'Ga nagini urate'ete'e toheġa umidine, eġe'a ġani'uma. Eġe'a ġiane radiu'ete'e haba'a ruga zuni ġani'uma.'

²⁴ Ebu roġae tahi'aġa buanadu, vi'a ġadiniro. 'Ahige reiro. 'E nagini umidi'uma?' Vi'ani'a raena'a, 'Ioane Babatiso vadiga' reiro.

²⁵ Ebu roġae tahi'aġani'a Heroda vaġe ġarihe bare onamiro. Ebu 'ahige reiro. 'Ioane Babatiso vadiga siuvao teadu, izidi 'ada inine manoga.'

²⁶ E'e igirotene, Heroda ani'e zamaġa adudaro, zuni zamaġa ariro. Rehano ani'a hubehune rae nirote'e u'ano, zuni e'e igirote'e azaġa u'ano, ane ġoere vari'oga mene uratiro.

²⁷ Ebu ane uti vazeġa 'ahoga tuġuniro, Ioane Babatiso vadini vari'e re'adu, odohe aroga veize. Ani onamadu, ġu'ano Ioane 'unu vari'e ri'iro.

²⁸ Vadiga' e siuvao teadu odohe ariro, ebu roḡae tahi' aḡa hanadu ane' a vi' a odohe haro.

²⁹ Ioane tahi'a tahi'ani'a e'e igirotene, onamadu, Ioane ahi'a meiro. Ebu rune haba'a iduḡano teadu hararo.

*Iesu'a vase ḡuḡuvaḡa daha fu'o (5000) ḡubuziro
(Mataio 14:13-21, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

³⁰ Apostolo azaḡa* Iesu vaḡe bare onairo. Ebu zeḡe'a nagini haḡairote'e zu vase vase ihozirote'e hariḡa nidu'a me'odoharo.

³¹ Ebu Iesu'a rae ziro. 'Eḡe teite aro'i! Vaze o'o'a haba'a onamihi! Ebu e'ea ahirize ohono'i!' rae reiro. Mazaḡa vase ḡehaḡani'a zeḡe vaḡe oname onairo. E'ano'o ogau'ete'e madaḡa zu o'o'a.

³² Hena zeḡe da'o ḡasi hina vase o'o'a haba'a onamiro.

³³ Vaze ḡehaḡani'a zeḡe'a onamirote'e horozadu, ze zeḡe zeḡe'a zamariro. Ebu zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe ne'ono'o buaro. Ebu dure dure onamiro. Ebu ibite feuriro, Iesu'a tahi'aḡa teite onamirote'e haba'ano.

³⁴ Zeḡe'a hebetadu, Iesu'a ḡasiono'o buarotene, vase ḡuḡuvaḡa boro horoziro, ebu vetuḡaziro. Mazaḡa ze'e mamoe heuḡa. ḡiaze'ete'e azaḡa o'o'a. E'ano'o hari ḡehaḡa ihoziro.

³⁵ ḡoravararotene, Iesu tahi'a tahi'ani'a onaadu, Iesu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha.

³⁶ Vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuzo'i, ne uhiḡa 'ahoga 'ahoga onamadu ogomuze hoiti'uma."

³⁷ Ane'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Zae'a ogomu zeno'i!' Ebu hena ze'a niro, raena'a, "Ahi eme nougi'uma? Emeḡe'a onamadu, sinahu aheu (200) kina hina |iberedi|r hoitadu, zini'umahehe?"

³⁸ Iesu'a ḡadiziro. 'Ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu? Onamadu ḡiano'i!' Ze'a horonirotene, niro. '|iBeredi|r fu'o zu ḡozone aheu.'

³⁹ Hena Iesu'a ane tahi'a tahi'a ziro, vase nidu'a ve ragano 'a'ane 'a'ane ehoroga rae.

⁴⁰ Amaḡe vase vase'a sinahu tiba tiba (100), ebu ḡae fu'o gaubanana, ḡae fu'o gaubanana (50) ehororo.

⁴¹ Ebu Iesu'a |iberedi|r fu'o zu ḡozone aheu madu, adure ite ḡianiro, ebu Badi'a uminiro, ebu |iberedi|r vaheḡadu, ane tahi'a tahi'a ziniro, vase vase zenoga veize. Ebu ḡozone aheu zuni vaheḡadu ḡahugiro.

⁴² Zeḡe nidu'a au ubararo.

⁴³ Ane tahi'a'a tunahuo |iberedi|r ḡaha'a ḡaha'a zu ḡozone ḡaha'a ḡaha'a ufirotene, tunahu gaubanana aheu fare (12) iriva'oniro.

⁴⁴ Ogarote'e zamaḡano, ohoze da'o me'odirotene, daha fu'o (5000) hidiro.

Vu rana onamiro

(Mataio 14:22-33, Ioane 6:15-21)

⁴⁵ E'e enogano Iesu'a tahi'aḡa ziro, raena'a, "ḡasio tiradu ibite mone afa fare onamo'i" U Iesu'a 'ize e'ea vase ḡuḡuvaḡa tuḡuziro.

⁴⁶ Tuḡuze modirote'e enogano, ani haba maḡa itaduni, Badi'a mazao kuraro.

⁴⁷ Ohererarote'e zamaḡano, ḡasi'e du'ura boro nemaḡano, ebu Iesu'e ane da'o gabao radiro.

⁴⁸ Zavara boro'a zeḡe zamao hudi onairo 'ahine, ze'e revo revo ḡiziro. Iesu'a e'e horoniro. E'ebuni ohereda'o, Iesu ani zeḡe vaḡe du'ura ragano edau onamiro. Ebu ani'a vitize onamihi reiro.

⁴⁹ Iesu'a du'ura ragano edau onamirote'e horonirotene, ze 'ane, ani'e vine raduni, huaro.

⁵⁰ Zeḡe nidu'a hononadu, riharo. Rehano Iesu'a ḡarihe ḡoreziro, ebu 'ahige reiro. 'Zamaze rinedo'i!' 'Ahi eḡe. Ago rihano'i!'

⁵¹ Ani'a zeḡe teite ḡasio ehororo, ebu zavara'a dauḡiro. Zavara'a dauḡirotene, ze'e zaguzagau ḡouriro.

⁵² Mazaḡa ze'e gigi'a inaraḡa hina vase ḡuḡuvaḡa ḡubuzirote'e haḡaiḡa huga, mene fairu zamariro. Zeḡe zama'e mene 'a'adaro 'ahine.

Ugi azaḡa faiziro

(Mataio 14:34-36)

⁵³ Zeḡe'a du'ura boro farirotene, Genesareta haba'ano hebeti' onamiro, ebu ḡasi e'a ute tiro.

⁵⁴ ḡasiono'o buarotene, vase'a Iesu iraga horoniro.

⁵⁵ Ebu ze e'e haba zamaḡano dure onamiro. Ebu ne azaḡa Iesu hariḡa igirotene, ugi azaḡa farata hina odohe onaido.

⁵⁶ Ne boro, ne komeḡa nidu'a, ane'a no'e no'e onamidotene, ugi azaḡa ne hunio tiro. Ebu Iesu uminiro, ani dabua ariḡa tahiḡa zuni obonoga radu. Ebu iniu'a obonirote'e azaḡa'e manoriro.

7

Ibi'a azaḡa ihozidote'e ḡoe'a

(Mataio 15:1-9)

¹ Farisea azaḡa Iesu teite nu'oraro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu zuni, Ierusalemao'no onaadu, zeḡe teite nu'oraro.

² Ebuni Iesu tahi'a nu'a 'evoreze torahoo oḡaudote'e horoziro. A'e zeḡe goro ibiḡano mene vuzu'ido.

³ Farisea azaḡa zuni Iuda azaḡa* nidu'a zeḡe haḡai'e, ibi'a azaḡa'a ihozirote'e idunaḡano, 'evoreze mene faine vuzu'ine, mene oga'uma.

⁴ Ebu hoihoi haba'anono'o barine zuni, mene oga'uma. Rehano zeḡe'a gezo vire dehera'udu'u, oga'uma. Ebu ibi'a azaḡa goro ḡehaḡa zuni haḡaido, bio zuni ḡoḡore vuzu'e'ete'e goroḡa.

⁵ E'ano'o Farisea azaḡa zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ḡadiniro, raena'a, 'Nougaduni ḡae tahi'a tahi'a'e ibi'a azaḡa goro'e mene zamare borofe'ohe? Rehano 'evoreze torahoo oḡau'ohe?'

⁶ Iesu ani naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Peroveta vazeḡa Isaia'e za, zamaze aheu azaḡa rae zamare'ena'a, buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tirota'a'e, hubehune tiro.

'Adi azaḡani'e hebe hina da'o rae ḡihihe'ohe. U zamaze'e nuu.

⁷ Eḡe mazao kurau tauḡe'ohe. Zeḡe 'iradugu ḡoe'ani'e vaze goro ḡoe'a da'o.

⁸ Za'e Badi'a goro ḡoe'a enonani'ohe. U vaze goro ḡoe'a uratohau rinede'ohe.'

⁹ Hena bare zina'a, 'Za'e Badi'a goro ḡoe'a zamare doḡo'arau'ena'a, enonani'ohe, zae ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a da'o obone radoga veize.

¹⁰ Mazaḡa Mose ani raena'a, "Vi'u mogo gubazo'i." ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausaizo'idene, mau runo'i.'

¹¹ Rehano za'e 'ahige ra'ohe. Vaze 'ahogani'a moga ga vi'a nifo, raena'a, "E ḡa dana'oga mene idaḡa, mazaḡa eḡe tohe'e ḡa ḡanifo, rehano Badi'a ha'uma."

¹² 'Ouge reifone, za'e, e'e vazeḡani'a, vi'a ga moga mene danani'uma ra'ohe.

¹³ E'ano'o za'e, zae'a ihoze oname'ete'e ibi'a azaḡa'a ihozidote'e ḡoe'a u'ano, Badi'a ḡoere rae mode'ohe. Za haḡai 'uguḡa ḡehaḡa haḡae'ohe.'

Vaze sausaune'ete'e ḡauḡa

(Mataio 15:10-20)

¹⁴ Ebuni Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa bare huziro. Ebu raena'a, 'Zae nidu'a, ego'i, ebu edero'!

¹⁵ Enoneono'o hebeo diuḡe'ete'e oḡomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe. Rehano zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a vaze sausaune'ohe.

¹⁶ Teḡaḡeta vazeḡani'e igi'uma.'

¹⁷ Iesu ani vaze ḡuḡuvaḡa muhizadu, ne diuḡe onamiro. Ebu ane tahi'a tahi'a'a, ḡoere e'e huga ihozoga veize ani ḡadiniro.

¹⁸ Ebuni ani'a naenaezina'a, ahige reiro. 'Zae zuni zamaze mene 'a'adu'ehehe? Enone'ono'o hebeo diuḡe'ete'e oḡomuḡani'e vaze mene sausaune'ohe.

¹⁹ Mazaḡani'e zamao mene diuḡe'ohe. Rehano isio da'o diuḡe'ohe. Ebuni mode'ete'e haba'anono'o buau'ohe.' Goere 'adi ra'eta'a'e, Iesu ani, oḡomu nidu'a a'a'e anoga idaḡa rae ra'ohe.

²⁰ Hena bare zi'ena'a, 'Zamaono'o bua' onae'ete'e ḡauḡani'a, vaze sausaune'ohe.

²¹ Mazaḡani'e vaze zamaono'o zamarone sau'ani'a bua' onae'ohe: nogoba teite ḡiriuro baze'ete'e,

²² ḡonore, gorugoru, vaze hahu teite baze'ete'e, te'one, haḡai sau'a, ḡuriro, ubuma ḡezoga, ahiahi, guriro ḡoe'a aduga, niḡa bare ḡihine, ebuni haḡai tauḡi tauḡe.

²³ 'Adi sau'a nidu'ani'e vaze zamaono'o fureru'ohe. Ebu vaze sausaune'ohe.'

TuroFenise roḡaeḡa Iesu mazao firo*

(Mataio 15:21-28)

²⁴ Iesu e'ano'o iḡunadu, Turo zuni Sidono haba'a onamiro. Ebuni ne 'ahogano diuḡiuro. Ani ura'e ane'a onairote'e, vaze'a ederoga mene uratiro. Rehano vaze'a mene ederadu, Iesu'a 'u'uru radoga ibiḡa o'o'a.

²⁵ U roḡae 'ahoga aboḡani'e, vine sau'ani'a rana reirote'e. E'e roḡaeḡani'a Iesu hariḡa igirotene, onairo. Ebu Iesu odaga babaḡano ḡuḡiuro.

²⁶ Ani'e |iGuriki|r* roḡaeḡa, TuroFenise haba'ano bororaro. Ani Iesu uminiro, vine sau'a aboḡa mazaono'o hegone hunoga veize.

²⁷ Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne tahi'aḡa isize ge au usuranoga. Mazaḡa tahi'a ogomu madu, ḡuni veize feuno zenoga'e mene manoḡa.'

²⁸ Roḡae ani naenaeniuro. 'Ahige reiro. 'Zuhi'a Boro, hube, rehano ḡuni'e fata 'u'uḡano tahi'a ogomu mumuḡa au'ohe.'

²⁹ Ebuni ani'a roḡae bare nina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa ḡoere'e idaḡa bobo, ne onamo'i. Vine sau'a ai aboḡo mazaono'o buaneha.'

³⁰ Ebuni roḡae ai ane ne onamiro. Aboḡani'e ane bazuni fataḡano baze'enogano haniniro. U vine sau'ani'e ani zamaono'o buaro.

Iesu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa fainiro

³¹ Ebuni Iesu ani Turo haba'a modirotene, Sidono ebu ne gaubanana haba'anono'o vitau onamiro. Ebu Galilea du'uraḡano feuri' onamiro.

³² Ebuni vaze nu'a teḡa 'uhu zu ḡoe'a o'o'a vazeḡa, Iesu vaḡe zamahu onairo. Ebu uminiro, ane evo'a ane ranatoga veize.

³³ Iesu'a ḡuḡuva zamaḡanono'o zamahu vaḡiniro. Ebu evo'a hudu'a hina teḡaḡa ho'oga ru'uniro. Ebu so'abidadu, mazaḡa oboniro.

³⁴ Ebu adure ite ḡiane'ena'a, heriro. Ebu 'ahige rae niro. 'Efata' (Ḡoere e'e hugani'e 'Tegaḡo bohatan'o')

³⁵ Ebu teḡaḡani'a bohataro, mazaḡa zu manoradu, fairu ḡoeriro.

³⁶ Iesu'a ziro, vaze 'ahoga 'ahoga mazao mene hairoga. Rehano ani'a bare bare zirotene, ze'e bare bare haire ragaviro.

³⁷ Zeḡe zama nidu'a zaguzagaro, raena'a, 'Ani, gau nidu'a faifaine haḡae'ohe. Tegaze 'uhuḡa azaḡa faizadu, ḡoere igi'ohe. Ebu ḡoe'a o'o'a azaḡa faizadu, ḡoere'ohe.'

8

Iesu'a vaze daha ḡazaḡa (4000) ḡubuziro

(Mataio 15:32-39)

¹ E'e madagaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a bare nu'oraro. Ze'e ogomuze o'o'a. Iesu'a tahi'aḡa huziro, ebu ziro.

² E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze mada uḡidu eḡe teite radeha, zu ogomuze o'o'a.

³ Vinini tare nezeo tuḡuzine, ibio higau bauri'uma. Nu'e haba faḡanono'o onaeha.'

⁴ Ebu tahi'aḡani'a ane ḡadiniro. 'Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu, 'ahi duḡuru ḡubuzi'uma?'

⁵ Iesu'a ḡadizena'a, 'ahige reiro. 'Zae mazao |iberedi|r nugu'e'e?' Ebu ze'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' rae reiro.

⁶ Ebu vaze ḡuḡuvaḡa zina'a, 'Rahao ehoro'i!' 'Ougadu beredi fu'o aheu fare madu Badi'a uminiro. Ebu vahegadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize ane tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡa'a ḡahugiro.

⁷ Ze'e ḡozone komeḡa nu zuni'e'e. Iesu'a e'e veize kuraro, ebu tahi'aḡa zina'a, 'Ḡahuge ragavo'i!' reiro.

⁸⁻⁹ Zeḡe nidu'a au ubararo. Vaze nidu'a'e 4000. Ebu iberedi ḡaha'aḡaha'a tunahuo mae mae ufiro. Tunahu fu'o aheu fare iriva'oniro.

¹⁰ Ebu zeḡe nidu'a tuḡuziro. Iesu ani zogone iḡunadu, tahi'aḡa teite ḡasio ehoradu, Dalumanuta haba'a mone onamiro.

Farisea azaḡani'a haḡai nu badeḡa uratiro

(Mataio 16:1-4)

¹¹ Farisea azaḡani'a onairo, ebu Iesu teite ḡoere hina naenaetitiro. Iesu so'onoga rae, Iesu'a, Badi'a gigi'a hina haḡai nu badeḡa* haḡaoga uratiro.

¹² Iesu ani here'ena'a, zamaḡani'a adudaro, ebu 'ahige reiro. 'Nougadu 'ahi azaḡa'e haḡai nu badeḡa urate'ohe? E hubehune zae zi'ohe. 'Ahi duḡuru veize haḡai nu badeḡa'e mene haḡai'uma.'

¹³ Ebu ani'a muhiziro. Bare ḡasio ehoradu, du'ura mone afa fare onamiro.

Farisea azaḡa zu Heroda |iisiti|r (yeast)*

(Mataio 16:5-12)

¹⁴ Iesu tahi'a'e |iberedi|r mouga aḡutaro 'ahine, ze'e tiba da'o ḡasio ufi odohiro.

¹⁵ Iesu'a iraduguzena'a 'ahige reiro. 'Faine ġiano'! Heroda zu Farisea azaġa |iisiti|r ġiano'!

¹⁶ Ze'a ġo'ane'ena'a, "Eme'a iberedi mene odoheha 'ahine, 'ouge ra'oh'e."

¹⁷ Iesu'a ze nagini ġo'anirota'a'e ederirotene, ziro, raena'a, "Nougadu beredi nu mene odohate'eano'o ġo'ane'oh'e? Za'e ize mene ederehehe ga mene zamarehehe? Zamaze uzabogahehe?"

¹⁸ Ubamazeta, rehano mene ehamu'ehehe? Teġazeta, rehano mene igi'ehehe? Za mene zamare'ehehe,

¹⁹ eġe'a vaze daha fu'o (5000) veize, |iberedi|r fu'o (5) vahegirota'a'e? |iBeredi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeġe'a nina'a, 'Gaubanana aheu fare (12)' reiro.

²⁰ Iesu'a zina'a, 'Ebu vaze daha ġazaġa (4000) veize, |iberedi|r fu'o tu aheu fare (7) vahegirotene, |iberedi|r ġaha'a ġaha'a'e tunahu nugu iriva'oniro?' Zeġe'a naenaeni'ena'a, 'Fu'o tu aheu fare (7)' reiro.

²¹ 'Za ize mene zamare'ehehe?' Iesu'a 'ouge rae ġadiziro.

Betesaida neġano Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa fainiro

²² Iesu'a tahi'aġa teite Betesaida neġano feuriro. Feurirotene, vaze nu'a vaze ubumaġa kuruġa, Iesu vage abine onairo. Ebu ubumaġa obonoga rae, umidiro.

²³ Iesu'a vaze ubumaġa kuruġa evo'ano abinadu, ne huni enoga tutune onamiro. Ebu vaze ubumaġano so'abidadu, evo'a ubumaġa ranatiro. Iesu'a ġadiniro. 'Ġa ġau nu horone'ehehe?"

²⁴ Vaze ubumaġa kuruġani'a, dude ehamanadu, 'ahige naenaeniro. 'Vaze horoze'e rehano, ire teige edau ragave'oh'e.'

²⁵ Ebuni Iesu'a evo'a bare ubumaġa ranatirotene, vaze ubumaġa kuruġa riġa ehamaro, ebuni ubumaġa manoriro. Gau nidu'a faine horoniro.

²⁶ Iesu'a ane ne tuġune oname'ena'a, 'ahige reiro. 'Betesaida neġa ize ago diuġo'!

Petero'a Iesu'e Keriso rae reiro

(Mataio 16:13-20, Luka 9:18-21)

²⁷ Ebu Iesu'a tahi'aġa teite Kaisaria Filipi haba'a neġa neġa onamiro. Onamirote'e zamaġano, Iesu'a tahi'aġa ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Vaze vaze'a raena'a, e'e iniu rae ra'oh'e?"

²⁸ Ebu zeġe'a niro. 'Vaze nu 'ane, ġa'e Ioane Babatiso rae ra'oh'e. Nu'e raena'a, Elia* rae ra'oh'e, ebu vaze nu'e raena'a, peroveta vazeġa 'ahoga rae ra'oh'e.'

²⁹ Ane'a ġadiziro, raena'a, 'Za'a ra'etene, e'e iniu?' Petero'a raena'a, 'Ġa'e Keriso.' reiro.

³⁰ Iesu'a iraduguziro. 'Petero'a izidi ra'eta'a'e, vaze 'ahoga 'ahoga zo'i'!

Iesu'a aduġa hidi'uma hariġa ebu rune hariġa reiro

(Mataio 16:21-28, Luka 9:22-27)

³¹ Ebu Iesu'a ġadahe ihoziro, raena'a, 'Eġe, Vaze Ubuga*ni'a aduġa ġehaġa hidi'uma. Ebu vaze boro boro, zuni Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azagani'a he'ehe'ehi'uma, ebu uguhi'uma. Ebuni mada uġidu zamaġano bare ġabode iġuni'uma.'

³² Ani'a goere 'adi dogo'ani rae fureniro. Ebu Petero'a Iesu ane genagano mae niro, ebu 'Ġa'e ago 'ouge ro'i!' rae roniro.

³³ Ronirotene, Iesu'a tehadu, ane tahi'a tahi'a ġiaze'ena'a, Petero ta'iroharo. 'Ahige reiro. 'Eġe mazaono'o vaġino'! Satani! Ġa'a zamare'eta'a'e, Badi'a ibio mene zamare'oh'e, rehano vaze ibio zamare'oh'e.'

³⁴ Ebuni ani'a vaze ġuġuvaġa zuni ane tahi'a huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a eġe ġarunio hegoti'uma ro'idene, ane edeġa haġaiġa modo'i, ebuni ane satauro* heratadu, eġe ġarunio hegoto'!

³⁵ Mazaġa ahiri moneo da'o zamare'ete'e vazeġani'e, ġaboneġa sausauni'uma. Eġe veize zuni Badi'a hari manoga veize, ahiri moneo mene zamare'ete'e vazeġa'e, ġabone manoga hidi'uma.

³⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a u'ano, ġaboneġa modine, nagini manoga hidi'uma?

³⁷ Ane'a ane ġabone mouga veize, nagini hina e'e naeġa haġai'uma?

³⁸ Izidi'e vaze'a Badi'a mazao mene fie'oh'e, ebu haġai sau'a haġae'oh'e. Vaze'a eġe u'ano zuni eġe ġoere u'ano mazagaronine, eġe, Vaze Ubuga zuni ani u'ano mazagarohi'uma. E'e madaġano, eġe Mama agaġa manoga* zamaġano, tuġure viga zaġoga zaġoga teite eġe'a ovai'uma.

9

1 Ebu hena 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohé. Za nu 'ada radiu'eta'a'e, mene ruda'uma, onamo Badi'a'a gigi'a inarağa hina ibitohanoga veize onai'uma. 'E'e horoni'uma.'

Iesu iragani'a nufiro
(Mataio 17:1-13, Luka 9:28-36)

2 Mada fu'o tu tiba fare enogano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamazadu, zeđe da'o mağa boro itiro. Ebuni zeđe ubumao Iesu iragani'a nufiro.

3 Zuni dabuagani'a 'uranadu, vazavazahiro. Haba nidu'a zamağano vaze'a mene 'ouge vuzu'e dehene'ohé.

4 Ebuni Elia'a Mose* teite zeđe mazao fureranadu, Iesu ğoreniro.

5 Petero'a Iesu nina'a, 'Hore vazega! Eme 'adama radiu'eta'a'e manoga tauđi. Nugo taruha ugidu ogoratihi, tiba ğae veize, tiba Mose veize ebu tiba Elia veize.'

6 Ani ađu'a, nagini re'uma'e. E'ano'o 'ouge reiro, ze rihau rudaro 'ahine.

7 Ebu ğoze'a feuradu, zeđe 'uiro. Ebu ğoze zamağanon'o ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Adi'e eđe Ubude, eđe zamarone. Goe'a egohano'i!'

8 Zeđe'a ehamarotene, vaze 'ahoga mene horoniro, rehano Iesu da'o horoniro.

9 Ze'a mağanon'o ovairote'ea, Iesu'a ziro, raena'a, "Zae ubumao fureranate'e ğauğani'e, vaze mazao ago rae fureno'i, onamo Vaze Ubugani'a runeono'o bare ğabode iğnogano."

10 Zeđe'a ani ğoere egoharo. Rehano zeđe da'o bone ğo'ane vađiro, raena'a, 'Iesu'a runeono'o bare ğabode iğuni'uma ra'eta'a'e nagini?'

11 Ebuni zeđe'a Iesu ğadinena'a, 'Nougadu Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağani'a raena'a, "Ibite'e Elia'a onai'uma." ra'ohé?'

12 Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Elia'e hubehune ibite onai'uma, ğau nidu'a mae izifoga. Nougadu ibite bone buka zağođa zamağano'e raena'a, "Vaze Ubuga'e aduga ğehađa hidi'uma, ebu rae o'o'ni'uma." reido?'

13 Rehano eđe'a zi'ohé. Elia ai onaeha, ebu vaze nu'a ane mazao zeđe ura hađaiđa hađaeha, ibite buka zağođa zamağano tirete'e teigena'a.'

Iesu'a, vine sau'ani'a ohoze kome'a ragano reirote'e fainiro
(Mataio 17:14-21, Luka 9:37-43a)

14 Iesu zuni Petero, Iakobo ebu Ioane, zeđe ğazağa'a ane tahi'a fu'o tu ğazağa fare mazao feuri 'ovoiro. Vaze ğuđuvağani'a, zeđe fu'o tu ğazağa fare edau ğeğezoga horoziro. Ebu Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağani'a, Iesu tahi'a tahi'a teite rotetiro.

15 Ebu vaze ğuđuvağani'a Iesu horonirotene, zaguzaganadu, ane vađe dure onamiro, ebu hidadu matu'oharo.

16 Iesu'a ane tahi'a ğadizena'a, 'Zeđe teite nagini u'ano rotete'ohé?' rae ziro.

17 Ebu vaze 'ahogani'a ğuđuva zamağanon'o naenaeni'ena'a, 'Hore vazega, e ubudehe ğae vađe tutune onaeha, mazağa ani'e vine sau'ani'a ragano radu, ğoeroga mene idaga.

18 Vine sau'ani'a agatini'etene, rahao mae feune'ohé. Hebe'anono'o busure'ohé. Ğonoga atite'ohé, ebu ahi'ani'a taidu'ohé. E ğae tahi'a tahi'a mazao, vine sau'a hegone bunoga veize ğadimana rehano, ze hegone bunihira, rehano mene idaraneha.'

19 Amage Iesu'a zina'a, 'O! Za Badi'a mazao mene fie'ete'e azağa! E za teite nouge da'o radiu ona'uma? E nouge ihoze oname'e'uma? Tahi'a kobe'a tutune aro'i eđe vađe.' reiro.

20 Zeđe'a ane vađe tutune ariro. Vine sau'ani'a Iesu horonirotene, tahi'a kome'a mae ketoketoniro. Rahao higau bauriro, ebu kiure ragaviro, ebu hebe'anono'o busuriro.

21 Iesu'a moga ğadiniro. 'Ahige reiro. 'No'e madağano ani ugi 'ahi meiro?' Mogani'a nina'a, 'Ani kome'a madağano meiro.'

22 Ebu raena'a, 'Iğaiđa ire roga zamağano zu vu zamağano, vine sau'ani'a mae feune'ohé, ani ura'e ğaboneđa sausaunihi raduni. Ga fainoga edega ro'idene, vetuğaf'o'i ebu danafo'i!'

23 Iesu'a niro. ' "Ĝa edega ro'idene" rae ihi'ehehe? Badi'a mazao fie'ete'e vazegani'e, nagi ğauđa hağaoga'e edega.

24 Tahi'a kome'a mogani'a ğarihe ğihau niro. 'Ahige reiro. 'E Badi'a mazao fie'ohé. Rehano eđe'a mene idaru'ete'e moneo, danaho'i!'

25 Iesu'a vaze ğehağani'a dure onairote'e horozirotene, vine sau'a ta'irohoro. 'Ĝa, vaze mae uhune'ete'e zu mae babone'ete'e vineğa sau'a! Eđe'a ğa'ohé. Ane mazaono'o buano'i! Ane ragano bare ago ro'i!'

²⁶ Vine sau'ani'a gihau ganiḡanau'ena'a, tahi'a kome'a mae ketoketonadu, buaro. Ebu tahi'a kome'ani'a rune teige baziro. Vaze gēhaḡani'a ani horonadu, ze 'ane ani rudaneha reiro.

²⁷ Rehano Iesu'a evo'ano mae gihiniro, ebu tahi'a kome'ani'a iḡune edaro.

²⁸ Iesu'a ne 'ahoga diuḡirotene, tahi'aḡani'a sifu sifu ḡadiniro. 'Nouga'ahi emeḡe'a vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?'

²⁹ Iesu'a zina'a, 'Vine sau'a 'ahiguḡa'e kuru hina da'o hegoze buze'ohe. Mene kuraune'e, vine sau'a 'uguḡani'e hegoze buzoga'e mene idaḡa.'

Iesu'a rune hariḡa bare reiro

(Mataio 17:22-23, Luka 9:43b-45)

³⁰ Iesu'a ane tahi'a tahi'a teite e'e haba'a mode iḡunadu, Galilea haba'ano vitau onamiro. Ebu Iesu'e ane'a noumao radiu'ete'e, vaze'a ederoga mene uratiro.

³¹ Mazaḡa ani'e tahi'aḡa ihoze'ena'a, onamiro 'ahine. 'Ahige reiro. 'Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze'a me'uma, ebu uḡuhi'uma. Ebu mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma.'

³² Rehano ze'e, ani'a ḡoerirota'a'e mene zamariro, ebu ze'a ḡadinoga riharo.

Iniu'e hitagano ra'ohe?

(Mataio 18:1-5, Luka 9:46-48)

³³ Ze'a Kaperanauma negano feuairo. Zeḡe'a ne diuḡirotene, Iesu'a tahi'aḡa ḡadiziro. 'Za ibio onaate'e zamaḡano, nagini ḡo'ane onaeha?' reiro.

³⁴ Rehano ze'e mene ḡoreniro, ibio onaate'e zamaḡano iniu niḡa boro raena'a, zeḡe'a zeḡe bare ḡo'aziro 'ahine.

³⁵ Ebu Iesu'a ehoradu, ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) huziro. Ebu 'ahige rae ziro. 'Iniu'a niḡa boro reihi reine, ani'a ane bare 'u'uḡano re'uma, ebu tuḡure vazeḡa re'uma.

³⁶ Ebu ani'a ohoze kome'a zamahanadu, zeḡe zamao ohoniro, ebu evo'a hina ohanadu, 'ahige rae ziro.

³⁷ 'Iniu'a eḡe u'ano tahi'a kome'a 'ahiguḡa mae gihinine, ani'e eḡe mae gihihe'ohe. Ebu iniu'a eḡe mae gihihine, ani'e eḡe da'o mene mae gihihe'ohe, rehano Badi'a, eḡe Mama zuni mae gihihe'ohe.'

Iniu'a mene rofine, ani eme danafe'ohe

(Luka 9:49-50)

³⁸ Ioane'a Iesu niro. 'Thore vazeḡa, vaze 'ahogani'a ḡae niḡano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeḡe'a horoniro, ebu emeḡe'a ani garariro, ani'e emeḡe teite mene rau'e 'ahine.'

³⁹ Rehano Iesu'a ziro. 'Ani ago gararo'! Mazaḡa eḡe nio gigi'a inaraḡa haḡae'ete'e haḡaiḡa* haḡae'ete'e vazeḡa, e'e haḡaiḡa enogano, eḡe ni mene sausaune ḡoeri'uma.

⁴⁰ Mazaḡa eme mene rofe'ete'e vazeḡani'e, emeḡe danafe'ete'e vazeḡa.

⁴¹ E hubehune zi'ohe. Gae'a Keriso niḡa mae gihihe'ete'e u'ano, iniu'a gagone vuḡa ḡanine, ani'e hubehune e'e naeḡa me'uma.'

Haḡai sau'ano tutune ve'one'ete'e

(Mataio 18:6-9, Luka 17:1-2)

⁴² 'Tahi'a kome'a 'ahiguḡa eḡe mazao fie'ete'e zamaḡano, iniu'a haḡai sau'ano tutune ve'onihine reine, ani'e hadi boro bagaḡa 'unuḡano autadu, davarao mae feunine, manoga.

⁴³ Ebu evo'o'a mae ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Evo'o naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manoga. Hena evo'o aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa* diuḡoga'e sau'a.

⁴⁵ Ebu odaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i! Odaḡo naeḡa o'o'a re'udemo, 'ouge ḡabone hidoga'e manoga. Hena odaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a.

⁴⁷ Ebu ubumaḡo'a tutu'e ve'o'o'idene, ḡude modo'i! Ubumaḡo tiba re'udemo, 'ouge Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diuḡoga'e manoga. Hena ubumaḡo aheu radu, radiu tuḡutuḡu ireḡa diuḡoga'e sau'a.

⁴⁸ E'e haba'ano radiu tuḡutuḡu idiga ḡehaḡani'a, vaze ahi'a au radiu'e'uma, zuni ireḡani'e mene vida'uma.

⁴⁹ Vaze nidu'a'e ire hina dehezi'uma.

⁵⁰ Dama'e manoga, rehamo dama'a aberaune, nouge nouge bare inini'uma? Zama'a manorifine, dama zamao to'i, zuni nabudizeta tone radiu tiburano'!

10

Iesu'a roḡae hegone'ete'e ḡoe'a ihoziro
(Mataio 19:1-12, Luka 16:18)

¹ Iesu'a e'e haba'a mode iḡunadu, Iudea haba'a onamiro. Ebu Ioridana vuḡano fariro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ane vaḡe bare isau onairo. Iesu ani, ane'a iḡaiḡa haḡaidote'e teiḡe, ihoziro.

² Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a inuḡa hegonoga'e idaḡahehe?"

³ Iesu'a naenaezina'a, 'ahige reiro. 'Mose goro ḡoe'a'e nouge ra'ohe?"

⁴ Zeḡe'a niro. 'Mose'a raena'a, ohoze'a inuḡa hegonoga veize, fefa teadu, inuḡa ha'uma, ebu hegoni'uma.'

⁵ Rehano Iesu'a ziro. 'Za'e teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a goro ḡoe'a 'adi tiro.

⁶ Rehano ḡadaheḡano, Badi'a'a haba nidu'a haḡairote'e zamaḡano, "Badi'a'a ohoze zu roḡae haḡairo.

⁷ E'ano'o ohoze'a vi'a moga muhizi'uma, ebu ani inuḡeta tibura'uma,

⁸ ebu ani anine aheu rehano tiba re'uma." E'ano'o ze'e mene aheu, rehano tiba.

⁹ E'ebano'o Badi'a'a tibunirota'a'e, vaze'a mene 'a'ani'uma.'

¹⁰ Vesu'u zeḡe'a neo diuḡi' onamirotene, Iesu, tahi'aḡani'a ḡadiniro. Ani'a ihozirote'e moneo ḡadimaro.

¹¹ Ebu Iesu'a ziro. 'Iniu'a inuḡa hegonadu, roḡae 'ahoga meine, a'e ani'a inuḡa ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa teite idaḡa.

¹² Ebu roḡae'a i'a modadu, ohoze 'ahoga meine, ani zuni i'a ḡahine ahete'ete'e haḡaiḡa haḡae'ohe.'

Iesu'a tahi'a kome'a kome'a veize Badi'a uminiro
(Mataio 19:13-15, Luka 18:15-17)

¹³ Vaze nu'a Iesu vaḡe eneze zamaze onairo, Iesu'a evo'a ranao touḡa veize. Rehano Iesu tahi'a tahi'a'a roziro.

¹⁴ Iesu'a e'e horonirotene, zamaḡa ḡuginiro. Ebu tahi'aḡa ziro. 'Tahi'a kome'a kome'a tuḡuzo'i, eḡe vaḡe aroga! Ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa'e, tahi'a kome'a kome'a teiḡe Badi'a ḡoere iḡi'ete'e vazeḡa.

¹⁵ E hubehune zi'ohe. Iniu'a tahi'a kome'a teiḡe, Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, Badi'a'a mene ibitoha'uma.'

¹⁶ Ebu Iesu'a tahi'a kome'a tiba tiba ohane ḡihinadu, manina tiro, ebu evo'a zeḡe ranao teadu, Badi'a uminiro.

Ma'ora vazeḡa
(Mataio 19:16-30, Luka 18:18-30)

¹⁷ Iesu ani'a iḡunadu, ibio onamirotene, ohoze 'ahogani'a dure onairo, ebu Iesu babaḡano obena hina tuḡadu, ḡadiniro. 'Ihore vazeḡa manoḡa, e nagini haḡaine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?"

¹⁸ Ebu Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ḡa nouḡaduni "E manoḡa" ra'ohe? Vaze manoḡa'e o'o'a. Rehano Badi'a da'o'e manoḡa.

¹⁹ Ḡa'e Mose goro ḡoe'a edeḡa. A'e "Vaze ago mano'i. Inuḡo ago ḡahine aheto'i. Ago ḡonotano'i. Ago ḡurire ḡoero'i. Ago 'u'uru mo'i. Vi'u mogo gubazo'i."

²⁰ Ebu ani'a Iesu niro. 'Ihore vazeḡa, e'e kobegaḡano'o onao izidi, Mose goro ḡoe'a e'e nidu'a haḡaido.'

²¹ Iesu'a ubuma 'ue, ane ḡianiro, matu'oharo, ebu 'ahige rae niro. 'Ḡa'e gau 'ahoga ize mene haḡaeha. Onamo'i! Gae tohe zuni habaḡo nidu'a hoite modo'i, ebu e'e |imoni| riḡa'e toheze o'o'a azaḡa zeno'i! 'Ougine, ḡabone manoḡa me'uma Badi'a mazao. Ebuni eḡe ḡarunio aro'i!

²² Ani'a e'e ḡoe'a iḡirotene, vetuḡararo. Ebu zamaḡa are'ena'a, onamiro, mazaḡa ani'e ma'ora* vazeḡa 'ahine.

²³ Iesu'a tahi'aḡa ḡiaze ragavadu, 'ahige rae ziro. 'Ma'ora vazeḡa'e, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouḡa'e riḡa babaḡa.'

²⁴ Ebu zeḡe'a e'e ḡoe'a iḡirotene, zaguzagaro. Rehano Iesu'a bare ziro. 'Eḡe tahi'a tahi'a, Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouḡa'e riḡa babaḡa.

²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazeḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa rouḡa'e ufeta riḡa."

²⁶ Ze e'e iḡirotene, zamaze nidu'a zaguzagaro, ebu Iesu niro. 'Ahige reiro. "Ougine, iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?"

²⁷ Iesu'a giazadu, ziro. 'Vaze ane'a bare ġabone hidoga'e mene idaġa, rehano Badi'a'a vaze ġabozi'uma. Mazaġa ani'e gau nidu'a haġaoga idaġa.'

²⁸ Petero'a Iesu ġoreniro. 'Ġiano'! Eme tohe nidu'a modadu, ġae ġaruna hegote'ohe'

²⁹ Iesu'a rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a neġa, negoġa, ezeġa, vi'a, moga, eneġa ga haba'a, eġe u'ano zu Badi'a hari manoga u'ano modine,

³⁰ ani izidi madaġano ġae sinahu e'e bare me'uma. Nega, negoġa, ezeġa, vi'a, eneġa ebu haba'a bare me'uma, rehano aduga zuni hidi'uma. Ebu mada ġonagani'a onaine, ġabone tuġutuġu* me'uma.

³¹ Rehano ibite'ete'e azaġa ġehaġa'e vesi'uma, u vese'ete'e azaġa ġehaġa'e ibiti'uma.'

Iesu'a ġae uġiduġano ane rune hariġa reiro

(Mataio 20:17-19, Luka 18:31-34)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Ierusalem ibiġano oname'egano, Iesu'a ibitiro. E'e ġianirotene, ze'e zaguzagaro. Hegotirote'e azaġa zuni riharo. Ebu Iesu'a ane tahi'a gaubanana aheu fare (12) bare huze onairo. Ebu nagini'a ane mazao furera'uma, e'e ihoziro.

³³ 'Ahige reiro. "Ġiano'i, eme'e Ierusalem ite'ohe, ebu eġe, Vaze Ubugani'e dibu'o vazega ġihi'agihi'a zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaġani'a obohe ti'uma. Ebu zeġe'a raena'a, 'Ga'e ruda'uma,' re'uma. Ebu Badu'a aġu'a azaġa* 'evoreo ri'ih'i'uma.

³⁴ Zeġe'a ġirihoni'uma, so'abide vahi'uma, masihi'uma, ebu uġuhi'uma. Ebuni mada uġidu zamaġano, bare ġabode iġuni'uma.'

Iakobo ebu Ioane'a Iesu uminiro

(Mataio 20:20-28)

³⁵ Zebedeo ubuga, Iakobo zuni Ioane'a Iesu vaġe onaadu, 'ahige rae niro. 'Thore vazega, eme gau 'ahoga ġae'a haġaofoga ra'ohe.'

³⁶ Iesu'a ġadize'ena'a, 'Za ura'e, e'a nagini haġao zinihi ra'ohe?'

³⁷ Ze'a raena'a, 'Ġae'a zuhi'a me'uma madaġa mo'idene, eme aheu, 'ahoga eda'e moneo, 'ahoga kauri moneo ohofo'i, eme nife boro reifine.'

³⁸ Rehano Iesu'a zina'a, 'Za'e aġu'a, nagini umide'eta'a'e. Eġe'a gage'ete'e bioġa'e aduga hidi'ete'e bioġa, zae zuni e'e hina gagi'umahehe? Zuni eġe bapatizohi'uma bapatizoġa hina zae zuni bapatizohi'umahehe?'

³⁹ Zeġe'a 'O'e' rae niro. Ebu Iesu'a zina'a, 'Eġe'a gagi'uma bioġa'e, zae zuni e'e hina gagi'uma, zuni eġe bapatizohi'uma bapatizoġa hina, zae zuni bapatizohi'uma.

⁴⁰ Rehano eda'ehe naeo zuni kaurihe naeo ehoru'uma azaġa'e, eġe 'ane mene re'uma. Rehamo e'e haba'a'e, Badi'a'a ohozi'uma reirote'e azaġani'a da'o ehoru'uma.'

⁴¹ Iesu tahi'a gaubanana (10)'a e'e iġirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maġuniro.

⁴² Ebu Iesu'a huze nu'ozadu ziro. 'Za edeġa, avo'a haba'a zamaġano, zuhi'a rae zi'ete'e azaġani'a, e'e ne azaġa ibitozini'ohe ebu zeġe ġihi'a azaġani'a ze urate'ete'e idunaġano ne azaġa raġano haġae'ohe.

⁴³ Rehano za'e ago 'ouge haġao'! Zae bo'aġano iniu'e ġihi'a reihi reine, ani'e zae tuġure vazega heuġa rae re'uma.

⁴⁴ Ebu iniu'a niġa boro reihi reine, ani'e, zae nidu'a veize tuġure igi'ete'e vazega re'uma.

⁴⁵ Mazaġa eġe, Vaze Ubugani'a onairota'a'e, mene vaze'a eġe tuġure egoga veize, rehano eġe'a vaze tuġure haġaoga veize, ebuni vaze ġehaġa sau'a u'ano, eġe ġabone hina Badi'a dibu'ohanoga veize.'

Ieriko neġano ubumaġa kuruġa fainiro

(Mataio 20:29-34, Luka 18:35-43)

⁴⁶ Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a Ieriko neġano feuriro. Ebuni Iesu ani, ane tahi'a tahi'a ebu vaze ġuġuvaġa teite Ieriko neġa mode oname'enogano, ubumaġa kuruġa zuni umido vazega, niġa Batimeo'a ibi genaġano ehore radiro. Ani'e Timeo ubuga.

⁴⁷ Ani'a Iesu, Nazareta ne vazega hanite onairote'e iġirotene, huau iġuniro. 'Iesu, Davida Ubuga, eġe vetuġaho'!'

⁴⁸ Vaze ġehaġani'a rone'ena'a, 'Hezoo!' rae niro. Rehano ani bare ġihau багаġa huaro. 'Davida Ubuga, eġe vetuġaho'!'

⁴⁹ Ebu Iesu'a edanadu, 'ahige reiro. 'Hune aro'!'. Ebu ubumaġa kuruġa vazega huniro. 'Ahige rae niro. 'Zamaġo tiba hano'! Iġuno'! Ani'a huġade'ohe.'

⁵⁰ Ane'a ogote'ete'e dabuġa modadu, ġarihe iġuniro, ebu Iesu vaġe onamiro.

⁵¹ Iesu'a ġadiniro. 'Ga ura ġa mazao nagini haġaihi?' Ubumaġa kuruġa vazegani'a niro. 'Thore vazega, e ehamatihi ra'ohe.'

⁵² Ebu Iesu'a niro. 'Onamo'i! Ġae'a Badi'a mazao fie'ete'e'a ġae bare fai'eha.' Ebu ġarithe hune ubumaġa ra'arotene, Iesu ġarunio hegotiro.

11

Iesu Keriso'a Ierusalemā neġa diuġiro

(Mataio 21:1-11, Luka 19:28-40, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a, ane tahi'a tahi'a teite Ierusalemā neġa hanitiro, ebu ne aheu, niġa Betefage ebu Betania zuni hanitiro. Ebu Olive maġa uhigano bone, Iesu'a tahi'aġa aheu tuġuziro, ² ebu ziro. 'Zazore mone neġa onamo'i. E'e neġano feurine, vaze'a ize mene ehorirote'e |idoniki|r ubuġa batune touga horoni'uma. Fuh'i'adu mae onao'i.

³ Vaze'a ġadizena'a, "Za nagini nouge'ohe?" ro'idene, 'ahige rae zo'i. "Zuhi'a Boro'a urate'ohe. Vesu'u bare mae onai'uma."

⁴ Ze onamiro, ebu |idoniki|r ubuġa ibiheta ġenaġano batune touga horoni'uma. Ani'e ibio edau radiro, ebu zeġe'a fuh'i'iro.

⁵ E'ea edau radirote'e azagani'a ġadiziro. 'Ahige reiro. 'Za nougaġu |idoniki|r ubuġa e'e fuh'i'e'ohe?'

⁶ Ebu ze'a naenaezina'a, Iesu'a zirote'e ġoe'a zirotene, tuġuze onamiro.

⁷ Ze'a |idoniki|r ubuġa Iesu vaġe mae onairo. Ebu zeġe dabua |idoniki|r ġarugano hirau tirotene, Iesu'a e'e rana ehoriro.

⁸ Ebu vaze ġehaġani'a zeġe dabua ibio hirau tiro. Vaze nu'e, ire ezaga rouġeita butuono'o vari'e madu, ibi rana tiro.

⁹ Ebu Iesu zamao onamirote'e, zu ġaruna onamirote'e azagani'a, rae huau'ena'a, 'ahige reiro.

'Hosana! * Badi'a niġa mae ġihino'! Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa matu'ohatih'i!'

¹⁰ Emeġe mama Davida'a ibitoharote'e e'e madaġani'a onai'uma. Matu'ohatih'i! Hosana! Hitanao Badi'a niġa mae ġihino'!'

¹¹ Ani'e Ierusalemā neġano feuriro, ebu Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa* zamaġano diuġiro. Gau nidu'a ġiane ragave hauġirotene, ġoravararo 'ahine, tahi'aġa teite Betania neġa bare onamiro.

Iesu'a |ifigi|r ireġa* roniro

(Mataio 21:18-19)

¹² Irarirotene, oherebau Iesu ebu ane tahi'a tahi'a'a, Betania neġanonono'o vinini tare onairo.

¹³ Ebu |ifigi|r ireġa rouġeta haba faġanonono'o moneni horonirotene, Iesu'a |ifigi|r ireġa u'a onamiro, huga ġianoga rae. Ani'a uhiġa onairotemo, huga o'o'a. Rouġa da'o horoni'uma. Mazaġa |ifigi|r'a mene hudau'ete'e madaġa.

¹⁴ Ebu Iesu'a |ifigi|r ireġa niro. 'Vaze'a ġa hugo mene bare a'uma onamo tuġutuġu, mazaġa ġa'e mene bare hudau'uma.' Ebu ane tahi'a tahi'a'a Iesu'a reirote'e igiro.

Iesu'a hoihoi azaġa Badi'a ġahunohau'ete'e Neġaono'o uhiziro

(Mataio 21:12-17, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹⁵ Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalemā neġa bare itirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa diuġiro. Iesu ani, Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano, ġahunohanoga veize hoite'ete'e hoihoi azaġa, uhize ġururuziro. Iudea |imoni|r hina senise'ete'e azaġa fataġa, zuni tubugo niniġa hoite'ete'e azaġa ehoro ġauga mae ġihuniro.

¹⁶ Ebu vaze garariro. Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano tohe odohe diuġe oname buanoga mene uratiro.

¹⁷ Ebu ani'a ihoze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Buka zaġoġa zamaġano 'ahige tiro ga? "Eġe ne'e vaze nidu'a kuru neġa re'uma" Rehano zae'a eġe kuru neġa zamaġano ġonore monede haġae'ohe.'

¹⁸ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa, zuni Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a, e'e hariġa igirotene, Iesu manoga ibiġa vaġiro. Mazaġa vaze nidu'a ani'a ihoze'ete'e egadu, zaguzagaro 'ahine, Iesu rihoniro.

¹⁹ Ġorava urirotene, Iesu ebu ane tahi'a tahi'a, Ierusalemā neġanonono'o bare Betania neġa onamiro.

|iFigi|r ireġani'a rorarote'e moneo Iesu'a ihoziro

(Mataio 21:20-22)

²⁰ Oherebau ibio onamirote'eba, |ifigi|r ireġa horoni'uma. Ane huga mo'aġanonono'o rorau ovoiro taiga.

²¹ Ebu Petero'a, Iesu'a |ifigi|r ireğa nirote'e ğoe'a zamariro. Ebu Iesu niro, raena'a, 'Ihore vazega, ğiano'il Gae'a rone sausaunate'e |ifigi|r ireğa roraneha.'

²² Ebu Iesu'a naenaenziro. 'Badi'a mazao fio'!

²³ E hubehune zi'ohe. Iniu'a mağa 'adi nina'a, "Ĝihitadu, davara zamağano buano'i" rae re'uma. Ebu zamağa mene 'ada'adi'uma. Zuni ane'a rate'e hağaiga hubehune furera'uma rae zamari'uma. 'Ouge Badi'a mazao fine, hugani'a ane mazao furera'uma.

²⁴ E'ano'o zi'ohe. Nagini nagini kurau'ena'a, umidi'uma. Ebu hubehune e'e hidi'uma rae zamaradu, fi'uma. 'Ouge hağaine, huga hidi'uma.

²⁵ Za'a edanadu, kuraune, vaze'a zae mazao hağai sau'a hağaate'e rae modo'i. 'Ougine, moze adureo radiu'ete'e'a zae hağai sau'a zuni rae modi'uma.'

Ierusalemə zuhi'ağa azağani'a Iesu gigi'ağa ğadiniro
(Mataio 21:23-27, Luka 20:1-8)

²⁷ Ze Ierusalemə neğano bare feuriro. Iesu'a, Badi'a ğahunohau'ete'e Neğa zamağano oname'enogano, Badi'a ğahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro, zuni Mose goro ğoe'a ihoze'ete'e azağa, ebu vaze boro boro'a, ani vağe onairo.

²⁸ Ebu zeĝe'a ğadiniro. 'No'e gigi'ağa hina hağai e'e hağae'ohe? Iniu'a e'e gigi'ağa ğaniro?'

²⁹ Iesu'a naenaenziro. 'Eĝe'a ğadimu tiba ğadizi'uma. Zae'a naenaehine, eĝe'a zi'uma, no'e gigi'ağa hina hağai 'ahi hağae'ohe.

³⁰ Ioane'a zinirote'e bapatizoğa'e, Badi'aono'o ga vazeono'o? Naenaeho'i.'

³¹ Zeĝe'a zeĝe da'o neneğaniro. 'Ahige reiro. 'Badi'aono'o reine, ani 'ahige re'uma. "Tena nougadu ani goere mene mae ğihinido?"

³² U "Vazeono'o reine, ..." 'Vaze ğehağani'a mağuni'uma rihoniro. Mazağa vaze nidu'a 'ahige rae zamariro, Ioane'e hubehune peroveta vazega.

³³ E'ano'o Iesu naenaenziro. 'Ahige reiro. 'Eme ağu'a.' Ebu Iesu'a ziro. 'Eĝe zuni no'e gigi'ağa hina hağai 'ahi hağae'etadi mene ihozi'uma.'

12

|iVaini|r* mebağa ğiane'ete'e azağa hariğa idaidağa
(Mataio 21:33-46, Luka 20:9-19)

¹ Iesu'a hari idaidağa hina ğoreziro. 'Vaze 'ahogani'a |ivaini|r mebağa ğoraro, ebu hadi ğabiriğa meraro. |iVaini|r mağa edene gige'ete'e iduğa hadi rana hu'iro. Ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina hağairo. Ebu e'e mebağa, meba ğiane'ete'e azağa ziniro, ane veize gauoga veize. Ebu avo'a haba'a onamiro.

² |iVaini|r mağa hirive'ete'e madağa feurirotene, tuĝure vazega meba ğiane'ete'e azağa vağe tuĝune onamiro, |ivaini|r mağa nu mouga veize.

³ Rehano ze'a obone teadu bouniro, ebuni evo'a isoğa tuĝune baroniro.

⁴ Tuĝure vazega 'ahoga hena bare tuĝuniro. Rehano ze'a vadigano maro, ebu mazagarone runiro.

⁵ Hena 'ahoga tuĝuniro, rehano mau runiro. Vaze ğehağa zuni tuĝuziro, rehano nu bouziro, nu zimi ruziro.

⁶ Ane mazao ize tiba da'o'e'e, ane ubuga zamarone. Ğonagano, ani tuĝune'ena'a, 'ahige reiro. 'Ani eĝe ubude 'ahine, ğoe'a egoha'uma.'

⁷ Rehano ani'a feurirotene, meba ğiane'ete'e azağani'a neneğane'ena'a, 'ahige reiro. 'Tahi'a 'adi'e meba vazega iĝu'a me'uma vazega. Aro matihi! Mebağa'e emeĝe'a me'uma.'

⁸ Ebu ze'a obone teadu, mau runiro, ebuni |ivaini|r mebağa enogano modiro.

⁹ |iVaini|r mebağa vazega'e nagini nougi'uma? Ani'e onaadu, meba ğiane'ete'e azağa zimi haugi'uma. Ebuni |ivaini|r mebağa vaze 'ahoga 'ahoga zini'uma.

¹⁰ Za buka zağoğa zamağano, 'ahige tirote'e ğoe'a'e me'odiro ga?

"Ne ogoru'ete'e azağani'a mene uratadu, mae modirote'e hadiğani'e, gauğa boro hadiğa re'uma.

¹¹ 'Adi'e Zuhi'a Boro'a hağairote'e hağaiga. Emeĝe'a ğiane'etene, manoğa tauĝi.'

¹² Iesu teite goerirote'e azağani'a, hari idaidağa 'ahi'e zeĝe veize reirote'e ederirotene, ze ura Iesu obone tihi reiro. Rehano vaze ğuĝuvağa rihoziro. E'ano'o Iesu modadu onamiro.

Roma zuhi'ağa ani |itakisi moni|rĝa
(Mataio 22:15-22, Luka 20:20-26)

¹³ Iudea vaze boro boro'a, Farisea azağa zu Heroda teite rau'ete'e azağa Iesu mazao tuĝuziro, ane goere ğonaga egoga raduni.

¹⁴ Ze ani vaḡe onairo, ebu 'ahige reiro. 'Ihore vazeḡa, eme edeḡa, ḡa'e huga da'o ra'ete'e vazeḡa, zuni vaze mazao mene rihau'ete'e vazeḡa. Mazaḡa ḡa vaze tohe mene ḡiane'ete'e vazeḡa. Rehano ḡoere huga hina Badi'a ibi ihofe'ohe. E'ano'o ḡadimu'ohe. Roma zuhi'aḡa |itakesi moni|rḡa haune, idaḡa ga mene? Eme |itakesi|r naeḡa ha'uma ga mene?

¹⁵ Rehano Iesu ani edeḡa, ze zamaze nufe zamariro. Zeḡe ḡoere teite mene idaḡa. Ebu 'ahige reiro. 'Za nougadu so'ohihi ra'ohe? |iMoni|r hadiḡa odohe aro'i, eḡe ḡianifine.'

¹⁶ Ze tiba odohe ariro. Iesu'a madu ḡadiziro. 'Iniu vine ebu iniu ni 'ahi'e'e?' Zeḡe'a naenaeniro. 'Roma zuhi'aḡa ni ebu viga.'

¹⁷ Iesu'a ziro. 'Roma zuhi'aḡa* |imoni|r'e Roma zuhi'aḡa ane hano'i, ebu Badi'a |imoni|r'e Badi'a ane hano'i!' Ebu zeḡe huga ani ḡoereono'o zaguzagaru.

Runeono'o bare iḡuni'uma ḡoe'a

(Mataio 22:23-33, Luka 20:27-40)

¹⁸ Sadukea azaḡa* Iesu vaḡe onairo. Ze'e 'ahige zamariro. Rune azaḡani'e mada ḡonagano mene iḡuni'uma. Zeḡe'a Iesu ḡadiniro. 'Ahige reiro.

¹⁹ 'Ihore vazeḡa, Mose'a emeḡe veize 'ahige tiro. "Vaze 'ahoga negoḡa rudaune, rehano ane inuga ubuga o'o'a reine, ane negoḡani'a bare me'uma, ebu negoḡa veize ubuga fureni'uma"

²⁰ Negoḡa nidu'a fu'o tu aheu fare (7) radiudo. Negoḡa ibi'a'e hahuriro, ebu rudaro, rehano ubuga o'o'a.

²¹ Negoḡa aheuḡani'a ḡozobaḡa teite hahuriro. Rehano rudaro, ebu ubuga o'o'a. Ebu negoḡa uḡiduḡa zuni hahuriro, rehano haḡai idaḡani'a fureraro.

²² Ebu negoḡa nidu'a fu'o tu aheu fare'a tiba tiba ḡozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau hauḡadu, ubudeze o'o'a. Hena vesu'u ḡozoba zuni rudaro.

²³ Runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano, ani'e iniu inuga re'uma? Mazaḡa ohoze fu'o tu aheu fare teite hahuriro 'ahine.'

²⁴ Iesu'a 'ahige rae ziro. 'Za hube ve'ore'ohe. Buka zaḡoḡa huga mene ma'ohe, zuni Badi'a giḡi'a aḡu'a.

²⁵ Runeono'o bare iḡuni'uma madaḡano, ze'e mene hahuri'uma, rehamo ze'e adureo radiu'ete'e aneruḡa heuḡa.

²⁶ Za'e runeono'o iḡuni'uma ga mene, ḡadimu'ehehe? Mose buka zamaḡano butu hariga'e'e. Za e'e hariga me'odiro ga, Badi'a'a Mose nouge nouge nirote'e? A'e 'ahige reiro. "E'e Aberahamo* Badi'a, zu Isako* Badi'a, ebu Iakobo* Badi'a."

²⁷ Ani'e mene rune azaḡa Badi'a, rehamo ḡabone azaḡa Badi'a. Ze ahirize'e rudaro, rehano vineze ize ḡaboga. Za'e ve'oḡa boro bagaḡa.'

Goro ḡoe'a ḡihi'a

(Mataio 22:34-40, Luka 10:25-28)

²⁸ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a onairo, ebu zeḡe'a ḡo'anirete'e igiro. Iesu'a faifairu naenaenzirote'e igirotene, Iesu ḡadiniro. 'Goro ḡoe'a nidu'a zamaḡano no'e goro ḡoe'a'e ḡihi'a?'

²⁹ Iesu'a naenaeniro, raena'a, 'Goro ḡoe'a ḡihi'a hune'e 'ahi'e'e. "Isaraela* azaḡa, ego'il Zuhi'a Boro, emeḡe Badi'a'e ane da'o Zuhi'a tibuhuga.

³⁰ Ebu zamaḡo nidu'a hina, ḡaboneḡo nidu'a hina, zamaroḡo nidu'a hina, inaraḡo nidu'a hina Zuhi'a Boro, ḡae Badi'a zamaro'il"

³¹ Goro ḡoe'a 'ahoga, e'e hegotoga'e 'ahi'e'e. "Ḡae'a ḡae bare zamare'ete'e teige, nabugo zuni zamaro'il" Goro ḡoe'a aheu 'adi'e ḡoere boro. Goro ḡoe'a 'ahoga 'ahogani'a ḡoere aheu 'adi mene vitinoga.'

³² Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡani'a naenaeniro, raena'a, 'Manoḡa taugi! Ihore vazeḡa, ḡa'e hube hugano ḡoere'ohe. Badi'a'e tiba. 'Ahoga'e o'o'a.

³³ Ebu zamaḡa nidu'a hina, edeḡa nidu'a hina, inaraḡa nidu'a hina, Badi'a zamare'ete'e, zuni vaze'a ane bare zamare'ete'e teige, nabuga zuni zamare'ete'e, e'e haḡaiḡa'e boro bagaḡa. Gau nunu Badi'a hau'ete'e haḡaiḡa zaḡoḡa'e, e'e haḡaiḡani'a vitinoga.'

³⁴ Ebu ani'a dogo'ani naenaenzirote'e, Iesu'a igirotene, 'ahige rae niro. 'Ḡa nariga Badi'a'a ibitohau'ete'e vazeḡa ra'ohe.' E'e enogano vaze nidu'a ani ḡadinoga riharo.

Keriso'e Davida ubuga zu Davida Zuhi'a

(Mataio 22:41-46, Luka 20:41-44)

³⁵ Ebu Iesu Badi'a ḡahunohau'ete'e Neḡa zamaḡano ihozirote'ea, 'ahige reiro. 'Nouga'ahi Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'e 'ahige ra'ohe, Keriso'e Davida ubuga?'

³⁶ Mazaḡa Davida ani, Vine Zaḡoḡani'a edeḡa hanadu, 'ahige reiro.

“Badi'a a ege Zuhi'a, Keriso 'ahige rae niro.

Ege eda'e moneo ehoroi, onamo gae teite utite'ete'e azağa odağo 'u'uğano edeze ġahizi'uma.”

³⁷ Davida 'ane'a, e'e vazega hune'ena'a, Zuhi'a reiro. 'Ougine, ani'e nouge nouge Davida ubuga? Ebu vase ġuğuvağa matu'uzeta Iesu ġoere igiro.

Iesu'a Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa hağai u'ano haramo ziniro.

(Mataio 23:1-36, Luka 20:45-47)

³⁸ Iesu'a ihozirote'e zamağano, 'ahige reiro. 'Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa ġiazoi! Ze niguzoga raduni, dabua fağa hağaadu, oname onae'ohe, ebu vase vase'a ne hunio hidine, zuhi'a raduni, gubaze ġorezihi ra'ohe.

³⁹ Iuda kuru neğa zamağano, vase boro boro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih ra'ohe, ebu tiburu ogau'ete'e haba'ano zuni, ehor haba'a manogano da'o ehorih ra'ohe.

⁴⁰ Ebu ġozoba so'onadu, toheğa nidu'a meine'ohe, zuni kuru fağa ġurire kurau'ohe. E'ano'o zege hağai sau'a, e'e naega'e boro bagağa me'uma.'

Ġozoba'a Badi'a ġahunanirote'e |imoni|rğa

(Luka 21:1-4)

⁴¹ Iesu ani, Badi'a ġahunani'ete'e |imoni|r mauğağa uhiğano ehoriro. Vaze ġehağani'a mauğa zamağano |imoni|r ufirote'e ġiane radiro. Ma'ora azağa ġehağani'a |imoni|r boro ufiro.

⁴² U toheğa o'o'a ġozobağani'a onaadu, |imoni|r komeğa aheu ufiro. A'e toea aheu heuğa.

⁴³ Ebu Iesu'a tahi'ağa huze nu'oziro, ebu 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Toheğa o'o'a ġozobağani'a ofata'a'e, vase 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idağa. Gozoba'e boro bagağa ofeha.

⁴⁴ Mazağa ma'ora azağani'a ofata'a'e, zege |imoni|r ġehağano'o tahiğa da'o ofeha. Rehano ġozoba 'adi'e ane mazao radiu'ete'e moniğa nidu'a ofeha. Ani'a ogomuğa hoite a'uma moniğa nidu'a ufi haueha.'

13

Kuru Neğa Fahe Hauği'uma rae Reiro

(Mataio 24:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu ani Badi'a ġahunohau'ete'e Neğanonon'o buarotene, ane mazaono'o edeğa ma'ete'e vazega 'ahogani'a 'ahige rae niro. 'Thore vazega, ġiano'i! Hadi iraga zuni ne iraga 'adi nugo ġiano'i! Manohuga tauği!'

² Rehano Iesu'a nina'a, 'ahige reiro. 'Ne boro 'adi horone'ehehe? Hadi 'ahoga hadi 'ahoga ani ranao mene radi'uma madağa onai'uma. Agire azağa nidu'a fahe ruruni'uma.'

Mada ġonagano ibiti'uma hağaiğa

(Mataio 24:3-14, Luka 21:7-19)

³ Iesu ani Olive mağano, a'e Badi'a ġahunohau'ete'e Neğa naenaegano ehorirotene, Petero, Iakobo, Ioane ebu Aniderea zege'a sifu ġadiniro.

⁴ 'Efo'i! A'e no'e madağano? E'e hağaiğa nidu'a furera'uma madağano, nagi hağai nu badeğani'a ibite furera'uma?'

⁵ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za ġiano'i! Hena vase'a tutuze so'ozu'uma.

⁶ Vaze ġehağani'a ege ni radu onai'uma, ebu 'ahige re'uma. "E'e Keriso" Ebu vase ġehağa tutuze so'ozu'uma.

⁷ Uti hariğa, haba hani'a, ga haba fağanonon'o ego'idene, ago rihano'i! 'Adi'e furera'uma ġauğa, rehano mada ġonaga'e ize, izema.

⁸ Mazağa avo'a neğani'a, avo'a neğa teite utiti'uma. |iGavamani|r 'ahogani'a, |igavamani|r 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamağano haba'a hahari'uma. Zaga zuni hia'uma. Rehano a'e ġadaheğano aduga hidi'ete'e da'o. Aduga nu ize mene fureraneha.

⁹ Zae'a bare dugute to'i! Mazağani'e kanisoro azağa zamao ohoze ti'uma. Ebuni Iuda kuru neğa zamağano bouzi'uma. Ege u'ano, |igavamani|r vazega zu zuhi'a, zege zamao eda'uma. Ebu zege ubumao ege hari manoga rae fureni'uma.

¹⁰ Mada ġonaga ize, izema mougano, Badi'a hari manoga'e, haba nidu'a zamağano haramo zini'uma.

¹¹ Ebu no'e madağano oboze teadu, kotao ohozo'idene, nagini ġoe'a re'uma rae, ago zamare borofoi! Madağani'a feuro'idene, zae'a goeri'uma ġoe'a zini'uma. Za'e e'e da'o rae fureno'i! Mazağa zae'a goeri'uma ġoe'a'e, zae'a mene ġoere'ohe. Rehano Vine Zağogani'a ġoere'ohe.

¹² Negoḡani'a negoḡa revohanadu, ma'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu, ma'uma. Ebu ubudeze'a vi'a moga maḡuno zini'uma, ebu runeo tuḡuzi'uma.

¹³ Vaze vaze nidu'a eḡe ni u'ano, za he'ehe'ezi'uma. Rehano edau gigaru onamo meite'e vazeḡa'e ḡabone hidi'uma.

Sausauze'ete'e riho ḡauḡa eda'uma madaḡa

(Mataio 24:15-28, Luka 21:20-24)

¹⁴ Rehano sausauze'ete'e riho ḡauḡa ani, ane'a mene eda'uma haba'ano eda'uma. E'e horono'idene, Me'ode'ete'e vazeḡa edero'i! Iudea haba'ano radiu'ete'e azaḡa haba maḡa u'a ferau onamo'i!

¹⁵ Ne touḡariḡano ahi'a ohone'ete'e vazeḡani'e bare ovoadu, ne mene diuḡi'uma, ane tohe mouga veize. Rehano fera'uma.

¹⁶ Mebao gaue'ete'e vazeḡani'e, ane dabua mouga veize mene bari'uma. Rehano fera'uma.

¹⁷ E'e madaḡano, ahi'eta roḡaeḡa zuni, nune hina ene guraḡa ḡubuze'ete'e roḡaeḡa, ze'e vetuḡaḡa. Feranoga mene idaḡa.

¹⁸ Iruḡu madaḡano, e'e madaḡani'a mene fureranoga veize kurano'i!

¹⁹ Mazaḡa e'e madaḡano vaze nidu'a aduga hidi'uma. Badi'a ani'a ḡadaheḡano ḡau nidu'a haḡairote'eano'o onao izidi, 'ahiguḡa haḡaiḡa mene fureraro. Vehu'u zuni 'ahiguḡa mene bare furera'uma.

²⁰ Zuhi'a Boro ani'a, e'e madaḡa mene futufine, vaze tiba zuni mene ḡabode radi'uma. Rehamo ane'a mae tirete'e azaḡa* u'ano, e'e madaḡa futufi'uma reiro.

²¹ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Giano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i.

²² Mazaḡa guriro Kerisoḡa zuni ḡuriro peroveta azaḡa furera'uma. Ebu Badi'a'a rae tirete'e azaḡa tutuze so'ozihni radu haḡai nu badeḡa boro bagaḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡai'uma.

²³ E'ano'o zae'a bare dugute to'i! Haḡai nidu'a, ane'a ize, izema fureranogano, zae veize rae furene'ohe.'

Vaze Ubugani'a ovai'uma

(Mataio 24:29-31, Luka 21:25-28)

²⁴ Ebu aduga hidi'uma madaḡa haugine, e'e madaḡano mada'e uzabora'uma. Bato'e mene agara'uma.

²⁵ Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma. Ebu adure ḡiane'ete'e gigi'aḡani'e hagaha-gari'uma.

²⁶ Ebu e'e madaḡano eḡe, Vaze Ubugani'a ḡoze zamaḡano ovai'uma. Gigi'a inaraḡa boro zuni agaḡa manaḡa madu ovai'uma. Ebu vaze vaze'a e'e horoni'uma.

²⁷ Ebu hena eḡe'a tuḡure viga tuḡuzi'uma. Ebu haba nidu'anono'o, Badi'a'a rae tirete'e azaḡa nu'ozi'uma. Haba ḡonaganono'o haba ḡonaga azaḡa nu'ozi'uma.

Madaga hanite'ete'e edero'i!

(Mataio 24:32-35, Luka 21:29-33)

²⁸ Figi irega mazaḡo nagini'a fureru'ete'e ḡianadu, edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouḡani'a udufa'oga horonetene irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe.

²⁹ E'e teige 'ahiguḡani'a fureru'ete'e horonine'e, eḡe, Vaze Ubugani'a adureono'o bare ovaite'e edero'i.

³⁰ Hubehune zi'ohe. Izidi radiu'ete'e azaḡa mene haugi'uma, onamo 'ahiguḡaguga nidu'a furera'uma.

³¹ Adure zu raha'e haugi'uma. U eḡe ḡoere'e radiu tuḡutuḡu.

Guhii rado'i!

(Mataio 24:36-44)

³² Rehano nani'a 'ahiguḡani'a furera'uma, emeḡe nidu'a aḡu'a. Adureo radiu'ete'e aneruḡa zuni aḡu'a. Badi'a Ubuga zuni aḡu'a. U eḡe Mama da'o edeḡa.

³³ Zae'a dugute to'i! Giane rado'i! Mazaḡa za aḡu'a, e'e madaḡa nani'a onai'uma.

³⁴ A'e, vaze'a ane ne modadu, oname'ete'e heuḡa. Ani'a iḡune'ete'e madaḡano, ane tuḡure azaḡa mazaḡo, gau tiba tiba zini'uma. Ebu ibiheta ḡiane'ete'e vazeḡa nina'a, "Ehamu rado'i!" re'uma.

³⁵ E'ano'o fairu ḡiano'i! Mazaḡa za aḡu'a ne zuhi'aḡa nani'a bare onai'uma. ḡorava ohe'ano ga, ohere nemanema ga, irara moneo ga, ohereda'o, za aḡu'a.

³⁶ Ani'e, za aḡu'a madaḡano, bare onai'uma. Ebu zae'a baze'enogano hanizine, nougi'uma?

³⁷ Eḡe'a zae zi'ete'e ḡoe'a'e, vaze nidu'a zuni zi'ohe: ḡiane rado'i!

14

*Iesu ma'uma ibiḡa vaḡiro**(Mataio 26:1-5, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)*

¹ 'Ahi madaḡa'e, Pasika muiḡa* zuni |iisiti| r o'o'a |iberedi| rḡa au'ete'e muiḡa madaḡa*, mada aheu izema mougano. Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro, zuni Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, ze 'u'uru monede, Iesu obone teadu, manoga ibiḡa vaḡiro.

² Mazaḡa ze raena'a, 'Pasika muiḡa madaḡano mene haḡai'uma. Hena vase ḡuḡuvaḡani'a utitofi'uma.'

*Roḡae 'ahogani'a dehoru Iesu rana beu'iro**(Mataio 26:6-13, Ioane 12:1-8)*

³ Iesu ani'e Betania neḡano, Simona, ibite lefera'a meirote'e vaseḡa ne zamaḡano radiro. Ze ehore ogau'enogano, roḡae 'ahogani'a botoroḡeta diuḡiro. Botoro hadi niḡa Alabasita*, zamaḡano'e dehoru, niḡa Narudo, naeḡa'e'e boro, e'e varadadu, Iesu vadini rana ovoe beu'iro.

⁴ Rehano vase nu de'ea bone maḡunadu, ḡadititina'a, 'Nagini u'anono'o dehoru manoga mode tauḡe'ohe?

⁵ A'e hoitifone, kina sinahu uḡidu (300) vitinifo. E'e |imoni|rḡa'e toheḡa o'o'a azaḡa zinifo. 'Ouge rae roniro.

⁶ Rehano Iesu'a raena'a, 'Ago gararo'! Nougaduni ani aduga hau'ohe? Ani'e haḡai manoga eḡe mazao haḡaeha.

⁷ Mazaḡa tohe o'o'a azaḡani'e, zae teite iḡaiḡa radiu'ohe. Vesu'u za faizine, idaḡa. U e'e zae teite iḡaiḡa mene radi'uma.

⁸ Ani'e ane edeḡa haḡaiḡa haḡaeha. E ize mene gurogano, ani'e, dehoru eḡe ahirio ibite be'ueha, vesu'u eḡe ahiri guroga veize.

⁹ E hubehune zi'ohe. Haba nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoga haramine, ani'a haḡaate'e haḡaiḡa hariḡa re'uma, ane zamaroga veize.

*Iuda Isakariota'a Iesu revoharo**(Mataio 26:14-16, Luka 22:3-6)*

¹⁰ Iuda Isakariota, Iesu mazaono'o edeḡa ma'ete'e vaseḡa 'ahoga, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro vaḡe onamiro, Iesu revohanoga veize.

¹¹ Ze e'e ḡoe'a igirotene, matu'e rudaro. Ebu '|iMoni|r ḡani'uma' rae niro. Iuda ani, Iesu revoha'uma madaḡa manoga vaḡiro.

*Pasika muiḡa haḡae tiro**(Mataio 26:17-19, Luka 22:7-13)*

¹² |iisiti|r o'o'a |iberedi|rḡa au'ete'e muiḡa madaḡa ibi'ano, a'e Pasika zamarifine, dibu'o mamoeḡa ubuga mau'ete'e madaḡa, Iesu tahi'a tahi'a'a, Iesu ḡadiniro. 'No'e onamadu, ḡae veize Pasika ogomuḡa haḡae ti'uma?'

¹³ Ane tahi'a aheu tuḡuze'ena'a, 'ahige rae ziro. 'Ieruselema neḡa ito'! Ohoze 'ahogani'a vu ḡoḡoreḡa ḡudu'oga horoni'uma. Ebu ani ḡaruna hegoto'!

¹⁴ Ane'a diuḡi'uma neḡano, e'e neḡa vaseḡa ḡoreno'i. "Ihore vaseḡa 'ahige ra'ohe. Eḡe'a, eḡe tahi'a tahi'a teite, Pasika muiḡa a'uma neḡa zamaḡa'e, nou'e'e?"

¹⁵ Ani'a hitanao ne boro zamaḡa 'ahoga ihozi'uma. Ane'a eḡe Pasika muiḡa veize, ne zamaḡa ruhine teate'e horoni'uma. De'ea haḡae to'i.'

¹⁶ Ani anine iḡunadu, ne boro itiro. Ebu Iesu'a zirote'e horoniro. Ze Pasika muiḡa ruhine tiro.

*Iuda'a Iesu revoha'uma hariḡa ibite ziro**(Mataio 26:20-25, Luka 22:22-23, Ioane 13:21-30)*

¹⁷ ḡoravararotene, Iesu ani, ane tahi'a tahi'a gaubanana aheu fare teite onairo.

¹⁸ Ze ehore ogarote'e zamaḡano, Iesu'a 'ahige rae ziro. 'E hubehune zi'ohe. Za 'ahogani'a revoni'uma. Ani, eḡe teite idaḡa ogau'ete'e vaseḡa.'

¹⁹ Ze zamaze adudaro, ebu ane ane'a, 'E mene hehe?' rae niro.

²⁰ Iesu'a naenaenzi'ena'a, 'A'e zae 'ahoga, gaubanana aheu fare zamaḡano, |iberedi|r eḡe teite idaḡa siuvao 'u'une au'ete'e vaseḡa.

²¹ Eḡe, Vaze Ubugani'e, buka zaḡoḡa zamaḡano tirote'e idaḡano onami'uma. Rehano, eḡe, Vaze Ubuga revoni'uma vaseḡa'e, fase vetuḡaḡa! Ani'e mene furerafone, manoga.'

*Zuhi'a ane mui ḡonaga au tiburaro**(Mataio 26:26-30, Luka 22:14-20)*

²² Ze ogarote'e zamaḡano, Iesu'a |iberedi|r madu, Badi'a uminiro. Ebu |iberedi|r vahegaduni, ḡahugiro. Ebu raena'a, 'Madu, ano'i. 'Adi eḡe ahiri.'

²³ Hena |ivaini|r vuḡa bioḡa 'ahoga meiro. Badi'a mazao matu'ohanadu, ziniro. Ebu ze bio tibanono'o tahi tahe ḡagiro.

²⁴ Ebu Iesu'a ziro. "Adi eḡe ru. Vaze ḡehaḡa u'ano be'ute'ohe. Eḡe ru hina Goro Iziga ti'ohe.

²⁵ E hubehune zi'ohe. E |ivaini|r vuḡa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'anobu'u iziga gagi'uma.'

²⁶ Ebu ze badahadu, Olive maḡa buau onamiro.

Iesu'a Petero niro. 'Ḡa'a eḡe o'ohi'uma'

(Mataio 26:31-35, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

²⁷ Iesu'a ane tahi'a tahi'a zina'a, 'ahige reiro. 'Zae nidu'a muhihe fera'uma. Mazaḡa buka zaḡoḡa zamaḡano 'ahige tiro.

"Badi'a'a mamoe ḡiane'ete'e vazeḡa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ḡouri'uma."

²⁸ Rehano e rudanadu, runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma. E'e enogano, e ibite Galilea ona'uma, ebu zae teite hidi'uma.'

²⁹ Petero'a raena'a, 'Vaze nidu'a muhi'e fera'uma, rehano e'e mene fera'uma.'

³⁰ Iesu'a Petero niro. 'E hubehune ḡa'ohe. Izidi ohere kokoroku'a ḡae aheu ize, izema uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.'

³¹ Rehano Petero ani ḡoere ḡiharo. 'Nagini'a eḡe mazao fureraune, e ḡae teite ruda'uma madaḡano zuni, e'e ḡa mene rae o'o'i'uma.' Ane tahi'a nidu'a 'ouge reiro.

Iesu Getesemane haba'ano kuraro

(Mataio 26:36-46, Luka 22:39-46)

³² Iesu ebu ane tahi'a tahi'ani'a, Getesemane haba'a onairo. Ebu Iesu'a tahi'aḡa zina'a, 'ahige reiro. 'E kurau'e bobo, 'aha geno ehore rado'il'

³³ Ebu Petero, Iakobo ebu Ioane, zeḡe uḡidu zamaze onamiro. Onamirotene, Iesu ani zamaḡa ufeta riharo, zuni zamaḡa adudaro.

³⁴ Ebu 'ahige rae ziro. 'E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu, zae'a zae bare duguzo'il'

³⁵ Hena tahiḡa mo bade onamiro. Ebu rahao ḡuḡuradu, kuraro, raena'a, 'Idaḡa ro'idene, mada aduga 'adi mae vaḡino'il'

³⁶ Ebu 'ahige reiro. 'Eḡe Mama, ḡa gau nidu'a haḡaoga edeḡa. Eḡe mazaono'o bio 'adi, gau aduga 'adi mae vaḡino'il' Rehano mene eḡe ura. A'e ḡae ura da'o haḡao'il'

³⁷ Hena baradu, ane tahi'a uḡidu baze'enogano, horoziro. Ebu Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Simona, ḡa baze'ehehe? Mada tiba (1 hour) zu dugu'ogani mene idaranahehe?

³⁸ Dugute to'i ebu kurano'i, so'oso'o ḡoe'a mene egaduni, haḡai sau'a mene haḡaifine! Zamaze'e hubehune urate'e rehano, ahirize'e zorere'ohe.'

³⁹ Ebu ani bare onamaduni, ibite kurarote'e teige kuraro.

⁴⁰ Hena ani'a bare onaadu, zeḡe uḡidu baze'enogano horoziro. Mazaḡa ubumaze'a ufeta anoziro. Ze'e aḡu'a nouge Iesu naenaeni'uma.

⁴¹ Iesu'a bare onamadu, kuranadu, ḡae uḡiduḡano bare onairo. Ebu 'ahige rae ziro. 'Za ize baze'ehehe, ebu ahirize ohone'ehehe? E'e da'o. Madaḡa 'ai onaeha. Giano'i! Eḡe, Vaze Ubugani'e, vaze sau'a sau'ani'a me'uma.

⁴² Iḡuno'il' Eme haoze onamihil' Giano'i! Revoni'ete'e vazeḡa 'ai onaeha.'

Iesu obone tiro

(Mataio 26:47-56, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴³ Iesu ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, Iuda, gaubanana aheu fare (12) vazeḡa 'ahogani'a onairo. Vaze ḡehaḡa zuni kari ebu somori boro madu, ane teite onairo. Ze'e Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa boro boro zuni, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ebu, vaze boro boro'a, tuḡuziro.

⁴⁴ Reva vazegani'a, ane'a haḡai'uma gauḡa ibite ihoziro, raena'a, 'Eḡe'a hidadu, fura'inite'e vazeḡani'e, ei'e'e. Obone to'i, ebu faine zamahu onamo'i.'

⁴⁵ Iuda'a feurirotene, Iesu vaḡe onamiro. Ebu 'Ihore vazeḡa boro!' rae nina'a, fura'iniro.

⁴⁶ Ebu ze'a Iesu evo'ano obone tiro.

⁴⁷ Ane teite edau radirote'e vazeḡa 'ahogani'a, kariḡa ahase bunadu, Badi'a ḡahunohau'ete'e neḡa zuhi'aḡa ḡihi'a tuḡure vazeḡa agatinirotene, teḡaḡa vari'e buniro.

⁴⁸ Iesu'a zina'a, 'ahige reiro. 'Za'e, ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, kari ebu somori boro madu, eḡe obohe touga veize onahehe?

⁴⁹ Mada nidu'a e'e zae teite Badi'a ġahunohau'ete'e Neġa zamaġano ihozido. E'e zamaġano za'e mene obohe tido. Rehano 'adi'e buka zaġoġa zamaġano tirote'e furera'uma haġaiġa.'

⁵⁰ Ebu tahi'aġa nidu'a ani muhine feraro.

⁵¹ Ohoze tahi'aġa 'ahogani'e, Iesu ġarunao hegotiro. Ani'e ahi'a isoġa, rehano dabua afa'a vidaro. Iesu obone tirote'e azaġani'a, ane zuni obone tih reirotene,

⁵² dabuaġa da'o meiro. Ane huga'e firina feraro.

Iudea zuhi'aġa nidu'a nu'orarote'e nemaġano Iesu'a edaro

(Mataio 26:57-68, Luka 22:54-55, 22:63-71, Ioane 18:13-14, 18:19-24)

⁵³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a* u'a, Iesu zamahu onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni vaze boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nidu'a nu'orararo.

⁵⁴ Petero ani'e, Iesu hegohegote onamiro. Ebu Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a ġabiri zamaġano diuġiro. Ani, ne e'ea gau'e'ete'e azaġa teite ehoradu, ireo idiro.

⁵⁵ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro, zuni Iudea kanisoro azaġa* nidu'a, Iesu matite'e veize, nouge nouge kotai'uma ġoe'a vaġiro, rehano mene horoniro.

⁵⁶ Mazaġa vaze ġehaġani'a Iesu ġuriro hariġa rae fureniro 'ahine, ġoereze mene tiba.

⁵⁷ Ebu vaze nu'e iġunadu, Iesu ġuriro hariġa 'ahige rae fureniro.

⁵⁸ 'Eme'e ani'a 'ahige reirote'e igiro. "E'e Kuru Neġa Zaġoġa* 'adi, vaze'a haġairote'e ġauġa fahadu, mada uġidu zamaġano, Badi'a ne 'ahoga, vaze'a mene haġai'uma ġauġa, ohoni'uma."'

⁵⁹ Rehano e'e hariġa zuni mene idararo.

⁶⁰ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a, zeġe zamao iġunadu, Iesu ġadiniro. 'Ahige reiro. 'Ga mene naenaezi'ehehe? Vaze vaze 'aha'a ġoere aduga ġae rana ti'eta'a'e, ġa nouge re'uma?'

⁶¹ Rehano Iesu ani'e sifu radiro, mene naenaeniro. Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a bare gadiniro. 'Ahige reiro. 'Ga Keriso, emege'a mae ġihine'ete'e vazeġa ubuga hehe?'

⁶² Iesu'a naenaeni'ena'a, 'ahige reiro. 'O'e, e'e Keriso. Za'e eġe, Vaze Ubugani'a, Badi'a ġigi'eta eda'e moneo, ehorite'ea horohi'uma. Ebu adure ġoze zamaġano ovaite'ea horohi'uma.'

⁶³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a'a dabuaġa obonadu, zigiro.* Ebu 'ahige reiro. 'Ei'e'e. Ani matite'e veize mazaġa mene vaġi'uma.

⁶⁴ Badi'a ni sausaune'ete'e ġoe'a za egeha. Za nouge zamare'ohe? Zeġe nidu'a ani maune, manoġa rae reiro.

⁶⁵ Ebu vaze nu'e so'abide vaniro. Ebu hena ubumaġa aute 'uadu, bouniro. Ebu 'ahige reiro. 'Ga'e peroveta vazeġa! Ro'! Iniu'a bou'eha?' Ebu tuġure vazeġa nu'a hena fa'oniro.

Petero'a Iesu o'oniro

(Mataio 26:69-75, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁶ Petero ani'a ne 'u'uġano radirotene, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa ġihi'a veize gau'e'ete'e roġae tahi'aġa 'ahogani'a onairo.

⁶⁷ Ani Petero'a ireo idirote'e horonirotene, ane ġiane runiro. Ebu 'ahige rae niro. 'Ġae zuni Iesu, Nazareta ne vazeġa teite radiudo.'

⁶⁸ Rehano Petero ani e'e ġoe'a o'oniro, raena'a, 'Ġae'a nagini ra'eta'a'e, e'e aġu'a. E mene zamare'ohe.' Ebu buau'ete'e ġabiriġa ibihetaġa u'a onamiro. Ebu kokoroku'a ugaro.

⁶⁹ Roġae tahi'aġa ani horonadu, ani uhiġano edarote'e azaġa bare zina'a, 'ahige reiro. 'Vaze 'adi'e Iesu mazaono'o edeġa ma'ete'e vazeġa 'ahoga.'

⁷⁰ Rehano Petero'a bare rae o'oniro.

Vesu'u ani uhiġano edarote'e azaġa, bare Petero nina'a, 'ahige reiro. 'Hubehune ġa'e ane vaze 'ahoga. Mazaġa ġae zuni Galilea vazeġa.'

⁷¹ Rehano Petero ani, ġoere huga ġoe'a hina rae fureniro. Ebu hubehune raena'a, 'ahige reiro. 'Ga'a ra'ete'e ohozeġa a'a'e, e aġu'a.'

⁷² Ebu hena kokoroku'a bare ugaro. Ebu Petero'e Iesu'a 'ahige nirote'e ġoe'a zamariro. 'Kokoroku'a ġae aheu izema uganogano, ġa'e ġae uġidu eġe o'ohi'uma.' E'e zamarirotene, ani niau rudaro.

* 14:63 'Adi'e Badi'a niġa sausaune'ete'e ġoe'a u'ano, Iuda azaġa haġae furenidote'e haġaiġa.

15

*Pirato'a Iesu ġadiniro**(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Luka 23:1-5)*

¹ Oheredao uzeuze, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a, vase boro boro, ebu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa, kanisoro azaġa nidu'a teite ġo'aniro. Ebu Iesu utadu, tutune onamiro. Roma gavana*, Iudea haba'a ġiane'ete'e vaseġa, niġa Pirato, ani evora ri'iniro.

² Pirato'a ġadiniro. 'Ġa'e Iuda azaġa zuhi'aġahehe?' Iesu'a naenaenina'a, 'Ġae'a e'e ra'ete'e.'

³ Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ġoere aduga aduga ġehaġa ani rana ġoeriro.

⁴ Pirato'a hena bare ġadiniro. 'Ġa mene naenaenzi'ehehe? Ġiano'i, ġoere aduga aduga ġehaġa ġae rana ġoere'ete'e!'

⁵ Rehano Iesu ani mene bare ġoeriro. E'ebone Pirato ani doudiro.

*Pirato'a Iesu satauronoga veize tuġuniro**(Mataio 27:15-26, Luka 23:13-25, Ioane 18:39—19:16)*

⁶ Pasika muġa madaġano iġaiġa, Iudea azaġani'a umidirote'e idunaġano, ġtaudote'e vaseġa 'ahoga tuġune bunido.

⁷ E'e madaġano ġu'a neġano ġutarote'e azaġa teite vase 'ahoga niġa Barabasi'a radiudo. Ani'e utitirote'e zamaġano vase 'ahoga marote'e vaseġa.

⁸ Vaze ġuġuvaġani'a Pirato vaġe onairote'ea, uminiro, ane'a iġaiġa haġaidote'e haġaiġa haġaoga.

⁹ Pirato'a ġadiziro, raena'a, 'Za'e zae veize Iuda azaġa zuhi'aġa 'omo tuġune bunoga urate'ehehe?'

¹⁰ Mazaġa Pirato ani edeġa, Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a ane evora Iesu ri'inirota'a'e, zeġe'a ahiahiniro 'ahine.

¹¹ Rehano Badi'a ġahunohau'ete'e neġa zuhi'aġa boro boro'a Barabasi tuġune bunoga rae, vase ġuġuvaġa ġunuġano inare ġoeriro.

¹² Ebu Pirato'a hena bare ġadiziro. 'Tena, zae'a Iuda azaġa zuhi'aġa rae hune'eta'a'e nougi'uma?'

¹³ Ze naenaeni houna'iro, raena'a, 'Sataurono'!

¹⁴ Pirato'a hena ġadiziro. 'Nouga 'ahi? Ani nagini haġai sau'a haġairo?' Rehano ze bare bare houna'ena'a, 'Sataurono'!' reiro.

¹⁵ E'ano'o Pirato ani, vase ġuġuvaġa zama'a ehoroga rae, Barabasi tuġune buniro. Ebu Iesu ani, Pirato ġoere idunaġano masinadu, satauronoga veize tuġuniro.

*Uti azaġa Iesu ġirihoharo**(Mataio 27:27-31, Ioane 19:2-3)*

¹⁶ Uti azaġani'a Iesu gavana ne zamaġa tutune onamiro. Ebu ze'a nabudize nidu'a huze nu'oziro.

¹⁷ Ebu dabua kanaġa vidoharo. Vadigano'e ire renoga mae ġuadu, o'oe redoharo, zuhi'a rouga raduni.

¹⁸ Ebu 'evore ġihine'ena'a, 'ahige reiro. 'Iuda azaġa zuhi'aġa o! Mada manoga!'

¹⁹ Gubu hina vadigano bouniro, ebu so'abide vaniro, ebu obena hina tuġadu, so'one kuraro. Zeġe nidu'a tibutibe 'ouge haġairo.

²⁰ Ebu ġirihohau haugrotene, dabua kanaġa fuhi'ohanadu, ane dabua hina bare vidoharo. Ebu satauronoga rae, tutune buniro.

*Iesu satauroniro**(Mataio 27:32-44, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27)*

²¹ Kurune ne vaseġa, niġa Simona'a guni'a neġanono'o onairo. Ani'e Alesana ebu Rufo moze. Ebu uti azaġani'a tuġutuġuniro, Iesu satauro odohoga veize.

²² Ebu Iesu tutune onamiro, habaniġa Gologota. E'e ġoe'a hugani'e 'Vadini isiga haba'a'.

²³ Murava niġa muro*, e'e teite tibune be'unirote'e |ivaini| r vuġa Iesu haro, ane ahiri'a mene ufeta ġiginoga veize. Rehano mene ġagiro.

²⁴ Ebu Iesu satauroniro. Iesu dabua nidu'a'e hadi arahohanadu, iniu'a me'uma radu, ġahugotitiro.

²⁵ Ani satauronirota'a'e, oherebau mone mada fu'o ġazaġa (9am) zamaġano.

²⁶ Nagini u'ano satauronirote'e ġoe'a'e 'ahige tiro. 'IUDA AZAĠA ZUHI'AGA'

²⁷ Ġonore azaġa aheu ane teite idaġa satauroziro, 'ahoga ane eda'e moneo, ebu 'ahoga ane kauri moneo.

²⁸ A'e buka zağoğa zamağano tirote'e ġoe'ani'a fureraro. 'Ahige reiro. 'Ani'e hağae tauği taüge'ete'e azağa teite tibune me'odiro.'

²⁹ Uhiğano vitau onamirote'e azağani'a, vadinize mirune'ena'a, roniro. 'Ahige reiro. 'Uuu! Ga Kuru Neğa Zağoğa fahadu, mada uğidu zamağano ohoni'uma reirote'e vazeğa!

³⁰ Satauroono'o buanadu, gae'a gae bare ġabo'o'ii'

³¹ Badi'a ġahunohau'ete'e neğa zuhi'ağa boro boro'a, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa teite Iesu ġirihohau'ena'a, ġoretitiro. 'Ahige reiro. 'Ani vaze ġabozido. Rehano ani'a ane bare mene ġabone'ohe.

³² Keriso, Isaraela azağa zuhi'ağa, satauroono'o buano'i, emeğe'a ġia'adu, ġae mazao fioga veize.' Ane teite idağa sataurozirote'e azağa zuni ġoere sau'a hina roniro.

Iesu'a rudaro

(Mataio 27:45-56, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

³³ Madai madağa (12am) reirotene, haba nidu'a uzaboraro, onamo ġorava madağa uğidu (3pm) meiro.

³⁴ Gorava madağa uğidu (3pm) meirotene, Iesu'a ġihau huaru. 'Eloi, Eloi, lama sabatani?' Goere e'e hugani'e, 'Ege Badi'a, ege Badi'a, ġa nougadu ġiahe modeha?'

³⁵ Satauro uhiğano edarote'e azağa nu, e'e iġirotene, 'ahige reiro. 'Ġiano'ii! Ani Elia hune'ohe.'

³⁶ Vaze 'ahogani'a dure onaadu, vari mağa fu'ure'ete'e heuğa 'uruğa, |ivaini|r vuğa ġiġi'a zamağano taradu, gubu somoğano autiro. Ebu Iesu ġohani haro, gagoga veize. Ebu 'ahige reiro. 'Guhiano'ii, nugo ġianihi, Elia'a ovaadu, mae buni'uma ga mene.'

³⁷ Iesu ani ġihau huaru. Ebu iriga re'adu, rudaro.

³⁸ Ebu e'e zamağano, Kuru Neğa Zağoğa 'ue'ete'e dabuağa hitanaono'o zigau 'a'adu ovoiro, ebu aheu reiro.

³⁹ Uti vazeğa boro 'ahogani'a, Iesu satauro zamao edanadu, ġiane radiro. Ani'a Iesu'a 'ouge rudarote'e horonirotene, 'ahige reiro. 'Hubehune vaze 'adi'e Badi'a Ubuga.'

⁴⁰ Roğae nu zuni mono'o edanadu, ġianiro. Zege bo'ağano'e, Maria, ani Magadala neğa roğaeğa; zuni Maria, ani Iakobo zuhu'a zu Iosefa vi'ze; ebu roğae 'ahoga, niğa Salome.

⁴¹ Ze'e, Iesu'a Galilea haba'ano radirote'e madağano, ane teite onamiro, ebu tuğureğa egoharote'e roğaeğa. Ebu Iesu teite Ierusalemne neğa erirote'e roğaeğa ġehağa zuni e'ea.

Iesu hadi iduğa zamağano tiro

(Mataio 27:57-61, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁴² Ġoravararo. A'e Bana Madaga izema mougano, oġomu hağae ti'ete'e madağano,

⁴³ Iosefa, Arimatea ne vazeğa, Iudea kanisoro vaze boro 'ahoga, ani zuni Badi'a'a ibitoha'uma madağa guhinirrote'e vazeğa. Ani Pirato vađe onamoga mene riharo. Ani onamadu, Iesu ahiri umidiro.

⁴⁴ Pirato ani, Iesu'a hube rudana ga mene rae zamariro. Uti vazeğa boro 'ahoga hunadu, Iesu'a hube rudana ga mene rae ġadiniro.

⁴⁵ Ani mazaono'o Iesu'a rudarote'e iġirotene, Iosefa tuğuniro, Iesu ahiri mouga veize.

⁴⁶ Iosefa ani, dabua 'uruğa manoğa hoitiro. Iesu satauroono'o mae bunadu, dabua hina 'umiro. Ebu hadi iduğa zamağano tiro. E'e iduğa'e vatava hu'irote'e iduğa. Ebu hadi boro hina idu ibihetağa kiune 'uiro.

⁴⁷ Maria, Magadala ne roğaeğa, zuni Maria, Iosefa vi'a, anianine Iesu tirote'e haba'a ġiane radiro.

16

Iesu'a bare ġabode iğuniro

¹ Bana Madaga madağa hauirotene, Maria, ani Magadala neğa roğaeğa, zu Maria, ani Iakobo vi'a, ebu roğae 'ahoga, niğa Salome, zege uğiduni murava hohoga manoğa hoitiro, Iesu ahiri zauhohanoga veize.

² Fura madağano, irarirotene, ze'e idu haba'a onamiro.

³ Zege da'o neneğaniro, raena'a, 'Iniu'a idu 'uoga hadiğa 'omo kiune vağinofi'uma?'

⁴ Ebuni ze'a dude iğunirotene, hadi'e avo'ao kiune touga horoniro. Hadiğa'e boro bagağa.

⁵ Zege huga idu haba'a zamağa diuġirotene, ene marağağa 'ahogani'a, eda'e moneo ehorirote'e horoniro. Dabuagani'e 'uruğa bagağa zuni fağa bagağa. Roğae uğidu ai vineze de'oriro.

⁶ Rehano ani'a ziro, raena'a, 'Ago rihano'i! Za'e Iesu, Nazareta neġa vazeġa, satauronirote'e vazeġa vaġe'ohe. Ani ai ġabode iġuneha. Ani 'adao o'o'a. Ane ahi'a tiirote'e iġu'a ġiano'i!

⁷ Ai onamo'i! Iesu tahi'a tahi'a ebu Petero zo'i! 'Ahige rae zo'i, "Iesu'a ibite Galilea onami'uma. E'eabu'u, ani'a ziirote'e idunaġano, ane teite hidi'uma."'

⁸ Ebuni zeġe huga idu haba'anono'o ferau buaro, mazaġa ahirize rereraro, ebu vineze zuni de'oriro. Ebuni ġoere 'ahogani zuni vaze 'ahoga mene ziro, mazaġa riharo 'ahi.

Iesu'a Maria, Magadala ne roġaeġa mazao fureraro

⁹ Fura madaġano, oherebau uzeuze, Iesu ani ġabode iġuniro, ebuni Maria, Magadala ne roġaeġa, ani mazao ibite fureraro. Ani'e vine sau'a fu'o tu aheu fare (7) ane mazaono'o hegoze buzirote'e roġaeġa.

¹⁰ Ani onamadu, Iesu teite radiudote'e azaġa, zeġe zamaze are'ena'a, niarote'e zizugano ziro.

¹¹ Ze'e, Iesu ai runeono'o bare gabode iġunirote'e, zuni Maria'a ani horonirote'e hariġa igiro. Rehano ani ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane mazaono'o edeġa ma'ete'e vazeġa aheu mazao fureraro

¹² Vesu'u ani anine Ierusalem ne guni'aġa onamirotene, Iesu'a zeġe zamao fureraro, rehano iraga'e nufiro.

¹³ Ani anine baradu, nabudize ziro, rehano zeġe ġoere mene mae ġihiniro.

Iesu'a ane tahi'a tahi'a tuġuziro

¹⁴ Hena mada 'ahogano, Iesu tahi'a gaubanana tiba fare (11) ze'a oġaudote'e zamaġano, Iesu'a zeġe mazao fureraro. Ebuni ta'iro zini ġoreziro, vaze ġoere rae mode'ete'e u'ano, zuni zeġe'a fefene'ete'e u'ano. Mazaġa ani'a ġabode iġunirote'ea horonirote'e azaġa ġoere'e mene mae ġihiniro.

¹⁵ Ani'a ziro, raena'a, 'Haba nidu'a onamo'i! Hari manoġa, vaze nidu'a mazao haramo'i!

¹⁶ Haramo mae ġihini'uma zuni bapatzioni'uma vazeġani'e, Badi'a'a ġaboni'uma. U mene mae ġihini'uma vazeġani'e, Badi'a kota boro madaġano, ibiġani'a tura'uma.

¹⁷ Haramo mae ġihini'uma azaġani'e haġai nu badeġa 'adi haġai'uma: vine sau'a eġe niġano hegoze buzi'uma, ago izigano ġoeri'uma,

¹⁸ mohe sau'a mae ġihini'uma, rune muravaġa gagi'uma, rehano mene sausauzi'uma, 'evoreze uġi azaġa ragano ti'uma, ebu manori'uma.'

Iesu'a adure itiro

¹⁹ Zuhi'a Iesu'a ġoreze haugiirotene, Badi'a'a ani adure ġoha, mae ġihine itiro. Ebu Badi'a eda'e moneo ehoriro.

²⁰ Ze ai onamadu, haba nidu'a zamaġano haramiro. Zuhi'a Boro zuni zeġe teite gau e tiburaudo, ebuni ġiġi'a inaraġa haġae'ete'e haġaiġa hina zeġe ġoere idaneete.

Iesu Keriso Hari Manoga Luka'a Mirihiro

Luka'a Vaze Boro Teofirasi veize Buka Mirihiro

¹⁻² Vaze boro Teofirasi, ege Luka, gae veize buka 'adi mirihe'ohe. Iesu'a gauga gadahenirote'ano'o onamo ane'a runeono'o bare igunirote'e zamaḡano, emeḡe bo'agano Iesu'a haḡainute'e horonirote'e azaḡa'e radiunu. Ze'e Iesu hari zu ani ihore moneo vaze me'odirote'e tuḡure azaḡa, ebu ze emeḡe zuni ihofiro. Vesu vaze ḡehaḡani'a zu tuḡure azaḡa me'odirote'e idunaḡano Iesu hari moneo mirihiro.

³ Eḡe'a zuni e'e hariḡa nidu'a'e ḡadaheḡanono'o onao izidi faifaine udahiro. Ebu eḡe'a gae veize hari 'adi faine doḡo'ani ti miriho ḡane'eta'a'e manoga rae zamariro,

⁴ mazaḡa ibite vaze'a gae iho'irote'e hariḡa'e hari huga rae gae'a ederifine.

Ioane Babatiso'a Furera'uma Hariḡa

⁵ Heroda ani Iudea haba'a kiniḡa reirote'e madaḡano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeḡa 'ahoga niḡa Zakaria'a radiunu. Ani'e Abia urabo vazeḡa 'ahoga ebu Abia rae ra'eta'a'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa urabo 'ahoga. Ani ebu inuga niḡa Elisabeta'e Arona* mariga azaḡa.

⁶ Zakaria zu Elisabeta'e Badi'a goro ḡoe'a haḡaiḡa nidu'a faifaine haḡaido zu mene ve'onido. E'ano'o ze'e Badi'a zamao duduḡa rae reiro.

⁷ Rehano ze ubudeze o'o'a, mazaḡa Elisabeta ani'e gabani zuni anianine'e ufeta vouriro.

⁸ Mada 'ahogano Abia urabo azaḡani'a gau'ete'e madaḡa meiro. E'ano'o Zakaria ani zuni kuru neḡano ane urabo azaḡa teite Badi'a dibu'o hau'ete'e gauḡa haḡainu.

⁹ 'Ougirotene ze'e zeḡe haḡai idunaḡano, kuru neḡano diugadu uvahu hohoḡa hufite'e vazeḡa vaḡiro. Ebu e'e veize kaḡusi arahoga haḡairotene, Zakaria meiro.

¹⁰ Ebu Zakaria'a uvahu hohoḡa hufi'ete'e haba'a zamaḡa diuḡiro zu vaze ḡuḡuvaḡa'e kuru neḡa enoneo kurau radiunu.

¹¹ E'e zamaḡano Zuhi'a Boro tuḡure viga'a* Zakaria mazao fureraro. Ani'e uvahu hohoḡa hufi'ete'e fataḡa eda'e moneo edaro.

¹² Ebu Zakaria'a e'e horonirotene, viga de'oniro zu rihau rudaro.

¹³ Rehano tuḡure viga'a niro, raena'a, "Zakaria! Ago rihano'i! Badi'a'a gae kuru igiro, e'ano'o ḡa inuga Elisabeta'e ubugo 'ahoga furen'uma. Ebu niḡa'e Ioane rae turaho'!"

¹⁴ Ḡa'e ani u'ano matu'e ruda'uma, ebu vaze ḡehaḡa zuni ane'a fureranate'e moneo matu'i'uma.

¹⁵ Mazaḡa ani'e Zuhi'a Boro zamao niḡa boro re'uma. Ebu vaini vuḡa zu vu sau'a mene gaḡi'uma. Zu vi'a isi zamaḡanono'o Vine Zaḡoḡani'a ani ibito ha'uma.

¹⁶ Ani'e Isaraela azaḡa ḡehaḡa sau'azeono'o mae ḡihuzadu Zuhi'a Boro zeḡe Badi'a vaḡe tutuze onai'uma.

¹⁷ Ani viga zu gigi'aḡa'e peroveta vazeḡa Elia teigi'uma. Ani'e Zuhi'a Boro izema onaogano onai'uma. Ebu Moga zu ubuḡa zamaze mae tibuzifine danazi'uma. Zu Badi'a mene hegote'ete'e azaḡa'e duduḡa azaḡa horozadu Badi'a hegotifine tutuzi'uma, ebu vaze'a Zuhi'a Boro veize ruhibifine ihozi'uma."

¹⁸ Zakaria'a tuḡure viga niro, raena'a, "E voureha ebu eḡe roḡae zuni voureha. Ḡae ḡoere'a furera'uma'e, e nougenouge ederi'uma?"

¹⁹ Ebu tuḡure viga'a naenaenina'a, "E'e Gabiriera. E'e Badi'a zamao edau'ena'a, tuḡure igi'ete'e aneruḡa. Badi'a'a gae hari manoga 'adi gouga radu eḡe tuḡuheha.

²⁰ Giano'! Madaḡani'a onaine, eḡe'a rate'e goe'a hugani'a furera'uma. Mazaḡa ḡa'e eḡe ḡoere mene mae ḡihinat'e'e u'ano, ḡa'e ḡoeroga mene idara'uma, onamo ḡae ubuḡo'a furera'uma."

²¹ U vaze ḡuḡuvaḡa'e enonao Zakaria guhini'ena'a, ani nougadu kuru neḡa zamaḡano faḡahune radiu'ohe rae zamarinu.

²² Ebu Zakaria kuru neḡanono'o buarotene, ani ze ḡorezoga mene idararo. Ani 'evore hina da'o ḡorezido, zu hebe'a'e adudaro. E'ano'o ze'e ani'a kuru neḡa zamaḡano igunu teiḡe horonirote'e ederiro.

²³ Ebu Zakaria kuru neḡano Badi'a mazao gaue'ete'e madaḡa haugirotene, Ierusalem haba'a modadu neḡa onamiro.

²⁴ E'e onogano ani inuga Elisabeta'e ene tiro, ebu bato fu'o ani neo radiunu.

* 1:5 Arona'e Mose neḡoga ebu Badi'a dibuo hau'dote'e vazeḡa

²⁵ Ani raena'a, "Zuhi'a Boro'a danahadu e ene teha! Ene mene meirote'e mazagaroga izidi Zuhi'a Boro'a mae vagineha!"

Iesu'a Furera'uma Hariḡa

²⁶ Elisabeta'a ene tirote'e enogano bato 6 radirotene, Badi'a'a tuḡure viga Gabiriera Galilea haba'a Nazareta neḡano Maria vaḡe ovoe tuḡuniro.

²⁷ Maria'e ohoze teite ize mene bazirote'e nogobaḡa. Ani'e Davida mariga vazeḡa 'ahoga niḡa Iosefa teite ira'auniro.

²⁸ Gabiriera'a Maria vaḡe onairotene, ani niro, raena'a, "Badi'a'a manoga ḡanate'e roḡaeḡa! Matu'o'i! Zuhi'a Boro'e ḡae teite radiu'ohe."

²⁹ Maria ani e'e igirotene, zaguzagaro zu ada'adaniro, ebu 'Ḡoere 'adi huga'e nagini?' rae zamarinu.

³⁰ Ebu tuḡure viga'a nina'a, "Maria! Ago rihano'i! Mazaḡa Badi'a'e ḡae mazao matu'e'ohe.

³¹ Giano'i! Ḡa'e ene te'adu ubugo 'ahoga fureni'uma ebu niḡa'e Iesu rae turahi'uma.

³² Ani'e niḡa boro re'uma ebu vaze'a ani'e Badi'a' ḡihi'a ubuga rae re'uma. Ebu ane vouḡa kini Davida teige, Zuhi'a Boro Badi'a'a ani'e kini rae re'uma.

³³ Ani'a Isaraela azaḡa† kiniḡa tugutuguḡa re onami'uma, zu ibito zini'ete'e mene hauḡi'uma."

³⁴ Ebu Maria'a tuḡure viga nina'a, "E'e ohoze teite bazoga ize aḡu'a. Nougenouge uguḡani'a furera'uma?"

³⁵ Ebu tuḡure viga'a naenaenina'a, "Vine Zaḡoḡani'a ḡae vaḡe ovai'uma, zu Badi'a' ḡihi'a gigi'a'e ḡae zauha ḡadi'uma. E'ano'o furera'uma tahi'aḡa'e zaḡoḡa re'uma zuni Badi'a' ubuga rae huni'uma.

³⁶ Giano'i! Ga nabugo Elisabeta zuni vouḡa ebu ani'e gabani rae huniro. Rehano ene ohozeḡa teadu izidi bato 6 'ai maha.

³⁷ Badi'a'e gau nidu'a haḡaoga idaḡa!"

³⁸ Ebu Maria'a tuḡure viga nina'a, "E'e Zuhi'a Boro tuḡure roḡaeḡa. Ḡae'a rata'a'e eḡe mazaḡo furenaene manoga." Ebu tuḡure viga'a ani mazaono'o vaḡiniro.

Maria'a Elisabeta Vaḡe Onamiro

³⁹ E'e ḡarugano Maria ani ḡarihe iḡunadu Iudea guni'a neḡa 'ahoga onamiro.

⁴⁰ Ani feuradu Zakaria ne diuḡiro. Ebu Elisabeta niro, raena'a, "Manogahehe?"

⁴¹ Elisabeta'a Maria ago igirotene, ubuga'e isi zamaḡano hagariro, ebu Vine Zaḡoḡani'a Elisabeta mazao iri'aviro.

⁴² Ebu ani'a Maria ḡihau nina'a, "Badi'a'a manohuga ḡaneha. Ḡae'a roḡae nidu'a vitizoga. Ga'a furenite'e tahi'aḡa zuni Badi'a'a manohuga ha'uma.

⁴³ Eḡe Zuhi'a Boro vi'a'e eḡe vaḡe onaeha! Badi'a'a eḡe veize manoga boro haḡaeha!

⁴⁴ E'e ḡa ago egatene, eḡe isi zamaḡano tahi'a kobe'a'e matu'e'ena'a hageareha.

⁴⁵ Ga'e Badi'a' manohuga hide'ete'e roḡaeḡa, mazaḡa Zuhi'a Boro'a ḡanirote'e ḡoe'a mae ḡihiniro."

Maria'a Zuhi'a Boro Matu'o Haro

⁴⁶ Ebu Maria'a reiro, raena'a,

"Eḡe Zuhi'a Boro nigune'ohe!

⁴⁷ Ebu zamahe'e eḡe sau'anono'o ḡabohe'ete'e Badi'aḡa mazao matu'e rudau'ohe,

⁴⁸ mazaḡa e'e tuḡure roḡaeḡa zu nihe zuhu'a rehano, Badi'a'a e mene aḡutaro.

Izidiono'o onamo mada nidu'a, vaze nidu'a'a re'uma, raena'a, 'Ga'e Badi'a'a manohuga ḡane'ohe!'

⁴⁹ mazaḡa inaraḡo gigi'a Badi'aḡani'a gau boro eḡe veize haḡaeha. Ebuni ani'e zaḡoḡa!

⁵⁰ Badi'a'e ane gubaze'ete'e azaḡa zu ze mariga nidu'a vetuḡazi'ohe.

⁵¹ Ani'e evo'a inaraḡa hina gau gigi'aḡa haḡairo, ebu zeḡe bare mae ḡihize'ete'e azaḡa hegoze ḡururuziro.

⁵² Ani'e kini zeḡe ehoro haba'anono'o hegoze vaḡiziro, ebu nize mae ovoe'ete'e azaḡa mae ḡihiziro.

⁵³ Ani'a vinize'ete'e azaḡa ḡau manoga zenadu ze idararo. U ma'ora azaḡa'e 'evore isoḡa tuḡuze onamiro.

⁵⁴⁻⁵⁵ Badi'a'a emeḡe vouḡa Aberahamo zu ane mariga veize ḡoitoriro, raena'a, 'E zae izidi'ono'o mada tuḡutuḡu vetuḡazi'e'uma.'

Ebu izidi ani'a ḡoitorirote'e ḡoe'a zamaradu eḡe zu ane Isaraela tuḡure azaḡa danafiro."

† 1:33 Giriki, Iakobo neḡa

⁵⁶ Ebu Maria ani Elisabeta teite bato ugidu radadu bare neġa onamiro.

Ioane Babatiso'a Fureraro

⁵⁷ Elisabeta'a ene ma'ete'e madaġa meirotene, ani ubuga fureniro.

⁵⁸ Ebu neġa azaġa zu nabugani'a Elisabeta'e Badi'a'a manohuga boro harote'e egadu ze ane teite matu'iro.

⁵⁹ Ebu mada 8 meirotene, ze tahi'a 'adi ahi'a ogaġa rana iġuri haġae'ete'e haġaiġa[‡] ġianifine onairo. Zeġe tahi'a 'adi niġa'e moga Zakaria ni turahihi reiro.

⁶⁰ Rehano vi'ani'a ziro, raena'a, "Mene, ani niġa'e Ioane rae turahi'uma."

⁶¹ Ebu ze'a naenaenina'a, "Ioanehe? Ġa nabugo bo'aġano ni 'adi'e o'o'a!"

⁶² Ebu ze 'evore hina moga ġoreniro. "Ġa'a zamare'etene, niġa iniu rae re'uma?"

⁶³ Ebu Zakaria'a ire rafaġa umidadu e'e rana mirihiro. 'Niġa'e Ioane re'uma.' Ze'a e'e horonirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro.

⁶⁴ E'e madaġano Zakaria hebe'a 'ai zogone nahanadu ġoerirotene agoġani'a buaro, ebu Badi'a niguniro!

⁶⁵ Ne azaġa nidu'a nagini'a furerarote'e horonadu riharo. Ebu Iudea guni'a neġa azaġa nidu'a zuni e'e hari nidu'a igiro.

⁶⁶ E'e igirote'e azaġa nidu'a'e 'ahige zamariro. 'Tahi'a 'adi'e zama moneo vaze nagigā re'uma?' Mazaġa Zuhi'a Boro 'evore ġiġi'agani'a hubehune ane mazao radiunu.

Zakaria'a Badi'a Niguniro

⁶⁷ E'e enoġano Vine Zagogani'a Ioane moga Zakaria zamao iriva'iro, ebu ani'a Badi'a'ono'o ġoere reiro, raena'a,

⁶⁸ "Zuhi'a Boro Isaraela azaġa Badi'a mazao matu'o hano'i! Mazaġa ani'e Isaraela azaġa vaġe onadu danaziro, ebu aġire azaġa evora'ono'o mae vaġiziro.

⁶⁹⁻⁷⁰ A'e ibite Badi'a'a ane peroveta zaġoġa azaġa hebeono'o reirote'e ġoe'ani'a hudaro. Badi'a'e emeġe sau'aono'o ġabofifine, ane tuġure vazeġa Davida mariga'ono'o Keriso tuġuniro.

⁷¹ Keriso'e emeġe aġire azaġa mazaono'o ġabofi'uma, ebu emeġe he'ehe'efe'ete'e azaġa evora'ono'o mae vaġifi'uma.

⁷² Badi'a'e vouġafe vetuġaziro, ebu zeġe teite ġoitorirote'e ġoe'a zamariro,

⁷³ a'e vouġafe Aberahamo mazao ġoitorirote'e ġoe'a.

⁷⁴ Badi'a'e emeġe aġire azaġa evora'ono'o mae vaġifi'uma, e'ano'o emeġe mene rihau'ena'a, ane gau haġai'uma.

⁷⁵ Ebu emeġe ġabone zamaġano, zamafe nidu'a Badi'a hanadu ane zamao haġai duduga da'o haġae'ena'a, gauġa haġai'uma."

⁷⁶ Ebu Zakaria'a ubuga nina'a,

"Ioane ubude, ġa'e Hitagahune Badi'aġa veize gau'ete'e peroveta vazeġa rae huġadi'uma, mazaġa ġa'e Zuhi'a Boro ibi ruhiboga veize ane zamao onami'uma.

⁷⁷ Ebu vaze haġai sau'a'ono'o ġabone zini'ete'e ibiġa Isaraela azaġa ihozi'uma.

⁷⁸ Badi'a'a emeġe vetuġafi rufe'ete'e u'ano, emeġe ġabofoga veize Keriso tuġuni'uma. Mada'a iġunadu hitana'ono'o emeġe rana agaġani'a hiau'ete'e teige, Keriso'a onai'uma.

⁷⁹ Ebu Keriso'a uzabo zu rune zamaġano radiu'ete'e agaġa zini'uma, ebu uniho manoġa ibiġano ibitofi'uma."

⁸⁰ E'e enoġano Ioane 'ai bororaro, ebu vine moneo inariro. Ani haba boha'ano radiudo, onamo Isaraela azaġa mazao feure haraminu.

2

Iesu'a Fureraro

(Mataio 1:18-25)

¹ E'e madaġano Roma haba'a kiniġa niġa Augusto, ani'a ane gau haġae'ete'e azaġa veize ġoere 'ahige tuġuriro. "Za Roma haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a nize mo'i*!"

² Kurenio'e Siria haba'a ġavana vazeġa ra'ete'e zamaġano ni ma'ete'e ibi'aġa meiro.

³ E'ano'o vaze nidu'a'e nize zouzifine, zeġe zeġe haba onamiro.

[‡] 1:59 A'e Isaraela azaġa haġai, Badi'a ġoitorirote'e vazeġa rae ihozifine.

* 2:1 sensisi

⁴ Iosefa'e Galilea haba'ano Nazareta neġano radiunu. Ani'e Davida mariga zu Beterehema neġa'e Davida haba, e'ano'o ani ludea haba'ano Beterehema neġa onamiro.

⁵ Iosefa'e Maria ira'auniro, e'ano'o ani'e Maria teite nize zounoga veize onamiro. Maria'e ahi'eta.

⁶⁻⁷ Ze'a Beterehema neġano feurirotene, i'udo neġa zamaġano'e bazuni haba'a o'o'a. E'ano'o ze'e boromakau neġano radiro. E'ea radinute'e zamaġano, ene furen'i'uma madaġa meiro. Ebu Maria'e ubuga ibi'a fureniro, zu dabua hina 'umadu, boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano ufi tiro.

Aneru'a Mamoe Taufe'ete'e Azaġa mazao Fureraro

⁸ E'e ohe'ano, mamoe taufe'ete'e azaġa'e Beterehema neġa uhiġano haba tauġiġano mamoe taufe radiudo.

⁹ Ebu Zuhi'a Boro tuġure viga'a tabara zeġe mazao fureraro. Ebu Zuhi'a Boro aġaġani'a aġazirrotene, ze'e rihau rudaro.

¹⁰ Rehano tuġure viga'a ziro, raena'a, "Ago rihano'i, rehano abito'! E hariġa manoga zae ihozoga radu areha. Vaze nidu'ani'a e'e igine matu'i'uma.

¹¹ Izidi zae sau'a'ono'o ġabozi'uma vazeġa, Keriso Zuhi'a Boro'e Davida habao fureraneha.

¹² Za'e tahi'a kome'a dabua hina 'umadu boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano bazunoga horonine, za tahi'aġa'e Keriso rae ederi'uma."

¹³ Aneru e'e'a 'ouge reirotene, tabara adure'ono'o tuġure viga ġuġuvaġani'a fureranadu ani teite Badi'a matu'o haro, raena'a,

¹⁴ "Hitanao'e Badi'a nigune'ohe! U rahao'e Badi'a'a matu'o zini'ete'e azaġa bo'aġano uniho manofe'ohe!"

¹⁵ Aneru nidu'a'a ġoere hauġirotene muhizadu adure itiro. Ebu mamoe taufe'ete'e azaġa'e zeġe'a bare neneġaniro, raena'a, "Aro, Zuhi'a Boro'a edemafe'ate'e ġauġani'a hudanate'e ġianoga veize Beterehema neġa onamih!"

¹⁶ 'Ougadu ze ġarihe Beterehema neġa onamiro. Ebu Maria zu Iosefa vaġadu tahi'a kome'a boromakau ġubune'ete'e siuvaġa zamaġano baze'enoga horoniro.

¹⁷ Ebu ze tahi'a kome'a moneo tuġure viga'a ġoerirote'e ġoe'a ihoziro.

¹⁸ Vaze nidu'a'e mamoe taufe'ete'e azaġani'a reirote'e ġoe'a igirotene zaguzagau ġouriro.

¹⁹ Rehano Maria ani 'ouge furerarote'e haġaiġa nidu'a mae zamao ofadu zamare radiu tauġinu.

²⁰ Mamoe taufe'ete'e azaġa'e tuġure viga'a zirote'e ġoe'a nidu'a furerarote'e horoniro zu iġiro. E'ano'o ze Badi'a nigune'ena'a, bare mamoeze 'u'a onamiro.

²¹ Mada 8 meirote'e zamaġano, tahi'a 'adi'e ahi'a ogaġa rana iġuri haġairo, ebu vi'a mogani'a niġa Iesu rae turahiro. A'e vi'a ize ene mene tougano tuġure viga'a reirote'e niġa.

Iesu Ieruselema Haba'a Zamahu Itiro

²² Maria'a Iesu furenirote'e enoġano, mada 40 'ai vitaro. E'ano'o Mose goro ġoe'a idunaġano, Iosefa zu Maria'e ahirize dehene'ete'e madaġa meirotene, tahi'a kome'a Zuhi'a Boro zamao ohonifine, Ieruselema haba'a zamahu itiro.

²³ Mazaġa Zuhi'a Boro goro ġoe'a'e raena'a, 'Ene ohozeġa ibi'a'e nidu'a Badi'a veize radu zaġozaġoni'uma ebu Zuhi'a Boro ha'uma,'

²⁴ ebu Zuhi'a Boro goro ġoe'a'e bare raena'a, 'Badi'a dibu'o hafine, vi'a zu moga'e Tubugo ninġa 'aheu ga nini komeġa 'aheu Badi'a ha'uma.' E'ano'o ze tahi'a kome'a zamahanadu Ieruselema haba'a itiro.

Simeona'a Iesu moneo Ġoeriro

²⁵ E'e madaġano Ieruselema haba'ano ohoze 'ahoga niġa Simeona'a radiunu. Ani'e haġaiġa duduga zu Badi'a ġoere hegote'ete'e vazeġa. Ani'e Isaraela azaġa ġabozi'uma vazeġa Keriso guhine onainu, ebu Vine Zaġoga'e ani mazaon radiunu.

²⁶ Vine Zaġoga'n'i Simeona ibite 'ahige ihoniro, raena'a, "Ġa'e mene ruda'uma onamo Keriso horoni'uma."

²⁷ Ebu Simeona'e Vine Zaġoga'n'i ibito hanadu kuru neġa diuġiro. E'e madaġano Mose goro ġoe'a idunaġano haġaoga veize Iesu'e vi'a mogani'a zamahu diuġiro.

²⁸ Ebu Simeona'a Iesu mae ohanadu Badi'a matu'o haro, raena'a,

29-30 “Zuhi'a Boro, ġa'a ibite ihiro, raena'a, 'Simeona, ġa izema rudanoġano vaze sau'a'ono'o ġabozite'e vazeġa, Keriso horoni'uma.'

E izidi ubumahe hina ani horoneha! E'ano'o eġe, ġae tuġure vazeġa'e zama roġeġaheta rune moneo tuġuhe onamo'i!

31 Zuhi'a Boro, ġa'e vaze nidu'a zamao Keriso ruhibiro.

32 Agaġa teiġe, ani'e Iuda mene azaġa Badi'a ihozi'uma. Zu ani u'ano, ġae tahi'a Isaraela azaġa nize rae ġihizi'uma.”

33 Iesu vi'a moga'e Simeona'a Iesu moneo reirote'e ġoe'a igirotene zaguzagaru.

34 Ebu Simeona'a ze veize kuraro, zu vi'a Maria niro, raena'a, “Tahi'a 'adi'e Badi'a'a ohotiro. Isaraela azaġa nu'e ani mene mae ġihinine, ze'e ġabone ibiġanono'o bua'uma. U vaze nu'e ani mae ġihinine, ze'e ġabone ibiġano eda'uma. Ebu vaze'a ani mazaono'o Badi'a'a' gaue'ete'e horoni'uma, rehano vazevaze'a ani 'u'u'i'uma.

35 Ebu hena, vaze zamaroneze sau'a nidu'a fureru'uma. Ebu zama moneo'e tahi'a 'ahi u'ano, benisi'a ġoune'ete'e teiġe, zamaġo'e aduda'uma.”

Ana'a Iesu moneo Ġoeriro

36 Peroveta roġaeġa 'ahoga niġa Ana, ani zuni Ieruselema haba'ano radiunu. Ani'e Fanuela aboġa ebu Asera mariga roġaeġa. Ani'e roġae vouġaġa. Ani hahuradu muri 7 enoġano i'ani'a rudaro.

37 Ebu ġozoba radiu onamo izidi muriġa 84 'ai meiro. Ani'e iġaiġa kuru neġa onaminu ebu madai zu ohere zaġozae'ena'a, Badi'a mazao kuraunu.

38 Simeona'e Maria zu Iosefa teite ġoerirote'e zamaġano, Ana'a zeġe vaġe onadu Badi'a matu'o haro. Ebu tahi'a e'e moneo vaze ziro, raena'a, “Vaze nidu'a'e Ieruselema aġire azaġa 'evoreono'o mae buzite'e vazeġa faġa hune guhine onae'ohe. Tahi'a 'ahi'e zeġe'a guhine'ete'e vazeġa!”

39 Iosefa zu Maria'e Badi'a goro goe'a idunaġano Ieruselema haba'ano gau nidu'a haugirotene, ze Galilea haba'ano onamadu Nazareta neġa bare feuriro.

40 Tahi'a kome'a Iesu 'ai bororaro zu inariro. Ebu ani vaze huhuzaġa reiro, zu Badi'a manoġa'e ane mazao radiunu.

Iesu'a Kuru Neġano Ġoeriro

41 Muri nidu'a iġine Mode'ete'e Muġa madaġano Iesu vi'a moga'e Ieruselema haba'a itido.

42 Iesu ani muri 12 meirotene, iġaiġa haġaidote'e teiġe, e'e Muġa augifine zeġe'a Ieruselema haba'a itiro.

43 Ebu Mui haugadu Iesu vi'a moga'e neze onamiro. Rehano ze Iesu'e Ieruselema haba'ano muhinirota'e aġu'a.

44 Iosefa zu Maria ze'e 'ahige zamararo, 'Iesu'e vaze ġunuġano oname'ohe.' Ze ibio oname'ena'a mada tiba vitinirotu'u, nabudize zu zeġe teite onamirote'e azaġa bo'aġano Iesu vaġiro.

45 Ebu ani mene horonirotene, ze bare ani vaġe'ena'a Ieruselema haba'a itiro.

46 Ebu mada uġiduġa zamaġano, kuru neġano Iesu horoniro. Ani'e Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teite ehore radiunu, ebu zeġe ġoere iginu, zu ġadimu nu haġainu.

47 Vaze nidu'a'e Iesu edega zu ane'a naenaenzirote'e ġoe'a igirotene zaguzagaru.

48 Vi'a mogani'a horonandu ze zuni zaguzagaru. Vi'ani'a Iesu niro, raena'a, “Ubude! Nougadu 'ougeha? Eme zamafe adudu'ena'a gae vaġeħa!”

49 Ebu Iesu'a naenaeni, raena'a, “Za nougadu e vaġeħa? 'Ahi'e eġe mama ne, e'ano'o e radeħa. Za a'e mene ederaħeħe?”

50 Rehano vi'a moga'e ani'a nagini reirotta'a'e mene ederiro.

51 E'e enoġano Iesu ani zeġe teite Nazareta neġa ovoiro, ebu zeġe tuġure igiro. Vi'a'e Iesu mazao furerarote'e ġauġa nidu'a ane zamao zamare radiunu.

52 Iesu ani zamaroneġani'a faine bororau nu zu ahi'ani'a farau bororu itinu. Ebu Badi'a zu vaze'a ane mazao matu'inu.

3

Ioane'a Iesu Ibi Ruhiniro

(Mataio 3:1-12, Mareko 1:1-8, Ioane 1:19-28)

¹ Tiberio Kaisara ani Roma haba'a nidu'a kiniġa radu muri 15 zamaġano ibitoħaunu. E'e madaġano Ponitio Pilato'e Iudea haba'a gavanaġa. Heroda'e Galilea haba'a kiniġa, neġoġa Firifo'e Iturea zu Tarakonito haba'a kiniġa ebu Rusanja'e Abirene haba'a kiniġa.

² U Anasi zu Kaiafa'e Badi'a dibu'o hau'ete'e azaġa ġih'i'aġa reiro. E'e zamaġano Zakaria ubuġa Ioane'e haba boħa'ano radiunu ebu Badi'a ġoere'a ane mazao buaro.

³ Ani'e Ioridana vuḡa uhiḡano haba'a haba'a nidu'a onamadu haramiro, raena'a, "Saa'ono'o ḡihuradu bapatizo mo'i! 'Ougine, Badia'a sau'aze rae modi'uma!"

⁴ Amahi Peroveta vazeḡa Isaia'a bukao^{*} Ioane moneo 'ahige mirihiro.

"Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,

'Zuhi'a Boro'a onai'uma ibiḡa ruhibo'i! Ane ibi mae duduno'!

⁵ Ebu do'oḡa nidu'a tuni'uma, maḡa boro zu maḡa zuhu'a nidu'a mae rahani'uma, ibi be'oḡa be'oḡa duduni'uma, haba bekuḡa bekuḡa nidu'a sehani'uma[†].

⁶ Ebu vaze nidu'a Badi'a'a vaze sau'aze'ono'o gaboze'ete'e horoni'uma."

⁷ Ebu vaze ḡuḡuvaḡa bapatizo mouga radu Ioane vaḡe arirotene, Ioane'a ziro, raena'a, "Za'e, Zarama moheḡa ubuga ubuga! Vaze'a zae mazao 'ahige reiro, raena'a, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine ferau muhino'i! Rehano feranoga'e mene idara'uma!"

⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurrote'e haḡaiḡa fureno'i! Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zae zi'ohe, Badia'a hadi 'adi madu Aberahamo mariga nufine zuni idaḡa.

⁹ ḡiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoḡa mene ini'ete'e ireḡa'e udi higonadu ire rogao feuni'uma."

¹⁰ Ioane'a 'ouge reirotene, vaze ḡuḡuvaḡani'a ḡadiniro, raena'a, "Eme nouge haḡaifone manoḡa?"

¹¹ Ebu ani'a naenaenziro. "Iniu dabuaḡa 'aheu ro'idene tiba'e dabuaḡa o'o'a vazeḡa hano'i, ebu iniu ogomuḡeta ro'idene vininate'e vazeḡa teite gahugotito'i!"

¹² Takesi ufe'ete'e azaḡa zuni bapatizo mouga radu ariro ebu Ioane ḡadiniro, raena'a, "Thore vazeḡa, eme nouge haḡaifone manoḡa?"

¹³ Ani'a naenaenziro. "Takesi ufo'idene, gavamani'a ra'ete'e idunaḡano da'o ufo'i, zu ago vitau ufo'i!"

¹⁴ Ebu uti azaḡani'a zu ḡadiniro, raena'a, "Eme nouge haḡaifone manoḡa?" Ani'a naenaenziro. "Vaze moni ago meize tauḡo'i, ebu ḡuriro moneo vaze ago debaze tauḡo'i! Zae moni gauḡano da'o matu'o'i!"

¹⁵ Mazaḡa vazevaze'e Keriso'a are'ete'e guhininu, ze 'ane, 'Ioane'e Keriso!', rae zamariro.

¹⁶ Ebu Ioane'a zeḡe nidu'a naenaenziro, raena'a, "E'e vu hina bapatizozeha. Rehano onai'uma vazeḡa'e gigi'aḡa ḡihi'a. Ani'e eḡe vitihoga zu eḡe'a ani tamaka miniḡa fuhi'e'ete'e tuḡureḡa vazeḡa rae rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoḡa zu ire roga hina abatisozi'uma.

¹⁷ Maho hirive'ete'e madaḡano, vaze'a kari hina rouḡa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguḡa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe. Ebu huga'e suaba zamaḡano ti'ohe, rehano iguḡa'e ire rogao hufi haone'ohe. E'e teiḡe, ani'a vazevaze rovozi'uma.[‡]"

¹⁸ Ebu Ioane'a ḡoere ḡehaḡa nunu hina vazevaze iraduguze'ena'a, hari manoḡa hina haramoziniro.

¹⁹ Ioane'a Galilea haba'a kiniḡa Heroda Antifasi zuni ta'iroharo. Mazaḡa ani'e negoḡa inuga niḡa Herodia meinadu ane teite hahuriro, zu haḡai sau'a sau'a ḡehaḡa haḡaido.

²⁰ Ebu Heroda'e sau'a e'e nidu'a ranao 'ahoga ragatiro. A'e Ioane ḡu'ano zouniro.

Iesu Babatisoniro

(Mataio 3:13-17, Mareko 1:9-11)

²¹ Ioane'e izema ḡutanogano, vaze nidu'a bapatizo meirotene, Iesu zuni bapatizo meiro. 'Ougadu Iesu ani kurau'ete'e zamaḡano adure'a bohatore,

²² ebu Vine Zaḡoḡani'a Tubugo niniga teiḡe ane rana eho'i ovairo. Ebu ago 'ahogani'a adure'ono'o ḡoeriro, raena'a, "Ga'e eḡe ubude. Eḡe'a ḡae zamare borofe'ohe ebu ḡa mazao matu'e ruda'ohe."

Iesu Mariga Duḡuru

(Mareko 1:1-17)

²³ Iesu'e muriḡa 30 reirotene, ani gauḡa ḡadaheniro. Vaze'a ani'e Iosefa ubuga rae zamariro.

Iosefa'e Heli ubuga,

²⁴ Heli'e Matati ubuga, Matati'e Levi ubuga, Levi'e Melki ubuga, Melki'e Ianai ubuga, Ianai'e Iosefa ubuga,

* 3:4 Isaia 40:3-5 † 3:5 Hari idaidaḡa. Huga'e sau'a nidu'a mae mode'ete'e ‡ 3:17 Giriki, vuidi hirive'ete'e hariga idaidaḡa

- 25 Iosefa'e Matatia ubuga, Matatia'e Amosi ubuga, Amosi'e Nahumu ubuga, Nahum'e Esli ubuga, Esli'e Nagai ubuga,
 26 Nagai'e Ma'ati ubuga, Ma'ati'e Matatia ubuga, Matatia'e Semein ubuga, Semein'e Ioseka ubuga, Ioseka'e Ioda ubuga,
 27 Ioda'e Ioanan ubuga, Ioanan'e Resa ubuga, Resa'e Zerubabele ubuga, Serubabele'e Sealtiele ubuga, Sealtiele'e Neri ubuga,
 28 Neri'e Melki ubuga, Melki'e Adi ubuga, Adi'e Kosam ubuga, Kosam'e Elmadam ubuga, Elmadam'e Ere ubuga,
 29 Ere'e Iosua ubuga, Iosua'e Eliesere ubuga, Eliesere'e Iorim ubuga, Iorim'e Matat ubuga, Matat'e Levi ubuga,
 30 Levi'e Simeon ubuga, Simeon'e Iuda ubuga, Iuda'e Iosefa ubuga, Iosefa'e Ionam ubuga, Ionam'e Eliakim ubuga,
 31 Eliakim'e Melea ubuga, Melea'e Mena ubuga, Mena'e Matata ubuga, Matata'e Natana ubuga, Natana'e Davida ubuga,
 32 Davida'e Iese ubuga, Iese'e Obed ubuga, Obede'e Boa ubuga, Boa'e Salmon ubuga, Salmon'e Nason ubuga,
 33 Nason'e Aminadaba ubuga, Aminadaba'e Admina ubuga, Admina'e Areni ubuga, Areni'e Hesron ubuga, Hezron'e Perez ubuga, Perez'e Iuda ubuga,
 34 Iuda'e Iakobo ubuga, Iakobo'e Isako ubuga, Isako'e Aberahamo ubuga, Aberahamo'e Tera ubuga, Tera'e Nahoro ubuga,
 35 Nahoro'e Seruga ubuga, Seruga'e Reu ubuga, Reu'e Pelegi ubuga, Pelegi'e Ebere ubuga, Ebere'e Sela ubuga,
 36 Sela'e Kenana ubuga, Kenana'e Afasada ubuga, Afasada'e Sema ubuga, Sema'e Noa ubuga, Noa'e Lameki ubuga,
 37 Lameki'e Metusela ubuga, Metusela'e Enoka ubuga, Enoka'e Iaredi ubuga, Iaredi'e Mahalalela ubuga, Mahalalela'e Kenana ubuga,
 38 Kenana'e Enosi ubuga, Enosi'e Seti ubuga, Seti'e Adamu ubuga, Adamu'e Badi'a ubuga.

4

Satania'a Iesu Tuhune Nuriro
 (Mataio 4:1-11, Mareko 1:12-13)

¹ Iesu'e Ioridana vuğa mode iğunirotene, Vine Zağogani'a ane rana inare hune radadu haba boha'a tutune onamiro.

² E'ea, mada 40 zamağano Satani'a Iesu tuhune nuriro. E'e madağano ani ogomu 'ahoga mene aro, e'ano'o mada ġonagano ani vinine nuriro.

³ Ebu Satani'a Iesu niro, raena'a, "Ga'e Badi'a ubuga ro'idene, hadi 'adi neadu ġihune beredio no'!"

⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zağogano raena'a, 'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma. Rehano vine ogomuğano zuni radi'uma."

⁵ Ebu Satani'a Iesu tutunadu hitaga haba'a itadu zogone vaze'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a ihoniro.

⁶ Ebu ani'a nina'a, "Eġe'a ġa'e haba boroboro de'e ibito ha'uma gigi'ağa zu manohuga nidu'a ġani'uma. A'e eġe enoga ġauğa 'ahine, eġe'a urate'ete'e vaze hau tauğoga zuni idaga da'o.

⁷ E'ano'o ġa e mazao kuraune, de'e nidu'a ġae ġani'uma!"

⁸ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Mene! Buka Zağogano raena'a,

'Zuhi'a Boro ġae Badi'a mazao da'o kurano hano'i, zu ane gau da'o hağao'!"

⁹ Ebu Satani'a zamahanadu Ierusalem haba'a onamiro. Ebu kuru neğa hitaga huneononadu niro, raena'a, "Ġa Badi'a ubuga ro'idene ada'ono'o rafato'!"

¹⁰ Mazağa Buka Zağogano raena'a,

'Badi'a'a dugu'oga veize aneruğa tuğuzi'uma.

¹¹ Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine, ġae oda'e hadio mene tutuha'uma."

¹² Rehano Iesu'a naenaeniro. "Mene! Buka Zağogano raena'a, 'Zuhi'a Boro ġae Badi'a ago tuhuno'!"

¹³ Ebu Satani'e Iesu tuhune hauğirotene, mada manoğa 'ahoganobu'u bare tuhuni'uma radu mode iğuniro.

*Iesu'a Galilea Haba'ano Ihoziro
(Mataio 4:12-17, Mareko 1:14-15)*

¹⁴ Iesu'e Vine Zagoğa gigi'ağani'a iri'avonadu bare Galilea haba'a onamiro. Ebu ane hari'e haba nidu'a zamağano bororaro.

¹⁵ Ani'a nu'onu'o negano ihozido ebu zege nidu'a'e ani niguniro.

*Nazareta Azağani'a Iesu Hezahoharo
(Mataio 13:53-58, Mareko 6:1-6)*

¹⁶ Ebu Iesu'e Nazareta neğa onamiro. E'e Neğa'e ane'a bororarote'e haba'a. Bana Madağano ane'a iğaiğa hağainute teige, nu'onu'o negano diugi onamiro. Ebu Buka Zagoğa me'odoga radu igune edaro.

¹⁷ Igune edarotene kuru neğa giane'ete'e vazeğani'a Isaia peroveta'a mirihirote'e bukağa mae haro. Ebu ani'a vava'adu me'odi'uma haba'a horoniro. A'e 'ahige rae mirihiro.*

¹⁸ "Zuhi'a Boro Viga'e ege rana reiro. Zahara azağa mazao hari manoga haramoga veize ani'a ege ohotiro.

Ebu Sau'ani'a batuzirote'e azağa fuhi'e aheti'uma, ubuma kuru azağani'a ehama'uma zu aduğani'a ġahizirote'e azağa'e ahete modi'uma', rae furenoga veize, Badi'a'a ege tuğuhiro.

¹⁹ Ebu zuni Zuhi'a Boro'a ane vaze ġaboze'ete'e madağa momeo furenoga radu tuğuhiro."

²⁰ Iesu'a buka me'ode hauğitene buka 'uadu mae harote'e vazeğa bare haro ebu ehoriro. Nu'onu'o neğa zamağano vaze nidu'a ani ġiağaniro.

²¹ Ebu Iesu'a ġadaheni ziro, raena'a, "Za'a egate'e Buka Zagoğano ġoe'a e'e 'ai izidi 'ada hudaneha."

²² Zege nidu'a ani mae ġihine ġoeriro zu ani hebeono'o buaudote'e ġoe'a manoga egadu zaguzagaro. Rehano, ze raena'a, "Ani'e Iosefa ubuga! Eme'e ani ġoere mene igi'uma."

²³ Ebu Iesu'a ziro. "E edeğa za'e ege mazao ġoere 'ahi ra'ohe, raena'a, 'Gohe vazeğa, ibite ġae'a ugiğo faino'i, ebu vaze 'ahoga ugi faino'i!' Ebu raena'a, 'Iesu, ġa Kaperanauma neğano hağai gigi'a hağairote'e teige, ġae haba 'adao zuni hağao'i! 'Ougine, emeğe'a ġae ġoere'e mae ġihini'uma.'

²⁴ E hube hune zi'ohe. Zae'a ege ġoere mene mae ġihine'ete'e teige, peroveta azağa zuni zege habao vaze'a mene mae ġihize'ohe.

²⁵ Rehano zamaro'i! Peroveta vazeğa niğa Elia madağano, muri uğidu zu ġaha'a zamağano irugu'a mene ru'aro, e'ano'o Isaraela haba'a nidu'a zamağano zahara boro'a buaro. E'e madağano ġozoba ġehağa'e Isaraela haba'ano radiun.

²⁶ Rehano Elia'e Badi'a'a Isaraela ġozoba azağa mazao mene tuğuniro. Ani'e Sidoni haba'a uhiğano ne 'ahoga niğa Zarepatio radiunute'e ġozobağa 'ahoga mazao tuğuniro. Zarepati neğa'e mene Isaraela haba'a

²⁷ Ebu peroveta vazeğa niğa Elisa madağano Isaraela haba'ano lefera azağa ġehağani'a radiunu, rehano ze mene dehene faiziro. U Siria haba'a vazeğa niğa Na'amani da'o dehene fainiro. Siria haba'a zu mene Isaraela haba'a. Ege zuni adama hağai gigi'a mene hağai'uma, rehano ne 'ahoga vađe onami'uma, mazağa za'e mene mae ġihihe'ohe."

²⁸ Iesu'a 'ouge reirotene, nu'onu'o neğa zamağano vaze nidu'a mağune rudaro.

²⁹ Zege nidu'a iğunadu, e'e haba'anono'o ani tugune vuginiro. Ebu dofarao duine feunoga radu, neze ogorarote'e haba'a hitaga tutune itiro.

³⁰ Rehano Iesu'a vaze gunuğano onamadu ane edegano dauğiro.

*Iesu'a Vine Sau'a Hegone Buniro
(Mareko 1:21-28)*

³¹ Ebu Iesu'a Galilea haba'ano Kaperanauma neğa ovoadu Bana Madağano nu'onu'o neğano vaze ihoziro.

³² Vaze nidu'a ani'a ihozoga igirotene zaguzagaro, mazağa ani ġoere'e gigi'a, Badi'a ġoere heuga.

³³ Bana Madağa 'ahogano vine sau'ağeta vazeğa 'ahoga'e nu'onu'o neğano radiro. Ani'a houna'iro, raena'a,

* 4:17 Isaia 61:1-2

³⁴ “Iesu Nazareta vazeġa! Eme ago ġunuġunu'o'i! Ġa eme ruifoga radu arahehe? Ġa iniu'e e edeġa. Ga'e Badi'a vaze zaġoġa!”

³⁵ Iesu'a vine sau'a ta'iroharo, raena'a, “Hezo'a! Vaze e'e mazaono'o buanoi!” Ebu vine sau'ani'a zeġe nidu'a bo'aġano vaze e'e mae rahao higonadu buau daugiuro. Rehano vaze a'e mene omatiro.

³⁶ Vaze nidu'a zaguzagaro ebu zeġe zeġe'a bare raena'a, “Ani ġoere'e nagig'a? Ani'a inaraġa zu gigi'aġa hina vine sau'a zeatene ze egohanadu buaneha!”

³⁷ Ebu Iesu hariġa'e uhiġa uhiġa haba'a nidu'a bororaro.

Vaze Ġehaġa Faiziro

(Mataio 8:14-17, Mareko 1:29-34)

³⁸ Iesu'e nu'onu'o neġa modadu Simona ne onamiro. De'ea Simona emoġa roġaġa'e ahi'ani'a gigine runiro, e'ano'o ani fainoga veize vaze'a Iesu uminiro.

³⁹ Ebu Iesu'e ani uhiġano edanadu ahi'a gigi'a e'e ġoere riga hina hegone buniro. 'Ougadu ugi e'e'a ani mazaono'o vaġiniro. Ebu Simona emoġani'a zogone iġunadu zeġe veize ogomu ġorohe ziniro.

⁴⁰ Ebu mada'a ovoe'ete'e zamaġano, vavezaze ugi iriġa nunu Iesu vaġe tutuze onamiro, ebu Iesu'a evo'a zeġe tiba tiba rana teadu manore haugiuro.

⁴¹ Vine sau'a sau'a'e Iesu'e Keriso rae ederirote'e u'ano, ze vavezaze mazaono'o buarotene, huario, raena'a, “Iesu, ġa'e Badi'a ubuġa!” Rehano Iesu'e, ze'a ani rae furenoga mene uratiro, e'ano'o ani'a tairo zenadu ġoereze gararoziro.

Iesu'a Harame Ragaviro

(Mareko 1:35-39)

⁴² Oherebau uzeuze Iesu'e ane da'o radoga radu vaze o'o'a haba'a onamiro. U vaze ġuġuvaġani'a Iesu vaġe onaadu mene muhize iġunoga veize uminiro.

⁴³ Rehano Iesu'a ziro, raena'a, “E'e haba 'ahoga 'ahogano zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a hariġa manoġa harami'uma, mazaġa de'e u'ano, eġe tuġuhiro.”

⁴⁴ Ebu ani Iudea haba'ano nu'onu'o neġano harame ragaviro.

5

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Zamaziro

(Mataio 4:18-22, Mareko 1:16-20)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'ura ġenaġano edau'ena'a, Badi'a ġoere haraminu. Ebu vaze ġuġuvaġa'e ani haramo abitoga veize bibitite onamiro.

² Iesu'a du'ura ġenaġano ġasi 'aheu horoniro, u ġasi azaġa'e buanadu re'evaze vuzure radiunu.

³ Iesu'a Simona ġasio tiradu niro, raena'a, “Tahiġa duine bunoi!” Ebu Iesu'e ġasi zamaġano ehoradu vaze ġuġuvaġa haramo ziniro.

⁴ Ani harame haugirotene, Simona niro. “Hoe'a mone onamo'i, ebu re'eva feunadu ġozone re'evano'i!”

⁵ Simona'a naenaeni, raena'a, “Eme ohere faġa gau boro haġa'e'ena'a re'eva rehano, mene maneha. Rehano e ġa ġoere mae ġihinadu re'eva feuni'uma.”

⁶ Ebu ze'a re'eva feunirotene, re'eva zamaġano'e ġozone ġehaġani'a oġanadu re'eva'e zigaro.

⁷ E'ano'o danazoga veize ġasi 'ahogano nabudize huze zaveziro. Ebu ze aradu ġasi 'aheu'e ġozone hina iriva'onadu ariga zuburiro.

⁸⁻¹⁰ Simona zu ane teite radirote'e azaġa nidu'a ġozone ġehaġa e'e horonirote, ze zaguzagau rudaro. Zebedi ubuġa 'aheu nize Iakobo zu Ioane'e Petero teite gainu, e'ano'o zeġe zuni zaguzagaro. Ebu Simona, niġa 'ahoga'e Petero, ani'a haġai 'uguġa horonadu Iesu oda babaġano higau bauriro. Ebu raena'a, “Zuhi'a Boro! E'e sau'a vazeġa, e'ano'o eġe mazaono'o vaġino'i!” Iesu'a naenaeni. “Ago rihano'i! Izidiono'o onamo mada nidua ġa'e vaze re'evazi'uma.”

¹¹ Ebu ze hebeti onaadu ġauze nidu'a modadu ane hegote onamiro.

Lefera Vazeġa Fainiro

(Mataio 8:1-4, Mareko 1:40-45)

¹² Iesu'e neġa 'ahogano radirote'e zamaġano, lefera vaze 'ahogani'a ane vaġe onairo. Ani'a Iesu horonadu ane zamao rahao ġuġuriro, ebu uminiro, raena'a, “Zuhi'a Boro, ġa urato'idene, faiho'i!”

¹³ Ebu Iesu'a 'evo'a einadu vaze e'e oboniro, ebu raena'a, “E urate'ohe. Ġae manoro'i!” 'Ougadu lefara e'e'a zogone daugiuro.

¹⁴ Ebu Iesu'a ġoere riġa hina niro, raena'a, "Nagini'a ġae mazao fureranata'a'e vaze 'ahoga ago no'! Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeġa vaġe onamadu ahiriġo ihono'i*! Ebu leferaono'o manoreha rouga veize, Mose'a reirote'e dibu'oġa Badi'a hano'! 'Ougine vaze'a ġa 'ai manore huneha rae ederi'uma."

¹⁵ Rehano Iesu hari'e ġarihe bororu onamiro. Ebu vaze ġuġuvaġani'a Iesu ġoere abitoga zu ugize'a manoroga radu ane vaġe onairo.

¹⁶ Rehano mada rae rae Iesu ane da'o vazeġa o'o'a haba'a onamadu e'ea kuraudo.

Iesu'a Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeġa Fainiro
(Mataio 9:1-8, Mareko 2:1-12)

¹⁷ Mada 'ahogano Iesu'a haram'e'ete'e zamaġano, Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu uhiġano ehore radiunu. Ze'e Galilea haba'a zu Iudea haba'ano nega 'ahoga 'ahoga'ono'o ebu Ierusalem haba'aono'o onairo. Ebu Zuhi'a Boro gigi'a inaraġa'e Iesu'a vaze faizoga veize ane rana reiuro.

¹⁸ E'e madaġano vaze nu'e ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa farata hina herate onamadu Iesu zamao bazune tih reiuro.

¹⁹ Rehano ze'a vaze ġuġuvaġa 'ahine, ibihetaono'o odohe diuoga mene idararo. E'ano'o ze binu hitaga itadu binu mae bohaniro. Ebu vaze ġuġuvaġa bo'aġano farata mini hina ovoe dabanadu Iesu zamao bazune tiro.

²⁰ Ze'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ani raena'a, "Vazehe, ġa sau'a 'ai rae modeha!"

²¹ Farisea azaġa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa'e zeġe'a bare zamariro, raena'a, "Ani'e nagi vazeġa? Nougadu Badi'a sausaune ġoere'ohe? Badi'a'a da'o vaze sau'a rae mode'ohe!"

²² Iesu ani zeġe'a nouge rae zamarirota 'ai ederadu naenaenziro, raena'a, "Za nougadu eġe ġoere 'adi zamare'ohe?"

²³ Ani mazao nougenouge nine, ġoe'a'e ufiġa? 'Ġae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Igunadu onamo'i' rae ni'ete'e?"

²⁴ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaġa eġe, Vaze Ubuġa'e raha 'adao vaze sau'a rae mode'ete'e gigi'aġa meirote'e zuni za ihozi'uma." Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeġa e'e nina'a, "Eġe'a ġa'ohe. Iġuno'i ebu farataġo odohadu neġo onamo'!"

²⁵ Ebu vaze e'e'a zogone zeġe zamabe'ano'o iġune edanadu farataġa meiro ebu Badi'a ni mae ġihine'ena'a neġa onamiro.

²⁶ Vaze nidu'a'e zaguzaganadu rihau radaro. Ebu Badi'a ġihiniro, raena'a, "Eme izidi haġai nu badeġa horoneha!"

Levi Zamaharo
(Mataio 9:9-17, Mareko 2:13-22)

²⁷ E'e enogano Iesu'e haba e'e mode iġunirotene takesi vazeġa 'ahoga, niġa'e Levi horoniro. Ani'e takesi haba'ano ehore radiunu. Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Eġe hegoto'i!"

²⁸ Ebu Levi ani ġauġa nidu'a modadu ani hegotiro.

²⁹ Levi'a ane neo Iesu veize ogomu boro haġairo. E'ea takesi azaġa ġehaġa zu vaze nunu zeġe teite ogau tiburauunu.

³⁰ Rehano Farisea azaġa zu zeġe moneo Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġani'a Iesu tahi'atahi'a mazao maġune ġoeriuro, raena'a, "Za'e nougadu takesi azaġa zu sau'a azaġa teite ogau tibururo'ohe?"

³¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ugi o'o'a azaġa'e gohe vazeġa mene vaġe'ohe, rehano ugi azaġani'a ani vaġe'ohe.

³² E'e teige, e'e duduġa rae zamare'ete'e azaġa huzoga radu mene onairo. Rehano haġai sau'a rae zamare'ete'e azaġa huzadu zeġe sau'anono'o ġihuroga veize onairo."

Ihore Iziga
(Mataio 9:14-17, Mareko 2:19-22)

³³ Ebu hena vaze nu'a Iesu niro, raena'a, "Ioane bapatizo tahi'atahi'a'e ogomu moneo mada ġehaġa zaġozaġe'ohe zu kurau'ohe. Farisea azaġa tahi'atahi'a zuni 'ouge haġae'ohe. Rehano nougadu ġa tahi'atahi'a'e iġaġa ogau'ohe?"

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hahure'ete'e madaġano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaġa'e ane teite ogau tiburauune, ze mene zaġozaġi'uma.

³⁵ Rehano zeġe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaġini'uma madaġani'a onaine, ze'e vetuga ranadu zeġe'a zaġozaġi'uma."

* 5:14 A'e, ani'a ahiri udahadu manoreha reifine

³⁶ Ebu Iesu'a bare hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiğa mene banini'uma. Baninine, dabua iziga'e mae zigi borofi'uma, ebu dabua iziga'e amahiğa teite horone tibunoga zuni mene manoğa re'uma.

³⁷ Ebu vaze 'ahogani'a vaini vuğa baige † amahiğa zamağano vaini vuğa iziga mene be'une ufi'uma. Be'une ufine, vaini vugani'a baige e'e iri'avadu be'uti'uma. Ebu vaini vuğa'e sore rururanadu baige amahiğa sausauni'uma.

³⁸ E'ano'o vaini vuğa iziga'e, baige izigano beu'e ufi'uma.

³⁹ Rehano vaini vuğa amahiğa gagidote'e azağa'e vaini vuğa iziga mene urate'ohe, mazağa ze'e raena'a, "Amahiğa'e ufeta manoğa#!"

6

Bana Madağa Zuhi'ağa

(Mataio 12:1-8, Mareko 2:23-28)

¹ Bana Madağa 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite vuidi mebağa zamağano onamiro. Ebu ane tahi'atahi'a'a vuidi mağa riri'e madu 'evoreze hina hasiga mute vağinadu huga aro.

² Rehano Farisea azağa nu'a horozadu ziro, raena'a, "Za'e nougadu Bana Madağa goroga varade'ena'a, vuidi hirive'ohe?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Buka Zağoga zamağano, Davida'a nagini hağairota'a'e me'odiro ga? Davida ani ane ġatinirote'e azağa teite ogomuze hauğadu vinize ruziro.

⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuğadu dibu'o azağani'a da'o au'ete'e dibu'o berediğa aro. Ani'e goro ġoe'a varadiro ebu ane ġatinirote'e azağa zuni ziniro."

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Ege, Vaze Ubuga'e, Bana Madağa Zuhi'ağa."

'Evo'a Rudanoga Vazeğa Fainiro

(Mataio 12:9-14, Mareko 3:1-6)

⁶ Ebu Bana Madağa 'ahogano, Iesu'a nu'onu'o neğa diuğadu vazevaze ihoziro. E'ea eda'e nae 'evo'a rudanoga vazeğa zuni radiunu.

⁷ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağa zu Farisea azağa'e Iesu'a Bana Madağano vaze e'e faini'uma ga mene rae ehamu radiro. Mazağa ani'a vaze e'e fainine, zege kotao ohonoga uratiro.

⁸ Rehano Iesu ani'e ze'a nounge rae zamarinuta'a'e ederiro. Ebu 'evo'a rudanoga vazeğa niro, raena'a, "İgunadu vaze guğuvaga zama 'ada eda aro'il" Ebu ani eda onamiro.

⁹ Ebu Iesu'a zina'a, "E za ġadize'ohe. Mose goro ġoe'a'e Bana Madağa zamağano nagini hağaine idağa ra'ohe? Manoga hağai'uma ga sau'a hağai'uma? Gabozi'uma ga zimi'uma?"

¹⁰ Iesu'a zege nidu'a ġiaze gemadu vaze e'e niro, raena'a, "'Evo'o eino'il" Ani'a einirotene, 'evo'ani'a manoriro.

¹¹ Rehano ze magune rudanadu zege zege'a Iesu mazao nagini hağai'uma rae ġoaniro.

Iesu'a Apostolo Azağa 12 Zamaziro

(Mataio 10:1-4, 4:23-25, Mareko 3:13-19)

¹² E'e madağano Iesu ani mağa onamadu ohere fağa Badi'a mazao kuraro.

¹³ Ebu oherebau moneo ani tahi'atahi'a huze tibuziro. Ebu tahi'a 12 da'o zamazadu Apostolo azağa rae huziro.

¹⁴ Nize'e 'ahi'e'e: Simona niğa 'ahoga'e Petero, Petero negoğa niğa Aniderea, Iakobo, Ioane, Filipo, Batolomeo,

¹⁵ Mataio, Tomasi, Alefeo ubuğa niğa Iakobo, Roma gavamani utito zini'ete'e duğuruğa* vazeğa niğa Simona,

¹⁶ Iakobo ubuğa niğa Iuda ebu Iesu revoharote'e vazeğa, Isakariota vazeğa niğa Iuda.

Iesu'a Haba Sebağano Haramiro

¹⁷ E'e enogano, Iesu ani tahi'atahi'a teite mağanono'o ovaradu haba sebağano edaro. E'e haba'ano'e ane hegote'ete'e azağa guğuvaga ebu haba nunu azağa ġehağani'a radiunu. Ze'e Iudea haba'a, Ierusalem neğa boro zu davara genağa neğa boro Taea ebu Sidonaono'o Iesu hari abitoga zu ugize faizoğa radu ariro.

¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'ani'a diuğadu sausauirote'e azağa zuni faiziro.

¹⁹ Zege nidu'a ani ahiri obonihii reiro, mazağa ugi faine'ete'e inaraga'e ani mazaono'o buanadu zege nidua manoriro.

† 5:37 Giriki, 'baige', Gouti oğağa hina hağairote'e baige ‡ 5:39 Hari idaidağa e'e zamağano, ġau iziga'e Iesu ihore idaniro zu ġau amahiğa'e Iuda azağa goro ġoe'a idaniro * 6:15 Giriki, duğuruğa niğa'e Zealota

*Badi'a Manohuga ebu Aduga**(Mataio 5:1-12)*

²⁰ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ġiaze'ena'a ziro, raena'a,

“Za, zahara azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa Badi'a'a ibitozini'ohe.

²¹ Izidi za, vinize'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa isize mini'uma.

Izidi za, niau'ete'e azaġa'e Badi'a manohugazeta, mazaġa vesu'u matu'e eġofi'uma.

²² Eġe, Vaze Ubuga, hegote'ete'e u'ano, vaze'a he'ehe'ezine, hezahine, ġoere sau'a zine ebu za sau'a rae reine, za'e Badi'a'a manohuga hidi'uma.

²³ Zae vouġa'a peroveta azaġa mazao zuni 'ouge haġaido. 'Uguġani'a za mazao furerano'idene matue'ena'a zavono'i! Mazaġa peroveta azaġa teige, Badi'a'a adureo zae naeġa boro ra'ohe.

²⁴ Rehano za, ma'ora azaġa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. Mazaġa za'e ibite ġau manoga nidu'a mae haugiro 'ahine, vesu'u mene bare me'uma.

²⁵ Izidi za, ogau isi mini'ete'e azaġa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaġa vesu'u vinizi'uma.

Izidi za, matu'e eġofe'ete'e azaġa'e fase, Badi'a aduga hidi'uma. mazaġa vesu'u niau'ena'a vetuġara'uma.

²⁶ Vaze nidu'a'a za niguzine, fase, Badi'a aduga hidi'uma, mazaġa vouġaze'a zuni ġuriro perovetaġa azaġa 'ouge niguzido.

*Agire Azaġa Zamaro'i**(Mataio 5:38-48, 7:1-5, 12, 7:17-20, 12:34-35)*

²⁷ Eġe ġoere egoni'ete'e azaġa'e zi'ohe. Agireze azaġa zamaro'i zu he'ehe'ete'e azaġa mazao manoga haġao'i!

²⁸ Za rae sausaue'ete'e azaġa'e Badi'a manohuga hidoga veize umino'i zu zae mazao haġai sau'a haġae'ete'e azaġa veize kurano'i!

²⁹ Vaze'a ġanigo fa'ono'idene, naeġa zu notonohano'i! Vaze'a dabuago mei'adu hena bare 'ahoga zuni meih'i ro'idene, a'a zu hano'i!

³⁰ Iniu'a nagini umi'o'idene hau taugo'i, ebu iniu'a ġaugo mae buro'idene, ago bare mo'i!

³¹ Vaze'a zae mazao haġai manoga haġae'ete'e urato'idene, zae zuni zeġe mazao haġai manoga haġao'i!

³² Za'a zae vetuġazi'ete'e azaġa da'o vetuġazine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaġa zuni zeġe vetuġazi'ete'e azaġa vetuġazi'ohe.

³³ Ebu za'e zae mazao manoga haġae'ete'e azaġa mazao da'o manoga haġaine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaġa zuni 'ouge haġae'ohe.

³⁴ Ebu za'e ġauze bare zini'uma ra'ete'e azaġa da'o zinihi reine, Badi'a'a mene niguzi'uma. Sau'a azaġa zuni ġauze bare meini'uma rae zamare'ena'a, sau'a azaġa ġauze zini'ohe.

³⁵ Rehano agireze azaġa vetuġazo'i, zu zeġe mazao manoga haġao'i! Ebu bare naenaeni'uma rae mene zamare'ena'a zeno'i! 'Ougine, Badi'a'a naeġa boro zini'uma, ebu za'e Gihi'a Hune Badi'a ubuga re'uma. Mazaġa Badi'a'a mene matu'o hau'ete'e azaġa ebu sau'a haġae'ete'e azaġa zuni Badi'a'a vetuġazi'ohe.

³⁶ Zae Mama Badi'a'a vaze vetuġazi'ete'e teige, zae zuni vaze vetuġazo'i!

Vaze Sau'a rae Ago Ro'i

³⁷ Vaze mazao sau'a azaġa rae ago zo'i! 'Ougine Badi'a'a zae zuni sau'a azaġa rae mene zi'uma. Vaze'a sau'a haġao'idene, riġa ago ġorezo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a riġa mene ġorezi'uma. Zeġe sau'a rae modo'i! 'Ougine Badi'a'a zuni zae sau'a rae modi'uma.

³⁸ Ġauze zeno'i! 'Ougine Badi'a'a manohuga zini'uma. Badi'a'a za'e iri'avone fosafosanoga, taugoga, zu'izu'inoga ebu fora'aġa beu'e ruruno zini'uma. Za'a vaze mazao nagini haġaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haġai'uma.”

³⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, “Kuruġa vazeġani'a kuruġa vazeġa ibitohaune, anianine ho'ona 'uite ovoi'uma.

⁴⁰ Tahi'a'e ani ihore vazeġa mene vitini'uma. Rehano iniu faifaine ihonine, ani zuni ihore vazeġa teigi'uma.

⁴¹ Ġa'e nabugo ubumao be'a dinunuġa ġiane'ohe. Rehano nougado ġae ubumao be'a gado ireġa mene ġiane'ohe?

⁴² Ġae'a ubumaġo be'a gado ireġa izema ġianogano, negoġo mazao 'ahige ra'ohe. 'Negohe, ubumaġo be'a dinunu e'e mae vaġinihi!' Ga, zama guhi vazeġa! Ibite geno ġae

mazao gado irega e'e mae vagino'i! Ebu ga'a faine ehamanadu negoḡo mazao ubuma dinunuḡa mae vagini'uma.

Ire ebu Ani Maḡa

⁴³ E'e teige, ire manoga'e maḡa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maḡa manoga mene ini'ohe.

⁴⁴ Ire'e maḡa horonadu nagi irega edere'ohe. Figi maḡa'e ire renoga zamaḡano mene ini'ohe zu vaini maḡa'e ḡunu renoga zamaḡano mene ini'ohe.

⁴⁵ E'e teige, vaze manoga'e zamaḡano manoga zamaradu manoga furene'ohe, ebu sau'a vazeḡa'e sau'a zamaradu sau'a furene'ohe. Mazaḡa nagini zamaḡano iri'ave radiu'eta'a'e hebe'a'ono'o buau'ohe.

Egadu Haḡae'ete'e Azaḡa

(Mataio 7:24-27)

⁴⁶ Za'e eḡe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ohe, rehano nougadu e'a ḡoere'ete'e haḡaiḡa'e mene haḡae'ohe?

⁴⁷ Eḡe vaḡe onaadu ḡoerehe egadu haḡae'ete'e vazeḡa'e iniu heuḡa rae eḡe'a ihozi'uma.

⁴⁸ Ani'e raha hu'i vohutuna ovoadu vatava riḡa rana neḡa ohone'ete'e vazeḡa heuḡa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, ne a'e edau gigara'uma, mazaḡa haba riḡano ogoraro.

⁴⁹ Rehano eḡe ḡoere egadu haḡaiḡa mene haḡae'ete'e vazeḡa'e, haba zoreḡano neḡa ogoru'ete'e heuḡa. Zobozobo'a feuradu ne e'e haganine, zogone higanadu fahau ḡuzuhi'uma.

7

Uti Azaḡa ḡihi'a'a Iesu mazao Firo

(Mataio 8:5-13, Ioane 4:43-54)

¹ Iesu ani vazevaze veize e'e ḡoe'a nidu'a rae haugirote'e enogano, ani ane tahi'atahi'a teite Kaperanauma neḡa onamiro.

² E'ea Roma uti azaḡa ḡihi'a 'ahogani'a radiunu. Ane'a borofe vetuḡani'ete'e tuḡureḡa vazeḡa'e uḡine sausaunadu nariga rudaro.

³ Uti azaḡa ḡihi'a'e Iesu hariḡa igirotene, Iesu'a onaadu ane tuḡure vazeḡa faine ḡabonoga uratiro. E'ano'o ani Iuda vaze boroboro'a Iesu uminoga veize tuḡuziro.

⁴⁵ Ebu ze'e Iesu mazao feuri aradu, zamaze nidu'a hina uminiro, raena'a, "Uti azaḡa ḡihi'a ani manoga tauḡi! Mazaḡa ani eme vetuḡafe'ohe ebu eme veize nu'onu'o neḡa ogoraro. Ga ani dananine manoga!"

⁶ E'ano'o Iesu'e zeḡe teite uti azaḡa ḡihi'a ne onamiro.

Ze ani ne uhiḡano feurirotene, uti azaḡa ḡihi'a'a ane vaze nu Iesu vaḡe tuḡuziro. Ebu ze'a Iesu mazao aradu niro, raena'a, "Uti azaḡa ḡihi'a'e 'ahige raha. 'Zuhia Boro, ḡa e neo diuḡoga rae ago zamaro'i, mazaḡa e'e mene vaze manoga.

⁷ E'ano'o ḡa vaḡe mene ameha. Goere da'o ro'i! 'Ougine eḡe tuḡure vazeḡani'a manori'uma.

⁸ Mazaḡa e'e vaze 'ahoga 'u'uḡano gaue'ohe, zu uti azaḡa eḡe 'u'uḡano gaue'ohe. Eḡe'a vaze 'ahi nina'a, 'Onamo'i!' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i!' reine, ani'e are'ohe. Eḡe'a tuḡure vazeḡa 'ahoga nina'a, "Adi haḡao'i!' reine, ani'e haḡae'ohe."

⁹ Iesu'a e'e ḡoe'a igirotene, ani zaguzagaro. Ebu ani vaetadu ane hegotirote'e azaḡa ziro, raena, "Eḡe'a zi'ohe. Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazeḡa'e Isaraela azaḡa zamaḡano ize mene horoneha!"

¹⁰ Ebu ze bare uti azaḡa ḡihi'a ne onamirotene tuḡure vazeḡa'e manoroga haniniro.

Iesu'a ḡozoba Ubuḡa Rune'ono'o ḡaboniro

¹¹ E'e enogano, Iesu'a ne 'ahoga niḡa Naina onamiro. Ane tahi'atahi'a zu vaze ḡehaḡani'a ani ḡatiniro.

¹² Ebu ze onamadu ne ḡutu'aḡano feurirotene, ne azaḡa'e rune vazeḡa herate buni ariro. A'e ḡozoba 'ahoḡa ubuḡa. Ani tibuhuga e'e da'o fureniro. Ne azaḡa ḡehaḡa zuni ḡozoba e'e teite ariro.

¹³ Iesu'a ḡozoba e'e horonirotenene, ani vetuḡaniro, ebu nina'a, "Ago nianoi!"

¹⁴ Iesu'a 'ouge rae neadu mauḡa heratirote'e azaḡa vaḡe onamadu mauḡa obonirotenene ze tue edaro. Ebu ani raena'a, "Ene iziga, eḡe'a ḡa'ohe. Iḡuno'i!"

¹⁵ 'Ouge rae nirotene, rune vazeḡani'a iḡune ehoradu ḡoe'a ḡadaheniro! Ebu Iesu'a bare vi'a 'evoreo modiro.

¹⁶ Zeḡe nidu'a rihau rudaro zu Badia matuo haro, raena'a, "Peroveta boro'a eme bo'aḡano fureraneha! Badi'a'a ane vase, emeḡe danafeha!"

¹⁷ Ebu Iesu'a nagini haḡairote'e hariḡani'a Iuda haba'a ebu uhiḡa haba'a nidu'ano bororaro.

*Iesu zu Ioane Babatiso
(Mataio 11:2-19)*

¹⁸ Ioane Babatiso'e ḡu'a neḡano radiute'e zamaḡano tahi'aḡani'a ane vaḡe onamadu Iesu'a haḡairote'e hariḡa nidu'a me'odo haro. Ebu Ioane'a ane tahi'a 'ahe uhuze onaadu ziro.

¹⁹ "Zuhi'a Boro Iesu vaḡe onamadu 'ahige ḡadino'i, 'Onai'uma ra'ete'e vaseḡa Keriso'e ḡahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

²⁰ Ebu ze'e Iesu mazao feurirotene, ani niro, raena'a, "Ioane Babatiso'a ḡadinoga veize eme tuḡufeha. Ani raena'a, 'Onai'uma ra'ete'e vaseḡa Keriso'e ḡahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

²¹ E'e madaḡano Iesu'a ugi nunu meirote'e vaseḡa ḡehaḡa faiziro, vine sau'a sau'a hegoze buziro ebu ubuma kuru azaḡa ḡehaḡa bare ehamanoga radu faiziro.

²² E'ano'o Iesu ani vase 'ahe u'e naenaenziro, raea'a, "Bare onamadu za'e nagini horonate'e zu egate'e moneo Ioane ihono'i! Ubuma kuru azaḡa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaḡa'e edau'ohe, lefera azaḡa'e manore deheru'ohe, teḡaze uhuḡa azaḡa'e igi'ohe zu rune azaḡa'e bare ḡaboze'ohe. Ebu zahara azaḡa hari manoga haramo zini'ohe.

²³ Eḡe mazao fi mene mode'ete'e vaseḡa'e manohuga hidi'uma!"

²⁴ Ioane'a tuḡuzirote'e azaḡani'a iḡunirotene, Iesu'a Ioane moneo vase ḡuḡuvaḡa ziro, raena'a, "Za vase nagiḡa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a imi veḡa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene!

²⁵ 'Ougadu za vase nagiḡa horonoga veize onamiro? Naeḡa boro dabuḡa vidau'ete'e vaseḡahe? Mene! Dabua manomano vidau'ete'e zu ḡau manomanoḡeta radiu'ete'e vaseḡa'e kini neo radiu'ohe.

²⁶ 'Ougadu vase nagiḡa horonoga veize onamiro? Peroveta vaseḡahe? O'e! Eḡe'a zirohe. Peroveta azaḡa nidu'a vitize'ete'e vaseḡa'e Ioane.

²⁷ Ioane moneo Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihoro, raena'a

'Ḡiano'i! Badi'a'a ḡae zamao vase 'ahoga ibite tuḡuni'uma.

Ani'e ḡae zamao ḡae ibi ruhibi'uma.'

²⁸ Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vaseḡa bo'aḡano vase nidu'a vitine'ohe. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaḡano ḡonaga vaseḡa zu Ioane vitine'ohe."

²⁹ Ebu Iesu goere igirote'e azaḡa nidu'a zu takesi azaḡa raena'a, "Hube, Badi'a haḡae'ete'e ibi'a'e duduga!", mazaḡa ze'e Ioane'a bapatozadu ḡihuriro.

³⁰ U Farisea azaḡa zu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa'e Ioane bapatozo hezaho hanadu mene ḡihuriro. 'Ougadu zeḡe veize Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa zu hezaho haro.

³¹ Iesu'a bare raena'a, "Izidi azaḡa'e naginio idazi'uma? Ze iniu heuga?"

³² Ze'e tahi'a kome'a kome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuga. Ze rovonadu none tahi'aḡani'a mone tahi'aḡa mazao harae huhu'uhi'ena'a,

'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha, rehano za mene zavoneha.

Ebu eme rune haba'ano niau ḡoinaheha, rehano za mene nianeha.'

³³ Ioane bapatozo'a onaadu ogomu mene audio zu vaini vuḡa mene gagido. 'Ougadu za rae modiro, raena'a, 'Ioane'e vine sau'aḡeta.'

³⁴ U eḡe, Vaze Ubuga'e onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuḡa gage'ohe. Rehano za e rae mode'ohe, raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini vuḡa fu'a. Ebu ani takesi azaḡa zu haḡai sau'a azaḡa teite tibururohe.'

³⁵ Rehano Badi'a hegote'ete'e azaḡa huhuzaḡa'e eḡe zu Ioane'e duduga rae re'uma."

Haḡai Sau'a Roḡaeḡani'a Iesu Rana Dehoro Be'uniro

³⁶ Mada 'ahogano Farisea vaseḡa 'ahoga niḡa Simona'a Iesu ane teite oganoga veize huniro. Ebu Iesu ani Farisea vaseḡa ne onamadu oga'uma haba'ano taviro.

³⁷ E'e haba'ano'e haḡai sau'a haḡainute'e roḡaeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani'e Iesu'a Farisea vaseḡa neo ogauete'e ederirote'e, dehoro hohoga manoga naeḡa boro bio kome'a manohuga iriva'onadu mae onamiro.

³⁸ Ebu roḡae'a ne diuḡadu Iesu ḡaruḡa onamadu niau'ena'a, odaḡa babaḡano ḡuḡuriro. Ebu niḡa vuḡani'a Iesu oda rana sore buanadu abune vanirotene, iguḡa hina odaḡa zauhe iminiro. Ebu gubane'ena'a, odaḡa fura'inadu dehoru beu'iro.

³⁹ Iesu oganoga radu hunirote'e Farisea vazeḡa Simona'a roḡae e'e'a 'ouge haḡairote'e horonirotene, ani ane zamao zamariro, raena'a, "Vaze 'adi'e peroveta vazeḡa reine, ani roḡae nagigani'a obone'eta'e ederi'uma. Ebu roḡae 'ahi'e sau'a rae ederi'uma!"

⁴⁰ Ebu Iesu'a niro, raena'a, "Simona, e hari 'ahoga ḡe'uma." Simona'a nina'a, "Ihore vazeḡa, eho'!"

⁴¹ Ebu Iesu'a hari me'odo haro, raena'a, "Vaze 'aheu'a vaze 'ahoga mazao moni gezo madu bare ha'uma reiro. 'Ahogani'a moni 500 meiro, a'e 500 mada gaḡa moniḡa. U 'ahogani'a'e moni 50 meiro, a'e 50 mada gaḡa moniḡa."

⁴² Ebu vaze 'aheu'e moni vazeḡa mazao moni baronoga mene idararo, e'ano'o moni vazeḡani'a zina'a, 'Ahiḡa, ago barono'!"

Iesu'a hari e'e haugirotene, Simona ḡadiniro, raena'a, "'Ougine, anianine bo'aḡano'e iniu'a moni vazeḡa mazao ufeta zamare borofi'uma?"

⁴³ Simona'a naenaeni. "E zamarone, vaze moni 500 madu moni vazeḡani'a ḡararo harote'e vazeḡa." Ebu Iesu'a nina'a, "Ḡa naena'e duduga."

⁴⁴ Ebu Iesu'a roḡae tehe ḡianadu Simona niro, raena'a, "Ḡa roḡae 'ada'a eḡe mazao haḡate'e horonahe? E ḡa ne diuḡatene, ḡa'e odahe vuzu'oga veize vu mene eneha. Rehano roḡae 'ahi'e eḡe oda ani ni vuḡa hina abunadu iguḡa hina zauhe imineha."

⁴⁵ Ḡa'e mene gubahe fura'iheha, rehano roḡae 'ahi'e eḡe'a diuḡi arate'e'ano'o odahe mene ri'iri'i fura'ineha.

⁴⁶ Ḡa'e vadiniheo dehoru mene beu'eha, rehano ani'a e odao dehoru hohoga manoḡa beu'eha.

⁴⁷ E'ano'o eḡe'a ḡa'ohe. Moni 500 madu moni vazeḡa'a ḡararo harote'e vazeḡa teige, roḡae 'ahi'e ane sau'a ḡehaḡa 'ai rae modeha, e'ano'o ani eḡe zamare borofadu 'ouge haḡaeha. Rehano moni 50 madu moni vazeḡa'a ḡararo harote'e vazeḡa teige, sau'a ufiḡa haḡae'ete'e vazeḡa'e ane sau'a tahife rae modi'uma ebu e tahife zamari'uma."

⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae nina'a, "Ḡa sau'a 'ai rae modeha."

⁴⁹ 'Ougirotene, Iesu teite ogarote'e azaḡa'e zamariro, raena'a, "'Ahi'e iniu? Ani vaze sau'a zuni rae modehehe?"

⁵⁰ Ebu Iesu'a roḡae niro. "Ḡa'e eḡe mae ḡihiheha, e'ano'o ḡae sau'anono'o ḡabodeha. Zamaḡo roḡenadu onamo'!"

8

Roḡae Roḡae'a Iesu Dananiro

¹ E'e enogano Iesu'e haba nunu zu ne 'ahoga 'ahoga onamadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a, hariḡa manoḡa haraminu ebu tahi'aḡa 12 zuni ane ḡatininu.

² Ebu vine sau'ani'a raganonirote'e zu ugi nunu'a meirote'e roḡaeḡa roḡaeḡa'e ugize manoradu Iesu duḡuru danaziro. Ze bo'aḡano Magadala nega roḡae niḡa Maria ani'e vine sau'a 7 raganono'o hegone bunirote'e roḡaeḡa.

³ Ebu Kuza inuḡa niḡa Ioana. Kuza ani'e kinuḡa Heroda gau zu neḡa taufe'ete'e vazeḡa. Roḡae 'ahoga niḡa Susana zu roḡae 'ahoga 'ahogani'a zeḡe zeḡe ḡau hina Iesu ebu ane tahi'atahi'a danaziro.

Ezone Feune Ḡorarote'e Hari Idaidaḡa (Mataio 13:1-23, Mareko 4:1-20)

⁴ Mada 'ahogano vaze ḡuḡuvaḡani'a Iesu haba nunuono'o Iesu vaḡe ariro. 'Ougadu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁵ "Hihi vazeḡa 'ahogani'a mebaḡano ezone ḡora onamiro. Ani mebaḡano ezone feune ragavirotene, nu'e oda ibiḡano rururaro. E'e ezoneḡa'e vaze'a rana edau oname onainu zu nini'a onadu au haugiro."

⁶ Ezone nu'e hadi haba'ano rururaro. E'e ezoneḡa'e ḡuhuriro, rehano roraro, mazaḡa raha'e mene abu'a.

⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro. Ebu ezone zu ve renoga tibano ḡuhure bororaro. Rehano ve renogani'a ezone ḡuhuḡa simarinadu mene iniro.

⁸ U ezone nu'e raha manoḡano rururadu faine ḡuhure bororaro, ebu vesu huga'e ḡae 100 hudaro." Iesu ani ḡoere haugirotene, ani ḡihau ḡoeri, raena'a, "Teḡaḡeta vazeḡa'e faifaine egadu huga edero'!"

⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'a hari e'e huga ani ḡadiniro.

¹⁰ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru ti'ete'e ihoze'ohe. Rehano vaze nu'e hari huga nidu'a hari idaidağa hina ihoze'ohe, e'ano'o ze'e huga mene ederi'uma. Peroveta azağani'a amahi 'ahige reiro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini hağae'eta'e horone'ohe rehano, huga'e mene horoni'uma. Ze'e Badi'a'a nagini ra'eta'e igi'ohe rehano, e'e huga'e mene ederi'uma.'

¹¹ Ege'a ezone feune gorau'ete'e hariğa idaidağa huga'e rae deheni'uma. Ezone'e Badi'a goere.

¹² Ezone ibio rurune'eta'a'e, vaze'a Badi'a goere igi'ohe. Rehano ze'a Badi'a goere mene mae gihinadu gabone mene hidifine, Satani'a zege zamaono'o Badi'a goere mae vağine'ohe.

¹³ Ezone hadi haba'ano rururu'eta'e, Badi'a goere igi'etene matu'uzeta mae gihine'ohe. Rehano ze fie'e ire taiga o'o'a heuğa, e'ano'o mada tahiğa da'o fie'ohe. Ebu Satani'a tuhuze nuri'etene uite'ohe.

¹⁴ Ezone ve renoga zamağano rururu'eta'e, ze Badi'a goere igi'ohe. Rehano radiu'ete'e madağano, zamarone aduga borofe'ohe, haba toheğa ufeta zamare'ohe zu haba gauga manomano hina ufeta matu'e'ohe. E'ano'o ze'e mene ini'ohe.

¹⁵ U ezone raha manogano rururu'eta'e, mene gurire'ena'a zama manogano Badi'a goere igi'ohe. Ebu ze'e aduga hide'e rehano, Badi'a'a matu'ete'e hağaiğa hağae'ena'a, huda'u'ohe.

Ihure Hari Idaidağa

(Mareko 4:21-25)

¹⁶ Vaze 'ahogani'a ihure hufine siuva hina mene ogone ti'uma ga fata 'u'uğano mene ti'uma. Rehano ne diuğe'ete'e vaze'a agağa horonoga veize, midau ti'ete'e haba'ano midau'ohe.

¹⁷ Ihure'a gau nidu'a agane'ete'e teige, 'u'uru radiu'ete'e gauğa nidu'a furera'uma. Ebu ogone gahine'ete'e gauğa zuni horoni'uma.

¹⁸ E'ano'o ege'a zi'ete'e goe'a faine zamare ego'! Faifaine zamare igi'ete'e azağa'e, Badi'a'a edeğa boro zini'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azağa'e, Badi'a'a ze'e tahiğa edeğa rae zamare'ete'e zuni mae vağini'uma.

Iesu Vi'a Ebu Negoğa

(Mataio 12:46-50, Mareko 3:31-35)

¹⁹ E'e enogano Iesu vi'a ebu negoğa duğuru'a ani vağe onamiro, rehano vaze guğuvağa 'ahine ani uhiğa onamoga mene idararo.

²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Ga vi'u zu negoğa duğuru'a gia'ihhi radu ne enona edau radiu'ohe."

²¹ Ebu Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Badi'a goere egadu hağaiğa hağae'ete'e azağa'e ege nanu zu ege nego."

Zavara 'Uiro

(Mataio 8:23-27, Mareko 4:35-41)

²² Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite gasio tiradu ze ziro, raena'a, "Aro, du'ura moneafa fare onamihi." Ebu ze fare onamiro.

²³ Ze fare oname'ete'e zamağano, Iesu ani baziro. Ebu zavara boro'a feuradu vu'a gasi kafere diuğadu fo'ariro. Ze'e ariga runeo diuğiro!

²⁴ 'Ougirotene, Iesu tahi'atahi'a'a ani evaniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme izidi hunuhune'ohe!"

Ebu Iesu'a evatadu zavara zu sa'u riğa goreziro, raena'a, "Sifu radadu rogerano'!" Ani 'ouge reirotene, zavara zu sa'u'a hauğiro zu du'ura'a rogeraro.

²⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ege mazao mene fie'ohe!" Rehano, zege nidu'a rihau'ena'a zu zaguzagau'ena'a, gädititiro. "Ahi'e iniu? Ani'a zavara zu sa'u riğa gorezitenene, goe'a egohu'ohe!"

Vine Sau'ageta Vazega Fainiro

(Mataio 8:28-34, Mareko 5:1-20)

²⁶ E'e enogano, Iesu zu ane tahi'atahi'a'a Galilea du'urağa moneafa ruhau faradu Gerasa* azağa habao hebetiro.

* 8:26 Gerasa'e Iuda haba'a enogano

²⁷ Iesu ani ġasiono'o buarotene, e'e haba'ano vine sau'a sau'aġeta vazeġa 'ahogani'a Iesu hidiro. Ani'e mada faġa firina zu neġano mene radiunu, rehano 'idu haba'ano radiudo.

²⁸⁻²⁹ Vine sau'ani'a vaze 'adi'e mada ġehaġa ibitohaudote'e u'ano, haba e'e azaġani'a auri miniġa riġa hina evo'a zu odaġa batune teadu taufe radiudo. Rehano ani'a mini e'e ri'i ġuzuhadu vine sau'ani'a tuġune haba boha'a onamido.

Ani'a Iesu horonirotene, Iesu'a riġa ġoreniro, raena'a, "Vine sau'a toraga, ani mazaono'o buano'!" Ani Iesu zamao hiġau bauradu ġaniġanaro, raena'a, "Iesu, Ġihi'ahune Badi'aġa Ubuga! Ga'e eġe mazao nagini urate'ohe? E umi'e'ohe, aduga aġo eno'!"

³⁰ Ebu Iesu'a ġadiniro, raena'a, "Ġa niġo iniu?" Ebu ani'a naenaeniro. "E ni'e Legioni'†", mazaġa vine sau'a ġehaġa vaze e'e ranao radiunu.

³¹ Vine sau'a sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, "Eme ho'one ġonaga o'o'ano‡ ago tuġufo'!"

³² E'e madaġano aba ġehaġa'e haba maġano ogaunu. E'ano'o vine sau'a sau'a'a bare Iesu uminiro. "Eme aba e'e mazao diuġoga tuġufo'!" Iesu'a naenaezina'a, "Idaġa, bu'anadu onamo'!"

³³ Ebu vine sau'a sau'a 'ai vaze e'e mazaono'o buanadu aba ġehaġa mazao diuġe ġouriro. Aba ġehaġa 'ai maġa be'ano'o dure ovoidu du'urao hunuhune rudaro.

³⁴ Aba taufe'ete'e azaġani'a nagini'a furerarote'e horonadu, ferau uhiġa neġa zu haba'a haba'a onamiro. Ebu e'e hariġa vazevaze mazao me'odiro.

³⁵ Vaze ġehaġa'a nagini'a furerarote'e ġianoga veize Iesu vaġe onamiro. Ze onamirotene, vine sau'aġeta vazeġa e'e dabua vidanadu zamarone manoġano Iesu oda babaġano ehorirote'e horoniro. E'ano'o ze'e rihau ġouriro.

³⁶ Ebu furerarote'e haġaiġa nidu'a horonirote'e azaġani'a haba 'ahoga 'ahoganono'o onairote'e azaġa mazao Iesu'a vine sau'aġeta vaze e'e nougenouge ġabonirote'e me'odoziniro.

³⁷ 'Ougadu Gerasa haba'a azaġa nidu'a'e rih'o'a mae ġouriro. Ebu ze'e Iesu'a e'e haba'anono'o vaġinoga veize uminiro. E'ano'o Iesu'e ġasio tiradu bare du'ura moneafa fare onamiro.

³⁸ Vine sau'aono'o manorirote'e vazeġa'e Iesu teite onamoga veize uminiro. Rehano Iesu'a ani tuġune'ena'a, niro.

³⁹ "Mene. Ga bare neġo onamadu Badi'a'a ġae mazao haġai manoġa haġate'e nabuġo ihozo'!" E'ano'o ani bare onamadu ne nidu'a ragave'ena'a, Iesu'a ani mazao nagini haġairote'e haġaiġa me'odo ziniro.

Iairo Aboġa ebu Ugi Roġaeġa

(Mataio 9:18-26, Mareko 5:21-43)

⁴⁰ Iesu'a faradu ruhau hebetirotene, vaze ġehaġani'a hidadu mae ġihiniro, mazaġa ze'e mada faġa guhiniro.

⁴¹ Ebu vaze 'ahoga niġa Iairo'a onamadu Iesu oda babaġano ġuġuriro. Ani'e nu'onu'o neġa ġiane'ete'e vazeġa ġihi'aġa. Ani'a Iesu uminiro, raena'a, "E ne aradu aboehe faino'!"

⁴² Ani aboġa'e tibuhuga e'e da'o zu muriġa'e 12. Ani'e uġine sausaunadu ariga rudaro. Ebu Iesu'a Iairo teite ane ne onamirote'e zamaġano vaze ġuġuvaġani'a naenaeno'o bibine runiro.

⁴³ Vaze ġehaġa bo'aġano, roġae 'ahoga'e roġae uġi'a madu muri 12 zamaġano adudu radiro. Rehano gohe vazeġa 'ahogani'a zu manonoga mene idararo.

⁴⁴ Ebu ani'e uġiġani'a manoroga veize Iesu ġaruna hegote aradu dabuaġa ariga tu'iniro. 'Ougirotene, uġiġani'a ġarihe hune haugiro!

⁴⁵ Ebu Iesu'a ġadimaro, raena'a, "Iniu'a e tu'ihaha?" Vaze nidu'a'a naenaenina'a, "Eme mene tu'ihaha." Ebu Petero'a raena'a, "Zuhia Boro, vaze ġuġuvaġani'a bibi'e'ete'e u'ano, vaze ġehaġani'a ġa tu'ihaha."

⁴⁶ Rehano Iesu'a niro, raena'a, "E edereha, vaze 'ahogani'a tu'ihadu e mazaono'o ġigi'a inarahe'a buaneha, ebu vaze e'e faineha."

⁴⁷ Iesu'a 'ouge zirotene roġae e'e ani mazao nagini'a furerarote'e u'uranoga mene idaġa rae zamariro. Ebu ani rihau'ena'a rereru Iesu vaze onadu ani oda babaġano tuġe ġuġuriro. Ebu ani nougadu Iesu dabu'a tu'inate'e, zu ġarihe manorate'e hariġa vaze nidu'a ziro.

⁴⁸ Ebu Iesu'a roḡae e'e nina'a, "Aboe, ḡa'e eḡe mazao fiate'e u'ano, ugiḡo'a manoreha. E'ano'o matu'ugōta onamo'i!"

⁴⁹ Iesu ani roḡae e'e ḡorene'enoḡano vase 'ahogani'a Iairo neon'o onaadu Iairo niro, raena'a, "Ga aboḡo 'ai rudaneha. E'ano'o ihore vazēḡa'a ḡa ne onamoga veize ago umine bano'i!"

⁵⁰ Rehano Iesu'a hari e'e egadu, Iairo nina'a, "Zamaḡo ago adufo'i! Eḡe mazao fio'i! 'Ougine, ḡa aboḡo'e bare ḡabodi'uma."

⁵¹ Ebu ze oname Iairo neo feuriro. Iesu'a Petero, Iakobo, Ioane zu roḡae kome'a vi'a moga da'o tutuze neo diuḡiro, u vase 'ahoga 'ahoga'e mene zamaze zouziro.

⁵² Ze diuḡirotene, vase nidu'a'a ne zamaḡano harae niau radiunu. Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ago niano'i! Ani'e mene rudaneha, rehano baze'ohe."

⁵³ Ze'a ani eḡofoharo, mazaḡa ze'e roḡae tahi'a'a rudanata'a'e edeḡa.

⁵⁴ Ebu Iesu'a roḡae kome'a abine ḡihinadu hune niro, raena'a, "Eḡe tahi'a, iḡuno'i!"

⁵⁵ E'e zamaḡano ani vigani'a bare onaadu ḡarihe hune ḡabode iḡuniro. Ebu Iesu'a e'ea radirote'e azaḡa ziro, raena'a, "Ogomu nu hano'i!"

⁵⁶ Ani vi'a moga'e zaguzagau rudaro. Rehano Iesu'a ḡoere riḡa zina'a, "Nagini'a fureranata'e vase ago zo'i!"

9

Iesu'a Ane Tahi'a Tahi'a 12 Tuḡuziro

(Mataio 10:5-15, Mareko 6:7-13)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro. Ebu vine sau'a nidu'a uhize buze'ete'e zu ugi azaḡa faize'ete'e ḡiḡi'aḡa ziniro.

² Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a moneo vase ihozoga zu ugi azaḡa faizoga veize tuḡuziro.

³ Izema ani'a ze tuḡuzogano, raena'a, "Zae raḡavo zamaḡano o'o'a huga ago mo'i! Tuḡu, tunahu, ogomu, moni zu dabu'a 'ahoga zuni ago odoho'i!"

⁴ No'e haba'ano ne 'ahoga diuḡo'idene, e'ea da'o rado'i! Ebu zae'a haba e'e mode'ete'e madaḡa ro'idene, ne e'e mode iḡuno'i!

⁵ Haba 'ahogano ne azaḡani'a zae mene mae zouzadu ne e'e modo'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manaho'i! A'e ze'a mene ḡihurine, aduga hidi'uma rae ihozi'uma."

⁶ Ebu Iesu tahi'atahi'a 12 neḡa neḡano ragavadu hari manoḡa haramiro zuni ugi azaḡa manoziro.

Heroda Iesu mazao Zamare 'Ada'adiro

(Mataio 14:1-12, Mareko 6:14-29)

⁷ Heroda Antipasi, Galilea haba'a kiniḡa'e Iesu hariḡa igirotene, ani'e zamaḡa 'ada'adiro, mazaḡa vase nu'a raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso. Ani'a ibite rudanadu bare ḡabodeha."

⁸ U vase nu'e raena'a, "Ani'e peroveta vazēḡa, Elia. Ani'a bare fureraneha," ebu vase nu'e raena'a, "Ani'e peroveta ibi'aḡa vazēḡa 'ahoga, ebu bare ḡabodeha."

⁹ Rehano Herod' 'ahiḡe reiro. "Ahi'e mene Ioane, mazaḡa ani'e goruniro. Nougadu vase'a 'Ani'e Ioane,' rae ḡoane'ohe?" E'ano'o ani Iesu'e iniu vase rae ḡianihi reiro.

Iesu'a Vaze 5,000 ḡubuziro

(Mataio 14:13-21, Mareko 6:30-44, Ioane 6:1-14)

¹⁰ Apostolo azaḡani'a Iesu vaḡe bare onairo. Ebu zeḡe'a nagini haḡairote'e nidu'a Iesu me'odo haro. Ebu Iesu'a sifu zeḡe teite vaḡinadu Betesaida haba'a onamiro.

¹¹ Rehano vase ḡuḡuvaḡa ze ani'e no'e oname'eta'e ederadu zeḡe nidu'a ani hegotiro. Ebu Iesu'a ze mae ḡihizadu Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a ziro zu ugi azaḡa faiziro.

¹² Gorava rarotene, Iesu tahi'atahi'a 12 ani vaḡe aradu niro, "Ahi'e haba boha'a. Ogomu vaḡoga ebu ohere bazoga veize, vase nidu'a ne uhiḡa uhiḡano tuḡuzoi!"

¹³ Rehano Iesu'a reiro, raena'a, "Zae'a ogomu zeno'i!" Ebu ze ani naenaeniro. "Mene idaḡa! Eme mazao'e beredi fu'o ebu ḡozone 'aheu da'o. Vaze ḡehaḡa 'ahi ḡubuzoga veize, ogomu ḡehaḡa hoitine manoḡa!"

¹⁴ E'ea vase nidu'a bo'aḡano ohoze da'o'e nidu'a 5,000 radiunu.

Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Ze 'ahiḡe zo'i, '50 rovonerovone ehoro'i!"

¹⁵ 'Ougadu Iesu reirote'e idunaḡano vase nidu'a ehoriro.

¹⁶ E'e ḡaruḡano Iesu'a beredi fu'o zu ḡozone 'aheu madu adure ḡiane'ena'a, Badi'a mazao manoḡa tauḡi reiro. Ebu beredi zu ḡozone tahi tahe vaheḡe ane tahi'atahi'a zinadu ze ḡahuḡe ḡemiro.

¹⁷ Zeḡe nidu'a au ubararo ebu Iesu tahi'atahi'a ogomu ḡaha'a ḡaha'a'e tunahu nidu'a 12 iriva'oniro.

Petero'a Iesu'e Keriso rae Reiro

(Mataio 16:13-16, Mareko 8:27-30)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'e ane da'o kurau radiro, ebu ane tahi'atahi'a da'o ane teite radiro. Ebu Iesu'a ze ḡadiziro, "Vaze'a e'e iniu rae ra'ohē?"

¹⁹ Zeḡe'a naenaenina'a, "Nu'e 'Ioane Babatiso', nu'e 'Elia,' ra'ohē. Nu'e raena'a, 'Amahi rudarote'e peroveta vazeḡa 'ahogani'a ḡabode iḡuniro.'"

²⁰ Ebu Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "U za'a ra'etene e'e iniu?" Petero'a nina'a, "Ḡa'e Badi'a'a tuḡu'irote'e vazeḡa, Keriso!"

²¹ Iesu'a ḡoere riḡa ziro, raena'a, "'Adi ḡo'e'a vaze 'ahoga ago zo'i!'"

²² Ebu ani raena'a, "Eḡe, Vaze Ubugani'a aduga ḡahaḡa hidi'uma. Vaze boroboro, Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'agaḡihi'aga zu Mose goro ḡo'e'a ihoze'ete'e azagani'a he'ehe'ehi'uma zu uḡuhi'uma. Rehano mada uḡidu zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiḡa

(Mataio 16:24-28, Mareko 8:34—9:1)

²³ Ebu Iesu'a zeḡe nidu'a zina'a, "Iniu'a eḡe ḡaruna hegoti'uma ro'idene, ane ura haḡaiḡa nidu'a modadu, mada nidu'a ane satauro odohe'ena'a, eḡe hegoto'i!"

²⁴ Mazaḡa iniu vaze ane ḡabone obone ḡiganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ḡabone eḡe 'uano ahetine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma.

²⁵ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ḡaboneḡa mae vaḡinine, nagini manoga hidi'uma?

²⁶ Vaze'a eḡe zu eḡe ḡoere o'onine, eḡe'a eḡe agaḡano, mamahe agaḡano ebu tuḡure viga zaḡoḡa agaḡano bare ovaine, eḡe, Vaze Ubuga zu ani o'oni'uma.

²⁷ E hube hune zi'ohē, faifaine ego'i! Izidi zae bo'agano vaze nunu'a, izema rudanogano, Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a horoni'uma.

Iesu Iraḡani'a Nufiro

(Mataio 17:1-8, Mareko 9:2-8)

²⁸ Mada fu'o uḡidu fare ḡarugano Iesu'a Petero, Iakobo ebu Ioane zamaze maḡa rana kuranoḡa radu itiro.

²⁹ Ani kurau'ete'e zamaḡano, iraḡani'a nufiro zu dabuḡani'a uranadu vazavazahiro.

³⁰⁻³¹ E'e madaḡano vaze 'aheu, Mose zu Elia'a fureradu ze Iesu teite ḡoaniro.

³² Petero zu Iesu tahi'a 'aheu'e baze rudaro. Ze'a evatirotene Iesu agaḡa zu ani uhiḡano

vaze 'aheu edanoga horoziro.

³³ Mose ebu Elia'a Iesu muhinoga madaḡa meirotene, Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme 'adama radiu'ete'e manoga tauḡi! Emeḡe uḡidu'a nugo taruha uḡidu ogoratihi, tiba'e ḡae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." Petero ani'a nagini ra'eta'e aḡu'a.

³⁴ Ani 'ouge reirotene ḡoze'a ovadu ogoziro, e'ano'o ze rihau rudaro.

³⁵ Ebu ḡoze zamaḡanono'o Badi'a ago 'ahoga igiro, raena'a, "'Ahi'e eḡe Ubude, eḡe'a ohotirote'e vazeḡa. Ani ḡoere egohanoi!"

³⁶ Ago'a hauḡirotene Iesu ane da'o horoniro. Zeḡe uḡidu'a nagini horonirote'e vaze 'ahogani'a mene rae fureniro.

Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro

(Mataio 17:14-18, Mareko 9:14-27)

³⁷ Mada e'e ḡarugano Iesu zu ane tahi'atahi'a teite maḡanono'o ovairo, ebu vaze ḡuḡuvaḡa hidiro.

³⁸ Vaze ḡuḡuva zamaḡanono'o vaze 'ahogani'a Iesu huniro, raena'a, "Ihore vazeḡa, e ḡa umi'e'ohē. Eḡe ubude tibuhuga 'adi ḡabono'i!"

³⁹ Vine sau'ani'a ani agatohau'etene, tabara huau ḡaniḡana'ena'a, bero'ude ḡeme'ohē zu hena hebe'anon'o busure'ohē. Vine sau'a'a mada nidu'a ani zamao radiu'ena'a, ahi'a sausaune'ohē.

⁴⁰ Eḡe'a ḡae tahi'atahi'a mazao vine sau'a e'e hegone bunoga radu umizeha, rehano ze mene idaraneha."

⁴¹ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa e'e naenaenziro, raena'a, "'Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'ore'ete'e azaḡa! E mada faḡa zae teite zamahe gigane mene obone ti'uma!" Ebu tahi'a e'e moga nina'a, "Ubugo odohe 'adi aro'i!"

⁴² Mogani'a tahi'a e'e tutune ona'ete'e zamaḡano, vine sau'ani'a ahi'a rana radu higau bauriro zu bero'ude ḡemiro. Ebu Iesu'a vine sau'a roniro, raena'a, "Tahi'a ahi'a'ono'o

buanu'i!" 'Ougadu vine sau'a'e zogone buanadu tahi'a e'e manoriro. Iesu'a ani moga bare haro.

⁴³ Ebu vase nidu'a Badi'a gigi'ağa boro horonadu zaguzagaro.

Runeğa Hariğa Bare Reiro

(Mataio 17:22-23, Mareko 9:30-32)

Vaze nidu'a Iesu'a hağairote'e hağağa horonadu zaguzagarotene, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a,

⁴⁴ "Goere 'adi faifaine zamaro'i! Ege, Vaze Ubuğa, agirehe 'evorao ri'ih'i'uma."

⁴⁵ Rehano ane tahi'atahi'a'e ani'a nagi ra'eta'a'e mene zamariro, mazağa ze'a mene ederoga veize huga e'e u'uruğa. Ebu ze'e ani'a ra'eta'e moneo bare ġadimanoga'e riharo.

Iniu'e Niğa Ġih'i'ağa Ra'oh'e?

(Mataio 18:1-5, Mareko 9:33-37)

⁴⁶ Iesu tahi'atahi'a boağano iniu'e niğa ġih'i'ağa radu zeğ'e'a bare tairotitiro.

⁴⁷ Iesu'a ze nagini zamare'ete'e horonadu tahi'a komeğa zamahu ane babağano ohoniro.

⁴⁸ Ebu ziro, raena'a, "Iniu'a ege u'ano tahi'a komeğa 'ahiguga mae ġihinine, ani'e ege mae ġihihe'oh'e. Ebu iniu'a ege mae ġihihine, ani'e ege da'o mene mae ġihihe'oh'e, rehano ege tuğuhirote'e Badi'a zuni mae ġihine'oh'e. Zae boağano iniu'a ane bare niğa mae ovoine, Badi'a ubumao ani'e niğa ġih'i'ağa rae ra'oh'e."

Eme Mone Vazeğa'e Iniu'?

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹ Ioane'a Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, vase 'ahogani'a ġae niğano vine sau'a sau'a hegoze buzirote'e emeğ'e'a horoniro, ebu emeğ'e'a ani garariro, mazağa ani'e emeğ'e teite mene tiburu'oh'e."

⁵⁰ Rehano Iesu'a ziro. "Ani ago gararo'i! Za mene agire'ete'e vazeğani'e, zae mone vazeğa."

Samaria Azağani'a Iesu Hezahoharo

⁵¹ Iesu'e adure iti'uma madağani'a hanitrotene ani Ierusalemaha'aba' onamoga radu inare zamariro.

⁵² Ebu ani vase nu ibite tuğuziro. Ze'e Iesu veize ruhibifine Samaria neğa onamiro.

⁵³ Rehano ne azağani'a Iesu mene mae ġihiniro, mazağa ani'e Ierusalemaha'aba' onaminu.

⁵⁴ Iesu tahi'a 'aheu, Iakobo zu Ioane'a horonadu Iesu ġadiniro. "Zuhi'a Boro, ġa uratine, eme'a Badi'a uminadu adureono'o ire roga tuğuni'uma ebu ze hufi haozi'uma!"

⁵⁵ Rehano Iesu'a tehdadu roziro. "Ago 'ouge ro'i!"

⁵⁶ Ebu ze ne 'ahoga onamiro.

Iesu Hegote'ete'e Vazeğa

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷ Ze ibio oname'enogano, vase 'ahogani'a aradu Iesu niro, raena'a, "Ġa'a no'e onamine, e ġa hegoti'uma."

⁵⁸ Iesu'a naenaenina'a, "Butu ġuniğa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana ninīga'e nezeta. Rehano ege, Vaze Ubuğa'e bazunihe haba'a'e o'o'a."

⁵⁹ Ebu Iesu'a vase 'ahoga huniro, raena'a, "Ege hegote'i!" Rehano vase e'e'a raena'a, "Zuhia Boro, e geno mamahe guri onamihi ra'oh'e."

⁶⁰ Iesu'a nina'a, "Vine ruga azağa'a rune azağa guri'uma. U ġa'e aradu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo harame ragavo'i!"

⁶¹ Ebu vase 'ahogani'a raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġa hegoti'uma. Rehano e ize ibite nabudihe uhizi onamihi."

⁶² Iesu'a naenaenenina'a, "Mene. Iniu'a tehe'ena'a mebağa afidaune, mene faine afida'uma. E'e teige, iniu'a ege hegotadu tehe gau nunu zamarine, ani'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a veize gauoga mene idağa."

10

Iesu'a Ane Tahi'a 72 Tuğuziro

(Mataio 11:20-24)

¹ E'e ġarugano Iesu Zuhi'a Boro'a vase 72 zamaziro. Ebu ane'a onamihi reinute'e neğa nidu'a zu haba'a nidu'ano 'aheu 'aheu ibite tuğuziro.

² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Hirivi'uma gāuḡa'e ḡehaḡa bagaḡa, rehano gauḡa azaḡa'e mene ḡehaḡa. E'e teige, Badi'a ederihī ra'ete'e azaḡa'e ḡehaḡa bagaḡa, rehano ani ḡoere haramoga veize gauḡa azaḡa'e o'o'a. E'ano'o gauḡa azaḡa nu tuḡzadu ani ḡoere haramozoga veize hirive'ete'e Zuhi'aḡa, Badi'a umino'!

³ Onamo'! Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano tuḡuze'ohe.

⁴ Moni, nihara ga tamaka 'ahoga ago mae odoho'! Ebu ibio vase 'ahoga hido'idene mada hauḡena'a ago ḡoreno'!

⁵ Vaze 'ahoga neo diḡo'idene ibite 'ahige ro'i, 'Badi'a'a zama roḡeḡa zini'uma'!

⁶ Ne e'e zamaḡano vase 'ahoga'e zama roḡeḡa vaseḡa reine, za'a rate'e zama roḡeḡa'e ani rana radi'uma. U mene reine, zama roḡeḡa e'e zae bare vaḡi'uma.

⁷ Diuḡe'ete'e neḡano da'o rado'! Ebu zeḡe'a zini'ete'e ogomuḡa ano'i zu gago'i, mazaḡa gauḡa azaḡani'a naeḡa ma'ete'e teige, zae zuni ogomu zini'uma. Ne 'ahoga 'ahogano'e ago edau ragavo'!

⁸ Neḡa 'ahoga onamadu mae ḡihizo'idene, nagi ogomuḡa zini'ete'e ano'!

⁹ Ebu e'ea ugi azaḡa faizadu haramozeno'i, raena'a, 'Badi'a'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha.'

¹⁰ U neḡa 'ahoga onamadu mene mae ḡihizo'idene, ibi boro onamo'!

¹¹ Ebu zo'i, raena'a, 'Badi'a'a zae sau'a ederifine, zae haba konoḡa odafeō kadaranate'e 'ada zauhe mode manahe'ohe. Rehano edero'i, Badi'a ibitozini'ete'e zae uhiḡano feureha!' "

¹² Ebu Iesu'a bare ziro, raena'a, "Ḡiano'i, e hube hune zi'ohe! Ibite Sodoma haba'a azaḡa'e sau'a boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a'a sau'a manoḡa rovoni'uma madaḡa meine, zae mene mae ḡihize'ete'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro vitine hidi'uma.

¹³ Korasini azaḡa zu Betesaida azaḡa, za fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Zae mazao haḡai gigi'aḡa haḡainuta'a'e Turo zu Sidona azaḡa mazao haḡaifone, ze'e sau'aono'o garihe zamare ḡihurifo. Ze dabua ḡu'a vidau ehoradu vega vadinizeo ase ḡuzuhe'ena'a, zeḡe'a zamare ḡihurifo.

¹⁴ Kota madaḡano, za'e Turo zu Sidono azaḡa aduga vitine hidi'uma.

¹⁵ Zae Kaperanauma azaḡa, zae'a zamare'etene za Badi'a haba'ao gubazi'uma ra'ehe? Mene! Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma.

¹⁶ Iniu'a zae ḡoere egozinine, a'e eḡe egoni'ohe, zu iniu'a za hezahozinine, a'e eḡe hezahoni'ohe. Ebu iniu'a eḡe hezahonine, eḡe tuḡuhirote'e Badi'a hezahohau'ohe."

¹⁷ Ebu Iesu tahi'a 72 onamadu ane'a zirote'e gauḡa haḡairo. Ze barirotene, matu'uzeta feuriro. Ebu Iesu me'odoharo, raena'a, "Zuhia Boro, eme ḡa niḡano vine sauā hegozatene, ze eme goere egadu feraneha!"

¹⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "O'e, vazabu adureono'o agaru ovaoga teige, Satani'a ḡarihe fase vaḡinate'e horoneha.

¹⁹ Ḡiano'! Mohe ga asiasi edeze ruzoga teige, emeḡe agire Satani gigi'a vitinifine, eḡe'a inara gigi'aḡa ziniro. Gau 'ahogani'a mene sausauzi'uma.

²⁰ Rehano vine sau'a sau'ani'a za ḡoere egate'e veize ago matuo'! U matuo'i, mazaḡa Badi'a'a za ni'e ane habao mirihiro."

Iesu'a Matu'e Kuraro

(Mataio 11:25-27, 13:16-17)

²¹ E'e madaḡano Iesu'e Vine Zaḡoḡani'a ragano radu matu'e rudaro. Ebu Badi'a kurau niro, raena'a, "Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa! E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a eda'eḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao hube hune haḡaiḡa 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teige, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. Mama, a hube! 'Ouge haḡirota'e ḡae'a urate'ete'e gauḡa."

²² Ebu vase zina'a, "Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vase 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa."

²³ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a tehe ḡiazadu sifu ziro, raena'a, "Za, matu'o'i, mazaḡa nagini'a fureru'ete'e haḡaiḡa horone'ohe.

²⁴ Eḡe'a zi'ohe. Peroveta zu kini azaḡani'a, zae'a horone'ete'e haḡaiḡa 'adi ḡianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a igi'ete'e hariḡa 'adi igihi reinu, rehano mene igiro."

²⁵ Mada 'ahogano Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a iḡunadu Iesu tuhune nurih rae zamare'ena'a, ḡadiniro, raena'a, "Ihore vazeḡa, e nougenouGINE, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?"

²⁶ Ebu Iesu'a naenaenina'a, "Goro ḡoe'ano'e nouge rae mirihiro? Ḡa'a nouge me'ode horone'ohē?"

²⁷ Ebu vaze e'e'a naenaenina'a, "Goro ḡoe'a 'ahige ra'ohē, 'Ḡae Badia Zuhi'a Boro'e, zamaḡo nidu'a hina, vineḡo nidu'a hina, inaraḡo nidu'a hina zu zamaronēḡo nidu'a hina zamaro'i! Ebu ḡae'a ḡae bare zamare'ete'e teiḡe nabugo zu zamaro'i!"

²⁸ Ebu Iesu'a nina'a, "O'e, a hube. Ḡa 'ouge haḡaine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma."

²⁹ Ebu vaze e'e'a, Iesu'a ani mazao 'Ḡa'e duduga, ra'ete'e uratiro, e'ano'o Iesu bare ḡadiniiro. "Iniu'e eḡe nabudihe?"

³⁰ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idane naenaeniro.

"Mada 'ahogano Iuda vazeḡa 'ahoga'e Ierusalemabaono'o Ieriko neḡa boro ovoidu. Ebu ibi nemo ḡonore azaḡa hidiro. Ze dabuaga ni fuh'adu ḡauga nidu'a meiro. Ebu boune'ena'a ariga mau runiro, zu e'ea bazune mode feraro.

³¹ E'e madaḡano, Badi'a dibu'o hau'ete'e vazeḡa 'ahogani'a e'e ibiḡano ovoiro. Ebu omatirote'e vazeḡa e'e horonirotene, ḡenaḡano teiḡe vitaro.

³² Vesu kuru neḡano ḡaue'ete'e Levi idu'u vazeḡa 'ahoga zuni e'e ibiḡano ovoadu vazeḡa e'e horoniro, rehano ani zu ḡenaḡano teiḡe vitaro.

³³ E'e enoḡano Samaria vazeḡa 'ahogani'a e'e ibiḡano ovoiro ebu vaze e'e horonadu vetuḡani runiro.

³⁴ Ebu ane vaḡe onamadu ḡabonihi radu dehoru zu vaini vuḡa hina idiriḡa rana beu'adu 'umiro. Ane doniki rana mae ohonadu i'udo neḡa tutune onamadu e'ea taufe radiro.

³⁵ Ebu baze irarotene, ani'a ne izema mode rafogano, moni nu* madu i'udo neḡa vazeḡa haro. Ebu nina'a, "Ani taufe rado'i! Moni 'ahi'e mene idaḡa ro'idene, eḡe'a barine, ragate bare ḡani'uma."

³⁶ Iesu hari e'e haugirotene, Mose goro ḡoe'a ihozi'ete'e vaze e'e ḡadiniro, raena'a, "Vaze uḡidu 'adi bo'aḡano, ḡae zamaronē'e iniu'e ḡonore azaḡa hidirote'e vazeḡa nabuga?"

³⁷ Ani'a Iesu naenaenina'a, "Ane vetuḡanirote'e ebu dananirote'e vazeḡa." Iesu'a nina'a, "O'e, izidi onamo'i, ebu ḡae zu ani teiḡe 'ouge haḡao'i!"

Iesu'a Mareta zu Maria Ne Diuḡiro

³⁸ E'e ḡarugano Iesu'a ane tahi'atahi'a teite aune onamadu ne 'ahogano feuriro. Ebu roḡae niḡa Mareta'a neḡano mae zouziro.

³⁹ Ebu negoga niḡa Maria, ani'e Zuhi'a Boro oda babaḡano ehoradu nagini reinute'e igi radiunu.

⁴⁰ U Mareta'e i'udo vazeḡa veize ruhibe'ena'a, zamaḡa ḡugine radiro. E'ano'o Iesu vaḡe onaadu nina'a, "Zuhi'a Boro, negohe'e re'ore'adu mene danahe'ohē. Eḡe da'o ḡaue'ohē! Ḡa e'e mene zamare'ehe? Ane danahoga veize no'i!"

⁴¹ Zuhi'a Boro'a naenaeniro, raena'a, "Mareta, eḡe vaze, ḡa'e gau ḡehaḡa u'ano zamaḡo'e adudu'ohē zu ḡunuḡunu'e'ohē.

⁴² Rehano gau boro'e tiba da'o, a'e eḡe ḡoere igi'ete'e! Maria'a e'e ederadu eḡe babaḡano ehore'ena'a abite'ohē, e'ano'o vaze 'ahogani'a ani mene gararoha'uma.

11

Iesu'a Tahi'aḡa Kuru Ihoziro

(Mataio 6:9-15, 7:7-11)

¹ Mada 'ahogano Iesu'e haba 'ahogano kurau radiro. Kuru haugirotene, ane tahi'a tibani'a aradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Ioane Babatizo'a ane tahi'atahi'a kuru ibiḡa ihozirote'e teiḡe, emeḡe zuni nougenouge kurau'ete'e ihofo'i!"

² Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Kurano'idene 'ahige kurano'i!"

'Mama!

Eme umi'e'ohē, vaze'a ḡae guba'e'ena'a ḡa niḡo'e zaḡoḡa re'uma, ebu ḡa'a vaze nidu'a ibitozi'uma.

³ Mada tiba tiba eme'a au'ete'e ogomuḡa rife'eno'i!

⁴ Ebu emeḡe'a eme sausaufe'ete'e azaḡa nidu'a zeḡe sau'a rae mode'ete'e teiḡe, emeḡe sau'a zu rae modofoi!

* 10:35 Giriki, 'Denari 'aheu, Mada 'aheu naeḡa

Ebu Emeḡe' a haḡai sau' a haḡaihi ra' eta' a' e ago tutufo' i''

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aḡano vaze tiba'e vazeḡeta reifo. Ohere nema 'ahogano ani ane vaze vaḡe onamadu uminifo, raena'a, 'Vazehe, fase, beredi uḡidu nu eno'i,

⁶ mazaḡa e vazehe 'ahogani'a izidu'u i'udoni feureha, rehano e neheo nagini ha'uma ogomuḡa o'o'a."

⁷ Iesu'e ane tahi'atahi'a ḡadiziro, raena'a, "Ane vaze'a ne zamaḡanono'o 'ahige naenaeni'uma ga? 'Nagini huḡane irare'ohe! Ibiheta 'ai bireha, ebu e tahi'aheta baze'e 'ahine, iḡunadu ḡau ni 'ahoga mene ḡani'uma!' Mene, ani'e mene 'ouge re'uma!

⁸ E zi'ohe, ane vaze u'ano da'o, iḡunadu berediḡa mene ha'uma, rehano ani'a bare bare umine'ete'e u'ano, iḡunadu umide'ete'e ḡauḡa ha'uma.

⁹ E'ano'o e'e zi'ohe. Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE zini'uma. Za nagini vaḡo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouGINE ibiheta vavaozini'uma.

¹⁰ Umide'ete'e vazeḡa'e ha'uma, vaḡe'ete'e vazeḡa'e hidi'uma ebu toketokere'ete'e vazeḡa'e ibiheta vavaoha'uma.

¹¹ Zae bo'aḡano moze nagig'a'e, ane ubugani'a ḡozone umidine, mohe ha'umahe?

¹² Ebu ubugani'a bare kokoro maḡa umidine, mogani'a asiasi ha'umahe? Mene 'ougi'uma!

¹³ Za'e haḡai sau'a azaḡa rehano, ḡau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaḡa, Vine Zaḡoḡa hube hune zini'uma!"

Iesu zu Belezebulo

(Mataio 12:22-30, 12:43-45, Mareko 3:20-27)

¹⁴ Mada 'ahogano Iesu'a mene ḡoere'ete'e vaze 'ahoga mazao vine sau'a hegone buniro. Ani bare ḡoerirotene, vaze ḡuḡuvaḡa'e zaguzagaro.

¹⁵ Rehano vaze nu'e horonadu raena'a, "Iesu'a vine sau'a sau'a zuhi'aḡa Satani, niḡa 'ahoga Belezebulo, ane inaraḡa hina vine sau'a hegoze buze'ohe."

¹⁶ Ū nu'e Iesu obone tihi radu tuhune nuri'ena'a reiro. 'Badi'a'ono'o haḡai nu badeḡa haḡao'!'!

¹⁷ Rehano Iesu'a ze nouge rae zamarirota'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rovatadu utitifone, e'e haba'e ane bare ruini'uma. Ebu ne tiba zamaḡano zeḡe'a rovatadu utitifone, ne e'e ane bare ruini'uma.

¹⁸ Za'e eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegone bune'ohe rae ra'ohe. Rehano 'ouGINE, Satani'e zeḡe bare rovozadu utiti'uma ebu zeḡe haba'e mene edau gigara'uma. E'ano'o e inara'e mene Belezebulo'ono'o, rehano Badi'aono'o!

¹⁹ Eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oḡa rae re'uma.

²⁰ Rehano eḡe'a vine sau'a'e Badi'a inaraḡa hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a zae ibitozini'ohe.

²¹ E hari 'ahoḡa idaidani'uma. Inara vazeḡa'e uti ḡauḡa ḡauḡa hina neḡa taufine, ani ḡauḡa nidu'a manoḡa radi'uma.

²² Rehano inaraḡa ufeta boro vazeḡa 'ahogani'a aradu vaze 'adi utite raharahanine, ane bire'ete'e uti ḡauḡa nidu'a meine hauḡi'uma. Ebu ane ne ḡauḡa zu nidu'a meinadu ḡahuge ḡuzuhi'uma. Hari 'ahi teige, e'e Satani inaraḡa vitinoga, e'ano'o hegoze buze'ohe.

²³ Iniu e mene teite reine, ani eḡe agirehi'ete'e vazeḡa. Ebu iniu Badi'a mazao vaze nu'oze'ohe radu eḡe teite mene gaue tiburu'ete'e reine, ani Badi'a mazao'ono'o vaze rovoze'ete'e vazeḡa."

²⁴ Ebu Iesu'a zina'a, "Vine sau'a ani vaze 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vage'ohe. Rehano mene horone'etene, ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eḡe'a vaḡinate'e vazeḡa vaḡe bare onamihi.'

²⁵ Ani baradu vaze e'e horonetene, ani'e nega dehega hune zu idaidane touga heuga.

²⁶ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu hena vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vaze e'e mazao diḡe radiu'ohe. Ebu vaze e'e ani ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuḡa."

²⁷ Iesu'a goere'ete'e zamaḡano roḡae 'ahogani'a vaze ḡuḡuvaḡa bo'aḡanono'o ḡoere iḡuniro, raena'a, "Ḡae fure'irote'e zu ḡubue borofirote'e vi'uḡa'e Badi'a'a manohuga haro!"

²⁸ Rehano Iesu'a naenaenina'a, "Badi'a goere egadu haḡaiḡa haḡae'ete'e azaḡa'e Badi'a manohuga hide'oh'e."

Iona Haḡai nu Badeḡa
(Mataio 12:38-42, Mareko 8:12)

²⁹ Iesu vage onairote'e azaḡa'e ufeta ḡehararotene, Iesu'a ziro, raena'a, "Izidi ega'e sau'a, 'Haḡai nu badega ihof'o'i!' rae ra'oh'e. Rehano e haḡai nu badega'e mene furenuzini'uma, u peroveta vazeḡa Iona mazao furerarote'e haḡai nu badega re'uma.

³⁰ Iona mazao nagini'a furenirote'e haḡaiḡa'e Nineva azaḡa mazao haḡai nu badega reiro. E'e teige, eḡe mazao nagini'a furera'uma haḡaiḡa'e izidi ega mazao haḡai nu badega re'uma.

³¹ Ibite madaḡano Siba haba'a kini roḡaeḡani'a haba faḡanon'o kini Solomona goere abitoga veize onamiro. Izidi Solomona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za eḡe goere abitoga mene urate'oh'e. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Siba kini roḡaeḡani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'

³² Ibite madaḡano Nineva azaḡa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ḡihure ḡouiro. Izidi Iona vitinoga vazeḡa'e eḡe, rehano za'e eḡe goere abitoga mene urate'oh'e ebu mene ḡihure'oh'e. E'ano'o Badi'a kota madaḡano Nineva azaḡani'a izidi ega zamao edanadu zi'uma, raena'a, 'Za'e ve'oga!'"

Ahiri Agaḡa
(Mataio 5:15, 6:22-23)

³³ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze 'ahogani' a ihure hufine mene 'u'uru ti'uma ga tunahu hina mene ogone modi'uma. U vaze'a ne diuḡine agaḡa horoni'uma radu midau ti'ete'e haba'ano midau ti'uma.

³⁴ Ga ubuma'e ahi'o ihureḡa heuḡa. Ga ubumaḡo manoga reine, ḡa ahiri'e agaḡani'a iriva'i'uma. Rehano sautaune, ḡa ahiri'e uzabo'a iriva'i'uma.

³⁵ E'ano'o ḡae zamao agaḡa'e uzabo ga mene ḡiano'i!

³⁶ Ga ahiri'e agaḡani'a iriva'adu uzaboga 'ahoga o'o'a reine, a'e agaḡa bagaḡa ihureḡa ḡae rana agaru'ete'e heuḡa."

Iesu'a Farisea zu Mose Goro Ḡoe'a Ihoze'ete'e Azaḡa Ro'aze Ḡoeriro
(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 20:45-47)

³⁷ Iesu'a goere haugirotenene, Farisea vazeḡa 'ahogani'a ane teite oganoga veize uminiro. Ebu Iesu'a ani ne onamadu ogomu fataḡa zamaine ehoriro.

³⁸ Farisea vazeḡa'e Iesu'a izema oganogano 'evo'a mene vuzu'irote'e horonirotenene ani zaguzagaro, mazaḡa zeḡe vouḡa haḡaio, 'Evo'a ibite vuzu'adu ogafo, rae reiro.

³⁹ Ebu Zuhi'a Boro'a Farisea azaḡa ziro, raena'a, "Farisea azaḡa, za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaḡa heuḡa, mazaḡa 'evoreze vuzu'e'oh'e rehano, zamaze'e ununu zu sau'a toraḡa hina iri'ave'oh'e.

⁴⁰ Za'e mene huhuzaḡa! Badi'a'a enone da'o mene haḡairo, rehano zama zuni haḡairo. Evoreze da'o ago vuzu'o'i, rehano zamaze zuni dehenoi'!

⁴¹ E'ano'o zae mereki zamaḡano ḡauze* zahara azaḡa zeno'i! 'Ougine za'e Badi'a ubumao'e dehega taugi re'uma.

⁴² Farisea azaḡa, zae fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e tirara nebaḡano eḡa zu murari teige kome'a fase gaubanana tiba Badi'a hau'oh'e. Rehano vaze mazao haḡai duduḡa haḡae'ete'e zu Badi'a zamare'ete'e igi mode'oh'e. Za ḡau boro 'adi'e haḡao'i, ebu kome'a kome'a zuni haḡao'i!

⁴³ Farisea azaḡa, zae fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e nu'onu'o negano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorih'i ra'oh'e. Ebu vazevaze'a nu'onu'o haba'ano hidine, 'Zuhi'a' rae gubaze ḡorezihi ra'oh'e.

⁴⁴ Zae, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za'e rune iduḡa u'uruḡa heuḡa. Rune ahi'a'e idu zamaḡano ruhuḡa rehano, vaze'a e'e rana oname onae'oh'e. E'e teige, vaze'a horoze'etene zamaze'e toraḡa rae mene edere'oh'e."

⁴⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e vazeḡa 'ahogani'a Iesu niro, raena'a, "Thore vazeḡa! Ḡa 'ouge goere'ete'e eme zu rae sausaufe'ete'e heuḡa."

⁴⁶ Iesu'a naenaenina'a, "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, zae zuni fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa za ihoze'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga reine mene idaḡa. Za'e vaze da'o aduga boro zini'oh'e, rehano zae 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'oh'e.

⁴⁷ Zae, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa peroveta azaḡa'e vouḡaze'a zimiro, ebu zae'a ze rune iduḡa rohorohone'oh'e.

* 11:41 Zae'a meirote'e ḡauze

⁴⁸ Vouḡaze'a peroveta azaḡa zemadu zae'a iduze rohorohone'eta'a'e, za'e vouḡaze'a haḡai duduga haḡairo rae ra'ohe.

⁴⁹ E'ano'o Badi'a huhuzaḡa, ani reiro, raena'a, 'Eḡe'a peroveta azaḡa zu apostolo azaḡa nu zeḡe mazao tuḡuzi'uma, ebu nu'e zimi'uma, u nu'e sausaui'uma,' reiro.

⁵⁰ Badi'a'a raha 'adi haḡairote'e madaḡanon'o peroveta azaḡa zimiro. E'ano'o e'e adugaḡa nidu'a'e, izidi egani'a odohi'uma.

⁵¹ A'e ibite Abela mau runirote'e e'eano'o onao ḡonaḡanobone Sakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataḡa zu Badi'a ne zaḡoḡa hune bo'aḡano mau runiro. E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a odohi'uma.

⁵² Za, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga boro hidi'uma! Mazaḡa vaze'a Badi'a edeḡa me'uma neḡa ibihetaḡa vava'e'ete'e kiḡa'e, zae'a u'uru ti onae'ohe. E'ano'o za'e mene diuḡi'uma, ebu Badi'a ederoga veize diuḡihi ra'ete'e azaḡa zuni zae'a 'ue'ohe."

⁵³ Iesu'e ḡoere hauḡadu ne be'ano'o buarotene, Farisea zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ane mazao maḡunu monede riḡa ḡadiḡadiniro.

⁵⁴ Mazaḡa ani'e nagini nu rae ve'onine adugano mae ohonihira inariro.

12

Goe'a Riḡa zu Inaraḡa

(Mataio 10:26-33, 12:32, 10:19-20)

¹ E'e madaḡano, vaze ḡuḡuvaḡani'a nu'oraro 'ahine, odaze rana edaro. Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ibite ziro, raena'a, 'Farisea azaḡa haḡaize ḡiano'! Mazaḡa ze'e zama guhi azaḡa ebu Isiti heuḡa.

² Rehano izidi 'u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene hauḡi'uma.

³ E'ano'o ohere nagini sifu ra'ete'e ḡoe'a nidu'a hunio agao igi'uma. Ebu bazuni neḡa zamaḡano nagini gumude ra'ete'e ḡoe'a nidu'a vaze'a egoga veize ne binuḡa hitaganono'o harami'uma.

⁴ Nego nabudi, ego'i, e hube hune zi'ohe! Ahiri mau'ete'e azaḡa ago rihozo'i, mazaḡa ze ahiri da'o mau'ohe rehano, vine sausaunoga'e mene idara'uma.

⁵ U rihoni'uma vazeḡa'e Badi'a da'o! Mazaḡa ani'e vaze manadu ire rogao mae feuze'ete'e giḡi'aḡa'e obone ti'ohe. Hube hune ani da'o rihoni'uma!

⁶ Vaze'e tiburi niniga fu'o moni kome'a* hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro, rehano Badi'a'a e'e tibuhuga ramo mene agutu mode'ohe.

⁷ Badi'a'a zae zamaradu vadini iguḡa nidu'a nugu'e edeḡa. E'ano ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao tiburi niniga vitinoga.

⁸ Giano'il E hube hune zi'ohe. Iniu'a vaze ubumao raena'a, 'E'e Iesu mone,' rae reine, eḡe, Vaze Ubugani'a ani zu Badi'a tuḡure viga ubumao raena'a, 'Vaze adi'e eḡe none,' re'uma.

⁹ Ebu iniu'a vaze ubumao e rae o'ohine, eḡe zu Badi'a tuḡure viga ubumao ani rae o'oni'uma.

¹⁰ Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga rae sausaunine, Badi'a'a ani sau'a rae modoha'uma. U iniu'a Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, ani sau'a'e mene rae modoha'uma.

¹¹ Za'e e hegote'ete'e u'ano, kota veize tutuze onamadu nu'onu'o neḡa, zuhi'aḡa zu gihi'aḡa azaḡa zamao ohozo'idene, nouge za biri'uma zu nouge rae ḡoeri'uma moneo ago zamare ada'ado'i,

¹² mazaḡa za edanadu nouge rae ḡoerite'e moneo Vine Zaḡoḡ'ani'a ihozi'uma."

Ma'ora Vazeḡa mazao Goere rae Idaniro

¹³ Vaze 'ahogani'a vaze ḡuḡuvaḡa bo'aḡanon'o Iesu niro, raena'a, "Ihore vazeḡa, mamafe'a mode rudarote'e toheḡa nu rovonadu naeḡa eḡe enoga veize negohe no'!"

¹⁴ Iesu'a naenaenina'a, "Nego, vaze 'ahogani'a toheze ḡahuge'ete'e haḡaiḡa veize e mene ohohiro."

¹⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za ununu haḡaiḡa mene haḡaifine, zamaze gigano'il! Mazaḡa vaze'a tohe ḡehaḡaono'o ḡabone mene hide'ohe."

¹⁶ Ebu ze hari 'ahige idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeḡa 'ahoga'e mebaḡano ogomu manomano'a hudaro.

¹⁷ E'ano'o ani ane'a bare zamariro, raena'a, 'E ogomuhe godoḡoga neḡa'e o'o'a. E nagini haḡai'uma?"

¹⁸ Ebu ani raena'a, 'E 'adigine manoḡa! Ogomu ti'ete'e neḡa ibi'a'e fahadu boro iziga ogoratihi ebu ogomuhe zu tohehe nidu'a e'ea zouni'uma.'

* 12:6 Girikio, 'Assaria aheu', moni kome'a

¹⁹ Ebu ani ane bare raena'a, 'E muri faḡa radiu onamite veize ogomu boro hune ruhibe teha. E'ano'o e'e ogau'ena'a zu gage'ena'a matu'e onami'uma!'

²⁰ Rehano Badi'a'a niro, raena'a, 'Ga'e mene huhuzaḡa! Eḡe'a izidi ohere ḡae ḡabone mae vaginine, ḡa'a ruhibate'e tohe'e iniu'a me'uma?'"

²¹ Iesu'a ḡoere ḡonagano reiro, raena'a, "De'egūḡa vazeḡa'e ane tohe da'o ruhibe'ohe, rehano Badi'a moneo ani'e mene ma'ora vazeḡa ra'ohe."

Ago Zamare Adudano'i

(Mataio 6:25-34)

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E'ano'o e zi'ohe. Zae ḡabone veize nagi ogomu a'uma ga ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i!

²³ Mazaḡa ḡabone zu ahiri' e ogomu zu dabua vitinoga.

²⁴ Nugo gaoza zamaro'i! Ze ezone mene ḡorau'ohe zu mene hirive'ohe. Ogomuze nu'one'ete'e haba'a zu o'o'a, rehano Badi'a'a ḡubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe!

²⁵ Zae bo'aḡano iniu'e zamare adudaune, ḡabone'a tahiḡa zuni fara'umahe? Mene!

²⁶ Gau kome'a e'e haḡaoga zu mene idaḡa reine, za nougadu ḡau 'ahoga veize zamare adudu'ohe?

²⁷ Butu kakaḡa'e nougenouge ḡuhure'ete'e ḡiano'i! Ze mene gaue'ohe ga dabuaze mene turine'ohe. Rehano e zi'ohe, butu kakaḡa 'ahoga'e ma'ora vazeḡa kini Solomona'a haḡairote'e dabuaḡa manomano vitinoga.

²⁸ Ebu butu veḡa'e izidi ḡaboga, hena ohōḡore'e vaze'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga, e'ano'o Badi'a'a hubehune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazio mene borofe fie'ohe!

²⁹ Nagini a'uma zu ḡagi'uma rae ago zamare adudano'i!

³⁰ Mazaḡa Badi'a'a aḡu'a azaḡa'a 'ahigūḡa nidu'a vaḡe'ohe, rehano Moze'e za'a e'e ḡaūḡa urate'eta'e edeḡa.

³¹ 'Ougine Badi'a'a ibitozini'ete'e vaḡo'i, ebu e'e ḡauga nidu'a zuni zini'uma!

³² E'ano'o za'e, mamoe kome'a kome'a heuḡa, ago rihano'i, mazaḡa ane'a ibito-hau'ete'e haba'a zininine, Moze ani matu'e rudau'ohe.

³³ Ebu toheze seronadu moniḡa'e zahara azaḡa zeno'i! 'Ougine mene ziga'uma tunahuḡano toheze nu'one'ete'e teige, toheze adureo nu'oni'uma. E'ea tine, mene hauḡi'uma ebu de'ea'e ḡonore zu zuhi'a mene sausauni'uma.

³⁴ Mazaḡa za'a toheze nouma tine, zamaronenze zu de'ea ti'uma."

Zuhi'a Boro'a Onaite'e veize Ruhibo'i

(Mataio 24:45-51)

³⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e, tuḡure azaḡa teige, gau dabuaḡa haḡae ruhibe rado'i, ebu ihureze zu agane modo'i!

³⁶ Ebu zuhi'aze hahu muḡanono'o ne u'a bare feuradu ibihetao toketokerine ibiheta ḡarihe vava'e'ete'e teige, Zuhi'a Boro'a onaite'e veize ruhibo'i!

³⁷ Zuhi'aze'a bare onaadu tuḡure azaḡa'e ani guhine radiu'ena'a ruhibe'ete'e horozine, ani matu'o zenadu manohuga zini'uma. E hube hune zi'ohe, zuhi'aze'a gau dabuaḡa vidanadu ogau'ete'e fataḡano ohozadu ogomu zini'uma.

³⁸ Ebu zuhi'aze'a ohere ga zeuze feuradu tuḡure azaḡani'a ani guhine radiu'ete'e horozine, matu'o zenadu manohuga zini'uma.

³⁹ Za'e 'adi zamaro'i! Vaze 'ahogani'a ḡonore vazeḡa'e no'e madaḡano ani ne onai'uma rae ederine, ḡonore vazeḡa'e diuḡoga mene idarafine, ani'e neḡa faine tauffi'uma.

⁴⁰ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaḡano bare onai'uma."

⁴¹ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡae'a hari 'adi'e emeḡe veize da'o ga vaze nidu'a veize zuni idane'ohe?'"

⁴² Zuhi'a Boro'a naenaenina'a, "E'e iniu huhuzaḡa zu zama tibano gau'ete'e azaḡa zi'ohe. Tuḡure vazeḡa 'ahoga'e huhuzaḡa zu zama tibano gauine, zuhi'a'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze e'e tuḡure azaḡa ḡihi'aḡa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuḡure azaḡa nidu'a taufo'i! Ogomuze zuni mada idunane zeno'i!' 'Ougadu ani'e onami'uma.

⁴³ Tuḡure vazeḡa'e 'ouge gauine zu zuhi'aḡani'a bare feuradu horonine, ani matuadu manohuga ha'uma.

⁴⁴ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'aḡani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazeḡano ohoni'uma.

⁴⁵ Rehano tuḡure vazeḡa'e ane'a bare raena'a, 'E zuhi'a'e vehu'u faḡanobu'u onai'uma,' rae zamaradu tuḡureḡa azaḡa nidu'a bouzine zu ufeta ogau gage baboraune,

⁴⁶ zuhi'ağa'e, ane'a mene edere'ete'e madağano bare onaadu aduga boro ha'uma ebu zama tibano mene gauirote'e azağani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma.

⁴⁷ Tuğure vazeğa'e ane zuhi'a'a nagini urate'ete'e hağaiğa edeğa rehano, mene ruhibine zu hağaiğa mene hağaine, ani'e boune sausauni'uma.

⁴⁸ U tuğure vazeğa'e ane zuhi'a ura mene ederadu ve'oga hağaine, ani'e fa'one tauği'uma. Iniu'e Badi'a mazaono'o manohuga boro hidine, Badi'a'a ani gau boro hağaoga urati'uma.

Mene Uniho Manoğa Rehano Rovoti'uma

(Mataio 10:34-36)

⁴⁹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "Ege'a raha 'adi hufoga radu ire roga mae onairo. Ebu ire roga'e amahi raha 'adi iri radiune matu'i'uma.

⁵⁰ Rehano e aduga hidite'e bapatizoğa 'ahoga me'uma zu zamahe'e aduga onamo ġonaga me'uma.

⁵¹ Za'a zamare'etene, ege'a raha 'adi uniho manoğa mae ovairo ga? Mene! Ege'a rovoze ġuzuhoga veize ovairo.

⁵² Izidiono'o onamo zama moneo ne azağa'e rovoti'uma, mazağa nu'e ege mazao fie'ohe, u nu'e mene fie'ohe. Ne e'e azağa'e fu'o reine, zege bo'ağano rovotadu uğidu'a 'aheu teiteagiretiti'uma, ga 'aheu'a uğidu teite agiretiti'uma.

⁵³ A'e mogani'a ubuga teite agiretiti'uma ga ubugani'a moga teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a aboga teite agiretiti'uma ga abogani'a vi'a teite agiretiti'uma. Ebu vi'ani'a ubuga inuga teite agiretiti'uma ga ubuga inugani'a i'a vi'a teite agiretiti'uma."

Madağa'e Nougenouge Ederi'uma

(Mataio 5:25-26, 16:2-3)

⁵⁴ Iesu'a vaze ġuğuvağa ziro, raena'a, "Ġoze'a ġutanoga horone'etene†, za'a raena'a, 'Irug'u ru'a'uma.' A hube, irugu'a ru'a'uma.

⁵⁵ Ebu ohere ġoze'a bororanadu nahudu'etene‡, za'a raena'a, 'Mada'a hia'uma.' A hube, mada'a hia'uma.

⁵⁶ Zae, zama guhi azağa! Adure zu raha irağa horone'etene nagini'a furera'uma zae edeğa. U izidi madağano nagini'a fureru radiu'ete'e mene faine zamare horone'ohe.

⁵⁷ Zae'a zae bare nagini'e hağai duduga rae mene edere'ohe.

⁵⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Ga'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ġae kotao oho'ihu radu ani teite onami'uma. E'e zamağano ġanine ge ibio uniho manofoi! Mene 'ouġine, ani'a ġa kota ibitohau'ete'e vazeğa 'evorao oho'i'uma, ebu ġu'a neğa taufe'ete'e vazeğa evorao oho'adu ġu'a neğano oho'i'uma.

⁵⁹ E hube hune ġa'ohe, ġa mene bua'uma onamo ġae'a ani moni nidu'a bare ha'uma."

13

Sau'a'ono'o Ġihuradu Badi'a Vađe Aro'i

¹ E'e madağano vaze nu'e Iesu vađe aradu niro, raena'a, "Galilea azağa nu'e Badi'a dibuo hau radiu'ete'e zamağano Pilato, Roma gavana vazeğa, ani'a uti azağa nu tuğuzadu ze zemeha."

² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Za'a zamare'etene, ze sau'a'e Galilea azağa nu omo sau'a ro'anoga 'ahine, 'ouge rudaneha rae ra'ohe?"

³ Mene! Ege'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni zege teige 'ouge ruda'uma.

⁴ Ebu za edeğa, Siloami haba'ano ne hitagani'a fahanadu vaze 18 rudaro. Za'a zamaretene, ze sau'a'e Ierusalem azağa nidu'a sau'a ro'anoga rae ra'ohe?"

⁵ Mene! Ege'a zi'ohe, za'e zae sau'anono'o mene ġihurine, zae zuni 'ouge ruda'uma."

Figi Ireğa Huga O'o'a Hariğa Idaniro

⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini nebağano figi ireğa ġoraro. E'e enogano, ani'a huga nu re'oga veize onairo, rehano huga'e o'o'a.

⁷ E'ano'o neba ġiane'ete'e vazeğa niro, raena'a, 'E muri uğidu zamağano huga re'oga veize ona rehano, huga ni 'ahoga mene horoneha. E'ano'o udi higoño'i, mazağa haba iriva'one tauge'ohel'!

⁸ Ebu neba ġiane'ete'e vazeğani'a naenaenina'a, "Ege zuhi'a, ge muri tiba modo'i! Ege'a mazağano busi mumuğa teadu ġiani'uma.

⁹ 'Ougadu muri tiba zamağano hudaune manoğa, u mene hudano'idene, udi higoño'i!"

† 12:54 Girikio, 'Mada zubure'ete'e moneo ġoze'a ite'etene' ‡ 12:55 Girikio, 'Za ġuzu'ono'o zavara horone'etene'

Iesu'a Bana Madaġano Oda Sau'a Roġaegħa Fainiro

¹⁰ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'e nu'onu'o neġano Badi'a ġoere ihoze radiunu.

¹¹ E'ea roġae 'ahogani'a radiunu. Vine sau'a'a ani ragano radu ġaruga mae beonadu muri 18 mene edau farauunu.

¹² Iesu'a ani horonfirotene, hunadu Iesu vaġe onairo. Ebu Iesu niro, raena'a, "Roġae, ġa ugi 'ai manoreha."

¹³ Iesu'a 'evo'a ane rana trio, ebu ani'a zogone edau fararo zu Badi'a matu'oharo.

¹⁴ Rehano nu'onu'o neġa ġiane'ete'e ġihi'a'e maġuniro, mazaġa Iesu'a Bana Madaġano ugi roġaegħa fainiro. Ani'e vaze ziro, raena'a, "Eme mada 6 zamaġano gau'i'uma. E'ano'o ugi azaġa'e e'e madaġano aradu faizi'uma, mene Bana Madaġano!"

¹⁵ Ebu Zuhi'a Boro'a naenaenziro, raena'a, "Zama guhi azaġa! Za'e Bana Madaġa madaġano boromakau zu donikize vu ġagoga veize maġuono'o fui'e buze'ohe.

¹⁶ E'e teige, Satani'a roġae 'adi, Aberahamo mariga, muri 18 ogoru tiro, ebu eġe'a Bana Madaġano 'ouge fui'e modiro. E'e haġai duduġa haġaeha!"

¹⁷ Ani 'ouge reirotene, maġunoharote'e azaġa nidu'a'e mazagaroziro, u vaze ġuġuvaġa nidu'a'e, ane'a haġai manomano nidu'a haġairote'e u'ano, matu'iro.

Badi'a'a Ibitozini'ete'e Moneo Goeriro

(Mataio 13:31-33, Mareko 4:30-32)

¹⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'e nagini heuġa? Nagini hina idani'uma?"

¹⁹ A'e Guava* maġa kome'a tiba vaze'a madu nebaġano ġorau'ete'e heuġa. Ebu ġuhure ire boro radu nini'a rafi u are ezagano kamadu neġa ogora'uma.

²⁰ Iesu'a bare zina'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nagini hina rae idani'uma?"

²¹ A'e isiti heuġa. Roġae'a isiti tahiġa madu uvahuġa ġehaġa teite mirune tibune'ohe onamo 'uvahu nidu'a mini'ohe."

Ibiheta Kokosiġa

(Mataio 7:13-14, 7:21-23)

²² Iesu'e Ierusalemaha'ba'a oname'ena'a, haba'a haba'ano zu neġa neġano ihoze onaminu.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, Badi'a'a vaze nu'a da'o sau'aze'ono'o ġabozi'umahe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a,

²⁴ "Ġabone tuġutuġu ibiġa diuġihi roidene, ibiheta kokosi'ano diuġo'i! Eġe'a zi'ohe, e'e diuġoga veize inare gau'o'i, mazaġa vaze ġehaġa'e e'e diuġihi ra'ohe rehano, mene idara'uma!"

²⁵ Ne vazeġani'a edanadu ibiheta haraune, za'e enonao edanadu toketokeri'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, ibiheta vava'o'i!' Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'E za noumaono'o onata'e aġu'a.'

²⁶ Ebu za 'ai re'uma, raena'a, 'Eme ġae teite ogau tiburaunu zu ġa'e emeġe ne ibiġano ihofinu, e'ano'o ġa'e eme edeġa!'

²⁷ Rehano ani naenaenzi'uma, raena'a, 'Za'e noumano'o onata'e e aġu'a. Za haġai sau'a azaġa, eġe mazaono'o vaġino'i!'

²⁸ Ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaġano Aberahamo, Isako, Iakobo zu peroveta azaġa nidu'ani'a radiu'ete'e horozu'uma, u za'e enona be'a ġiaze mode tauġi'uma. Ebu za'e nia'uma zu maġunadu ġononeze atiti'uma.

²⁹ Iuda mene azaġani'a naenaono'o onadu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamaġano ehoradu ogau tibura'uma.

³⁰ Ġiano'i! Ibite'ete'e azaġa'e vesi'uma, ebu vesi'ete'e azaġa'e ibiti'uma.

Iesu'a Ierusalemaha'ba'a U'ano Niaro

(Mataio 23:37-39)

³¹ E'e madaġano Farisea azaġa nu'a Iesu vaġe onadu niro, raena'a, "'Adano'o vaġinadu haba 'ahoga onamo'i, mazaġa kini Heroda'e ġa ġamih ra'ohe!"

³² Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Ani'e butu ġuniġa so'oso'oġa heuġa. Ani onamadu 'ahige no'i, 'E mada mene faġano vine sau'a hegoze buzi'uma zu ugi azaġa faizi'uma, ebu hena eġe gau nidu'a haġae hauġi'uma.

³³ Nagini'a eġe maza'o furera'uma rehano, e'e izidi oname madaġano Ierusalemaha'ba'a onami'uma. Mazaġa peroveta azaġa'e Ierusalemaha'ba'a enogano mene ruda'uma.

³⁴ O, Ierusalemaha'ba'a azaġa, Ierusalemaha'ba'a azaġa! Zae'a peroveta azaġa zimiro zu Badi'a'a tuġuzirote'e azaġa hadi hina zimi ruziro. Kokoroku'a isaġa zamaġano ubuga ġugube'ete'e teige, e'e mada ġehaġa zae taufihi reiro, rehano za'e mene uratinu!

* 13:19 Girikio, Fufu

³⁵ E'ano'o ġiano'i, neze fahi'uma! Ebu za'e eġe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niġano onae'ete'e vazeġa mae ġihino'il'!"

14

Iesu'a Bana Madaġano Ugi Vazeġa Fainiro

¹ Bana Madaġa 'ahogano Iesu'a Farisea azaġa ibitozini'ete'e vazeġa neo ogomu anoga veize onamiro. Ebu vazevaze'a ani uhiġano ġiaġianiro.

² E'ea Iesu zamao vaze 'ahoga'e ahi'a uginadu menoga radiunu.

³ Ebu Iesu'a Mose goro ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa ġadiziro, raena'a, "Za'a zamare'etene Bana Madaġano ugi vazeġa fainoga idaġa ga mene?"

⁴ Ze'a mene naenaeniro. Iesu'a 'evo'a ugi vazeġa obone'ena'a, fainadu tuġune vaġiniro.

⁵ Ebu Iesu'a zina'a, "Zae bo'aġano Bana Madaġano iniu ubuga ga boromakau'a idu zamaġa ovoine, ġarihe mae ġihini'uma ga mene?"

⁶ Ze'e mene bare naenaeniro.

Haġai Ovoroga Haġao'i

⁷ Iesu'a huzirote'e azaġa hitana ehorogano ehoroga horozitotene, ani'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

⁸ "Vaze 'ahogani'a hahu muiġa auġoga veize ġa huġadine, hitana ehorogano ago ehoroi'!

⁹ Mazaġa ufeta hitaga vazeġa zuni hunine, ġanine huzate'e vazeġani'a onadu ġani'uma, raena'a, 'Ga ehoru haba'a vaze 'adi hano'il' 'Ougine ġa'e nouge rae zamari'uma? E'e bone mazagaro'adu raha ehoroga vaġe onami'uma.

¹⁰ E'ano'o muie'ete'e vazeġani'a huġado'idene, raha ehorogano ehoroi'! 'Ougine, mui haġae'ete'e vazeġani'a horo'adu ġa vaġe ari'uma. Ebu ġa'ena'a, 'Vazehe, uginadu hitana ehorogano ehoroi'! 'Ougadu ġae teite huzate'e azaġani'a ġa nigu'i'uma.

¹¹ Iniu vaze ane'a bare niġa mae itine, ani'e mae ovo'i'uma, u iniu vaze ane'a bare niġa mae ovoine, ani'e mae ġihini'uma."

¹² Ebu Iesu'a vaetadu ani hunirote'e vazeġa e'e niro, raena'a, "Ogomu ga mui veize huzo'idene, vazeġo, negoġo, nabugo ga ġae uhiġano radiu'ete'e ma'ora azaġa ago huzo'il' 'Ougine ze'a ġa bare naena'e huġadi'uma.

¹³ Rehano ġa muio'idene, zahara azaġa, oda sau'a azaġa, edanoga mene idaġa azaġa ebu ubumaze kuruġa azaġa huzo'i'!

¹⁴ 'Ougine za'e Badi'a'a manohuga zini'uma. Mazaġa ze'e baronoga'e mene idaġa 'ahine, duduġa azaġani'a bare ġabode iġune'ete'e madaġano, ġa'e Badi'a'a naega ġani'uma."

Mui Boro Hariġa Idaniro

(Mataio 22:1-10)

¹⁵ Iesu teite ogau radirote'e vazeġa 'ahogani'a Iesu ġoere igirotene, ani Iesu niro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'ano ogau tiburute'e azaġa'e matui'uma!"

¹⁶ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro, nina'a, "Mada 'ahogano vaze 'ahogani'a mui boro ruhibadu vaze ġehaġa huziro.

¹⁷ Mui madaġa reirotene, ani tuġure vazeġa'e huzirote'e azaġa mazao tuġunadu 'ahige ziro. 'Mui boro veize ġau nidu'a ruhina 'ahine, za'e nidu'a, izidi aro'il'!

¹⁸ Ebu tuġure vazeġa'e 'ouge ġoeriro, rehano ze tiba tiba'e ġoere nufenufiro. Ibite nirote'e vazeġani'a raena'a, 'E haba iziga hoiteha, e'ano'o e e'e ġiani onamihi. E mene amate'e moneo ago maġuno'il'!

¹⁹ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E boromakau 10 hoiteha. E'ano'o e ze manoga ga mene rae tuhune nurihi. E mene amate'e moneo ago maġuno'il'!

²⁰ Ebu vaze 'ahogani'a raena'a, 'E izidu'u hahureha, e'ano'o e mene ami'uma.'

²¹ Tuġure vazeġa ani'e bare onamadu ze'a reirote'e ġoe'a zuhi'aġa ihoniro. Ani'a ihonirotene mui vazeġa'e maġune rudaro ebu tuġure vazeġa niro, raena'a, 'Ne ibiġano zu ibi kokosiġano ġarihe onamadu zahara azaġa, oda sau'a azaġa, ubumaze kuruġa azaġa zu edanoga mene idaġa azaġa huzo'i'!

²² Tuġure vazeġa onamadu 'ouge haġairo. Ebu bare onaadu zuhi'aġa niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a ehate'e ġauġa haġaeha, rehano ne ize mene iriva'eha.'

²³ Zuhi'aġani'a tuġure vazeġa niro, raena'a, 'Ibi boro zu maġa neġa ibiġano buau onamadu vaze vaġo'i ebu tutuze aro'i! Vaze hina eġe ne iriva'o'no'i!

²⁴ Ġiano'i! Eġe'a ibite mui veize huzirote'e azaġa nidu'a'e, eġe mui tahiġa zu mene auġi'uma."

Iesu Hegote'ete'e Ibiḡa
(Mataio 5:13, Mareko 9:50)

²⁵ Mada 'ahogano vase ḡuḡuvaḡa hune'a Iesu ḡaruna hegotinu. Ebu Iesu'a vaetadu ziro, raena'a,

²⁶ "Iniu'a eḡe ḡaruna hegotoga urato'idene, eḡe zamare borofoi! Moḡa zu vi'a, inuḡa zu ubuga, negoḡa zu ezeḡa, ebu ḡaboneḡa zuni ago zamare borofoi! 'Ouge haḡaine, ani'e eḡe tahi'a rae re'uma.

²⁷ Iniu'a ane satauro odohadu eḡe ḡaruna mene hegotine, ani'e eḡe mene tahi'a rae re'uma.

²⁸ E hari 'ahoga idani'uma. Zae bo'aḡano, vase 'ahogani'a ne hitaḡa ogoranoga uratine, ibite geno ehoradu moni nugu hina ogoru haugi'uma rae ḡiani'uma. Zu ani moniḡa'e ne e'e ogoranoga veize idaḡa ga mene rae ḡiani'uma.

²⁹ Igite ohonadu mene ogoru haugine, vase ḡehagani'a e'e horonadu ḡiriho ha'uma.

³⁰ Ze'e raena'a, 'Vaze 'adi'e ne ohoniro, rehano haugoga'e mene idaraneha!'

³¹ Ebu kini 'ahogani'a kini 'ahoga teite uti onamine, ani ibite geno ehoradu zamare'ena'a, 'Eḡe uti azaḡa'e 10,000 ebu 'ahoga uti azaḡa'e 20,000. E'e kiniḡa teite utitine, ani vitini'uma ga mene?' rae ḡiani'uma.

³² Ani vitinoga mene idaḡa reine, kiniḡa e'e ize faḡano, ani teite uniho manoga mouga veize hari odohe dure'ete'e vazega tuḡuni'uma.

³³ E'e teige, zae bo'aḡano iniu vase ane ḡau nidu'a hune modoga moneo ibite mene zamarine, ani'e eḡe tahi'a rae mene re'uma."

³⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e dama heuḡa. Dama'e manoga, rehano inigani'a daugine, nougenouge damaḡa bare haḡai'uma?"

³⁵ Damaḡa mene bare haḡaine, raha ga ogomu ḡuhune'ete'e busiḡa'e mene manoga, e'ano'o mae modi'uma. Za teḡazeta ro'idene, eḡe ḡoere faifaine abito'il"

15

Mamoe'a Dauḡirote'e Hariḡa Idaidaḡa
(Mataio 18:12-14)

¹ Mada 'ahogano takesi azaḡa ebu haḡai sau'a azaḡani'a nu'oranadu Iesu ḡoere abitinu.

² Rehano Farisea azaḡa ebu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa ze mene matuiro ebu ufeta ḡoereri, raena'a, "Iesu'e haḡai sau'a haḡae'ete'e azaḡa mae zouze'ohe ebu zeḡe teite ogau tiburuohe."

³ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idaniro.

⁴ "Zae bo'aḡano vase 'ahoga'e mamoe'ega 100, rehano tibani'a daugine, ani'e mamoe'e 99 haba boha'a nobe'a modadu daugoga mamoe'ega vaḡe ragavi'uma.

⁵ Ani horone meine, ani matu'e rudanadu mae ane herao ti'uma.

⁶ Ebu ani bare ne onamadu ane vase, negoḡa zu nabuga huze nu'ozi'uma. Ebu ra'ena'a, 'E'e eḡe mamoe'e daugoga gauga horoneha, e'ano'o eḡe teite matuihi!'

⁷ E zi'ohe. Hari e'e teige, haḡai sau'a vazeḡa tiba'e ane sau'a'ono'o ḡihurine, adureo ani mazaou ufeta matu'i'uma. Sau'a'ono'o ḡihuri'uma haḡaiḡa o'o'a ra'ete'e duduga azaḡa 99 vitizi'uma."

Moni'a Dauḡirote'e Hari Idaidaḡa

⁸ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Roḡae 'ahoga'e moniḡa nidu'a* 10, rehano tibani'a daugine, ani nagini haḡai'uma? Ani ihureḡa tinadu ne fode'ena'a, haba nidu'a faine ḡiane vaḡi'uma.

⁹ Ebu horone meine, ane vase, negoḡa zu nabuga huzadu zina'a, 'Eḡe'a daunirote'e moni tiba vaḡe horoneha, e'ano'o eḡe teite matu'ihii!'

¹⁰ E za zi'ohe. E'e teige, Exhaḡai sau'a vazeḡa tibani'a ane sau'a'ono'o ḡihurine, Badi'a tuḡure viga'e matu'i'uma."

Ubugani'a Dauḡirote'e Hari Idaidaḡa

¹¹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga bare idaniro. "Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu.

¹² Mada 'ahogano ubuga veḡani'a moga niro, raena'a, 'Mama, ḡae toheḡo zamaḡano eini'uma ḡau nidu'a 'ai eno'ii! Ebu mogani'a ane ḡau ubuga 'aheu veize a'anadu ziniro.

¹³ Mada nu ḡarugano, ubuga veḡani'a ḡauḡa nidu'a nu'onadu haba faḡa vaḡine onamiro. Ebu e'ea ani mene faine zamaradu moniḡa au tauḡe'ena'a nidu'a modiro.

* 15:8 Girikio, '10 Derakema', Derakema tiba'e mada tiba gau naega

¹⁴ Ani moniḡa nidu'a mode hauḡirotene, e'e haba'ano zahara boro'a buaro ebu ani vinine runiro.

¹⁵ E'ano'o ani gauoga veize e'e haba'a vazeḡa 'ahoga vaḡe onamiro, ebu vazeḡani'a ani haba boha'ano aba taufe'ete'e gauḡa haro.

¹⁶ Ani e'ea vinine runadu ani ura boro'e aba ogomu atihi reinu, rehano vaze 'ahogani'a ogomu 'ahoga mene haro.

¹⁷ Ḡonagano zamaḡani'a bohatanadu ani ane bare reiro, raena'a, 'Ege mama veize gau'e'ete'e azaḡa'e ogomuze ḡehaḡa bagaḡa, u e'e ahama vinihe ruhe'ohe.

¹⁸ E mama vaḡe bare onami'uma ebu 'ahige ni'uma. "Mama, e'e ḡa zu Badi'a mazao haḡai sau'a haḡaeha.

¹⁹ E'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i, rehano ḡae veize gau'e'ete'e azaḡa teige huho'i!"

²⁰ 'Ouge rae zamaradu ani iḡunadu moga vaḡe bare onamiro.

Ani ize faḡano onairotene, mogani'a horoniro. Ani'e vetuḡaneadu ani ubuga 'u'a dure onamiro ebu ahainadu fura'iniro.

²¹ Ubugani'a moga niro, raena'a, 'Mama, e'e Badi'a zu ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha, e'ano'o e ḡae ubugo rae ago huho'i!"

²² Rehano mogani'a tuḡure azaḡa zina'a, 'Dabua manoga ḡarihe odohe aradu vidanohano'i! 'Evore adiriḡa redohano'i, zu tamaka redohano'i!

²³ Ebu boromakau modohuḡa iga reite'e odohe aradu mano'i! Eme au matu'i'hi!

²⁴ Mazaḡa e ubude 'ahi'e rudaro ebu bare ḡabodeha, ani dauḡiro ebu bare horone maha! E'ano'o tuḡure azaḡani'a ani'a reirote'e ḡauḡa nidu'a haḡairo. Ebu mui boro haḡadu zeḡe nidu'a matue tiburaro.

²⁵ E'e zamaḡano ubuga ibi'ani'a mebao gau'e radiunu. Ani ne u'a bare onamadu uhiḡano feurirotene, muie haraoga igiro.

²⁶ Ebu ani tuḡure vazeḡa 'ahoga hunadu nagini'a fureranate'e ḡadiniro.

²⁷ Tuḡure vazeḡani'a naenaenina'a, 'Negoḡo ani manoga bare feureha, e'ano'o mogo'a boromakau modohuḡa iga manadu mui boro haḡaeha.'

²⁸ 'Ouge reirotene ubuga ibi'a ani magune rudaro ebu ne zamaḡa diuḡoga mene uratiro.

Ebu mogani'a buanadu uminiro, raena'a, 'Ne diuḡadu eḡe teite muio matui'hi!"

²⁹ Rehano ani'a naenaenina'a, 'Mama, zamaro'i! E muri ḡehaḡa tuḡure vazeḡa teige ḡae veize gau'e onae'ohe zu ḡae ḡoere mene hezahohaunu. Rehano e'e eḡe vazehe duḡuru teite matu'u veize ḡae'a gouti ubuga tiba zu mene maro.

³⁰ U ubugo aha'a ubuma ḡezo haḡaiḡano ḡae moni mode hauḡadu ne u'a bare onatene, ḡa boromakau modohuḡa iga mano haneha!"

³¹ Ebu mogani'a niro, raena'a, 'Ege ubude! Ḡa mada nidu'a eḡe teite radiu'ohe, e'ano'o e ḡau nidu'a'e ḡae veize.

³² U negoḡo ani'e rudaro ebu bare ḡabodeha, zu dauḡiro ebu bare horoneha. E'ano'o emeḡe'a mui haḡadu matu'i'uma!"

16

Ma'ora Vazeḡa Ḡau Taufe'ete'e Vazeḡa Hari Idaidaḡa

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a hari 'adi idaniro. "Ma'ora vazeḡa ḡau nidu'a taufe'ete'e vazeḡani'a radiunu. Mada 'ahogano ma'ora vaze e'e'a ane ḡau taufe'ete'e vazeḡani'a ani moni au hauḡinute'e igiro.

² 'Ougadu ma'ora vazeḡa'e ani hunadu niro, raena'a, 'Ḡae moneo hari egata'e hubehehe? Ga'a eḡe moni hina nougenouge gauinute'e faine me'odono'i, mazaḡa ḡa'e eḡe ḡau mene bare taufi'uma!"

³ 'Ouge nirotene, ani'a ane bare reiro, raena'a, 'Eḡe zuhi'a'a gauono'o mae vaḡiheha. E izidi nouḡi'uma? E ahiri gauḡa moneo inarahe 'o'o'a zu moni umidoga mazagaroh'e'ohe.

⁴ O, e nouḡi'uma'e edereha! 'Ahige haḡaine, gau 'ahi modi'uma rehano, vazevaze'a zeḡe neo huhe zouhi'uma.'

⁵ 'Ougadu ani'a ane zuhi'a ḡau meirote'e azaḡa tiba tiba huziro. Ebu ani'a zeḡe bo'agano vaze tiba ḡadiniro, raena'a, 'Ga'a eḡe zuhi'a ḡau'e nugu meiro?"

⁶ Vaze e'e naenaenina'a, 'E olive dehoroga 800 galeni meiro.' Gau taufe'ete'e vaze'a niro. 'Gae'a meirote'e umine meirote'e so'aga mo'i, ebu ehoradu 400 galeniḡa rae bare mirihe to'i!"

⁷ Ebu hena vaze 'ahoga ḡadiniro. 'Ḡa eḡe zuhi'a ḡau nugu meiro?' Vaze e'e'a naenaenina'a, '100 vuidi baige boro meiro.' Ani'a niro. 'Ḡae so'a madu 80 baige rae bare mirihe to'i!"

⁸ Ma'ora vazeḡani'a ani ḡau taufe'ete'e vazeḡani'a nagini haḡairote'e igirotene, ani ḡuriro vazeḡa rehano, niguniro, mazaḡa haḡaiḡa'e huhuzaḡa."

Iesu'a reiro, raena'a, "E'e teige, raha adao Badi'a aḡu'a azaḡa'e zeḡe veize gauoga ufeta huhuzaḡa. Agaḡa azaḡa vitize'ohe.

⁹ Eḡe'a zi'ohe, za'e raha ada ḡau madu vaze danazo'i zu ze teite vazetito'! Ḡaḡo nidu'a hauḡadu zae zu rudaune, za'e tuḡutuḡu haba'a mae zouzi'uma.

¹⁰ Iniu'a gau komeḡa veize ane zama hina faine haḡaine, gau boro zuni 'ouge haḡai'uma. U iniu'a gau kome'ano ḡuririne, gau boro zuni ḡuriri'uma.

¹¹ Ebu za'a rahao ada ḡau mene faine odohe gauine, Badi'a'ono'o vine ma'oraḡa huga mene me'uma.

¹² Za vaze nu ḡau mene faine odohe gauine, zae ḡauḡa mene me'uma.

¹³ Tuḡure vazeḡa'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idaḡa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni veize gauoga mene idaḡa."

¹⁴ Farisea azaḡa'e moni zamare borofe'ete'e u'ano, Iesu ḡoere igirotene, ze Iesu eḡofoharo.

¹⁵ 'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, "Vaze ubumao za'e zae'a bare duduga ra'ohe, rehano Badi'a'e zae zama'e sau'a rae edeḡa. Vaze'a ḡau boro ra'ete'e ḡauḡa'e, Badi'a'a aḡirohau'ena'a mene urate'ohe.

¹⁶ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madaḡano, Mose goro ḡoe'a zu peroveta azaḡani'a mirihirete'e ḡoe'a vaze ibitoziniro. E'e ḡarugano Badi'a hari manoga'e eḡe'a haram'e'ohe, ebu vaze ḡehaḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a diugoga veize inare'ohe.

¹⁷ Adure zu raha'e dauḡi'uma, rehano Mose goro ḡoe'a kome'a hune zuni mene dauḡi'uma.

¹⁸ Mose goro ḡoe'a 'ahoga idani'uma. Hahu ohoze'a inuga modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e daro'e'ohe. Ebu ohoze 'ahoga'e i'ani'a modirote'e roḡaeḡa teite hahurine, ani zuni daro'e'ohe."

Ma'ora Vazeḡa ebu Lazaro

¹⁹ Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a, "Ma'ora vazeḡa 'ahogani'a radiunu. Ani dabua miriḡa manoga vidaunu zu mada nidu'a ani ogomu manoga aunu ebu ne manoga huneo radiunu.

²⁰ U ani ne ḡabiriḡa ibihetaḡano zahara vazeḡa niḡa Lazaro'a radiunu. Ani ahiri'e idiri ḡunuḡa.

²¹ Ani ma'ora vazeḡani'a fatao oganadu mumuḡani'a rururaudote'e ufe atihire reinu. Rehano ḡuni'a aradu ane idiri ubidinu.

²² Gonagano Lazaro'a rudarotene tuḡure viga'a ovadu Aberahamo vaḡe zamahu itiro. Ebu ma'ora vazeḡa zuni rudanadu guriro.

²³ Ma'ora vazeḡa viga'e rune haba'a onamadu ani e'ea huau ḡaniḡanau'ena'a ite ehamaro, ebu faḡano Aberahamo babagaḡano Lazaro horoniro.

²⁴ 'Ougadu ani'a huario, raena'a, 'Aberahamo, mama! Eḡe vetuḡaho'i! Lazaro tuḡunadu ane 'evo'a hudu'a vuo taradu mazanehe amunano'i! E ire roga duhuḡa zamaḡano gigi'a boro hide'ohe!

²⁵ Rehano Aberahamo'a naenaeni, raena'a, 'Ubude, ḡa 'ahi zamaro'i! Ḡa'a rahao ḡabode radiudote'e madaḡano ḡau manomano hidinu, u Lazaro ani aduga hidinu. 'Ahine Lazaro ani izidi ahao matu'e rudau'ohe, u ḡa'e gigi'a hide'ohe.

²⁶ Gau 'ahoga zuni 'ahi e'e, emeḡe bo'aḡano'e dofara boro. Vaze 'ahoga ahano'o ḡa mone fare amoga mene idaḡa, ebu eme none fare aroga mene idaḡa.'

²⁷ 'Ouge reirotene, ma'ora vazeḡani'a naenaeni. 'Mama Aberahamo, e ḡa umi'e'ohe. Lazaro eḡe ne tuḡune onamo'i!

²⁸ E negohe nidu'a fu'o. Ze rudaune aduga hide'ete'e haba'a 'ahi mene aroga veize, Lazaro ane onamadu eḡe'a ahao gigi'a hide'ete'e ihozi'uma.'

²⁹ Rehano Aberahamo'a nina'a, 'E 'ouge mene haḡai'uma, mazaḡa Mose zu peroveta azaḡa miriho'e e'e radiu'ohe. Ze uratine mirihoḡa e'e me'odi'uma ebu e'e moneo ederi'uma.'

³⁰ Ebu ani nina'a, 'O mene, mama Aberahamo! Vaze 'ahoga runeono'o zeḡe vaḡe tuḡunine, ze'e haḡai sau'anono'o ḡihuri'uma.'

³¹ Rehano Aberahamo'a niro. 'Ze Mose zu peroveta azaḡa mene egozine, runeono'o ḡabode iḡune'ete'e vazeḡa zuni mene hune egoha'uma.'"

17

*Iesu'a Sau'a Rae Mode'ete'e zu Fiie'ete'e Ihoziro**(Mataio 18:6-7, 21:22, Mareko 9:42)*

¹ Mada 'ahogano Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Vaze sau'a moneo tutuze'ete'e'e gāuḡa'e mada nidu'a furera'uma, rehano vaze haḡai sau'ano tutuze'ete'e vazeḡa'e, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma.

² Ani'a kome'a kome'a bo'aḡano tibani zu sau'ano tutune ihonine, e'e vazeḡa'e hadi horeḡa unuḡano aute varahadu davarao feunine'e manoga.

³ E'ano'o tohutoho'i! Ekalesia nabugo'a sau'a haḡao'idene, riḡa ḡoreno'i, raena'a, 'Ga ve'oreha haḡai sau'a ago haḡao'i!' Ebu ani haḡai sau'anono'o ḡihuro'idene, sau'aḡa rae modo'i!

⁴ Ani'a mada tiba zamaḡano ḡae 7 sau'a ḡae mazao haḡaine zu ḡae 7 bare onaadu 'E ḡa mazao haḡai sau'a haḡaeha,' rae ro'idene, ane sau'a aḡutu modo'i!"

⁵ Mada 'ahogano apostolo azaḡani'a Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Eme ḡa mazao fiie'ete'e ufeta borofa'i!"

⁶ Zuhi'a Boro'a naenaezina'a, "Za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a tiba heuḡa rehano, za'a Irimo ireḡa nina'a, 'Irimo ire, ḡae'a bare taigota iḡunadu davarao ḡuhuro'i,' rae reine, ani za ḡoere egozini'uma."

⁷ Iesu'a bare zina'a, "Zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a tuḡure vazeḡa 'ahogaḡeta reine, tuḡure vazeḡa e'e'a mebao raha houni'uma ga mamoe taufi'uma. Ebu gauono'o bare onaine, ane zuhi'a'a 'ahige re'umahe, 'Aro'i, ehoradu ogano'i'? Mene!

⁸ Ani zuhi'a'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Eḡe veize ḡorava ogomuḡa ḡoroho'i, dabarano'i, ebu e ibite oḡa'uma zamaḡano danaho'i! E'e ḡaruganobu'u ḡa'a ogano'i!"

⁹ Ebu tuḡure vazeḡa'e gau haḡate'e veize ani zuhi'a'a manoga tauḡi rae mene ni'uma.

¹⁰ E'ano'o za zuni Badi'a'a zeate'e gauḡa haḡae hauḡo'idene, za 'ahige ro'i, 'Eme tuḡure azaḡa roḡeḡa. Eme'e gau'e tauḡeḡa."

Lefera Azaḡa 10 Manoziro

¹¹ Iesu ani Ierusalemaha'aba'aba u'a onaminu. Ebu ani Samaria zu Galilea haba'a nemaḡano onamiro.

¹² Ani de'e haba'ano ne 'ahoga diuḡirotene, lefera azaḡa 10 faḡano edanadu Iesu horoniro.

¹³ Ebu ḡihau huario, raena'a, "Zuhi'a Boro Iesu, eme vetuḡafadu dehefe faifo'i!"

¹⁴ Iesu'a horozadu ziro, raena'a, "Badi'a dibu'o hau'ete'e azaḡa vaḡe onamo'i, ebu ahirize ihozo'i! Ze'a za manora ga mene rae ḡiazi'uma." Ebu ze ibio oname'ete'e zamaḡano, leferaze'a deheru manoriro.

¹⁵ Vaze tiba'e leferaḡani'a manoroga horonirotene, Iesu vaḡe bare onadu ḡihau huau'ena'a, Badi'a niḡa niguniro.

¹⁶ Vaze 'adi'e Samaria vazeḡa. Ani Iesu oda babaḡano rahao ovoe ḡuḡuradu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡa'a deheheha! Manoga tauḡi!"

¹⁷ Ebu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "E vaze 10 dehe faizeha, rehano vaze 9 nou'e'e?"

¹⁸ Iuda mene vazeḡa ḡa'a da'o baradu Badi'a nigunahehe?"

¹⁹ Ebu Iesu'a vaze e'e niro, raena'a, "Iḡune edanadu onamo'i! Ḗae'a eḡe mazao fie'ete'e'a ḡabo'eha."

*Badi'a'a Ibitohau'ete'e Haba'a Ihoziro**(Mataio 24:23-28, 24:37-41)*

²⁰ Mada 'ahogano Farisea azaḡani'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e nani'a ari'uma?" Iesu'a naenaeziro. "Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e onae'ete'e vaze'a ubumaze hina ḡianoga mene idaḡa.

²¹ 'Ani ahama ra'ohe,' ga 'Ani omoa ra'ohe,' de'uge mene rae re'uma, mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a'e zae bo'aḡano* radiu'ohe."

²² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Za'a zazore mone mada 'ahogano, eḡe, Vaze Ubuga ḡiahihi re'uma, rehano za'e e mene horohi'uma.

²³ Vaze'a raena'a, 'Giano'i, Iesu omo'e'e' ga 'Iesu 'ahi'e'e,' rae zo'idene, ago buau onamo'i zu ago hegoto'i!

²⁴ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu adure nae ruganono'o nae ruḡa aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuḡa.

²⁵ Rehano e'e ḡauḡa izema fureranogano, e'e aduga ḡehaḡa hidi'uma zu izidi azaḡani'a eḡe hezahohi'uma.

* 17:21 zae zamaḡano

²⁶ Ege, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e vazevaze'a Noa madaġano haġainute'e teigi'uma.

²⁷ E'e madaġano vazevaze'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gagingu zu hahurinu onamo Noa'a ġasi boro diuġiro. 'Ougadu zobo'a onaadu zeġe nidu'a ruize hauġiro.

²⁸ Ebu eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano'e vazevaze'a Lota madaġano haġainute'e teigi'uma. Zeġe'a radiunute'e radoneġano ogaunu, gagingu, maketinu, hihinu ebu neze ogoraunu.

²⁹ Rehano Lota'a Sodoma haba'a mode iġunirotene, ire roga zu ire roga hadiġani'a adureono'o iruġu teige rururu ovoiro ebu nidu'a hune ruize hauġiro.

³⁰ Ege, Vaze Ubugani'a adureono'o bare onaine, a'e e'e madaġa teigi'uma.

³¹ E'e madaġano iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ġauġa mouga veize neġa mene diuġi'uma! Meba zamaġano hihe'ete'e vazega zuni neġa mene bare onami'uma!

³² Nugo zamaro'i, Lota inuga'e nougadu rudaro!

³³ Iniu vaze ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu vaze ane ġabone eġe 'uano ahetine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

³⁴ E zi'ohe, e'e bare onait'e ohe'ano vaze 'aheu'e evane tibano bazi'uma. E'e zamaġano 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma.

³⁵ Roġae 'aheu'e uvahu mirune radiu'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġuni'uma†."

³⁷ Ebu ane tahi'atahi'a'a ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, 'ahi'e nouma furera'uma?" Iesu'a naenaenziro. "Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma."

18

Ġozoba'a Bare Bare Uminirote'e Hari Idaidaga

¹ Mada 'ahogano Iesu ane tahi'atahi'a'a kuruo iġaiġa kuranoga zu mene ahetoga veize hari 'ahoga idaniro.

² Ani raena'a, "Haba 'ahogano kota ibitohau'ete'e vazega 'ahogani'a radiunu. Ani'e Badi'a mene rihoninu zu vaze mene gubazinu.

³ E'e haba'ano ġozoba 'ahogani'a zuni radiunu. Ani mada nidu'a bare bare kota ibitohau'ete'e vazega vage onamadu niro, raena'a, 'Ege agire vazega'a ege mazao haġairote'e haġaiga'e mene duduga. E'ano'o ġa ani mazao nagini'e haġai duduga ihono'!

⁴ Kota ibitohau'ete'e vazega ani faġa hune ġozoba e'e dananoga mene uratiro. Rehano vesu'u ani ane'a bare raena'a, 'E Badi'a mene rihone'ohe zu vaze mene gubaze'ohe.

⁵ Rehano ġozoba ada'a, e ufeta ġunuġuhe'ohe! E'ano'o e ani kota abiti'uma ebu ani'e duduga rae ni'uma. 'Ouge mene haġaine, ani bare bare onaadu ihi'uma ebu e fuġofuġohe ruhi'uma!"

⁶ Ebu Zuhi'a Boro'a raena'a, "Kota ibitohau'ete'e vazega ani zuni mene duduga vazega. Rehano ani'a nagini ra'ete'e faine abito'i!"

⁷ Badi'a'e, ane'a ohotirote'e azaġani'a ohere zu madai ani uminine, ani zogone nagini duduga ra'ete'e ġauġa zini'uma ebu danazoga'e mene sasi'uma.

⁸ E zi'ohe, Badi'a'a nagini duduga ra'ete'e gauga ġarihe zini'uma. Rehano eġe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaġano, Badi'a mazao fie'ete'e vaze nu horozi'uma ga mene?"

Farisea Vazega zu Takesi Ufe'ete'e Vazega

⁹ Iesu'a zeġe'a zeġe bare duduga rae ra'ete'e zu vaze edeze ġahize'ete'e azaġa mazao hari 'ahoga idaniro.

¹⁰ Ani raena'a, "Mada 'ahogano vaze 'aheu, Farisea vazega zu takesi vazegani'a kuranoga radu kuru neġa itiro.

¹¹ Ebu Farisea vazegani'a edanadu 'ahige kuraro, raena'a, 'Badi'a, manoga tauġi! Mazaġa e'e vaze sau'azeta nu, a'e ġonore azaġa, haġai sau'a azaġa ebu ubuma ġezo azaġa mene heuġa. Takesi ufe'ete'e vazega omo zu mene heuġa!

¹² Fura tiba zamaġano, e ġae 'aheu zaġozaġe'ohe zu e'e hide'ete'e ġauġa nidu'a zamaġano gaubanana tiba ġa ġane'ohe.'

¹³ U takesi vazega ani faġano edaro. Ani adure ġoha zu mene ite ehamanadu 'u'uga fa'ofa'one'ena'a kuraro, raena'a, 'Badi'a, e'e sau'a vazega, vetuġaho'!"

¹⁴ Ebu Iesu'a raena'a, "E zi'ohe, Badi'a'a Farisea vazega'e mene duduga reiro. Rehano takesi vazega ani duduga radu ani neġa onamiro. Iniu vaze ane'a bare niġa mae itine,

† 17:35 Mirihe farirote'e 'ahoga'e v. 36 'ahige ra'ohe, 'Ohoze 'aheu'a mebao gau'ete'e zamaġano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iġui'uma."

Badi'a'a niḡa mae ovo'i'uma, rehano iniu vase ane'a bare niḡa mae ovoine, Badi'a'a niḡa mae iti'uma."

Iesu zu Tah'i'a Kome'a Kome'a

(Mataio 19:13-15, Mareko 10:13-16)

¹⁵ Mada 'ahogano vase nu'a zeḡe tahi'a kome'a kome'a tutuze Iesu vaḡe ariro, mazaḡa Iesu'a 'evo'a zeḡe rana touga uratiro. Rehano ani tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azaḡa roziro.

¹⁶ Rehano Iesu'a tahi'a kome'a kome'a huziro ebu vase e'ea zina'a, "Tahi'a kome'a kome'a eḡe vaḡe tuḡuzo'i, zu ago gararo'i! Mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e vaseḡa'e, tahi'a kome'akome'a teiḡe Badi'a' goere igi'ete'e vaseḡa.

¹⁷ E hube hune zi'ohe. Tahi'a kome'a teiḡe, iniu'a Badi'a'a ibitohau'ete'e mene mae ḡihinine, ani Badi'a'a ani mene ibitoha'uma."

Ma'ora Vazeḡa

(Mataio 19:16-30, Mareko 10:17-31)

¹⁸ Iuda azaḡa ibitozini'ete'e vaseḡa 'ahogani'a Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ihore vaseḡa manōḡa, e naḡini haḡaine ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma?"

¹⁹ Iesu'a niro, raena'a, "Ga nougadu e manōḡa rae huhe'ohe? Badi'a' ane da'o huga hune manōḡa, u vase 'ahogani zu mene hune manōḡa.

²⁰ Rehano ḡa ḡadimu moneo naenae'ih. Mose goro ḡoe'a ḡa edeḡa. A'e 'ahi'e'e: Ubuma ago ḡezano'i, vase ago mano'i, ago ḡonotano'i, kota zamaḡano ḡoere ve'oḡa ago ḡoero'i ebu vi'u mogo gubazo'i! Ga goro ḡoe'a haḡaiḡa 'ahi hegote'e ga?"

²¹ Ani'a naenaeniro, raena'a, "E kome'ano'o 'ahi ḡauḡa nidu'a haḡae hune'ohe."

²² Iesu'a e'e igirotene, ani niro, raena'a, "Ḡa ḡau tiba iḡine'ohe. Ḡauḡo nidu'a seronadu zahara azaḡa zeno'i! 'Ougine ḡa radone tuḡutuḡu haba'ano naeḡa me'uma. Ebu aradu eḡe hegoto'i!"

²³ Ani'a Iesu ḡoere igirotene, zamaḡani'a adudu bororaro, mazaḡa ani'e ufeta ma'ora vaseḡa 'ahine.

²⁴ Ebu Iesu'a vase 'e'e horonadu niro, raena'a, "Ma'ora azaḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vaseḡa rouga'e riḡa bagaga.

²⁵ Kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vaseḡa'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vaseḡa rouga'e ufeta riḡa."

²⁶ E'e igirote'e azaḡani'a raena'a, "'Ougine iniu'a da'o ḡabone hidi'uma?"

²⁷ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze'a haḡaoga mene idaḡa ḡauḡa'e, Badi'a'a haḡaoga idaḡa."

²⁸ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡau nidu'a modadu ḡa ḡaruna hegote'ohe."

²⁹ Iesu'a zina'a, "E hube hune zi'ohe. Vaze 'ahogani'a Badi'a'a ibitohau'ete'e veize, neḡa, inuga, negoḡa, vi'a moga ga tahi'aḡa mode iḡunine,

³⁰ izidi madaḡano ani naeḡa ḡae ḡehaḡa hidi'uma, zu zama moneo ḡabone tuḡutuḡu me'uma."

Iesu'a Ane Rune Bare Ḡo'aniro

(Mataio 20:17-19, Mareko 10:32-34)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 nu'ozadu ziro, raena'a, "Zae edeḡa eme Ierusalemaba'aba' ite'ohe. E'ea feurine, peroveta azaḡani'a eḡe, Vaze Ubuga, moneo mirihirote'e ḡauḡani'a huda'uma.

³² E'e Roma azaḡa evora ri'ih'i'uma. Ebu ze'a ḡirihohi'uma, mazagarohi'uma zu eḡe rana so'abidi'uma.

³³ Ebu masihi'uma zu uḡuhi'uma, rehano mada uḡiduḡano bare ḡabode iḡuni'uma."

³⁴ Rehano ani ḡoere huga'e 'u'uruḡa 'ahine, Iesu tahi'atahi'a'e ani'a zirote'e goe'a huga mene ederiro.

Iesu'a Ubumaḡa Kuruḡa Vazeḡa Fainiro

(Mataio 20:29-34, Mareko 10:46-52)

³⁵ Iesu'e Ieriko haba'a hanitiro. E'ea ubuma kuruḡa vaseḡa 'ahoga'e ibi genaḡano ehoradu vase mazao moni umidinu.

³⁶ Ani vase ḡuḡuvaḡani'a harae vitau'ete'e egadu naḡini'a fureru'ete'e ḡadimaro.

³⁷ Ze'a nina'a, "Iesu Nazareta vaseḡani'a vitau'ohe."

³⁸ Ze'a 'ouge nirotene, ani huau iḡuniro, raena'a, "Iesu, Davida mariga vaseḡa, eḡe vetuḡaho'i!"

³⁹ Ebu ibite'ete'e azaḡani'a riḡa ḡoreniro. "Ḡa sifu rado'i!" Rehano ani ḡihau baḡaga huauna'a, "Davida mariga vaseḡa, eḡe vetuḡaho'i!"

⁴⁰ Iesu ani e'e igirotene, tue edanadu ebu zina'a, "Ohoze e'e tutune aro'i!"

⁴¹ Ubuma kuru vazeḡani'a aradu Iesu'a ḡadiniro, raena'a, "Ġa ege'a ḡa veize nagini haḡaoga urate'ohe?" Ani'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e ehamatihi!"

⁴² Iesu'a niro, raena'a, "Nugo ehamano'i! Mazaḡa ḡae'a eḡe mazao fie'ete'e'a mano'eha."

⁴³ Ebu vaze e'e ubumaḡa'e zogone manoradu ehamu idararo zu Badi'a nigune'ena'a, Iesu ḡaruna hegoti. Vaze nidu'a e'e horonirotene, zeḡe zuni Badi'a niguniro.

19

Zagaio zu Iesu

¹ Iesu ani leriko haba'ano feuradu vitau onamiro.

² E'ea vaze 'ahoga niḡa Zagaio'a radiunu. Ani'e takesi azaḡa ḡihi'aḡa zu ma'ora vazeḡa.

³ Ani Iesu ḡianihi reiro, rehano ani'e vaze futu'a 'ahine vaze guḡuvaga bo'aganono'o Iesu horonoḡa'e mene idararo.

⁴ E'ano'o ani Iesu horonoga radu dure ibitadu ibi genagano Nuguri ireḡa 'ahoga sibiri, mazaḡa Iesu ani e'e ibiḡano vita'uma.

⁵ Ebu Iesu'a e'e haba'ano feurirotene, ani ite ehamanadu Zagaio huniro, raena'a, "Zagaio! Garihe bua ovao'i! E izidi ḡae neo radi'uma."

⁶ Zagaio ani ḡarihe sibire buanadu matu'u boroḡeta ane neo Iesu mae ḡihiniro.

⁷ Vaze vaze'a e'e horonadu zeḡe nidu'a gumude ḡoeriro, raena'a, "Iesu ani'e haḡai sau'a vazeḡa neo diḡe radiu'ohe!"

⁸ Ebu ane ne zamaḡano, Zagaio'a iḡune edanadu Zuhi'a Boro niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ḡiano'i! E izidi eḡe gau ḡaha'a zahara azaḡa zini'uma. Zu eḡe'a vaze mazao ḡuriradu gau 'ahoga meiniro reine, eḡe'a ḡae ḡazaḡa bare barono zini'uma."

⁹ 'Ougadu Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Izidi ḡae zu ḡae teite ne tibano radiu'ete'e azaḡa'e Badi'a'a zeḡe sau'anono'o ḡabozeha, mazaḡa ḡae zuni ḡae vouḡa Aberahamo teiḡe Badi'a mazao fie'ohe."

¹⁰ Eḡe, Vaze Ubuga'e, dauḡirote'e azaḡa vaḡoga zu ḡabozoga veize onairo."

Tuḡure Azaḡa 10 Hari Idaidaḡa

(Mataio 25:14-30)

¹¹ Iesu'a Ierusalemaba'aba' hanitrotene vazevaze'a 'ahige zamariro, raena'a, 'Iesu ani Ierusalemaba'aba' diḡine, ani kini re'uma ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e' e' haba'a'e zogone fureru'uma.' E'ano'o ze Iesu ḡoere ize abite'ete'e' zamaḡano, Iesu'a hari 'ahoga idaniro, raena'a,

¹² "Vaze 'ahoga'e niḡa boro. Ani'a kini rouga radu haba faḡa onamihi ebu bari'uma rae reiro.

¹³ 'Ahine ani izema onamogano, tuḡureḡa azaḡa 10 huzadu zeḡe nidu'a moni tiba tiba* ziniro. Ebu zina'a, 'Moni 'ahi hina moni borofo'i onamo eḡe'a bare onai'uma.'

¹⁴ U ane haba azaḡani'a ani kini rouga mene uratiro. Ebu ane ḡaruna hari odohe dure'ete'e' azaḡa tuḡuzadu haba zuhi'aḡa mazao uminiro, raena'a, 'Ani emeḡe kini rouga mene urate'ohe!'

¹⁵ Rehano haba zuhi'aḡani'a ani kinio ohonadu bare onairo. Ane'a moni zinirote'e' tuḡure azaḡa huzadu ze'a nougenouge moni borofirote'e' ederihhi rae reiro.

¹⁶ Ebu tuḡure vazeḡa ibi'ani'a ane vaze onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ḡa'a inirote'e' moni tiba hina moni 10 haḡaeha.'

¹⁷ Ane zuhi'a'a nina'a, 'Manoḡa taugi! Ġa'e tuḡure vazeḡa manoḡa! Ġa gau kome'a faine odohe gaueha u'ano, neḡa neḡa nidu'a 10 ḡiane'ete'e' vazeḡano oho'i'uma.'

¹⁸ Tuḡure vazeḡa 'aheuḡani'a onaadu zuhi'aḡa nina'a, 'Zuhi'a, ḡa inirote'e' moni tiba hina bare moni fu'o haḡaeha.'

¹⁹ Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Manoḡa taugi! Ġa zuni neḡaneḡa nidu'a fu'o ḡiane'ete'e' vazeḡano oho'i'uma.'

²⁰ Rehano tuḡure vazeḡa 'ahogani'a onaadu raena'a, 'Zuhi'a, ḡa moni ahi'e'e. Eḡe'a mene daunoga veize dabua hina umadu u'uru tiro.

²¹ Ga'e vaze riḡa. Vaze'a tirote'e' ḡauga ḡa'a ma'ohe, zu vaze'a ḡorarote'e' ḡauga ḡa'a hirive'ohe. E'ano'o e ḡa mazao rihanadu 'ouge haḡairo.'

²² Ane zuhi'a'a naenaeniro, raena'a, 'Ga'e tuḡure vazeḡa sau'! Ġa'a ra'ete'e' ḡoe'a u'ano, e ḡa aduga ḡani'uma! E'e vaze riḡa radu vaze'a ti'ete'e' zu ḡorau'ete'e' ḡauga ma'ohe rae ederifone,

²³ ḡa nougadu e moni moni neḡano mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e bare ragate meifo.

* 19:13 Girikio, 'Mina', Mina tiba'e mada 100 naeḡa

²⁴ Ebu ani vaetadu uhira edarote'e azağa ziro. 'Ani mazao moni tiba e'e mo'i, ebu moni 10 mate'e tugure vazega hano'il'

²⁵ Rehano ze'a nina'a, 'Zuhi'a, ani moni 10 amahi maha.'

²⁶ Ani naenaezina'a, 'O'e, rehano e 'ahige rae zih. Inu vaze nagini hide'ete'e faine odohe gauine, ani hena borofe hidi'uma. Rehano inu vaze nagini hide'ete'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma.

²⁷ Ebu ege'a kini rouga mene uratirote'e agire azağa tutuze aradu ege zamao mau ruzo'il"

Iesu'a Ierusalemaba Haba'a Diuğiro

(Mataio 21:1-11, Mareko 11:1-11, Ioane 12:12-19)

²⁸ 'Ouge radu Iesu ani ane tahi'atahi'a zamao Ierusalemaba haba'a u'a itiro.

²⁹ Olive mağano Betefage zu Betania neğano feurirotene, ane tahi'a 'aheu tuğuziro.

³⁰ Ebu zina'a, "Zama mone neğa onamo'l. Diuğine, doniki modohuğa, vaze 'ahogani'a mene ehoroga gauga e'ea 'ute touga horoni'uma. Ebu fuh'adu 'ahi mae aro'il"

³¹ Vaze 'ahogani'a gädizena'a, 'Nouğadu fui'e'oh'e?' ro'idene, 'Zuhi'a Boro'a urate'oh'e,' rae no'il"

³² Iesu'a zirote'e idunağano ze onamiro ebu doniki modohuğa horoniro.

³³ Ze e'e fuh'i'e'enogano, doniki modohuğa e'e azağani'a gädiziro, raena'a, "Za nouğadu e'e fuh'i'e'oh'e?"

³⁴ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro'a urate'oh'e." Ze 'ouge reirotene doniki modohuğa azağani'a ziniro.

³⁵ Ebu ze doniki modohuğa mae Iesu vağe onamadu dabuaze doniki modohuğa garunio zahariro, ebu Iesu ani rana tiro.

³⁶ Iesu'a oname'ete'e zamağano, vaze guğuvağani'a dabuaze ane ibio hirau onamiro.

³⁷ Ebu ani Olive maganono'o ovoe'ete'e ibiğa hanitiro. E'ea Iesu garuna hegote'ete'e vaze guğuvağa nidu'a oname'enogano matu'uzeta huau'ena'a, Badi'a niguniro, mazağa ze Iesu'a hağainute'e hağai gigi'ağa nidu'a horoniro.

³⁸ Ze'a raena'a,

"Zuhi'a Boro ane niğano onae'ete'e kiniğa niguno'il

Adureo uniho manoga,

ebu hitana huneo Badi'a nigunoga!"

³⁹ Rehano vaze guğuvağa bo'ağano Farisea azağa nu'a raena'a, "Ihore vazega, ga garuna hegote'ete'e azağani'a 'ouge ra'ete'e gararo'il"

⁴⁰ Iesu'a naenaeziro. "E mene 'ougi'uma. E zi'oh'e, ze mene niguhine, hadi zege'a huanadu ege niguhi'uma."

⁴¹ Iesu'a Ierusalemaba haba'a hanitadu haba'a e'e horonirotene niaro.

⁴² Ebu raena'a, "Ierusalemaba azağa, izidi za'e Badi'a teite uniho manoga ma'ete'e ibiğa edeğa reifone, gabone hidifo. Rehano zae fase, izidi'e za e'e edenoga mene idağa.

⁴³ Mada 'ahogani'a furera'uma. E'e madagano zae agire azağani'a raha gabi'a merau ganagegezi'uma, ebu zamao haozi'uma.

⁴⁴ Zege'a zae haba zu haba azağa nidu'a rahao zimi feuzi'uma. Ebu zae ne ogorarote'e hadiğa'e nidu'a fahe guzuhi'uma, mazağa Badi'a'a zae vağe onairote'e madağa mene ederiro 'ahine."

Iesu'a Kuru Neğa Deheniro

(Mataio 21:12-17, Mareko 11:15-19, Ioane 2:13-22)

⁴⁵ Iesu'a Ierusalemaba haba'a diuğadu kuru neğa onamiro. Ani de'e haba'ano gau nunu serone'ete'e azağa horozadu hegoze buziro.

⁴⁶ Ebu zina'a, "Buka Zağoga zamağano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neğa re'uma.' Rehano zae'a kuru neğa'e gonore haba'a teige hağae'oh'e!"

⁴⁷ E'e garugano Iesu'a mada nidu'a kuru neğano vaze ihozinu. Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e gihi'ağahi'aga, Mose goro goe'a ihoze'ete'e azağa zu vaze boroboro'a ani matih'i reiro.

⁴⁸ Rehano ze ani ma'uma ibiğa mene hidiro, mazağa vaze nidu'a Iesu'a reinute'e goe'a faifaine abitinu.

20

Iesu Gigi'ağa Moneo Ğadiniro

(Mataio 21:23-27, Mareko 11:27-33)

¹ Mada 'ahogano Iesu'a kuru neḡano Badi'a hari manoḡa haraminu zu vaze ihozinu. E'e madagano Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'a ani vaḡe onamiro.

² Ebu ze Iesu ḡadiniro, raena, "Eme efo'i, ḡa no'e ḡigi'aḡa hina haḡai e'e haḡae'ohe? Iniu'a 'ahi ḡigi'aḡa ḡaniro?"

³ Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eḡe zuni ḡadimu 'ahoga zinihi.

⁴ Ioane'a bapatizo haḡainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o? Eho'!"

⁵ Zeḡe'a zeḡe da'o neneḡaniro. "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ḡoere mene mae ḡihinido?' rae ifi'uma.

⁶ U vaze mazaono'o reine, vaze nidu'a hadi hina uḡue rui'uma, mazaḡa zeḡe nidu'a Ioane ani'e hube hune peroveta vazeḡa rae mae ḡihiniro."

⁷ E'ano'o ze naenaenina'a, "Eme aḡu'a Ioane ḡigi'a'e noumano'o meiro."

⁸ Ebu Iesu'a zina'a, "Eḡe zuni no'e ḡigi'a hina haḡai 'ahi haḡaete'e mene ihozi'uma."

Hihi Azaḡa Sau'a Hari Idaidaga

(Mataio 21:33-46, Mareko 12:1-12)

⁹ Iesu'a vaze mazao hari 'ahi idaniro. "Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoranadu hihi azaḡa nu'evora ti'ena'a, 'ahige reiro. 'Hirivi'ete'e ḡauḡa nu e'a me'uma.' Ebu ani'a haba 'ahoga onamadu mada faḡa ragavinu.

¹⁰ Vaini maḡa ri'i'ete'e madaḡa reirotene, vaini maḡa nu mouga radu ani tuḡureḡa vazeḡa 'ahoga hihi azaḡa e'e vaḡe tuḡune onamiro. Rehano ze'a bounadu 'evo'a isoḡa tuḡune baroniro.

¹¹ Ani hena tuḡure vazeḡa 'ahoga bare tuḡuniro, rehano ani zuni bouniro, mazagarone runiro zu 'evo'a isoḡa tuḡuniro.

¹² Ebu ani tuḡure vazeḡa uḡiduḡa bare tuḡuniro, rehano e'e vazeḡa'e ruharo zu uhine baroniro.

¹³ Gonagano vaini mebaḡa vazeḡani'a 'ahige reiro. 'E nagini haḡai'uma? Eḡe ubude zamarone tahi'aḡa tuḡuni'uma, ḡiseha ze ani u'u gubani'uma.' 'Ougadu ani tuḡuniro.

¹⁴ Rehano hihi azaḡani'a horonirotene, zeḡe'a neneḡaniro. 'Ani'e vaini mebaḡa 'adi me'uma vazeḡa! 'Aro matihi, ebu vaini mebaḡa 'adi emeḡe'a me'uma!'

¹⁵ E'ano'o ze'a vaini mebaḡanonono'o ani uhine bunadu mau runiro. 'Ougadu vaini mebaḡa vazeḡe' ze mazao nagini haḡai'uma?

¹⁶ Ani onaadu hihi azaḡa e'e mau ruzi'uma ebu vaini mebaḡa'e vaze nu zini'uma."

Vaze'a hari e'e igirotene, ze niro, raena'a, "'Ahiguḡa mene fureraune manoḡa!'"

¹⁷ Rehano Iesu'a ḡiazadu zina'a, "'Ouge rouga idaḡa, rehano Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihirete'e ḡoe'a huga'e zamaro'!"

Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene uratadu mae modirote'e hadiḡani'e, ḡauḡa boro hadiḡa raha.

¹⁸ Vaze 'ahoga hadiḡa e'e rana higaune, ani vahegu tahitahi'uma, zu hadiḡa e'e'a vaze 'ahoga rana higaune, ani'e se'eti'uma."

¹⁹ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa'e Iesu hari idaidaga zeḡe veize reirote'e ederirotene, ze'e Iesu zogone obone tihi reiro. Rehano ze mene 'ougiro, mazaḡa vaze ḡuḡuvaḡani'a ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro.

Roma Kiniga Takesi Moniga

(Mataio 22:15-22, Mareko 12:13-17)

²⁰ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a Iesu faine ḡaniro. Ze'e u'uru gaue'ena'a duduḡa rae ḡurire'ete'e azaḡa madu Iesu mazao tuḡuziro, mazaḡa Iesu ani ḡau nu rae ve'onine Roma gavana vazeḡa mazao utoga reiro.

²¹ Ebu ze Iesu vaḡe onamadu ḡadiniro, raena'a, "'Thore vazeḡa, eme edeḡa ḡa'e huga da'o ḡoere'ohe zu ihoze'ohe. Ebu vaze boro zu kome'a idaze'ohe, zu Badi'a'a urate'ete'e ibiḡa hugano da'o ihoze'ohe.

²² E'ano'o 'ahi ḡadimatihhi. Roma kiniga takesi moniga haune, idaḡa ga mene?"

²³ Iesu ani ze'a ani so'one'eta'a'e ederiro, ebu zina'a,

²⁴ "Roma moniga* ihoho'i! Iniu viga zu iniu niḡa e'e rana touga?" Ze'a naenaeniro. "A'e Roma kiniga† viga zu niḡa."

²⁵ Ebu ani'a ziro. "Tena Roma kiniga ḡau'e Roma kiniga ane hano'i, u Badi'a ḡau'e Badi'a ane hano'i!"

* 20:24 Girikio, 'Denari' † 20:24 Girikio, 'Kaisara'

²⁶ E'ano'o ze vazevaze ubumao Iesu'a reirote'e gōe'a'e ve'oga ra'ete'e mene idararo. Ebu Iesu'a gādimuze naenaenirote'ano ze zaguzagadu sifu radiro.

Runeono'o Igune'ete'e moneo Goe'a
(Mataio 22:23-33, Mareko 12:18-27)

²⁷ E'e gārugano Sadukea azağa nu'a Iesu vaġe ariro. Sadukea azağa'e vazee'a runeono'o mene bare gābode iġuni'uma rae reiro.

²⁸ Ze Iesu gādiniro, raena'a, "Ihore vazee'a, Mose'a goro gōe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ane inuga'e eneġa 'o'o'a reine, ohoze negoġani'a ġozobaġa teite hahuradu ani rune negoġa niġa mouga veize ene fureno ha'uma.

²⁹ Negoġa nidu'a 7 radiudo. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro.

³⁰ Negoġa 'aheuġani'a ġozobaġa teite hahuriro, rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoġa uġiduġa zuni ani teite hahuriro, rehano haġai idagani'a fureraro.

³¹ Ebu negoġa nidu'a 7 ġozoba teite hahuriro, rehano nidu'a rudau haugadu, ubudeze 'o'o'a reiro.

³² Hena vesu'u ġozoba zuni rudaro.

³³ 'Ougadu runeono'o bare iġuni'uma madaġano roġae a'e iniu inuga re'uma? Mazaġa ohoze 7 ani teite hahuriro."

³⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Hahu'e raha azaġa 'adi veize ra'ohe.

³⁵ Rehano runeono'o bare iġunadu Badi'a habao radoga idaġa ra'ete'e azaġa'e mene hahuri'uma.

³⁶ Ebu ze mene bare ruda'uma, mazaġa ze'e tuġure viga heuġa. Ze'e runeono'o iġunirote'e azaġa u'ano, Badi'a ubuga ra'ohe.

³⁷ Runeono'o bare iġuni'uma moneo, Mose'a zuni Buka Zaġoġa zamaġano mirihiro. Ani butu zamaġano Badi'a hidirotene, 'ahige huniro, raena'a, 'Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a! Mazaġa ze amahi rudaro rehano, ze vine'e gābode'ena'a Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro.

³⁸ Badi'a'e mene rune azaġa Badi'a, rehano gābone azaġa Badi'a. Zeġe nidu'a ani ubumao'e gāboġa."

³⁹ Ebu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azaġa nu'a naenaeniro. "Ihore vazee'a, ġa faifaine raha!"

⁴⁰ E'e enogano ze Iesu inare gādine'ete'e mene bare haġairo.

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mataio 22:41-46, Mareko 12:35-37)

⁴¹ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Nougadu vazee'a Keriso'e Davida mariga ra'ohe?"

⁴² Davida ane'a Keriso moneo Salamo bukaġano 'ahige mirihiro.

'Badi'a'a eġe Zuhi'a Keriso niro, raena'a,

"Eġe eda'e moneo ehoro'i,

⁴³ onamo eġe'a aġireġo nidu'a madu odaġo 'u'uġano ti'uma."

⁴⁴ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a' rae huniro. E'ano'o Keriso'e Davida mene mariga ra'ohe."

Mose Goro Goe'a Ihoze'ete'e Azaġa Ġiano'i

(Mataio 23:1-36, Mareko 12:38-40, Luka 11:37-54)

⁴⁵ Vaze nidu'a abitirote'e zamaġano, Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a,

⁴⁶ "Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azaġa faine ġiazo'i! Ze niguzoga raduni, dabua faġa haġadu oname onaihi, ebu vazevaze'a ne hunio hidine, 'Vaze boro,' rae gubaze ġorezihi ra'ohe. Nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihi ra'ohe, zu muio zuni ehoro haba'a manoġano da'o ehorihi ra'ohe.

⁴⁷ Ebu ze'e ġozoba so'ozadu toheze nidu'a meize'ohe, zu kuru faġafe ġurire kurau'ohe. E'ano'o zeġe haġai sau'a u'ano, aduga boro bagaġa hidi'uma.

21

Ġozoba'a Ġahunanirote'e Moniġa

(Mareko 12:41-44)

¹ Iesu ani kuru neġano ma'ora azaġani'a Badi'a ġahunani'ete'e moni mauġaġano zeġe ġahunone ufi'ete'e horoziro.

² U ani zahara ġozobaġa 'ahoga zuni moni kome'a 'aheu ofoga horoniro.

³ Ebu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, Zahara ġozobaġa 'ada'a ofata'e vazee'a 'ahoga 'ahogani'a ofate'e teite mene idaġa. Ġozoba'e boro hune ofeha.

⁴ Ma'ora azağani'a zeğe moni ġehağano'o tahiğa da'o ofeha. U ġozoba 'adi'e zahara roğaeğa, rehano ane mazao radi'u'ete'e moniğa nidu'a ofeha."

Mada Gonagano'e Hağai nu Badeğa

(Mataio 24:3-14, Mareko 13:3-13)

⁵ Iesu tahi'atahi'a nu'a kuru neğa hadi manoğa hina ogorarote'e zu Badi'a harote'e rohorohoğa biri ragano tirote'e ġo'aniro. Rehano Iesu'a ziro, raena'a,

⁶ "Izidi zae'a horone'ete'e ġauğa e'e nidu'a'e agire azağani'a ruine hune hauği'uma. Madağani'a onaine hadi 'ahoga ani ranano mene radi'uma."

⁷ 'Ougadu ze Iesu ġadiniro, raena'a, "Ihore vazeeğa, 'ahi ġauğa'e nani'a furera'uma? E'e hağaiğa nidu'a furera'uma madağano, nagi hağai nu badeğani'a ibite furera'uma?"

⁸ Ani'a naenaenziro. "Giano'i, vaze'a tutuze ve'ozu'uma! Ze'e ege ni radu onai'uma, zu 'ahige re'uma, raena'a, 'E'e Keriso,' ebu 'Madağa 'ai haniteha!' Rehano ġoreze ago ego'i!

⁹ Uti zu agato hariğa ego'idene, ago rihamo'i! 'Ahi ġauğa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma."

¹⁰ Ebu hena ani ziro, raena'a, "Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma.

¹¹ Haba nunu zamağano haba'a hagare'ete'e boro'a furera'uma, zaga'a hia'uma zu ugi boro'a furera'uma. Ebu adureono'o riho ġauğa zu hağai nu badeğa boroboro'a furera'uma.

¹² Rehano 'ahi ġauğa ize mene fureranogano, vaze'a za oboze teadu sausauzi'uma, zu nu'onu'o neğano zu ġu'a neğano ohoze ti'uma. Ege u'ano, kini zu gavana azağa mazao ri'izi'uma.

¹³ E'e'a fureraune, zae'a zeğe mazao ege hari rouga madağa re'uma.

¹⁴ Zae moneo nagini ġoe'a re'uma rae ago ibite zamare borofu'i!

¹⁵ Mazağa za'a nagini re'uma ġoe'a'e ege'a huhuzazi'uma, e'ano'o agireze 'ahogani'a zuni mene agatozi'uma.

¹⁶ Zae vize moze, negoze, nabudize zu vazeze'a revozini'uma ebu za nu'e runeo tuğuzi'uma.

¹⁷ Za'e ege hegote'ete'e 'u'ano vaze nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma.

¹⁸ Rehano iguze zuni hube hune mene ruizi'uma.

¹⁹ Zae'a edau gigarane za'e gabone tuğutuğu hidi'uma.

Ierusalem Haba'a Ruini'uma

(Mataio 24:15-21, Mareko 13:14-19)

²⁰ Ierusalem haba'a'e uti azağani'a ganageğanoga horono'idene, a'e Ierusalem haba'a ruini'uma madağa 'ai haniteha rae ederi'uma.

²¹ E'e madağano Iudea haba'ano radiu'ete'e azağa'e haba mağa ferau ito'i! Ierusalem haba'a zamağano radiu'ete'e azağa'e ferau vağino'i! Ierusalem haba'a enogano radiu'ete'e azağa'e Ierusalem haba'a ago diuğo'i!

²² Mazağa e'e madağano Badi'a'a Ierusalem azağa aduga hune zini'uma. Ebu Buka Zağoğano peroveta azağani'a mirihirote'e ġauğa nidu'a huda'uma.

²³ E'e madağano ahi'eta roğaeğa zu nune hina ene gurağa ġubuze'ete'e roğaeğa, ze'e fase vetuğağa, feranoga mene idağa u'ano, aduga hidi'uma. Raha 'ahi'e aduga boro bagağa hidi'uma ebu Badi'a'a vaze mazao mağuno zini'uma.

²⁴ Ze nu'e venisi hina ġouze ruzi'uma, ebu nu'e oboze teadu, ġu'a azağa teige, 'avo'a haba'a nunuo tutuze onami'uma. Iuda mene azağani'a Ierusalem haba'a sausaune radi'uma onamo zeğe mada'a hauği'uma.

Iesu'a Onaite'e Madağa

(Mataio 24:29-31, Mareko 13:24-27)

²⁵ Mada, bato zu buzuva ragano hağai nu badeğa horoni'uma. Ebu raha 'ada haba nunu zamağano, davara zu sa'u boroboro guguğa u'ano vaze nidu'a rihau ruda'uma ebu zamaze'a ada'adi'uma.

²⁶ Vaze'a nagini rahao ada furera'uma rae zamare'ena'a rihau rudanadu higau bauri'uma, mazağa adure ġianete'e gigi'ağani'a'e hahagari'uma.

²⁷ Ebu e'e madağano ege, Vaze Ubugani'a ġoze zamağano gigi'a inarağa boro zuni agağa manoğa madu ovai'uma. Ebu vazevaze'a e'e horoni'uma.

²⁸ 'Ahi ġauğani'a ġadahe furerano'idene, iğunadu dude ehamano'i, mazağa Badi'a'a zae ġabozi'uma madağa 'ai haniteha."

Figi Ireğa Hari Idaidağa

(Mataio 24:32-35, Mareko 13:28-31)

²⁹ Ebu Iesu'a hari 'ahoga idanירו, raena'a, "Figi iregā zu ire nidu'a giano'!

³⁰ Rougani'a udufa'oga horono'idene, a'e irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe.

³¹ E'e teige, 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, a'e Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a haniteha rae edero'!

³² E hube hune zi'ohe, izidi radiu'ete'e azaḡa'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡaguḡani'a furera'uma.

³³ Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

Ruhibe Rado'i

³⁴ Tohotohe rado'! Za mene 'ouginge, re'ore'ete'e, gage'ete'e zu ḡaboneze zamare borofe'ete'e u'ano, zamaze'e aduda'uma. Ebu eḡe'a bare onae'ete'e madaḡano'e zaguzaga'uma, mazaḡa e'e 'ahiri miniḡani'a mani zu aba tabara 'ahirini'ete'e teigi'uma.

³⁵ Raha 'adi azaḡa nidu'a e'e madaḡa hidi'uma.

³⁶ E'ano'o adugani'a fureraune, ferau'ete'e zu eḡe, Vaze Ubuga zamao edau'ete'e veize, mada nidu'a kurau'ena'a tohotohe rado'!

³⁷ Mada nidu'a Iesu ani kuru neḡano ihozinu, u ohere nidu'a'e vaḡinadu Olive maḡa onamadu e'ea radiunu.

³⁸ Ebu oherebau uzeuze vaze nidu'a Iesu ḡoere abitoga veize kuru neḡa onaminu.

22

Juda'a Iesu Revoharo

(Mataio 26:1-5, Mareko 14:1-2, 14:10-11, Ioane 11:45-53)

¹ Isitiḡa O'o'a Beredi Muḡa, niḡa 'ahoga'e Iḡine Mode'ete'e Muḡa madaḡa hanitiro.

² Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Iesu manoga ibiḡa vaḡiro, mazaḡa vaze ḡuḡuvaḡani'a ederine, utiti'uma radu rihoziro.

³ Isakariota vazeḡa niḡa Iuda'e Iesu tahi'a 12 zamaḡano tahi'a 'ahoga. Satani'a ane zama diḡiro.

⁴ Ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu kuru neḡa taufe'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa vaḡe onamiro. Ebu zeḡe 'evoreo Iesu ri'inite'e ibiḡa vaḡe ḡoeriro.

⁵ Ze matu'e rudanadu Iuda mazao ḡoere tiro, nina'a, "Moni ḡani'uma."

⁶ Iuda ani naenaezina'a, "Manoḡa!" Ebu ani vaze ḡuḡuvaḡa o'o'a zamaḡano Iesu ri'inoga veize mada manoḡa vaḡiro.

Iḡine Mode'ete'e Muḡa Ruhibe Tiro

(Mataio 26:17-25, Mareko 14:12-21, Ioane 13:21-30)

⁷ Isiti O'o'a Berediḡa Muḡa madaḡa ibi'a'e Iḡine Mode'ete'e Muḡa ebu dibu'o mamoeḡa ubuga mau'ete'e madaḡa, e'e reiro.

⁸ Iesu ani Petero zu Ioane tuḡuze'ena'a, ziro. "Onamadu emeḡe oganoga veize Iḡine Mode'ete'e Muḡa ruhibe to'!"

⁹ Ebu zeḡe'a ḡadiniro. "Ga ura'e nouma ruhibe ti'uma?"

¹⁰ Ane'a naenaezina'a, "Ego'! Ierusalemaha'ano diuḡine, ohoze 'ahogani'a vu ḡoḡoreḡa odohe'ete'e horoni'uma. Ebu ani ḡaruna hegotadu ane'a diuḡi'uma neḡa diuḡo'!

¹¹ Diuḡadu e'e ne vazeḡa 'ahige ḡoreno'i, 'Ihore vazeḡani'a ane tahi'atahi'a teite Iḡine Mode'ete'e Muḡa* a'uma neḡa zamaḡa'e nou'e'e rae ḡadimu'ohe.'

¹² Ebu ani'a ne hitagano bazuni neḡa boro 'ahoga ihozi'uma zu ruhibe teate'e ḡauḡa horoni'uma. De'ea ogomufe ruhibe to'!"

¹³ Ze iḡunadu onamiro, ebu Iesu'a zirote'e ḡauḡa nidu'a horoniro. 'Ougadu Iḡine Mode'ete'e Muḡa ruhibe tiro.

Iḡine Mode'ete'e Muḡa Aro

(Mataio 26:26-30, Mareko 14:22-26, 1Ko 11:23-25)

¹⁴ Madaḡani'a feurirotene, Iḡine Mode'ete'e Muḡa afine, Iesu ani apostolo azaḡa teite e'e neḡa zamaḡano ehoriro.

¹⁵ Ebu ani'a ziro, raena'a, "E izema aduga hidogano, zae teite Iḡine Mode'ete'e Muḡa 'ahi anoga hubehune uratiro.

¹⁶ Mazaḡa eḡe'a zi'ohe, e'e Muḡa 'ahi'e mene bare a'uma onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e madaḡano Iḡine Mode'ete'e Muḡa hugani'a hubehune huda'uma."

¹⁷ Ebu ani vaini vuḡa bioḡa madu Badi'a mazao kuranadu ziro, raena'a, "'Ahi madu zae zuni tahitahe gago'!

* 22:11 Iḡine Mode'ete'e Muḡa mamoeḡa

¹⁸ Mazağa ege'a zi'ohe, e'e vaini vuğa mene bare gagi'uma, onamo Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a madağani'a onai'uma."

¹⁹ 'Ougadu ani beredi meiro, zu Badi'a mazao kuranadu vahege tahitahadu ziniro. Ebu zina'a, "Beredi 'adi'e ege ahiri. Zae zini'ohe. Ege zamaroga radu hağaiga 'adi hağao'il"

²⁰ Ğorava ogomuğa enogano ani vaini vuğa bioğa madu ziro, raena'a, "Bioğa 'adi zamağano'e ege ru. Ege'a zae u'ano rudanadu ruhe'a be'uti'uma, a'e ğoitore iziga ra'ohe.

²¹ Rehano ğiano'! Ege revoni'uma vazega'e emeğe teite ogau tiburu'ohe.

²² Ege, Vaze Ubuga'e Badi'a urao ruda'uma. Rehano ege revoni'uma vazega'e aduga hune hidi'uma."

²³ 'Ougadu ze bare ğadimutitiro, raena'a, "Emeğe bo'ağano iniu'a 'ouge hağai'uma?"

Iniu'e Niğa Boro?

²⁴ Ebu Iesu tahi'atahi'a bo'ağano iniu'e niğa boro raena'a zege'a bare ta'irotitiro.

²⁵ Iesu'a zina'a, "Avo'a kinigakinigani'a zege haba azağa zuhi'azi'ohe, ebu gigi'azeta azağani'e haba azağani'a 'Du'u vazega' rae huze'ohe.

²⁶ Rehano za'e ze teige ago 'ougo'! Zae bo'ağano iniu'a niğa boro reihi reine, ani'e vaze niğa kome'a heuğa rae re'uma. Ebu iniu'e zuhi'a reihi reine, tuğure vazega heuğa rae re'uma.

²⁷ Iniu'e niğa boro? Ehore ogau'ete'e vazega ga tuğure vazega? A'e ehore ogau'ete'e vazega. Rehano e'e zae bo'ağano tuğure vazega heuğa.

²⁸ Ege'a aduga hide onainute'e zamağano za'e ege teite radiu onaeha.

²⁹ E'ano'o ege Mama'a vaze nidu'a ibitozini'ete'e gigi'ağa inirote'e teige, e zae zuni e'e gigi'ağa zini'ohe.

³⁰ Ebu ege'a ibitohau'ete'e haba'ano za'e ege teite oga'uma, zu kini'a ehore'ete'e haba'ano ehoradu Isaraela azağa, 12 urabo, ibitozini'uma."

Petero'a Iesu O'on'i'uma

(Mataio 26:31-35, Mareko 14:27-31, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a Simona niro, raena'a, "Simona, Simona! 'Adi ego'! Satani'a, vuiti zuizuine'ete'e† teige, zae zama tuhunoga veize Badi'a umineha.

³² Rehano Simona, e ğae'a ege mazao fie'ete'e'a mene daugifine ğae rana kuraneha. E'ano'o ğae'a ğihuradu ege vađe bari'uma madağano negoĝo duğuru inarazono'il"

³³ Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e'e ğae teite ğuta'uma, ebu ğae teite ruda'uma zuni idağa!"

³⁴ Iesu'a niro, raena'a, "Petero, ege'a ğa'ohe, ohogore uzeuze ğae'a ğae uğidu 'o'ohena'a, e ağu'a rae re'uma. E'e ğaruganobu'u kokoroku'a uga'uma."

³⁵ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Ege gau hağaoga veize tuğuzirote'e madağano za'e moni, nihara ebu tamaka mene odohe onamiro. E'e zamağano za idararo ga mene?" Ze naenaenina'a, "Idararo."

³⁶ Ebu Iesu'a raena'a, "Izidi'e vaze'a mene danazi'uma, e'ano'o monize zu niharaze odoho'! Iniu iniu'e vesinize o'o'a ro'idene, dabuaze seronadu venisi hoito'i!†

³⁷ Ibite ege moneo peroveta vazega Isaia'a Buka Zağoğano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Vaze'a ani'e ğonore azağa zamağano 'ahoga rae reiro.' Ege'a zi'ohe, e'e ğoe'a'e hube hune furera'uma. Ege hari ibite mirihirota'a'e nidu'a hudau onae'ohe."

³⁸ Zege'a naenaeniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, emeğe mazao'e venisi 'aheu." Iesu'a ziro. "'Ai ahıga!"

Iesu'a Olive Mağano Kuraro

(Mataio 26:36-46, Mareko 14:32-42)

³⁹ Ebu Iesu ani iğaiğa hağainute'e teige Olive mağa 'u'a buau onamiro. Zu ane tahi'atahi'a ane hegotiro.

⁴⁰ Iesu'e e'e haba'ano feurirotene, ani zina'a, "'Aha radiu'ena'a, Satani'a so'oso'ozine ege mazao fie'ete'e'a mene daugifine, kurano'il"

⁴¹ Ebu Iesu ani mobade onamadu obena hina tuğadu kuraro,

⁴² raena'a, "Mama, ğa urato'idene, ege mazaono'o bioğa aduga 'adi mae vağino'! Rehano mene ege ura, ğae ura da'o hağao'il"

⁴³ Ebu tuğure vıga'a adureono'o ane vađe ovadu inaraharo.

⁴⁴ Ani zamağa ufeta adudu'ena'a, zamağa tiba hanadu bare kuraro. E'ano'o irairaniro ebu irairagani'a ru teige rahao sore buaro.

† 22:31 Vuiti hirive'ete'e zamağano, vuiti zuizuine, huga'e zamağano radi'ohe ebu oğa'a'e buau rururu'ohe

‡ 22:36 E'e goere idaıdağa. Huga'e 'Aduga hidoga u'ano ruhıbo'ı'

⁴⁵ Iesu ani kuru hauḡadu ane tahi'atahi'a vaḡe bare onamirotene ze bazuna haniziro. Mazaḡa ze'e vetuḡa rarote'ano'o ahirize'a taoraro.

⁴⁶ E'ano'o ani'a ziro, raena'a, "Za nouḡadu baze radiu'ohe? Iḡuno'i! Satani'a so'oso'ozadu eḡe mazao fie'ete'e mene daugifine, kurano'i!"

Iesu Obone Tiro

(Mataio 26:47-56, Mareko 14:43-50, Ioane 18:3-11)

⁴⁷ Iesu'a ḡoere'enogano, vaze ḡuḡuvaḡani'a ani vaḡe onairo. Ebu Iesu tahi'a 12 bo'agano Iuda'a ibitadu fura'inoga veize Iesu uhiga onairo.

⁴⁸ Rehano Iesu'a raena'a, "Iuda, ḡa'e eḡe Vaze Ubuga revonoga veize fura'ihiohe?"

⁴⁹ Iesu tahi'atahi'a'e nagini'a furera'uma ederirotene, ze Iesu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, eme vesini hina utitozinine idaḡahehe?"

⁵⁰ Ebu ane tahi'a 'ahogani'a venisi ahase bunadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa tuḡure vazeḡa vari'iro. 'Ougadu eda'e teḡaḡa buniro.

⁵¹ Rehano Iesu'a raena'a, "Ago 'ougo'i!" Ebu Iesu'a vaze e'e teḡa obonadu faine manoniro.

⁵² Iesu obonetouga veize onairote'e azaḡa, Badi'a dibuo hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, kuru neḡa ḡiane'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'e Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e ḡonore vazeḡa obone ti'ete'e teige, vesini ebu somori boro madu eḡe obohe touga veize onaahehe?"

⁵³ Maha nidu'a e'e zae teite kuru neḡano radiunu. E'e zamaḡano za'e mene obohe tiro. Rehano izidi'e za'a eḡe obohe'ete'e madaḡa zu uzabo gigi'a madaḡa feureha."

Petero'a Iesu O'oniro

(Mataio 26:57-58, Mareko 14:53-54, 14:66-72, Ioane 18:12-18, 18:25-27)

⁵⁴ Ze Iesu obone teadu Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa ne tutune onamiro. Petero zu faḡanonono'o zeḡe ḡaruna hegotiro.

⁵⁵ Vaze nu e'e ne ḡabi'a zamaḡano ire roga hofadu ehore ḡeḡemaḡiro. Petero zuni zeḡe teite ehoriro.

⁵⁶ Tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a Petero'e ire roga duhuḡano ehore'enogano horoniro. Ani ḡiane rune'ena'a, ziro. "Vaze 'adi zuni Iesu teite radiudo!"

⁵⁷ Rehano Petero ani o'oniro, raena'a, "Roḡae, e vaze a'e aḡua!"

⁵⁸ Mene faḡa enogano vaze 'ahogani'a horonadu niro, raena'a, "Ḡa zuni Iesu gatine'ete'e vazeḡa 'ahoga!" Rehano Petero'a nina'a, "Ohoze, e'e mene!"

⁵⁹ Mada tahiḡa ḡarugano, vaze 'ahogani'a te'ote'au goeriro, raena'a, "Vaze 'adi hube hune Iesu teite radiudo, mazaḡa ani zuni Galilea vazeḡa!"

⁶⁰ Rehano Petero'a naenaeniro. "Ohoze! E ḡa'a nagini ra'eta'a'e aḡu'a!"

Petero ani ize ḡoere'ete'e zamaḡano, kokoroku'a ugaro.

⁶¹ Zuhi'a Boro'a vaetadu Petero ḡianiro. 'Ougadu Petero ani Zuhi'a Boro'a 'ahige nirote'e zamariro, 'Ohoḡore uzeuze kokoroku'a izema uganogano, ḡa'a ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.'

⁶² Ebu ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa neonono'o buanadu niau rudaro.

Uti Azaḡani'a Iesu Ḡareḡareniro

⁶³ Iesu ḡiane'ete'e azaḡani'a ani ḡareḡareniro zu bouniro.

⁶⁴ Ze ani ubumaḡa 'uadu bare ḡadiḡadiniro, raena'a, "Ḡa peroveta vazeḡa 'ahine, iniu'a bou'ate'e vazeḡa ihofoi!"

⁶⁵ Ebu ḡoere sau'a sau'a hina ḡareḡareniro.

Vaze Ḡihi'aḡa Ḡihi'aḡani'a Iesu Ḡadiniro

(Mataio 26:59-66, Mareko 14:55-64, Ioane 18:19-24)

⁶⁶ Irarirotene, vaze boroboro'a tibano nu'oraro. Ze'e Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa. Zeḡe kota zamaḡano Iesu mae ohoniro.

⁶⁷ Ebu zeḡe'a niro, raena'a, "Efo'i! Ḡa'e Kerisohe?" Iesu'a naenaenziro, raena'a, "Eḡe'a 'O'e' rae zine, za'e eḡe ḡoere mene mae ḡihini'uma."

⁶⁸ Ebu eḡe'a 'E Keriso ḡa?' rae ḡadizine, za'e mene naenaehi'uma.

⁶⁹ Rehano izidiono'o zama mone eḡe, Vaze Ubugani'a Badi'a gigi'aḡa eda'e naeo ehoru'uma."

⁷⁰ Zeḡe nidu'a ḡadiniro, raena'a, "Tena ḡa'e Badi'a Ubugahehe?" Ane'a zina'a, "O'e, zae'a e'e iniu rae ihiohe."

⁷¹ Ebu zeḡe'a zeḡe bare neneḡaniro, raena'a, "Eme Iesu'e ve'oḡa rae ra'ete'e vazeḡa mene vaḡi'uma, mazaḡa emeḡe'a ane hebeono'o ḡoere ve'oḡa rate'e hube hune egeha!"

23

*Pilato Zamao Iesu Mae Ohoniro**(Mataio 27:1-2, 27:11-14, Mareko 15:1-5, Ioane 18:28-38)*

- ¹ Kota e'e azağa nidu'a iğuniro, ebu Iesu tutune onamadu Pilato zamao ohone tiro.
- ² Ebu zeğe'a Pilato mazao Iesu sau'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e emeğe ne azağa so'ozadu ibi ve'ogano tutuze'ohe. 'Roma kiniga mazao takesi ago hano'i, rae ra'ohe zu ane'a bare raena'a, 'E'e kini zu Keriso,' rae ra'ohe!"
- ³ E'ano'o Pilato'a Iesu gadiniro, raena'a, "Ga'e hube Iuda azağa kinihe?" Iesu'a naenaeniro. "O'e, ġa'a ra'eta'e hube."
- ⁴ 'Ougadu Pilato'a tehadu Badi'a dibuo hau'ete'e ġihi'ağagih'i'ağa zu vaze ġuğuvağa ziro, raena'a, "E ani mazaono'o ve'oğa 'ahoga mene horoneha."
- ⁵ Rehano ze te'ote'au goeriro, raena'a, "Iesu ani, Galilea haba'anono'o Iudea haba'a nidu'a onamo Ierusalem'a 'ahi haba'ano zuni, vazevaze ihoze'ena'a hağai ve'oğa ibiğano tutuze'ohe!"
- ⁶ Pilato ani goere 'adi ġirotene, ġadiziro. "Iesu ani'e Galilea vazeğahe?"
- ⁷ Ebu Iesu'e kini Heroda'a ġiane'ete'e Galilea haba'a vazeğa rae ederiradu ani Heroda vaze tuğuniro. E'e madağano Heroda ani Ierusalem'a haba'ano radiudo.
- ⁸ Heroda'a Iesu horonirotene, ani matu'e rudaro, mazağa ani amahiono'o Iesu ġianihi rae zamarinu. Ani ibite Iesu hariğa ġiro 'ahine, Iesu'a hağai ġiğ'i'a hağaoga horonih'i reiro.
- ⁹ E'ano'o Heroda ani ġadimu ġehağa Iesu mazao hağairo, rehano Iesu'a mene naenaeniro.
- ¹⁰ Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağagih'i'ağa zu Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azağani'a iğunadu ġoere riğa ġehağa Iesu rana goeriro.
- ¹¹ Heroda ani ane uti azağa teite Iesu ġirihoharo. Ebu dabua manoga hağaohanadu Pilato vağe bare tuğune onamiro.
- ¹² Ibite Heroda ebu Pilato'e agiretitido, rehano e'e madağano'e vazetitiro.
- ¹³ Ebu Pilato ani Badi'a dibu'o hau'ete'e ġihi'ağagih'i'ağa, vaze boroboro ebu haba azağa huze nu'oziro,
- ¹⁴ zina'a, "Za'e vaze 'adi'e vaze ibi ve'ogano ibitoziniro radu tutune areha. Eğe'a zae zamao ġianatene, zae'a ane moneo rate'e ve'oğa 'ahogani mene horoneha.
- ¹⁵ Heroda'a zuni Iesu mazao ve'oğa 'ahogani mene horonadu ani emeğe vağe bare tuğune onaeha. Ġiano'! Iesu mazao'e runeo tuğuni'uma ve'ogani'e o'o'a!"
- ¹⁶ E'ano'o ege'a uti azağa tuğuzadu Iesu masini'uma ebu tuğune buni'uma*."
- ¹⁷ Rehano vaze ġuğuvağa nidu'a huau iğuniro, raena'a, "Vaze adie' mano'i, u Barabasi'e tuğune bunoi'!"
- ¹⁸ Barabasi ani Ierusalem'a haba'ano gavamani utitoziniro zu vaze zimiro. E'ano'o ani ġu'ano ohoniro.
- ¹⁹ U Pilato ani vaze ġuğuvağa teite ta'irotitiro, mazağa ani Iesu tuğune bunih'i reiro.
- ²⁰ Rehano ze'a huario, raena'a, "Sataurono'! Sataurono'!"
- ²¹ Pilato'a ġae uğiduğano ziro, raena'a, "Ani nagi ve'oğa hağaeha? E ani rune moneo tuğuni'uma ve'oğa 'ahogani'a mene horoneha. E'ano'o e ani masine tauği'uma ebu tuğune buni'uma!"
- ²² Rehano vaze ġuğuvağani'a Iesu satauronoga veize ġihau teote'au huario. Zeğe ago'e ufeta boro hune u'ano,
- ²³ Pilato'a ze'a urate'ete'e ibiğano hağaoziniro.
- ²⁴ 'Ougadu ani gavamani utitozinirote'e zu vaze goruzirote'e vazeğa, Barabasi ġu'anono'o mae buniro. U vaze ġuğuvağani'a uratirote'e idunağano, Iesu'e satauronoga veize uti azağa evora ri'iniro.

*Iesu Satauroniro**(Mataio 27:32-44, Mareko 15:21-32, Ioane 19:17-27)*

- ²⁵ Uti azağani'a Iesu tutune onamirote'e zamağano, Kurene vazeğa 'ahoga niğa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano ibio hidiro. Uti azağani'a obone teadu Iesu satauro mae heratoharo ebu Iesu ġaruna onamiro.
- ²⁶ Vaze ġuğuvağani'a zuni Iesu hegote onamiro. Zeğe bo'ağano roğaeroğae'a Iesu vetuğanadu niau kuario.
- ²⁷ Iesu'a tehadu zina'a, "Ierusalem'a roğaeroğae, ege u'ano ago niano'i, rehano zae zu ubudeze veize niano'!"

* **23:16** Mirihe farirote 'ahoga'e v. 17 'ahige ra'ohe, 'Izidi Iğine Mode'ete'e Muğano ani'a vaze 'ahoga ġu'a'ono mae bunifo'

²⁹ Mazağa aduga boro hidi'uma madağa 'ai onai'uma. E'e madağano vazevaze'a 'ahige re'uma, raena'a, 'Gabani roğaeğa zu ene ize 'izema moug roğaeğani'e manoga tauği!'

³⁰ E'e madağano ze mağamağa kome'a boro zina'a, 'Fahanadu emeğe ġahifo'!'

³¹ E'e ire ġaboga heuğa, rehano za'a sataurohi'ohe. 'Ougine za'e, ire roğa azağa heuğa, aduga ufeta boro hidi'uma."

³² Gonore boro vazeğa 'aheu zuni Iesu teite zemoga radu tutuze onamiro.

³³ Ebu ze'e haba 'ahoga niğa Vadini Isiga feuriro. E'ea Iesu ebu ġonore vazeğa 'aheu satauroziro, vaze 'ahoga'e eda'e moneo zu 'ahoga'e kauri moneo.

³⁴ Ebu Iesu'a sataurono'o reiro, raena'a, "Mama, zeğe hağai sau'a aġutu modo'i, mazağa ze'e nagini hağae'eta'a'e aġu'a." Ze'a iniu'e Iesu dabua me'uma radu kaġusi arahoga arahiro.

³⁵ Vazevaze'e edanadu muririnu. U vaze ibitozini'ete'e azağa'e Iesu ġirihoharo, raena'a, "Ani vaze 'ahoga'ahoga'e ġaboziro. Ani'e Keriso, Badi'a'a ohotirote'e vazeğa reine, ane'a bare ġaboni'uma!"

³⁶ Uti azagani'a zuni arahoharo ebu vaini vuğa ġiği'a gagoharo.

³⁷ Ebu ze nina'a, "Ga'e Iuda azağa kini ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'!'"

³⁸ Iesu satauro hitagano'e 'ahige mirihiro, 'Iuda Azağa Kini'.

³⁹ Satauro rana'ono'o ġonore boro vazeğa 'ahogani'a Iesu roiro, raena'a, "Ga'e Keriso ro'idene, ġae'a ġae bare ġabo'o'i ebu emeğe zuni ġabofo'!'"

⁴⁰ Rehano ġonore boro vazeğa 'ahogani'a ġonore boro vazeğa omo ġoere riğa hina naenaenina'a, "Ga Badi'a mene rihone'ehehe? Gae zuni ane teite idaga ruda'uma ebu Badi'a hidi'uma.

⁴¹ Emetane'e emeğe sau'a u'ano rudau'ohe, rehano vaze 'adi'e hağai sau'a 'ahogani mene hağairo."

⁴² Ebu ane'a Iesu niro, raena'a, "Iesu, ġae'a ibitohau'ete'e haba'a ona'idene eğe zuni zamaro'!'"

⁴³ Iesu'a naenaenina'a, "Hube hune ġa'ohe, izidi ġa'e eğe teite Badi'a habao radi'uma."

Iesu'a Rudaro

(Mataio 27:45-56, Mareko 15:33-41, Ioane 19:28-30)

⁴⁴ Madai kirikiri meirotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ġorava mone mada uġidu.

⁴⁵ Mada mene hiaro ebu kuru neğa dabuağani'a nemo zigau 'a'adaro.

⁴⁶ Ebu Iesu'a ġihau huario, raena'a, "Mama, eğe vine'e ġae 'evoreo ti'ohe!" Ani 'ouge reirote'e enogano 'ai, iriga ri'iro.

⁴⁷ Roma uti azağa ibitozini'ete'e ġihi'ağa'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ani Badi'a niguniro ebu raena'a, "Hube hune vaze 'adi'e duduğa!"

⁴⁸ Iesu satauro rudarote'e muririrote'e azağa ġuġuvağani'e nagini'a furerarote'e horonirotene, ze zuni vetuğa ranadu neze 'u'a barobaro 'uhiro.

⁴⁹ Rehano Iesu vaze nidu'a zu Galilea haba'anono'o hegotirote'e roġaeroğaeğa nidu'a fağanono'o nagini'a furerarote'e muririro.

Iesu Guriro

(Mataio 27:57-61, Mareko 15:42-47, Ioane 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Iudea haba'ano Arimatea vaze 'ahoga niğa Iosefa radiunu. Ani'e vaze manoga zu duduğa, zuni Badi'a'a ibitohau'ete'e haba'a guhininu. Ani'e vaze ibitozini'ete'e azağa boro zamağano boro 'ahoga, rehano vaze boroboro'a Iesu matihi reirotene ani ze ġoere mene mae ġihiniro.

⁵² Ane'a Pilato vağe onamadu eda'e'eda'e uminiro, raena'a, "Iesu rune ahi'a eno'!'" Ebu hena Pilato'e reiro. "O'e".

⁵³ 'Ougadu Iosefa'a sataurono'o Iesu ahiri mae bunadu dabua hina 'umiro. Ebu Iesu ahiri vatava varadirote'e 'iduğa izigano tiro.

⁵⁴ A'e Bana Madağa veize ruhibe'ete'e madağa ġoravağa, ebu Bana Madağa hanitiro.

⁵⁵ Galilea haba'anono'o Iesu teite onairote'e roġaeroğae'e Iesu ahiri mae onamirote'e hegotiro ebu ahi'a tirote'e haba'a horoniro.

⁵⁶ 'Ougadu ze neze bare onamadu Iesu ahiri aso hanoga veize murava hohoğa zu dehoru hohoğa manoga ruhibro. Rehano Mose goro ġoe'a idunağano Bana Madağa 'ahine, ze ahirize ohone baniro.

24

Iesu'a Runeono'o Bare Ģabodiro

(Mataio 28:1-10, Mareko 16:1-8, Ioane 20:1-10)

¹ Fura oherebau uzeuze roḡaeroḡae ze'a ruhibirote'e ahiri ase'ete'e muravaḡa hohoḡa madu idu onamiro.

² Ze feurirotene, idu 'ue'ete'e hadiḡa boro kiune vaḡinoga horoniro.

³ Ebu ze diuḡiro, rehano Zuhi'a Boro Iesu ahiri mene horoniro.

⁴ Ze nagini'a ani mazao fureranate'e zamare 'ada'adiro. E'e madaḡano vaze 'aheu'a tabara zeḡe babaḡano edaro. Ze'e dabua vazavazaḡoḡa vidaro.

⁵ Ebu roḡaeroḡae'a rihau rudanadu zeḡe mazao ovoe ḡuguriro. Rehano vaze 'aheu'a ziro, raena'a, "Za nouḡadu ḡabone vazeḡa rune haba'ano vaḡe'ohe?"

⁶ Ani aha'o'e 'o'o'a, rehano ani bare ḡabode iḡuneha! Ani'a Galilea haba'ano nagini zirote'e zamaro'i!

⁷ Ani'a raena'a, 'Ege, Vaze Ubuga'e revonadu sau'a azaḡa evora ri'ini'uma ebu sataurohi'uma, rehano mada uḡiduḡano bare ḡabode iḡuni'uma."

⁸ 'Ouge reirotene, roḡaeroḡae'a Iesu'a reirote'e goe'a zamariro.

⁹ Roḡaeroḡae'a idu haba'anono'o bare onaadu zeḡe mazao nagini'a furerarote'e nidu'a Iesu tahi'a 11 zu ane vaze nunu nidu'a ziro.

¹⁰ Idu haba'a onamirote'e roḡaeroḡae'e Magadala roḡaeḡa niḡa Maria, 'ahoga'e niḡa Ioana, Iakobo vi'a niḡa Maria ebu roḡae nunu. Ze'e nagini'a fureranate'e apostolo azaḡa mazao rae fureniro.

¹¹ Rehano Iesu tahi'atahi'a'a ze ḡoere'e ḡiriho hariḡa radu mene mae ḡihiniro.

¹² U Petero ani iḡunadu idu haba'a dure onamiro. Ani'a ḡuguradu idu zamaḡa ḡianirotene, Iesu ahiri umirote'e dabuaḡa da'o horoniro. Ebu ani nagini'a fureranate'e zamare 'ada'ade'ena'a, ne bare onamiro.

*Iesu'a Emausa Neḡa Ibiḡano Fureraro
(Mareko 16:12-13)*

¹³ E'e madaḡano roḡaeroḡae ḡoere igirote'e azaḡa bo'aḡano tahi'a 'aheu'a Emausa neḡa ibiḡa onaminu. E'e neḡa'e Ierusalemaha'ano'o ani faḡa'e 11 kilomita.

¹⁴ Anianine ibio oname'ena'a nagini'a fureranate'e ḡauḡa nidu'a ḡo'ane onaminu.

¹⁵ Zeḡe'a ḡo'ane oname'enogano, Iesu ane'a zeḡe uhiḡa aradu idaḡa onamiro.

¹⁶ Zeḡe horoniro rehano, mene ederiro a'e Iesu, mazaḡa ze ani mene ederoga veize biriro.

¹⁷ Iesu'a ziro, raena'a, "Ḡanine oname'ena'a, nagini ḡo'ane'ohe?" Ebu ze vetuḡarau'ena'a tue edaro.

¹⁸ Ze bo'aḡano vaze 'ahoga niḡa Kuleopa'a naenaeni, raena'a, "Izidi Ierusalemaha'ano nagini'a fureranata'a'e vaze nidu'a edeḡa. Ga'e e'ea radiunu rehano, ḡa'a da'o aḡu'ahehe?"

¹⁹ Iesu'a zina'a, "Nagini'a fureraneha?" Zeḡe'a nina'a, "A'e Iesu, Nazareta vazeḡa hariḡa. Badi'a zu vaze nidu'a zamao ani peroveta vazeḡa raha. Ani'e haḡaiḡa ḡiḡi'a haḡainu zu ḡoere ḡiḡi'a haraminu.

²⁰ Rehano Badi'a dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze ibitozini'ete'e azaḡani'a Iesu manoga radu Roma gavana 'evorao ri'iniro ebu satauroniro.

²¹ Eme'e ani Isaraela azaḡa aḡireono'o mae vaḡizi'uma vazeḡa rae zamariro. Ebu Izidi Iesu rudarote'e madaḡanono'o onao mada uḡidu maha.

²² U eme bo'aḡano roḡaeroḡae nu'a zaguzagufeha. Ze ohereda'o idu haba'a onameha,

²³ rehano Iesu ahi'a mene horoneha. Ebu ze bare onaradu, raena'a, 'Aneru'a emeḡe mazao fureranadu Iesu'e bare ḡabodeha rae raha.'

²⁴ Emeḡe bo'aḡano vaze nu'a idu haba'a onamatene, roḡaeroḡae'a rate'e teige, ze zuni Iesu ahi'a'e mene horoneha."

²⁵ Iesu'a ziro, raena'a, "Za'e mene huhuzaḡa! Peroveta azaḡani'a reirote'e ḡoe'a mene ḡarihe mae ḡihine'ohe.

²⁶ Peroveta azaḡani'a raena'a, 'Keriso'e 'ouge aduga me'uma, ebu hena ḡabodadu ane haba aḡaḡano diuḡiuma."

²⁷ Iesu'a Buka Zaḡoḡa zamaḡano Mose'ono'o onamo peroveta azaḡani'a ani moneo mirihirote'e ḡoe'a nidu'a faine ihoze onamiro.

²⁸ Ebu ze Emausa neḡa hanitiro, rehano Iesu'e ize ibio onamihi reiro.

²⁹ Ze Iesu radoga radu uminiro, raena'a, "Ḡorava raneha zu mada'e hauḡeha. E'ano'o emeḡe teite bazihii!" 'Ougadu ani zeḡe ne diugi' onamiro.

³⁰ Ani ogomu veize zeḡe teite ehoriro. Ebu beredi madu Badi'a mazao kuranadu vahege ziniro.

³¹ E'e zamaḡano ubumaze'a bohatanadu 'Ahi'e Iesu!' rae ederiro. Rehano zeḡe ubumao ani dauḡiro.

³² Ebu anianine ġoretitiro, raena'a, "Ibio ane'a eme teite ġoeratene zu Buka Zaġoġa huga me'odofeatene, zamafe'a matu'e rudaneha!"

³³ Ebu tahi'a 'aheu'a Emausa neġa'ono'o zogone iġunadu Ierusalemaha'aba'a bare itiro. E'ea Iesu tahi'a 11 zu zeġe teite radiunute'e vaze nu haniziro.

³⁴ Ze raena'a, "Hube hune Iesu ani bare ġabodeha ebu Simona* mazao fureraneha!"

³⁵ 'Ougadu tahi'a 'aheu e'e'a zuni zeġe mazao Emausa ibiġano nagini'a fureranate'e zu Iesu'a beredi vaheġe'enogano Iesu ederate'e hariga me'odoziniro.

Iesu'a Tahi'aġa mazao Fureraro

(Mareko 16:14, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:4-5)

³⁶ Ze harize me'ode'ete'e zamaġano Iesu'a tabara zeġe bo'aġano edaro, ebu raena'a, "Zama roġoġa zae teite rado'!"

³⁷ Rehano ze'e ane vine horone'ohe rae zamare'ena'a, zaguzagaru zu rihau rudaro.

³⁸ Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Za'e nougadu rihau'ohe? Nougadu 'Ahi'e iniu?' rae zamare doude'ohe?"

³⁹ 'Ahi eġe! Eġe 'evore zu oda ġiano'i! Ebu obohe nuro'i! E vine reifone, modarehe zu isinehe o'o'a reifo. Rehano za horohe'ete'e teige, e'e modare zu isineheta."

⁴⁰ Ani 'ouge radu 'evoreġa zu odaġa ihoziro.

⁴¹ Rehano ze matu'e rudanadu zaguzagarote'e u'ano, ze ize Iesu ġoere mene mae ġihiniro. Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Zae mazao ogomu nu e'ehehe?"

⁴² Zeġe'a ġozone kiroġa harotene,

⁴³ ani'a madu zeġe ubumao aro.

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a Ġoere Ġonaga Ziro

(Mataio 28:16-20, Mareko 16:15-18, Apostolo 1:6-8)

⁴⁴ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "Eġe'a zae teite radiunute'e madaġano 'ahige ġoreziro. 'Mose goro, peroveta azaġa buka zu Salamo zamaġano eġe moneo mirihirote'e ġoe'a nidu'a hube hune hudafo."

⁴⁵ 'Ougadu Iesu'a, zeġe Buka Zaġoġa ġoe'a huga ederifine, zamaze bohaniro.

⁴⁶ Ani ziro, reana'a, "Buka Zaġoġa zamaġano 'ahige mirihiro. 'Keriso'e aduga hidi'uma, ebu mada uġidu zamaġano runeono'o bare ġabodi'uma.

⁴⁷ Ebu ani tahi'atahi'a'a, Ierusalemaha'abono'o onamo haba nidu'ao, ane niġano hari manoġa harami'uma, raena'a, 'Ġihuro'i! 'Ougine, Badi'a'a haġaize sau'a aġutu modi'uma!"

⁴⁸ Za'e e'e ġoe'ani'a hudanata'a'e horoneha, e'ano'o vaze 'ahoga 'ahoga zuni eġe hari haramozini'uma.

⁴⁹ Ġi'ano'i! Mama'a ġoere tiirote'e Vine Zaġoġa eġe'a zae mazao tuġuni'uma. E'ano'o Ierusalemaha'ano guhiu rado'i, onamo Vine Zaġoġani'a ovadu gigi'aġa hina iriva'ozi'uma."

Iesu'a Adure Itiro

(Mareko 16:19-20, Apostolo 1:9-11)

⁵⁰ Ebu Iesu'a Ierusalemaha'abono'o ze tutuzadu Betania neġa uhiġa onamiro. Ebu eva' a ġihinadu zeġe veize kuraro.

⁵¹ Ani kurau'ena'a, ze muhizadu adure ġoha mae ġihine itiro.

⁵² Ebu ze Iesu niġunadu matu'uzeta Ierusalemaha'abono'o bare onamiro.

⁵³ Ze iġaġa kuru neġano radiu'ena'a, Badi'a niġa mae ġihininu.

* 24:34 Niġa 'ahoga'e Petero

Apostolo Azaġa Haġai

Goere Ġadaheġa

Buka 'adi'e "Apostolo azaġa haġai" Uare (Kware) ġoereo tiro. Uare ġoere'e Garihe (Garia) ġoere teite ago tiba. Uare zu Gariheo ġoere'ete'e azaġa'e nidu'a 1300. Ze'e Central Province, Rigo District haba'ano radiu'ohe. A'e Port Moresby-ono'o 70 kilomita south-east oname'ohe.

"Goere huga"'e buka 'adi ġonagano tiro, ġoere aduga ga iġaiġa mene igi'ete'e ġoe'a buka zaġoġano tirote'e huga ihozoga veize.

Buka mazaġa

¹ Hari 'adi'e Teofilo veize ti'ohe. Eġe'a ibite tirota'a'e, Iesu'a gaudote'e zuni ihozidote'e nidu'a, ebu

² onamo Vine Zaġoġani'a ibitohau'ena'a apostolo azaġa ġoere ziniro, ebu adure ġoha mae itiro. Apostolo azaġa'e Iesu'a inahe meirote'e azaġa.

³ Iesu ani zaharaneadu rudarote'e enogano, mada ġae ġazaġa gaubanana (40) apostolo azaġa mazaġo fureraro. E'e zamaġano ani 'ize ġaboga ra'ete'e ihozoga veize haġai ġehaġa fureno zinido, ebu Badi'a'a zuhi'azi'uma ġoe'a rae furenido.

⁴ Zeġe'a nu'orarote'e madaġa 'ahogano Iesu'a ġoere ziniro, raena'a, "Terusalema neġano geno rado'i, onamo Mama'a rae tirote'e ġoe'ani'a hudanoga veize guhiano'! E'e ġoe'a'e za eġe mazaono'o iġiro, raena'a,

⁵ Ioane Babatise'e vu hina bapatizozido rehano, za'e, mada ġehaġa 'izema mougano, Vine Zaġoġa hina bapatizozu'uma."

Iesu adure ġoha mae ġihine itiro

⁶ Mada 'ahogano ze bare nu'orarote'e zamaġano, Iesu ġadiniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e'e madaġano'e emeġe'a Isaraela haba'a bare madu emeġe'a emeġe bare ġiafoga veize ibitofi'uma hehe?"

⁷ Iesu'a naenae zina'a, "E'e madaġa'e Mama'a ane niġano rae tiro. Za'e mene ederi'uma ġauga.

⁸ Rehano Vine Zaġoġani'a zae vaġe ovami'uma madaġano za'e gigi'aġa me'uma. Ebu za'e ege hari rae fureni'uma, Ierusalem neġano, Iudea haba'ano, Samaria haba'ano onamoo haba ġonaga."

⁹ Iesu ani, 'ouge reirote'e enogano, zeġe ubumao adure ġoha mae ġihine itiro, ebu ġoze'a 'uiro.

¹⁰ Iesu'a adure ġoha ite'enogano, ze adure ġohani gagau ġiane rune radiunu. Ebu ġiano'! Aneru aheu'a zeġe genaġano edaro. Ze dabua 'uruġa haġairo,

¹¹ ebu raena'a, "Galilea azaġa, za nougadu de'ea edau'ena'a adure ġohani ġiane'ohe? Iesu ani zae mazaono'o adure ġoha mae ġihine iteha. Ani'e 'ouge itate'e horonate'e teige vesu'u bare ovami'uma."

Hitaga neġano kurau nu'oraro

¹² Ebu ze Olive maġanono'o bare Ierusalem neġa itiro. E'e ibiġa'e kilomita tiba heuġa.

¹³ Ze Ierusalem neġa feurrotene, hitaga neġa itadu zeġe'a radiu'ete'e haba'a diuġiro. E'e zamaġano'e, Petero, Ioane, Iakobo, Aniderea, Firifo, Tomasi, Batolomeo, Mataio, Alofoe ubuga, niġa Iakobo, Zelote vazēġa, niġa Simona, ebu Iakobo ubuga, niġa Iuda.

¹⁴ Zeġe nidu'a nu'oru'ena'a, zamaze tibunadu iġaiġa kuraunu. Roġae nu, zu Iesu vi'a Maria, zu Iesu negoġa duġuru zuni zeġe teite nu'oraunu.

Matia'a Iuda iġuri meiro

¹⁵ E'e madaġa 'ahogano Zuhi'a Boro mone azaġa nu'onu'o bo'aġano Petero'a iġune edaro. Zeġe nidu'a'e maġa tiba zu ġae aheu gaubanana (120) heuġa.

¹⁶ Ebu zina'a, "Nego nabudi, ibite Vine Zaġoġani'a Davida neadu, buka zaġoġano tirota'a'e hudaro. A'e Iuda'a Iesu obone tirote'e azaġa ibito zinirote'e hariga.

¹⁷ Iuda'e Iesu'a inahe meirote'e tahi'aġa 'ahoga. Ane zuni emeġe teite gau tiba haġaido.

¹⁸ Rehano ani'e reva moniġa hina haba 'ahoga hoitiro. E'ea vadini ibine uite ovoiro, ebu ahi'ani'a fu'uradu isiġani'a ġudau rururaro.

¹⁹ Hari 'adi'e Ierusalem azaġa nidu'a iġiro. E'ano'o zeġe'a haba a'a'e zeġe ġoereo Akeledama rae huniro. Goere e'e huga'e ru haba'a.

²⁰ Mazaġa Salamo zamaġano 'ahige tiro, raena'a,

'Ane haba'e gāhaturano'i!

Vaze tiba zu e'ea mene radi'uma.' (Salamo 69:25)

Ebu

'Vaze 'ahogani'a ane gau iġu'a me'uma.' (Salamo 109:8)

²¹ E'ano'o eme'e vaze 'ahoga me'uma, Iuda iġuri mouga. Zuhi'a Boro Iesu'a emeġe teite radiudote'e madaġa nidu'a, emeġe teite raudote'e vazeġa 'ahoga me'uma.

²² E'e madaġa'e, Ioane'a Iesu bapatzionirote'eano'o onamo Iesu emeġe mazaono'o adure ġoha mae ġihine itirote'e. Ebu ane zuni Iesu'a bare ġabode iġunirote'e rae furenifine."

²³ E'ano'o zeġe'a vaze aheu meiro. Vaze 'ahoga'e Barasaba rae hune'ete'e Iosefa, niġa 'ahoga'e Lusito, ebu vaze 'ahoga'e Matia.

²⁴ Ebu ze Badi'a uminiro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa'e vaze zama nidu'a edeġa. E'ano'o ihofoi, vaze aheu 'adi bo'aġano ġae'a mate'e vazeġa'e iniu?

²⁵ Iuda'a modirote'e apostolo gauġa iġu'a mouga veize. Iuda'e ane haġai sau'a u'ano ane'a radi'uma haba'a diġuro.

²⁶ Ebu ze'e e'e veize kaġusi arahoga haġairotene, Matia meiro. E'ano'o Matia ani apostolo azaġa gaubanana tiba fare teite me'ode tibuniro.

2

Pentekosi madaġano Vine Zaġoġani'a ovairo

¹ Iesu'a bare ġabode iġunirote'e ġarugano fura fu'o zu aheu fare (7) radirotene, Pentekosi* madaġa meiro. E'e madaġano Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a haba tibano nu'oru radiro.

² E'e zamaġano zavera boro'a onae'ete'e teige guguġa boro'a adureono'o tabara gudau ovairo. E'e guguġani'a zeġe'a nu'orarote'e neġa iriva'oniro.

³ Ebu ire'a duhuru'ete'e heuġani'a mazane teige rovtadu, vaze tiba tiba ranao duhuranoga horoniro.

⁴ Ebu Vine Zaġoġani'a e'ea radiunute'e azaġa nidu'a iriva'oziro, ebu Vine Zaġoġani'a ibito zenadu, ġoere 'ahoga 'ahogano ġoeriro.

⁵ E'e madaġano'e, Iuda azaġa haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e'a, Pentekosi muġa 'auġoga rae Ieruselema neġa onaadu e'ea radiunu. Ze'e Badi'a gubane'ete'e azaġa.

⁶ E'e haraġa igirotene, vaze ġuġuvaġani'a isau onairo. Ebu ze zamaze 'ada'adaziro, mazaġa Zuhi'a Boro mone azaġani'a ane ane ġoereo ġoeroga igiro 'ahine. A'e Iuda azaġani'a haba 'ahoga 'ahogano radiu'ete'e ġoe'a.

⁷ Ebu ze zaguzaganadu, 'ahige reiro. "'Adi duġuru'e nidu'a Galilea azaġa rehano,

⁸ nouga'ahi emeġe tiba tiba ġoereo ġoeroga igi'ohe?

⁹ Eme'e Patia azaġa, Media azaġa, Elama azaġa, ebu Mesopotamia haba'ano, Iudea zu Kapadokia haba'ano, Ponto zu Asia haba'ano radiu'ete'e azaġa,

¹⁰ Feriġa zu Pamufulia haba'ano, Izipi haba'ano radiu'ete'e azaġa, zu Libia haba'a zamaġano Kurene neġa uhiġano radiu'ete'e azaġa. Ebu Roma neġano radiu'ete'e azaġa.

¹¹ E'e zamaġano'e Iuda azaġa zu, Iuda mene azaġa rehano zamaze ġihuradu Iuda azaġa teite kurau tiburu'ete'e azaġa. Ebu Kerete 'umuġa azaġa zu Arabia haba'a azaġa. Eme zeġe'a Badi'a ġigi'a haġaiġa emeġe tiba tiba ġoereo ra'ete'e igi'ohe."

¹² Ze zaguzagaro ebu zamaze 'ada'adaziro, ebu "'Adi nagini?" rae ġaditiro.

¹³ Rehano vaze nu'e ġirihho zini'ena'a, 'ahige reiro. "Ze vaini vuġa borofe gageha."

Petero'a vaze ġuġuvaġa mazao haramiro

¹⁴ Ebu Petero'a apostolo azaġa gaubanana tiba fare (11) teite iġune edanadu, vaze ġuġuvaġa mazao agoġa borofe'ena'a haramiro. "Iuda azaġa, zu Ieruselema neġano radiu'ete'e azaġa nidu'a, e'e, haġai 'ada'a nouge nouge fureranate'e rae bohanihi. Eġe ġoere fairu abito'i!

¹⁵ Za'e 'adi duġuru'e vaini vuġa gageha rae zamare'e gaogi. Ze mene gageha. 'Adi 'ize oherebau, mada fu'o zu ġazaġa fare (9 koroko). Vaze'e oherebau mene ġagi'uma.

¹⁶ Rehano 'adi'e peroveta vazeġa Ioela'a amahi rae furenirote'e haġaiġani'a fureraneha.

¹⁷ Badi'a'a zi'ohe.

Mada ġonaga madaġa madaġano,

vaze nidu'a mazao eġe Vine Zaġoġa

ovoe be'unadu, iriva'ozi'uma,

Ebu ubudeze zu aboeze'a

* 2:1 Pentekosi ġoere e'e huga'e ġae fu'o gaubanana (50). Iġine Mode'ete'e Muġa madaġanono'o me'ode onamo mada ġae fu'o gaubanana meine, Pentekosi Muġa madaġa me'uma.

eĝe hari rae fureni'uma.
 Zae ohoze iziga iziga'e
 Badi'a'a ihoze'ete'e haĝaiĝa
 zamaze hina horoni'uma,
 zu vase boroboro'e Badi'a'a
 ihoze'ete'e haĝaiĝa iĝuna'uma.
 18 E'e madaĝa madagano tuĝure azaĝa
 ĝu'a teige gaue'ete'e (slaves),
 ohoze zu roĝae mazao zuni
 eĝe Vine Zaĝoĝa ovoe be'unadu,
 iriva'ozi'uma,
 ebu zeĝe zuni eĝe ĝoere
 rae fureni'uma.

19 Ebu eĝe'a zaguzaga'uma haĝaiĝa
 adureo fureni'uma,
 zu eĝe tahi gigi'a haĝaiĝa
 rahao fureni'uma.

A'e ru, ire roga ebu ĝisi boro.

20 Mada'e uzabora'uma, ebu
 bato'e ru teige kanara'uma.
 E'e ĝaruganobu'u Zuhi'a mada boro
 zu manoĝa hune'a onai'uma.

21 Ebu Zuhi'a Boro mazao
 umide'ete'e azaĝa nidu'a'e
 ĝabone hidi'uma.' (Ioela 2:28-32)

22 Isaraela azaĝa, ĝoere 'adi ego'! Za edeĝa. Iesu, Nazareta neĝa vazeĝa ani,
 Badi'a'a tuĝunadu, gigi'a haĝaiĝa, zaguzaga'uma haĝaiĝa zu Badi'a tahi haĝaiĝa ĝehaĝa
 zae bo'aĝano haĝaido. Badi'a ani e'e haĝaiĝa Iesu mazaono'o haĝaadu, Iesu'e ane'a
 tuĝunirote'e rae deheniro.

23 Ebu Iesu ani zae 'evoreo ri'inirota'a'e, Badi'a'a amahi toĝanirote'e zu furera'uma rae
 ederirote'e haĝaiĝa. Ebu za'e Badi'a goro ĝoe'a aĝu'a azaĝa zeadu, satauroo ikokoneadu
 runediro.

24 Rehano e'e vazeĝa'e Badi'a'a rune zamaĝano ĝaniĝanau'ete'eano'o mae vaĝinadu,
 bare ĝaboniro, mazaĝa rune gigi'aĝa'e Iesu obone touga mene idaĝa 'ahine.

25 Davida ani Iesu hari 'ahige rae reiro.

'E'e mada nidu'a eĝe uhiĝano
 Zuhi'a Boro horoninu.
 Mazaĝa ani eĝe eda'e moneo radiu'ohe.

E'ano'o ĝau 'ahogani'a zuni
 mene hagahi'uma.

26 E'ano'o zamahe'a matu'e'ohe,
 zu hebehe hina
 Badi'a nigune'ena'a, matu'e'ohe.
 E'a zamare'etene, ahirihe zuni
 runeono'o bare ĝaboni'uma
 rae re'uma.

27 Mazaĝa ĝa'e eĝe'a rudaune,
 vinehe rune haba'ano
 mene modi'uma,
 ebu ĝae tuĝure haĝae hune'ete'e vazeĝa'e
 ahi'ani'a ruhuranoga veize
 mene modi'uma.

28 Ĝa'e ĝabone ibiĝa ihoheha.
 E'e ĝae zamao matu'u hina
 iriva'ohi'uma.' (Salamo 16:8-11)

29 Nego nabudi, e hubehune zi'ohe. Vouĝafe Davida'e rudanadu ĝuriro, ebu ani idu'e
 izidi 'ize radiu'ohe.

30 Ani'e peroveta vazeĝa 'ahine, ani edeĝa Badi'a'a ane mazao ĝoe'a rinede tiro,
 raena'a, Davida mariga 'ahogani'a ane iĝuri madu Kini re'uma.

31 Davida ani vesu'u furera'uma haĝaiĝa horone'ena'a, Keriso'a bare ĝabode
 iĝuni'uma hariĝa rae fureniro, raena'a, rune haba'ano ani mene modi'uma, zu ahi'a'e
 mene ruhura'uma.

³² Ebu Iesu 'adi'e Badi'a'a bare ḡaboniro. Emeḡe nidu'a e'e horonadu, rae furene'ohe.

³³ Ebu ani'e Badi'a'eda'e moneo ohoniro, ebu Moga mazaono'o Vine Zaḡoḡa madu emeḡe mazao owoe be'unadu iriva'ofiro. Vine Zaḡoḡa'e Badi'a'a tuḡuni'uma rae tirote'e. Ebu za'e e'e haḡaiḡa izidi 'ada horone'ete'e zu igi'ete'e.

³⁴ U Davida ani Keriso teige adure ḡoha mene mae ḡihine itiro. Rehano ani 'ahige reiro.

'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Boro niro.

Eḡe eda'e moneo ehoro'i!

³⁵ Onamoo eḡe'a aḡireḡo mae raharahazi'uma.' (Salamo 110:1)

³⁶ E'ano'o Israela azaḡa nidu'a fairu edero'i! Zae'a satauronirote'e vazēḡa, Iesu'e, Badi'a'a Zuhi'a Boro zu Keriso rae ohoniro."

³⁷ Ze e'e igirotene, zamaze tuḡano babaharo, ebu Petero zu apostolo azaḡa ḡadiziro. "Negofe duḡuru, eme nagini haḡaine manōḡa?"

³⁸ Petero'a naenaezina'a, "Zae nidu'a, zamaze ḡihuno'i, ebu Iesu Keriso niḡano bapazito mo'i! 'Ougine Badi'a'a zae sau'a rae modi'uma, ebu Badi'a'a Vine Zaḡoḡa zini'uma.

³⁹ Badi'a'a ḡoere 'adi rae tirota'a'e, Zuhi'a Boro emeḡe Badi'a'a zamazi'uma azaḡa nidu'a veize. A'e zae, ubudeze zu haba faḡa faḡa azaḡa nidu'a."

⁴⁰ Ebu ani bare ḡoere ḡehaḡa hina haramiro, zu bare bare iraduguziro, raena'a, "Haḡai ve'oḡa azaḡa 'adi mazaono'o vaginadu, ḡabone mo'i!"

⁴¹ E'ano'o iniu iniu'a ane haramo mae ḡihinirota'a'e bapazitoziro. Ebu e'e madaḡano vase maza boro uḡidu (3000) heuḡa bapazito madu zeḡe ragate mae zouziro.

Badi'a mone azaḡa tibano nu'oraro

⁴² Ze'e zamaze tiba hanadu, apostolo azaḡani'a ihozidote'e abito zinido ebu danatitido, tiburu oḡaudo, zu tibano kuraudo.

⁴³ Ebu apostolo azaḡani'a zaguzaga'uma haḡaiḡa zu Badi'a tahi gigi'a haḡaiḡa ḡehaḡa haḡaido, ebu vase nidu'a zamazeo Badi'a rihone runiro.

⁴⁴ Badi'a mazao firote'e azaḡa nidu'a tibano nu'oru radiudo, ebu ḡauze nidu'a ḡahugotitido.

⁴⁵ Ebu habaze, neze zu toheze seronadu, iniu monize'a ferezinute'e nidu'a, zininu.

⁴⁶ Ze mada nidu'a Dibu'o Neḡano tibano nu'oranadu kuraudo. Ebu ane ane neo matu'uzeta zu zama tiba teite oḡau tiburaudo,

⁴⁷ zu Badi'a nigunido, ebu Ierusalem azaḡa nidu'a zeḡe mazao matu'inu. Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a ḡabone hide'ete'e azaḡa ragate ragate mae zouzido.

3

Odaḡa sau'a vazēḡa fainiro

¹ Mada 'ahogano Petero zu Ioane'a kuru madaḡano Dibu'o Neḡa itiro. A'e ḡorava mone mada uḡidu (3 koroko) zamaḡano.

² U ibiheta 'ahoga, niḡa Iraḡa Manoḡa ra'ete'e genaḡano, odaḡa sau'a vazēḡani'a ehore radiro. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mada nidu'a e'e haba'a tutune onamido, ebu Dibu'o Neḡa diuge'ete'e azaḡa mazao moni umidinu.

³ Ani Petero zu Ioane'a Dibu'o Neḡa diuḡihi ra'enogano horozadu, moni umiziro.

⁴ Rehano Petero zu Ioane'e ḡiane runadu, Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡiafo'i!"

⁵ Odaḡa sau'a vazēḡani'e gau 'ahoga ini'uma rae zamare ḡiaziro.

⁶ Rehano Petero'a niro. "E monihe o'o'a rehano, eḡe mazao radiu'ete'e ḡauḡa ḡani'uma. Eḡe'a ḡa'ohe. Iesu Keriso, Nazareta neḡa vazēḡa niḡano iḡunadu onamo'i!"

⁷ Ebu Petero'a ane eda'e 'evoreḡa madu mae ḡihinirotene, odaḡa zu kekeḡani'a tabara inariro.

⁸ E'ano'o ani rafate iḡunadu edaro, ebu oname onainu. Ebu rafate oname'ena'a zu Badi'a nigune'ena'a zeḡe teite Dibu'o Neḡa diuḡiro.

⁹ Vaze nidu'a ane'a Badi'a nigune'ena'a oname'ete'e horonirotene,

¹⁰ ani'e Dibu'o Neḡa ibihetaḡa, niḡa Iraḡa Manoḡano iḡaiḡa ehoradu, vase mazao moni umidinate'e vazēḡa rae reiro. Ebu ane mazao nagini'a furerarote'e u'ano, zaguzagau rudaro.

Petero'a Dibu'o Neḡano haramiro

¹¹ Odaḡa manorirote'e vazēḡani'a Petero zu Ioane hegote ragavinute'e zamaḡano, vase nidu'a zaguzaganadu, zeḡe vaḡe isau dure onairo. A'e Solomona touraḡi ra'ete'e haba'ano.

¹² Petero'a vase gēhaḡani'a onaoga horozitotene, ziro, raena'a, "Isaraela azaḡa, za nouga'ahi zaguzagau'ohe? Zu nouga'ahi ḡiḡiḡa'fe'ohe? Za'a zamare'etene, emeḡe'a gigi'afe hina vase 'adi faina ga? Ga emeḡe'a hube hune Badi'a gubane'ete'e u'ano faina ga?"

¹³ Aberahamo, Isako, Iakobo, zu vouḡafe'a kurano haudote'e Badi'aḡani'a ane tuḡure vazega Iesu mae ite nigune ḡihiniro. Rehano zae'a Pirato 'evoreo ri'iniro. Ebu Pirato'e tuḡune bunihira rae zamariro rehano, zae'a Pirato zamao he'e'eheni'niro.

¹⁴ Za'e Vaze Zaḡoḡa zu Duduḡa he'e'eheni'niro, ebu vase runedirote'e vazega 'ahoga mae bunoga veize umidiro.

¹⁵ Za'e ḡabone zini'ete'e Zuhi'aḡa maro, rehano ani'e Badi'a'a runeono'o bare ḡaboni'niro. Ebu eme e'e horonadu 'ada rae furene'ete'e.

¹⁶ Ebu Iesu mazao fie'ete'e u'ano vase 'adi faineha. Za edega vase 'adi'e mene edau ragavido. Iesu ni gigi'aḡa u'ano zu Badi'a mazao fie'ete'e Iesu'a rifate'e u'ano vase 'ada'a manore huneha. Zae nidu'a 'ada horone'ete'e.

¹⁷ Nego nabudi, eḡe edega, Iesu marote'e madaḡano bone za'e aḡu'a, ani mazao nagini haḡai'niro, zu zae vase boroboro zuni aḡu'a.

¹⁸ Rehano Badi'a'a peroveta azaḡa nidu'a hebeono'o amahi rae fureni'niro, zae'a Badi'a'a 'ahige haḡae huniro, raena'a, 'Badi'a'a tuḡunite'e Kerisoḡa'e zaharani'uma.'

¹⁹ E'ano'o zamaze ḡihunadu Badi'a'a mone ro'i, zae sau'a vuzu'e modoga!

²⁰ 'Ougine, Zuhi'a Boro'a vineze izifi'uma madaḡani'a onai'uma, ebu zae ḡabozoga veize Badi'a'a amahi, Keriso rae ohoni'nirote'e vazega tuḡuni'uma. Niḡa'e Iesu.

²¹ Rehano ani'e adureo 'ize radi'uma, onamo ḡau nidu'a izifi'uma madaḡani'a onai'uma. A'e Badi'a'a amahi peroveta zaḡoga azaḡa tuḡuzadu rae fureni'nirote'e haḡaḡa.

²² Mose'a raena'a, 'Zuhi'a Boro zae Badi'a'a, zae bo'aḡanonono'o peroveta vazega 'ahoga eḡe heuḡa zae veize tuḡuni'uma. Ani'a nagini zite'e nidu'a ego hano'i!

²³ Iniu'a ani ḡoere mene ego haune, zeḡe nidu'a Badi'a'a meirote'e azaḡa mazaono'o mae vaḡizadu ruizi'uma.'

²⁴ Samuela zu ane ḡarunio peroveta azaḡa onai'nirote'e nidu'a zuni izidi fureru'ete'e ḡaḡa irina rae fureni'niro.

²⁵ Za'e peroveta azaḡa mariga, zu Badi'a'a zae vouḡa mazao rinede tirote'e ḡoe'a meirote'e azaḡa. Mazaḡa Badi'a'a Aberahamo nina'a, 'Habao radiu'ete'e iduhuga nidu'a'e marigoono'o manogahe me'uma.'

²⁶ Badi'a'a ane Tuḡure Vazega tuḡuni'nirote'e, Isaraela azaḡa zae mazao ibite tuḡuniro, zae tiba tiba haḡaize sau'anono'o mae vaḡizadu manoga zinifine."

4

Petero zu Ioane oboze tiro

¹ Petero zu Ioane 'ize vase gēhaḡa ḡoreze'ete'e zamaḡano, dibu'o hau'ete'e azaḡa, Dibuo Neḡa ḡiane'ete'e boro, zu Sadukea azaḡani'a zeḡe u'a onairo.

² Ze'e apostolo azaḡa aheu mazao maḡune rudaro, mazaḡa ze vase ihoze'ena'a, Iesu'a runeono'o bare ḡabodi'nirote'e teige, vase'e runeono'o bare ḡabodi'uma rae, haraminu 'ahine.

³ E'ano'o Petero zu Ioane oboze tiro, ebu mada 'ai zuburiro 'ahine, ḡu'a haba'ano ohozadu, e'ea baze irariro.

⁴ Rehano zeḡe haramo igi'nirote'e azaḡa'e gēhaḡani'a zeḡe ḡoere mae ḡihiniro, ebu mae ḡihini'nirote'e azaḡa'e maḡa boro fu'o (5000) heuḡa re' itiro.

⁵ Irari'nirote'e, kanisoro azaḡa, vase boroboro zu goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a Ierusalemā neḡano nu'oraro.

⁶ Nu'onu'o zamaḡano'e, dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa, niḡa Anasi, ebu Kaiafa, Ioane zu Alesana, ebu dibu'o hau'ete'e ḡihi'aḡa nabuga duḡuru.

⁷ Petero zu Ioane'e zeḡe zamao mae ohozadu ḡadizi'niro, raena'a, "No'e gigi'aḡa hina, ga iniu niḡano odaḡa sau'a vazega 'adi faineha?"

⁸ Ebu Petero ani Vine Zaḡoḡani'a iriva'onadu ziro, raena'a, "Isaraela Kanisoro azaḡa zu Iuda azaḡa boroboro,

⁹ odaḡa sau'a vazega mazao haḡai manoga haḡaate'e zu nouge nouge ani fainate'e ḡadimu'e hehe?"

¹⁰ 'Ougine, zae zu Isaraela azaḡa nidu'a 'adi edero'i! Iesu Keriso, Nazareta neḡa vazega niḡano vase 'adi'e manore hunadu, zae zamao edau'ohe. Iesu'e zae'a satauroniro rehano, Badi'a'a runeono'o bare ḡaboni'nirote'e vazega.

¹¹ Ani'e

'Zae, ne ogoru'ete'e azaḡani'a,

he'ehe'enirote'e hadiġa rehano,
izidi du'e'ete'e hadiġa boro
re' onaeha.' (Salamo 118:22)

¹² E'ano'o Iesu ane'a da'o emeġe ġabofi'uma. Mazaġa haba nidu'a zamaġano Badi'a'a emeġe ġabofoga veize'e ane da'o tuġuniro."

¹³ Vaze boroboro'e, Petero zu Ioane'a inare ġoeroga horozitotene, zaguzagaro, mazaġa zeġe'a ġiazitotene, Petero zu Ioane'e mene mirihirote'e azaġa, edeġa o'o'a. Zu ze edeġa, anianine'e Iesu teite raudote'e azaġa.

¹⁴ Zuni odaġa sau'ani'a manorrote'e vazeġani'a Petero zu Ioane teite edanoga horoniro 'ahine, ġoere 'ahoga rouga mene idararo.

¹⁵ E'ano'o "Petero zu Ioane'e kanisoro nu'onu'o haba'anono'o mae buzo'i" radu, ze'e zeġe da'o ġo'aniro,

¹⁶ raena'a, "Eme zeġe mazao nagini haġaine manoġa?" rae ġadititiro. "Ierusalem azaġa nidu'a'e edeġa, zeġe'a gigi'a haġaiġa boro haġaata'a'e. Eme zeġe haġai o'onoga mene idaġa.

¹⁷ Rehano hari 'ada'a ne azaġa bo'aġano bororatite'e 'uoga veize, riho ġoe'a zini'uma, raena'a, 'Iesu niġano vaze mazao ago bare ġoero'i!"

¹⁸ Ebu ze'e bare huze zouzadu, "Iesu niġano ago hune zu bare ġoero'i, zu ago hune zu bare ihozo'i!" rae ziro.

¹⁹ Rehano Petero zu Ioane'a naenaezina'a, "Zae'a zae bare ġadizo'i! Badi'a ubumao, Badi'a ġoere mene egadu, zae ġoere egoga'e manoġa ga?"

²⁰ Mazaġa eme'e nagini horonirote'e zu igirote'e ġoe'a mene rae furenine'e mene idaġa."

²¹ Ebu kanisoro azaġani'a bare riho ġoe'a zeadu, tuġuze buziro. Ze'e adugano tuġuzite'e ibiġa mene horoniro, mazaġa nagini'a fureranate'e u'ano vaze nidu'a Badi'a niġa nigune radiro 'ahine.

²² Gigi'a haġaiġano manorrote'e vazeġa muriġa'e ġae ġazaġa gaubanana (40) vitinoga.

Iesu mazao fie'ete'e azaġani'a Badi'a mazao kuraro

²³ Petero zu Ioane'e tuġuze buzirotene, Iesu mone azaġa vaġe onamiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro'a zirote'e ġoe'a me'odo ziniro.

²⁴ Zeġe'a ġoere e'e igirotene, zamaze tibano teadu agoze borofe'ena'a Badi'a mazao kuraro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ga'e adure, raha, davara zu e'e zamaġano radiu'ete'e ġauġa nidu'a haġairo.

²⁵ Gae'a Vine Zaġoġa tuġunadu, gae tuġure vazeġa vouġafe Davida hebeono'o ġoeriro, raena'a,

'Nougaduni Iuda mene azaġani'e maġune rudaro,

zu haba 'ahoga 'ahoga azaġani'e huga mene hidi'uma haġaiġa

hagaihi rae neneġaniro?"

²⁶ Kini azaġa haba ġiane'ete'e'a

utitoga radu onairo,

ebu vaze ġihi'a ġihi'ani'a

zeġe teite tibano nu'oraro,

Zuhi'a Boro Badi'a zu Keriso teite utitoga veize.' (Salamo 2:1-2)

²⁷ E'e haġaiġa'e hubehune fureraro. Heroda zu Pontio Pirato'a Iuda mene azaġa zu Isaraela azaġa teite Ierusalem neġano nu'oranadu, Iesu matihi rae neneġaniro. Iesu'e gae Tuġure Vazeġa zaġoga, gae'a Keriso rae ohonirote'e vazeġa.

²⁸ Rehano ze'e, ġae'a irina ġae gigi'ao zu urao furera'uma rae reirote'e haġaiġa Iesu mazao haġairo.

²⁹ Zuhi'a Boro, izidi zeġe'a riho ġoe'a efate'e zamaro'i! Eme, ġae tuġure azaġa inara rifo'i, emeġe'a inare hunadu gae ġoere rae furenoga veize!

³⁰ Ebu evo'o 'eino'i, ugi azaġani'a manoroga, zu ġae tahi gigi'a furen'o'i ebu zaguzaga'uma haġaiġa haġao'i, Iesu, gae Tuġure Vazeġa zaġoga niġano!"

³¹ Ze kurau haugitotene, zeġe'a nu'orarote'e haba'ani'a haġahagariro. Ebu zeġe nidu'a Vine Zaġoġani'a iriva'oziro, ebu Badi'a ġoere inare rae fureniro.

Iesu mazao fie'ete'e azaġani'a ġauze ġahugo titiro

³² Iesu mazao fie'ete'e azaġa'e zama zu zamaronze tibano tinu. Vaze 'ahogani'a "adi'e eġe da'o tohe" rae mene reiro, rehano "vaze nidu'a tohe" rae ġahugo titiro.

³³ Ebu apostolo azaġani'a inare hune'ena'a Zuhi'a Iesu'a bare ġabodirote'e hariga rae furene onaminu, ebu Badi'a ġahunone manoġa boro'a zeġe nidu'a mazao radiunu.

³⁴ Ze tohe 'ahogani'a zu mene fereziro, mazağa habazeta azağa zu nezeta azağani'a e'e seronadu, moniğa'e apostolo azağa vađe odohe onaadu,

³⁵ zamazeo tiro, ebu moni'a fereze'ete'e azağa ġahugo zinido.

³⁶ Vaze 'ahoga, niğa Iosefa, Levi iduhu zu Kupro 'umuğa vazega. Ani'e apostolo azağani'a Banabasi rae hunido. Ni e'e huga'e inara zini'ete'e vazega.

³⁷ Banabasi ani'e ane haba seronadu, moniğa'e apostolo azağa zamao tiro.

5

Anania zu Safira

¹ Vaze 'ahoga niğa Anania. Inuga'e Safira. Ze habaze bo'ağa tahiğa seroniro.

² Ebu Anania ani inugeta ġoere idanadu, e'e moniğa nu'e obone tiro. Ebu ġaha'a da'o apostolo azağa vađe odohe onamadu, zamazeo tiro.

³ 'Ougadu Petero'a nina'a, "Anania, nougadu zamaġo'e Satani'a iriva'onadu, Vine Zaġoğa mazao ġurireha? Ġa'e seronirote'e moniğa ruga ġae veize obone teha.

⁴ Haba a'a'e, mene seronirote'e madaġano'e ġae haba. Seronirote'e enogano zuni e'e moniğa'e ġae moni. E'e hina ġae ura ġauğa haġaoga idağa. Rehano ġa nougadu 'uġuğa haġaiğa haġai'uma rae zamareha? De'uge mene zamarifo. Ġa'e vaze mazao mene ġurira rehano, Badi'a mazao ġurireha."

⁵ Anania'e ġoere e'e igirotene, higau bauradu rudaro. Ebu e'e hariğa igirote'e azağa'e nidu'a rihau rudaro.

⁶ Ebu Tahi'a iziga nu'a onaadu, dabua hina ahi'a 'umiro, ebu herate bunadu, ġuriro.

⁷ Mada uġidu (3 hours) enogano, inugani'a diuġi' onairo. Ani aġu'a nagini'a fureranata'a'e.

⁸ Ebu Petero'a ġadiniro, raena'a, "Eho'i! I'u'a odohe onaate'e moniğa'e zae haba seronirote'e moniğa hehe?" Ani'a naenaenina'a, "O'e, naeġa'e dei'e'e."

⁹ Petero'a niro, raena'a, "Nougaduni ġanine ġoere idanadu Zuhi'a Boro Vineğa so'oneha! Ġiano'i! I'u gurate'e azağani'e ibihetao e'e diuġi' onae'ete'e. Ġae zuni zeġe'a herate buġadi'uma."

¹⁰ 'Ouge ra'ete'e zamaġano ani'e Petero oda babaġano higau bauradu rudaro. Ebu i'a ġurirote'e tahi'ağa iziga izigani'a diuġi' onaadu Safira'a rudanoga horoniro. E'ano'o herate bunadu i'a uhiġano ġuriro.

¹¹ Ekalesia azağa nidu'a zu e'e hariğa igirote'e azağa nidu'a'e rihau rudaro.

Apostolo azağani'a vaze ġehaġa faiziro

¹² Apostolo azağani'a Badi'a tahi ġigi'a haġaiğa zu zaguzaga'uma haġaiğa ġehaġa vazevaze bo'aġano haġaido, ebu Iesu mazao fie'ete'e azağa nidu'a Solomona touraġio nu'orauo.

¹³ Iesu mazao mene fie'ete'e azağa'e zeġe teite 'auġoga mene idağa 'ahine, tibani zuni mene 'auġiro, rehano vazevaze'a Iesu mazao fie'ete'e azağa horozadu, "Ze'e vaze manoġa." reiro.

¹⁴ Rehano ohoze zu roġae ġehaġani'a Iesu mazao fiadu, ragate ragate me'ode tibuzido.

¹⁵ 'Ougadu ibi genaġano zuni, ugi azağa tutuze onaadu, geda rana bazuze tido, Petero'a ibio onaadu zeġe uhiġano vitatite'ea, ane ahiri zauhaġani'a zauhazite'eba, ugize'a manoroga.

¹⁶ Ebu Ierusalem a uhiğa neġa neġanonono'o zuni vaze ġuġuvaġani'a ugi azağa zu vine sau'ani'a rana reirote'e azağa tutuze onaido, ebu zeġe nidu'a'e manorido.

Apostolo azağa sausauziro

¹⁷ Ebu dibu'o hau'ete'e ġihi'ağa zu ane teite rau'ete'e azağa nidu'a ahiahize ruziro. Ane teite rau'ete'e azağa'e Sadukea azağa.

¹⁸ E'ano'o ze'e apostolo azağa oboze teadu, ġu'ano ohoziro.

¹⁹ Rehano Zuhi'a Boro tuġure viga'a e'e ohe'ano ġu'a neġa ibihetaġa vava'adu mae buziro.

²⁰ Ebu tuġure viga'a zina'a, "Onamo'i, ebu Dibu'o Neġa zamaġano edanadu, ġabone iziga 'adi hariğa nidu'a vazevaze me'odo zeno'i!"

²¹ E'e egadu irarirotene, Dibu'o Neġa diuġadu, vazevaze ihoziro.

U dibu'o hau'ete'e ġihi'ağa zu ane teite rau'ete'e azağani'a nu'oranadu, kanisoro azağa zu Isaraela vaze boroboro nidu'a huze nu'oziro, ebu apostolo azağa ġu'a neġanonono'o tutuze onaoga veize vaze tuġuziro.

²² Rehano zeġe'a ġu'a neġano feurirotene, apostolo azağa mene horoziro. E'ano'o bare onamadu, zina'a,

²³ “Ĝu'a neĝa ibihetaĝa'e fairu biroga, zu ĝu'a neĝa gadine'ete'e azaĝa'e ibihetao edau'enoga horoneha. Rehano ibiheta vava'atene, zamaĝano'e vase 'ahoga mene horoneha.”

²⁴ E'e hariĝa igirotene, Dibu'o Neĝa ĝiane'ete'e boro zu dibu'o hau'ete'e boroboro'e e'e haĝaiĝanono'o nagini'a furera' onami'uma, rae zamare 'ada'adazi.

²⁵ Ebu vase 'ahogani'a onaadu, ziro, raena'a, “Giano'i! Zae'a ĝu'a neĝano ohozate'e azaĝani'e Dibu'o Neĝa zamaĝano edanadu, vase ihoze'ohe.”

²⁶ E'ano'o Dibu'o Neĝa ĝiane'ete'e boro'a ane tahi'a teite onamadu, apostolo azaĝa tutuze bare onairo. Ze mene agato ziniro, mazaĝa vase rihoziro, iĝite vazevaze'a maĝunadu hadi hina zimi ruzi'uma rihoga.

²⁷ Ebu apostolo azaĝa tutuze onairotene, kanisoro azaĝa zamao ohoziro, ebu dibu'o hau'ete'e ĝihi'agani'a ĝadiziro, raena'a,

²⁸ “Eme goro goe'a riĝa zae ziniro, vase 'adi niĝano vazevaze mene ihozoga. Rehano Jerusaĝema azaĝa nidu'a zae'a ihoze haugadu, vase e'e'a rudarote'e aduga'e emeĝe rana ti'ohe”

²⁹ Petero zu apostolo azaĝani'a naenaezina'a, “Eme Badi'a ĝoere igi'uma, u vase ĝoere'e mene igi'uma.

³⁰ Iesu'e zae'a satauroo midau teadu rudaro rehano, vouĝafe'a kurano haudote'e Badi'aĝani'a runeono'o bare ĝaboniro.

³¹ Izidi e'e vazega'e vase ibito zini'uma Zuhi'aĝa, zu vase ĝabozi'uma vazega radu, Badi'a'a ane eda'e moneo ohoniro. A'e Isaraela azaĝani'a zamaze ĝihunadu, sau'aze Badi'a'a rae modoga veize.

³² Eme'e e'e haĝaiĝa horonadu rae furene'ohe, zu Vine Zaĝoga zuni e'e rae furene'ohe. Vine Zaĝoga'e Badi'a'a ane ĝoere igi'ete'e azaĝa mazaŝo tuĝuniro.”

Gamaliela'a iradugu goe'a ziniro

³³ Kanisoro azaĝani'a Petero ĝoere igirotene, maĝune rudaro, ebu zimi ruzihi reiro.

³⁴ Rehano Farisea vazega 'ahoga, niĝa Gamaliela'a kanisoro azaĝa bo'aĝano iĝune edaro. Ani'e goro goe'a ihoze'ete'e vazega, ebu vase nidu'a ani gubaniro. Ani zina'a, “‘Ahi duĝuru gezo enona tuĝuze buzo'i!”

³⁵ Ebu ane'a kanisoro azaĝa ziro, raena'a, “Isaraela azaĝa, fairu zamaro'i, 'adi duĝuru mazaŝo nagini haĝaihi ra'eta'a'e!

³⁶ Muri nu onamirote'e'a, Teuda'a iĝunadu, 'E'e nihe boro' radu, vase maĝa ĝazagani'a (400) ani hegotiro. Rehano ani'e mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaĝa nidu'a'e ferefere'uhiro. Ebu ani'a haĝaidote'e haĝaĝa'e nidu'a haugiro.

³⁷ Ani ĝarugano, vase nidu'a ni meirote'e (census) madaĝano, Galilea vazega niĝa Iuda'a iĝunadu, vase nu zamazadu Roma gavamani teite utitih'i reiro. Rehano ane zuni mau runiro, ebu ani hegotirote'e azaĝa'e ferefere'uhiro.

³⁸ Ege iradugu goe'a 'ahi'e'e. 'Adi duĝuru mazaŝo ĝau 'ahoga ago haĝao'i! Tuĝuze buzo'i! Mazaĝa haĝai 'adi'e vase mazaono'o reine'e, ane'a haug'i'uma.

³⁹ Rehano haĝai 'adi'e Badi'a mazaono'o reine'e, za 'uoga mene idara'uma, zu za'e Badi'a utito ha'uma.”

⁴⁰ Ebu zeĝe'a Gamaliela ĝoere mae ĝihiniro, ebu apostolo azaĝa huze zouzadu, uti azaĝani'a masiziro. Ebu “Iesu niĝano ago ĝoero'i!” rae zeadu, tuĝuze buziro.

⁴¹ Apostolo azaĝa'e kanisoro neganono'o matu'e'ena'a buaro, mazaĝa ze'e Badi'a'a ane ubumao ra'ete'e azaĝa radu, Iesu niĝa u'ano nize sausaune'ete'e zamaĝano tuĝuziro 'ahine.

⁴² Ebu ze'e mada nidu'a Dibu'o Neĝa zamaĝano zu ne tibatibano ihozido, ebu “Iesu'e Keriso” raena'a, hari manoga ihozido zu haramido.

6

Zuhi'a Boro tahi'a danazoga gaugano vase fu'o zu aheu fare ohoziro

¹ Zuhi'a Boro tahi'a'a ĝeharu onaminute'ea, Iuda azaĝa bo'aĝano, Giriki ĝoe'ano ĝoere'ete'e'a, Heberu ĝoe'ano ĝoere'ete'e mazaŝo ufeta ĝoeriro. Ze'e raena'a, “Mada nidu'a ogomu ĝahuge'etene, eme ĝozoba'e ogomu moneo iĝize mode'ohe.”

² E'ano'o apostolo azaĝa gaubanana aheu fare'a (12) Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a nu'ozadu ziro, raena'a, “Eme, apostolo azaĝa'e Badi'a ĝoere haramoga mene haĝaadu, ogomu ĝahuge'ete'ea mada haugoga'e mene idaĝa.

³ Nego nabudi, zae bo'aĝanono'o vase fu'o zu aheu fare (7) ohozo'i! Zae'a ĝiazadu, zamazeo Vine Zaĝogani'a iriva'oze'ete'e zu faifaine zamare'ete'e azaĝa mo'i! Eme e'e gauga zeĝe 'evorao ri'ini'uma.

⁴ U eme mada'e kuru zu haramo moneo da'o ti'uma.”

⁵ Ĝoere e'e igirotene, zeĝe nidu'a e'e ĝoe'a mae ĝihiniro. Ebu vase 'ahoga niĝa Stefano meiro. Ani'e Badi'a mazao fie gigaru'ete'e zu Vine Zagogani'a iriva'one'ete'e vazega. Zuni Firifo, Porokoro, Nikanoro, Timona, Pamena zu Antioka vazega, niĝa Nikolao meiro. Nikolao'e Iuda mene vazega rehano, zamaĝa ĝihunadu Iuda azaĝa teite kurau tibur'u'ete'e vazega.

⁶ Ze apostolo azaĝa zamao ohoziro, ebu apostolo azaĝani'a kuranadu, 'evoreze zeĝe rana tiro.

⁷ Ebu ze Badi'a ĝoere harame ĝehane onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a'a Ierusalemna negano geharu onamiro, zu dibu'o hau'ete'e azaĝa ĝehaĝa zuni Iesu mazao fiuro.

Stefano obone tiro

⁸ Stefano'e Badi'a'a ĝahunone manoga zu gigi'a boro hina iriva'oniro 'ahine, vase bo'agano zaguzaga'uma haĝaiga zu Badi'a tahi gigi'a haĝaiga boroboro haĝaido.

⁹ E'e madaĝano'e, ĝutarote'e teige tuĝure vazega haĝairote'eano'o vaĝinirote'e azaĝani'a Iuda azaĝa kuru neĝa 'ahogano nu'oraudo. E'e kuru neĝa'e tuĝure vazeganono'o vaĝinirote'e azaĝa kuru neĝa rae huniro. U mada 'ahogano, e'e azaĝa nu'a Stefano teite ta'iro titiro. Ze'e Iuda azaĝani'a Kurene haba'anono'o, Alesandria neganono'o, Kilikia haba'a zu Asia haba'anono'o onairo.

¹⁰ Stefano ani Vine Zagogani'a iriva'onadu faifaine zamare'ena'a ĝoeriro 'ahine, ze naenaenouga mene idararo.

¹¹ E'ano'o ze sifu vase nu so'oze tuĝuzadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Stefano ani Mose zu Badi'a rae sausaunoga emeĝe'a egeha."

¹² E'ano'o zeĝe'a vase ĝuĝuvaĝa, vase boroboro zu goro ĝoe'a ihoze'ete'e azaĝa tutuze so'ozadu, harae iĝuniro. Ebu ze Stefano obone teadu, kanisoro azaĝa zamao tutune onamiro.

¹³ Ebu zeĝe'a vase nu tuĝuzadu ĝuriro ĝoe'a rae fureniro, raena'a, "Vaze 'adi'e Dibuo Neĝa zu Mose goro ĝoe'a rae sausaune'ena'a mene ĝonabe'ohe.

¹⁴ Ani 'ahige rae rouga egeha. 'Iesu, Nazareta neĝa vazegani'a Dibuo Neĝa fahi'uma, ebu Mose'a emeĝe mazao ri'inirote'e haĝaiga'e ĝihuni'uma."

¹⁵ Kanisoro azaĝa nu'onu'o zamaĝano ehorinute'e azaĝa nidu'a Stefano ĝiane runirotene, ani iraga'e tuĝure viga heuĝa horoniro.

7

Stefano'a kanisoro azaĝa zamao ĝoeriro

¹ E'ano'o dibu'o hau'ete'e ĝihi'agani'a ĝadiniro, raena'a, "Zeĝe'a ĝae rana ti'ete'e ĝoe'a'e huga hehe?"

² Stefano'a naenaeniro, raena'a, "Nego nabudi, eĝe'a ĝoerize'e egono'! Agaga Boro Badi'agani'a vouĝafe Aberahamo mazao fureraro, ani 'ize Mesopotamia haba'ano radiunute'ea. A'a'e ane'a Harani neĝa 'izema onamogano.

³ Ebu Badi'a'a Aberahamo niro, raena'a, 'Ĝae haba zu nabugo mode iĝuno'! Ebu eĝe'a iho'ite'e haba'a onamo'!

⁴ E'ano'o ane'a Kaledea azaĝa haba modadu, Harani neĝa onamadu e'ea radiunu. Ebu mogani'a e'ea rudarote'e enogano, Badi'a'a bare tuĝunadu, zae'a izidi radiu'ete'e haba'a 'adi onairo.

⁵ Rehano e'e madaĝano'e Badi'a ani haba tahiĝani zuni Aberahamo mene haro. Rehano Aberahamo ubuga'e 'izema furenogano, Badi'a'a ane mazao ĝoere rae tina'a, 'ahige reiro. 'Ĝa zu ĝae marigo, ĝarugoo onaite'e azaĝani'a haba 'adi me'uma.'

⁶ Ebu Badi'a'a 'ahige rae niro, 'Ĝa marigo'e haba faĝano radi'uma, ebu muri maĝa ĝazaĝa (400) ĝutarote'e teige tuĝure haĝae'ena'a, gau'uma, ebu tuĝuze sausaube ruzi'uma.

⁷ Ebu marigo tuĝutuĝuzirote'e azaĝa, zeĝe haĝai sau'a naeĝa, eĝe'a haĝai'uma. E'e ĝaruganobu'u marigo'e e'e haba'a mode onaadu, haba 'adao eĝe mazao kura'uma.

⁸ Ebu Badi'a'a Aberahamo'e ane mone reifine ane teite ĝoere rinede tiro. Ebu Badi'a'a ĝoere rinede tirote'e rae furenoga radu, 'Ohoze ahiri rana iĝuri haĝao'i' rae reiro. E'ano'o ubuga Isako'a furerarotene, mada fu'o zu uĝidu fare (8) meiotene, ahia' rana iĝuri haĝairo. Ebu Isako ubuga'e Iakobo, ebu Iakobo ubuga'e vouĝafe gaubanana aheu fare (12). Ebu zeĝe mazaono'o Iuda azaĝani'a ĝehararo.

⁹ Iakobo ubuga duĝuru'e negoze Iosefa mazao ahiahi meiro 'ahine, Iosefa'e vase mazao seroniro, ebu hoitirote'e vazegani'a Izipi haba'a tutune onamiro, ĝutarote'e teige tuĝure vazega haĝaifine. Rehano Badi'a'e Iosefa teite radiudo,

¹⁰ Ebu ani aduga hididote'e zamağanono'o mae vağinido. Badi'a'a edeğa boro Iosefa haro 'ahine, Izipi kiniga Farao'a Iosefa'e manoga raro horoniro. Ebu Farao ani Izipi haba'a nidu'a zu ane gau nidu'a gianoga veize Iosefa'e Izipi gihi'agano mae ohoniro.

¹¹ Ebu zahara boro'a Izipi zu Kanana haba'a nidu'ao furerarotene, e'e azağa gaboneze'a rirau gouriro. Agife Iakobo duguru zuni ogomuze'a hauğiro.

¹² Ebu Iakobo ani, Izipi zamağano ogomu'e'e ra'ete'e igirotene, ubuga duguru tuğuziro, ogomu nu hoitoga veize. A'e Izipi haba'a onamirote'e gadaheğa.

¹³ Gae aheugano tuğuzirotene, Iosefa'a negoğa duguru ihoziro, ani'e iniu. Ebu Farao zuni Iosefa negoğa duguru'a onairote'e hariğa igiro.

¹⁴ Ebu Iosefa ani moga Iakobo zu nabuga nidu'a onaoga veize goere tuğuriro. Negoğa, nabuga nidu'a'e gae fu'o zu aheu fare gaubanana zu fu'o fare (75).

¹⁵ E'ano'o Iakobo ani Izipi haba'a onamiro, ebu ane zu ubuga nidu'a'e e'ea rudaro.

¹⁶ Ahirize'e Sekemu haba'a odohe onairo, ebu Aberahamo'a hoitirote'e iduğano guriro. A'e Aberahamo'a Hamoro ubuga duguru mazaono'o Sekemu haba'ano moni hina hoitirote'e haba'a.

¹⁷ Ebu Badi'a'a irina Aberahamo nirote'e goe'ani'a* huda'uma madağani'a hani-tirotene, Isaraela azağa'e Izipi haba'ano gēhararo.

¹⁸ U kini 'ahoga, Iosefa hariğa agu'a vazegani'a Izipi kiniga reiro.

¹⁹ Ani'e goro goe'a sau'a ohonadu, agife duguru sausauze ruziro, ebu 'Eneze gurağa mae modo'i, zege rudanoga veize!' rae tuğutuğuziro.

²⁰ E'e zamağano Mose'a fureraro. Ani'e Badi'a ubumao ene manoga tauği. Ebu bato ugidu ani'e Mose ane moga neo gubuniro.

²¹ Mose ani enoneo ti modirotene, Farao aboğani'a horone madu, ane ubuga raena'a gubune borofiro.

²² Ebu Mose'e Izipi azağa edeğa nidu'a ma'ena'a bororaro, ebu inarağeta goerido zu hağaiğa hağaido.

²³ Mose ani muriğa gae gazağa gaubanana (40) reirotene, ane nabuga Isaraela azağa giazi' onamihi reiro.

²⁴ Ane'a giazi' onamirote'e zamağano, Izipi vazega 'ahogani'a Isaraela vazega 'ahoga sausaune'engano horoniro. E'ano'o ani'a danane'ena'a, e'e naega hağaihi radu Izipi vazega mau runiro.

²⁵ Mose ani 'ahige rae zamariro, nabuga duguru'e ederi'uma, ani'e zege danazoga veize Badi'a'a tuğuneha. Rehano ze 'ouge mene zamariro.

²⁶ Irarirotene, bare onamiro, ebu Isaraela vazega aheu'a utite'engano horoziro. Ani utize'a hauğoga veize 'ahige rae ziro, raena'a, 'Nouga'ahi ga negoğota sausautite'ohe?'

²⁷ Rehano nabuga sausaune'ete'e vazegani'a Mose duine vağinadu 'ahige reiro, raena'a, 'Ga'e iniu'a emeğe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazegano oho'iro? Ga'a mene zuhi'afi'uma.

²⁸ Ga'e ohogore Izipi vazega mau runate'e teige ege zuni uguhili ra'e hehe?'

²⁹ Mose'a goere e'e igirotene, ani Midiana haba'a ferau onamiro, ebu ani gariga rehano e'ea radiodu, ebu hahuradu ubuga aheu reiro.

³⁰ Muri gae gazağa gaubanana (40) engano Sinai mağa uhiğano haba boha'ano butu'a duhuru radiu'ete'e zamağanono'o, tuğure viga'a Mose mazao fureraro.

³¹ Mose ani butu'a kode duhuru'engano horonirotene, "Omo'e nagini?" rae zamariro. Ani fairu gianoga radu uhiğa onamirotene, Zuhi'a Boro ago igiro.

³² E'e vouğago Badi'a. Aberahamo, Isako, Iakobo duguru Badi'a.' Mose ani e'e igirotene, rihanadu rereraro, ebu ehamanoga zu mene idararo.

³³ Ebu Zuhi'a Boro'a nina'a, 'Tamaka mae vağino'i, mazağa gae'a edau'ete'e haba'a'e zağoga.

³⁴ E hubehune Izipi haba'ano Isaraela azağa sausauze'ete'e horozeha, zu ganiganau'ete'e egeha. E'ano'o aduganono'o mae vağizoga veize ovaeha. Izidi gae Izipi haba'a bare tuğu'e onami'uma.'

³⁵ Mose 'adi'e Isaraela azağani'a he'ehe'ene'ena'a, 'ahige nirote'e vazega. 'Ga'e emeğe zuhi'afi'uma zu kotafi'uma vazegano iniu'a oho'iro? Ga'a mene zuhi'afi'uma.' Rehano Mose ani'e Isaraela azağa zuhi'azite'e zu aduganono'o mae vağizite'e veize Badi'a ane'a tuğuniro. A'e butu'a kode duhuru'ete'e zamağano tuğure viga'a Mose mazao fureranadu, goere e'e haro.

³⁶ Ebu Mose ani Isaraela azağa Izipi haba'anono'o tutuze vağiziro. E'e zamağano zaguzaga'uma hağaiğa zu Badi'a tahi gigi'a hağaiğa hağaido. Ebu Izipi haba'ano zu

* 7:17 A'e Isaraela azağa Izipi haba'ano gutarote'e teige tuğure azağa hağairote'eano'o Badi'a'a mae vağizi'uma reiro.

Davara Kanağa ra'ete'ea, ebu haba boha'ano muri gae gazağa gaubanana (40) 'ouge hağaido.

³⁷ Mose 'ada'a Isaraela azağa 'ahige rae ziro, raena'a, 'Badi'a'a zae bo'ağanono'o peroveta vazega 'ahoga ege heuga tuğuni'uma.'

³⁸ Mose ani haba boha'ano vouğafe nu'onu'o zamağano radiro. Ebu vouğafe zu tuğure viga nemağano edaunu. Ebu Sinai mağano tuğure viga'a Mose teite goeradu, gabone goe'a haro, ebu emege mazao zuni ri'iniro.

³⁹ Rehano vouğafe'e Mose goere egoga mene urato haro. Ebu Mose he'ehe'enadu, zamaze hena, Izipi haba'a bare onamihi reiro,

⁴⁰ ebu Aroni nina'a, 'Emege ibitofoga veize badi'a nuğo hağaofu'! Mose ani Izipi haba'anono'o tutufe vağifiro rehano, izidi ani mazao nagini'a fureranata'a'e eme ağu'a.'

⁴¹ E'ano'o ze ġuriro badi'ağa boromakau ubuga iragano hağairo. Ebu ze ani dibu'o hanadu, 'evoreze hina hağairote'e badi'ağa nigune'ena'a e'e matu'uğa hağairo.

⁴² E'ano'o Badi'a'a ġaruni ziniro, ebu zege'a mada, bato zu buzuva mazao kuranova rae re'ore'oze modiro. Hağai a'a'e peroveta azağani'a buka zağoga zamağano tiro, raena'a,

'Isaraela azağa, za'e haba boha'ano

muri gae gazağa gaubanana (40)

ege, mene dibu'oniro zu ġahunoniro.

⁴³ Za'e badi'a 'ahoga, niğa Moroko,

ane kuru nega taruhağa,

zu badi'a rae hune'ete'e

buzuvaga 'ahoga, niğa Refani,

zae'a kurano hanoga radu

hağairote'e badi'ağa herate ragavinu.

E'ano'o za'e, ege'a Babulonia haba'a ro'ane,

haba fağano tuğuze modi'uma.' (Amos 5:25-27)"

⁴⁴ Stefano'a bare 'aune goere'ena'a, "Vouğafe'a haba boha'ano radiudote'e madağano, zege mazao'e Mose goro goe'a ti'ete'e taruhağa 'e'e. A'e Badi'a'a Mose neadu, nounge nounge horonirote'e gauga idane hağairo.

⁴⁵ Muri nu enogano vouğafe'a moze mazao taruha e'e mae 'auniro. Ebu Badi'a'a Iuda mene azağa haba 'adaono'o hegoze vağizadu, Iosua'a vouğafe ibito zini'ena'a haba 'adi meiro. Ebu taruha e'e odohe diugadu, e'ea ohoniro, onamo Davida'a fureraro.

⁴⁶ Davida'e Badi'a'a urato haro. Ebu ani'a Badi'a umine'ena'a, vouğafe Iakobo'a kurano haudote'e Badi'ağani'a radi'uma nega ogoratih reiro.

⁴⁷ Rehano e'e nega'e Davida ubuga, Solomona'a Badi'a veize ogoraro.

⁴⁸ Rehano Niğa Hitaga Hune Badi'ağani'e vase'a hağae'ete'e negano mene radi'uma. E'e raena'a, peroveta vazega 'ahogani'a 'ahige reiro.

⁴⁹ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

Adure'e ege ehoro haba'a,

zu raha'e ege oda ohone ti'ete'e haba'a.

E'ano'o za'e ege ne ogoronouga

mene idağa,

zu ege'a radi'uma haba'a

ogoronouga mene idağa.

⁵⁰ Adure zu raha gauga nidu'a

ege 'evore hina hağairo.' (Isaia 66:1-2)

⁵¹ Za'e teğa riğa azağa! Zamaze'e tuğa zu Badi'a goere mene egohu'ohe. Ebu Vine Zağoga iğaiğa hezaho hau'ohe. Zae vouğa'a hağaidote'e hağaiğa, zae zuni hağae'ohe.

⁵² Peroveta azağa bo'ağano zae vouğa'a mene sausaunidote'e vazega 'ahoga 'e'e ga? Vaze Duduğani'a onait'e hariğa irina rae furenirote'e azağa zuni zege'a zimi ruzido. Ebu izidi za'e e'e vazega onairotene, revo hanadu mau runiro.

⁵³ Za'e Badi'a'a tuğure viga tuğuzadu goro goe'a meiro, rehano goro goe'a a'a'e hezaho haro."

Stefano hadi hina mau runiro

⁵⁴ Stefano goere igirote'e azağa'e zamaze ġugize ruziro, ebu ani mazao ġononeze atitiro.

⁵⁵ Rehano Stefano'e Vine Zağogani'a iriva'onadu, adure ġohani ġiane'egano, Badi'a agağani'a borofe aġaru'ete'e horoniro, zuni Iesu'a Badi'a eda'e moneo edanoga horoniro.

⁵⁶ Ebu Stefano'a raena'a, "Giano'i! E adure'a bohatanoga horone'ohe, ebu Vaze Ubugani'a Badi'a eda'e moneo edau'ete'e horone'ohe."

⁵⁷ E'e igirotene, ze 'evoreze hina teḡaze 'uiro, ebu huau borofe'ena'a, zeḡe nidu'a ani u'a dure onamiro.

⁵⁸ Ebu Ierusalemā neḡanonō'o ahase onamadu, hadi hina mau sausauniro. Kota zamaḡano ḡuriro ḡoe'a Stefano rana ri'inirote'e azaḡani'e dabuaze mae vaḡinadu, ene iziga 'ahoga, niḡa Saulo oda babaḡano tiro.

⁵⁹ Zeḡe'a hadi hina mau'ete'e zamaḡano, Stefano ani Badi'a mazao kurau radiro, raena'a, "Zuhi'a Iesu, eḡe vine mae ḡihino'!"

⁶⁰ Ebu obenaḡa hina tuḡadu huarō, raena'a, "Zuhi'a Boro! Zeḡe haḡai sau'a 'adi naeḡa zeḡe rana ago to'!" Ani 'ouge reirotene, 'ai iriga ri'iro.

8

¹ Stefano mau runirota'a'e, Saulo ani mae ḡihiniro.

Ekalesia azaḡa sausauniro

Stefano'a rudarote'e madaḡano Ierusalemā ekalesia azaḡa sausaune ruze'ete'e haḡaiḡani'a fureraro. E'ano'o zeḡe nidu'a zeḡe zeḡe edeḡano Iudea zu Samaria haba'a ferau onamiro, u apostolo azaḡa'e mene.

² Rehano Badi'a hubehune gubane'ete'e azaḡa nu'e Stefano ahiri mae ḡuriro, ebu niaro zu zamaze are rudaro.

³ E'e zamaḡano Saulo ani neḡaneḡa diuḡadu, ohoze roḡae ahase buzadu ḡu'ano ohozido, ebu ekalesia mae ḡuzuhe onamiro.

Firifo'a Samaria haba'a onamiro

⁴ Ekalesia azaḡa, Ierusalemā neḡanonō'o ferarota'a'e, haba'a haba'a onaminutene, Badi'a ḡoere haramido.

⁵ Firifo ani Samaria haba'ano ne 'ahoga ovoadu, Keriso hari haramiro.

⁶ Vaze ḡuḡuvaḡani'a Firifo haramo igiro, zu Badi'a tahi ḡigi'a haḡaiḡa haḡaoga horonirotene, zeḡe nidu'a Firifo haramo faifaine abito haro.

⁷ Mazaḡa vine sau'a sau'ani'a, zeḡe'a ragano reinute'e azaḡa ḡehaḡa mazaono'o ḡihau bagaḡa huau ḡaniḡanau'ena'a buaudo. Ebu ahi'a mene haganinute'e azaḡa zu oda sau'a azaḡa ḡehaḡani'a manorido.

⁸ E'ano'o e'e neḡano'e matu'u boro'a iri'aviro.

Nabone vazeḡa, niḡa Simona

⁹ Vaze 'ahoga, niḡa Simona ani, Firifo'a 'izema onaogano e'e neḡano radiunu. Ani'e muri nu zamaḡano baidi zu naho gaḡa haḡaido, ebu Samaria azaḡa e'e horonirotene, zaguzagauo. Ani ane'a bare "nihe boro" raena'a, niḡa mae ḡihinido.

¹⁰ Ebu Samaria azaḡa, zuhu'anono'o onamo boro ḡonaga nidu'a, ani ḡoere faifaine abito haunu, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a ḡigi'ani'a rana radu ḡigi'aḡa furene'ohe. E'e badi'aḡa'e 'ḡihi'a' rae hune'ete'e." reinu.

¹¹ Ani amahi baidi zu naho gaḡa haḡaadu, vaze zaguzaguzinute'ea, ani ḡoere ego haunu.

¹² Rehano Firifo'a Badi'a'a zuhi'azi'uma hariḡa manōḡa zu Iesu Keriso ni rae haramirotene, ze ani ḡoere'e hube rae ḡihiniro, ebu ohoze zu roḡae, bapatizo meiro.

¹³ Ebu Simona ane zuni, e'e ḡoe'a mae ḡihinadu, bapatizo meiro, ebu Firifo hegote ragavinu. Zuni Firifo'a Badi'a tahi haḡaiḡa zu ḡigi'a haḡaiḡa boroboro haḡaoga horonidotene, zaguzagauo.

¹⁴ Samaria azaḡani'a Badi'a ḡoere mae ḡihinirote'e hariḡa, apostolo azaḡani'a Ierusalemā neḡano igirotene, Petero zu Ioane'e Samaria azaḡa u'a tuḡuziro.

¹⁵ Ebu ze e'ea feurirotene, Samaria azaḡa veize kuraro, zeḡe'a Vine Zaḡoḡa mouga veize,

¹⁶ mazaḡa Vine Zaḡoḡani'e zeḡe zeḡe mazao 'ize mene ovainu. Rehano ze'e Zuhi'a Boro Iesu niḡano bapatizo da'o meiro.

¹⁷ Ebu Petero zu Ioane'a 'evoreze zeḡe rana tirotene, ze'e Vine Zaḡoḡa meiro.

¹⁸ Simona ani, apostolo azaḡani'a 'evoreze vaze rana teadu, Vine Zaḡoḡa meirote'e horonirotene, moni zini'ena'a, 'ahige reiro,

¹⁹ raena'a, "Eḡe zuni ḡigi'a e'e eno'! Eḡe 'evorehe vaze rana tite'eba, zeḡe Vine Zaḡoḡa mouga."

²⁰ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Moniḡo'e ḡae teite rudau onamo'! Ḡa Badi'a ḡigi'a'e moni hina hoitoga idaḡa rae zamare'e hehe?"

²¹ Badi'a gau 'adi zamaḡano niḡo o'o'a, mazaḡa ḡa zamarone'e Badi'a ubumao mene duduga.

²² Zamaḡo ḡihunadu haḡai sau'a a'e modo'i, ebu Zuhi'a Boro mazao umido'i! Nougine Zuhi'a Boro'a 'uguga zamaronēga zamaḡo meirote'e, aḡutu modi'uma.

²³ Mazaḡa eḡe'a horo'e'etene, ḡa zama'e ahiahi sau'ani'a iriva'e'ohē, zu haḡai sau'ani'a zamaḡo obone ti'ohē."

²⁴ Ebu Simona'a Petero zu Ioane umize'ena'a, "Eḡe veize Zuhi'a Boro mazao kurano'i, ḡae'a rate'e ḡauḡani'a eḡe mazao mene fureranoga veize!"

²⁵ Ebu Petero zu Ioane'e, Zuhi'a Boro'a zeḡe ubumao haḡaidote'e haḡaiḡa rae fureniro, zu Zuhi'a Boro ḡoore haramiro. E'e enogano ze iḡunadu Samaria ne ḡehaḡano Badi'a hari manoga harame ragave'ena'a, Ierusalemā neḡa bare itiro.

Firifo'a Etiopia haba'a vazēga hidiro

²⁶ Zuhi'a Boro tuḡure viga'a Firifo niro, raena'a, "Iḡunadu Ierusalemā neḡanonō'o Gaza neḡa ovoe'ete'e ibiḡa guzu ovoro'i! A'e haba boha'a ibiḡa."

²⁷ E'ano'o ani iḡunadu e'e ibiḡano ovoirotene, Etiopia vazēga boro 'ahogani'a e'e ibiḡano ovoe radiu'enogano hidiro. Ani'e Etiopia kuiniḡa, Kanedake rae hune'ete'e veize ḡae'ete'e vazēga zu oma arinute'e vazēga. Ani kuini moni nidu'a ḡianinu. Ani Badi'a mazao kuranoga rae Ierusalemā neḡa itadu,

²⁸ bare ovoirote'e zamaḡano. Ani'e hosi'a hutube'ete'e kiuga zamaḡano ehoradu, peroveta vazēga, Isaia bukaḡa me'ode radiunu.

²⁹ E'e zamaḡano Vine Zaḡogani'a Firifo niro, raena'a, "Kiu 'omo u'a onamadu, e'e teite giriu onamo'i!"

³⁰ E'ano'o Firifo'a kiu u'a dure onamirotene, e'e vazēgani'a Isaia bukaḡa me'ode'enoga igiro. E'ano'o Firifo'a ḡadinena'a, "Ḡa'a me'ode'ete'e goe'a huga'e, edeḡa hehe?"

³¹ Ane'a naenaenina'a, "E hubehune mene idaḡa. Vaze 'ahogani'a ihohine ederi'uma." 'Ouge radu Firifo uminiro, ane teite kiu ranao ehoroga.

³² Ane'a buka zaḡoga me'odirota'a'e 'ahi'e'e:

"Ani'e matihi radu tutune oname'ete'e

mamoēga teige,

zu mamoe iḡuga vari'e'ete'e

vazēga 'evorao

sifu radiu'ete'e mamoeḡa

ubuga teige, mene ḡoeriro.

³³ Ani'e niḡa mae ovoe'ena'a,

ḡuriro goe'a hina kotaniro.

Iniu'a ane mariga hariḡa

rae furenī'uma?

Rae furenoga'e mene idaḡa,

mazaḡa ḡaboneḡa raha 'adaono'o

mae vaḡiniro 'ahine." (Isaia 53:7-8)

³⁴ Etiopia vazēgani'a Firifo ḡadinena'a, "E ḡadimu'ohē. Peroveta vazēga'e ane'a bare, ane hari ra'e ga, vaze 'ahoga hariḡa?"

³⁵ E'ano'o Firifo ani, buka zaḡoga ḡoe'a, e'eano'o ḡadaheni'ena'a, Iesu hari manoga ane veize rae fureniro.

³⁶ Ze ibio oname'egano, vu horoniro. Ebu Etiopia vazēgani'a raena'a, "Ḡiano'i! Vu 'ahi'e'e. E bapatzohine idaḡa hehe?" [

³⁷ Ane'a naenaenina'a, "Ḡae'a zamaḡo nidu'a hina Badi'a mazao fiine idaḡa." Ebu Etiopia vazēgani'a raena'a, "E, Iesu Keriso'e Badi'a Ubuga rae, mae ḡihine'ohē."]

³⁸ Ebu ane'a raena'a, "Tena kiu tuo'i!" reiro. Ebu anianine kiuno'o buanadu, vu zamaḡano ovoe edaro, ebu Firifo'a bapatzoniro.

³⁹ Zeḡe'a vuono'o gaba tirirotene, Zuhi'a Boro Vine Zaḡogani'a Firifo zogone mae vaḡiniro. E'ano'o Etiopia vazēga'e Firifo mene bare horoniro, rehano ani matu'uḡeta bare onamiro.

⁴⁰ U Firifo ani Azoto neḡano feuriro, ebu ani e'e haba'ano oname'ena'a, neḡaneḡa nidu'ao hari manoga haramido, onamo Kaisarea neḡano feuriro.

9

Saulo'a zamaḡa ḡihuniro

¹ Saulo ani 'ize Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zimi hunihi rae radiunu. Ebu dibu'o hau'ete'e ḡihī'aḡa vaḡe onamadu,

² uminiro, raena'a, "Damaseko neḡano Iuda azaḡa kuru neḡa nidu'a veize so'a miriho'i! A'e Damaseko neḡano iniu iniu Keriso Ibio oname'ete'e azaḡa horozine, ohoze zu roḡae, oboze teadu Ierusalemā neḡa tutuze onaḡa veize."

³ Ani Damaseko ibiġano ne hanitrotene, adureono'o agaġani'a ani rana tabara agara' ovairo.

⁴ Ebu Saulo ani rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, "Saulo, Saulo! Ġa nougadu eġe sausauhe ruhe'ohe?"

⁵ Saulo'a ġadine'ena'a, "Zuhi'a Boro, ġa iniu?" Ane'a naenaenina'a, "E'e Iesu, ġae'a sausauhe ruhe'ete'e vazega."

⁶ Ġa iġuno'i, ebu Damaseko neġa onamo'i! Ġae'a haġai'uma gauġa e'eabu'u ġe'uma."

⁷ Saulo teite onamirote'e azaġa'e edau radiu'ena'a mene ġoeriro, mazaġa ze ago igiro rehano, vazega mene horoniro.

⁸ Saulo'e rahaono'o iġnadu ubumaġa ra'anerotemo, ġau 'ahoga mene horoniro. E'ano'o ze Saulo 'evo'ano abinadu, Damaseko neġa diuġi' onamiro.

⁹ Saulo'e mada uġidu ehamanoga mene idararo, ebu vu gagoga zu oganoga mene idararo.

¹⁰ Damaseko neġano'e Zuhi'a Boro tahi'a 'ahogani'a radiunu. Niġa'e Anania. Zuhi'a Boro'a iġuna teige ane mazao fureranadu ġoreniro. "Anania!" Ane'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, e 'ada." reiro.

¹¹ Zuhi'a Boro'a nina'a, "Iġnadu, ibi duduġa ra'ete'e ibiġano onamo'i, ebu vase niġa Iuda, ane ne onamo'i! Ebu Taso vazega 'ahoga, niġa Saulo, ani veize e'ea ġadimano'i, mazaġa ani Badi'a mazao kurau'ohe."

¹² U Saulo ani iġunu'ete'e teige'ete'ea, eġe'a vase 'ahoga mae fureno hanadu horoniro. Niġa Anania. Ani diuġadu, Saulo rana 'evo'a tiro, ane bare ehamanoga veize."

¹³ Anania'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro! Vaze ġehaġani'a ani hari me'odoga igiro. Zu ane'a Ierusalem neġano Badi'a mone azaġa sausauzidote'e haġaiġa nidu'a igiro."

¹⁴ Ebu Damaseko neġano zuni dibu'o hau'ete'e boroboro'a tuġnadu onaeha, ġae ni rae kurau'ete'e azaġa nidu'a oboze touga veize."

¹⁵ Rehano Zuhi'a Boro'a nina'a, "Onamo'i! Vaze 'adi'e gauhe haġaoga veize eġe'a mae tiro, Iuda mene azaġa zu zeġe kini azaġa, zu Isaraela azaġa mazao eġe ni rae furenoga veize."

¹⁶ Ebu eġe ni u'ano aduga boro hidite'e ihoni'uma."

¹⁷ E'ano'o Anania ani onamadu Iuda ne diuġiro, ebu 'evo'a Saulo rana teadu, 'ahige reiro, raena'a, "Saulo nego! Zuhi'a Boro Iesu, ġae'a 'adi onae'egano ibio hidirote'e Zuhi'aġa, ane'a tuġhadu onaeha, ġae bare ehamanoga veize, zu Vine Zaġoġani'a ġae zamao iriva'oga veize."

¹⁸ Ebu ġozone eġoġa heuġani'a ubumaġa 'uirote'e'a tabara fitire buaro, ebu ani bare ehamaro. 'Ougadu ani iġnadu bapatizo meiro,

¹⁹ ebu ogomu nu anadu, ahi'ani'a bare inararo.

Saulo'a Damaseko neġano Keriso harama ġadaheniro

Saulo ani Damaseko neġano mada nu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite radiro.

²⁰ Ebu zogone Iuda azaġa kuru neġa neġa onamadu, "Iesu'e Badi'a Ubuga" rae haramiro.

²¹ Iuda azaġani'a e'e igirotene, zeġe nidu'a zaguzagaro, ebu raena'a, "Vaze 'adi'e Ierusalem neġano Iesu ni rae kurau'ete'e azaġa sausauzirote'e vazega. 'Adao zuni e'e azaġa oboze teadu, dibu'o hau'ete'e boroboro vaġe tutuze onamoga radu onaeha."

²² Rehano Saulo ani inare hune'ena'a harama onaminu, ebu Iesu'e hubehune Keriso rae doġo'anerotene, Iuda azaġa, Damaseko neġano radiu'ete'e'a naenaenouga mene idararo.

²³ Mada ġehaġa hauġirote'e enogano, Iuda azaġa'e Saulo matihi radu neneġanirio,

²⁴ rehano Saulo ani ederiro. Iuda azaġa'e ohere zu mada'i Damaseko ġabi'a ibihetaġano Saulo matihi radu ganato haunu.

²⁵ Rehano ane tahi'a tahi'a'a Saulo ohere zamahanadu, fora'a boro zamaġano ohonadu, ne ġabi'a boha'anono'o mini hina dabane buniro.

Saulo'a Ierusalem neġano haramiro

²⁶ Ebu Saulo ani Ierusalem neġa onamadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite 'auġihi reiro, rehano zeġe nidu'a Saulo rihoniro, mazaġa ze 'ane, ani'e mene Zuhi'a Boro tahi'a, rae zamariro.

²⁷ Rehano Banabasi'a Saulo zamahanadu, apostolo azaġa vaġe tutune onamiro, ebu Saulo'a Damaseko ibiġano Zuhi'a Boro horonirote'e zu, Zuhi'a Boro'a ġorenirote'e zu, Damaseko neġano Iesu niġano inare haramirote'e, me'odo ziniro.

²⁸ E'e enogano, Saulo ani apostolo azaġa teite Ierusalem neġano re'ore'e oname onainu, zu Zuhi'a Boro niġano inare haraminu.

²⁹ Ebu Saulo ani Iuda azağa, Giriki ġoe'ano ġoere'ete'e teite ta'iro titiro, ebu ze Saulo ma'uma ibiğa vaġiro.

³⁰ Rehano Zuhi'a Boro mone azaġani'a e'e ederirotene, Kaisarea neġa tutune ovoiro, ebu Taso neġano tuġuniro.

³¹ Ebu Iudea haba'a, Galilea haba'a zu Samaria haba'a nidu'a zamaġano ekalesia azaġani'e uniho manoga madu inarinu, zu Zuhi'a Boro gubaninu. Ebu Vine Zaġoga zuni danaze'ena'a nabudize'a ġeharu onaminu.

Petero'a Ainea fainiro

³² U Petero ani haba 'ahoga 'ahoga onaminute'ea, ne niġa Lidao Zuhi'a Boro mone azaġa ġiazi' onamiro.

³³ Ebu vaze 'ahoga, niġa Ainea hidiro. Ani'e ahi'a mene haganinu, ebu muri fu'o zu uġidu fare (8) baze da'o radiunu.

³⁴ Ebu Petero'a nina'a, "Ainea, Iesu Keriso'a fai'e'ohe. Iġuno'i, ebu evaneġo hego'!" Ebu ani zogone iġuniro.

³⁵ Ebu Lida neġa zu Saroni haba'a azaġa nidu'a, ane'a edau ragavoga horonirotene, zamaze ġihunadu Zuhi'a Boro mazao fiiro.

Petero'a Tabita runeono'o ġaboniro

³⁶ U Iopa neġano'e roġae 'ahoga, niġa Tabita'a radiunu. Ani'e Zuhi'a Boro mone roġaeġa 'ahoga. Tabita'e Heberu ġoe'a, u Giriki ġoe'ano'e Doreka*. Ani'e iġaiġa haġai manoga haġaido, zu ġauze o'o'a azaġa danazido.

³⁷ Petero'a Lida neġano radiunute'e zamaġano Tabita ani uġinadu rudaro. E'ano'o ani viro hanadu hitaga neġano bazune tiro.

³⁸ U Lida neġa'e Iopa neġa uhiġano. E'ano'o Zuhi'a boro tahi'a tahi'a'a Petero'e Iopa neġano radiu'ete'e iġirotene, vaze aheu ane vaġe tuġuziro. Ebu ze Petero uminiro raena'a, "Ġa emeġe teite ġarihe aro'!"

³⁹ Ebu Petero ani zeġe teite onamiro. Ebu feurirotene, hitaga neġa tutune itiro. E'ea ġozoba nidu'a Petero edau varahiro, ebu niau'ena'a dabuaze zu nahune 'ue'ete'e koutiġa ihoniro. A'e Doreka'a ġabogano turino zinirote'e.

⁴⁰ Ebu Petero ani zeġe nidu'a tuġuze buziro, ebu obenaga hina tuġadu, Badi'a mazao kuraro. Ebu rune roġaeġa moneni ġianadu niro, raena'a, "Tabita, iġuno'!" Ebu ani ubumaġa ra'aro, ebu Petero horonadu, iġune ehoriro.

⁴¹ Petero'a Tabita 'evo'ano madu mae ġihine ohoniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa zu ġozoba nidu'a huze diuġiro. Ebu Tabita'a ġabodate'e ihoziro.

⁴² E'e hariga'e Iopa neġa azaġa nidu'a iġiro, ebu vaze ġehaġani'a Zuhi'a Boro mazao fiiro.

⁴³ Ebu Petero ani Iopa neġano mada nu radiunu. Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona teite radiunu. Ani gau'e boromakau ogaġa ġuhadu faininu.

10

Korunelio'a Petero huniro

¹ Vaze 'ahoga niġa Korunelio'a Kaisarea neġano radiunu. Ani'e Itali uti azaġa rae huze'ete'e ibito ziniro.*

² Ani zu ane neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e Badi'a zamare'ete'e zu gubane'ete'e azaġa. Ani'e Iuda azaġa, tohe'a fereze'ete'e azaġa borofe danazido, ebu iġaiġa Badi'a mazao kurauo.

³ Gorava 'ahogano mada uġidu (3 koroko) zamaġano, iġunu'ete'e teiġiro. E'e zamaġano Badi'a tuġure viga'a ane mazao furera' ovaroga faifaine horoniro. Ebu tuġure viga'a, "Korunelio!" rae huniro.

⁴ Korunelio ani ġiġarone'ena'a, ġiane runiro. Ebu ġadimaro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa nouge'ohe?"

⁵ Aneru'a naenaenina'a, "Ġa kuru zu ġahugone'e Badi'a'a horonadu, zamare radiu'ohe. Izi di'ada vaze nu Iopa neġano tuġuzo'i, vaze 'ahoga niġa Simona zamahanoga veize. Niġa 'ahoga'e Petero rae hune'ohe.

⁶ Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona, e'e neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaġa ġuhadu faine'ete'e vazega. Ani ne'e davara genaġano."

⁷ Ani ġorenirote'e aneruġa 'ai barirotene, Korunelio ani, ane tuġure vazega aheu zu ane uti vazega 'ahoga ane tuġure haġae'ete'e huze onairo. Uti vazega a'a'e Badi'a zamare'ete'e vazega.

* 9:36 E'e huga'e "dia". * 10:1 Ani uti azaġa maġa tiba (100) ibito ziniro.

⁸ Korunelio ani, ane mazao furerarote'e nidu'a ihoziro, ebu Iopa neġano tuġuziro.

Petero'a Korunelio ne onamiro

⁹ Ze oname iraradu madai mone reirotene, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġa'e Iopa neġa hanitiro. E'e zamaġano Petero ani, kuranoga rae ne binuġa sebaġa itiro.†

¹⁰ Ebu kurau'enogano vininiro 'ahine, ogatihi reiro. Ebu vaze'a ogomu 'ize ruhine'ete'e zamaġano, Petero ani iġunu'ete'e teigiuro.

¹¹ E'e zamaġano adure'a bohatanoga horoniro, ebu dabua rafaġa boro багаġa heuġani'e ariġa ġazaġano obonadu raha none ovoe dabane'enoga horoniro.

¹² E'e ragano'e odaġa gazaġa maniga nunu nidu'a, dare'ete'e avazo heuga nunu, zu adure niniga nunu ġehaġa horoniro.

¹³ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, "Petero, iġuno'! E'e manadu ano'!"

¹⁴ Rehano Petero'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa. E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a rae hune'ete'e bonariġa'e mene au onaido."

¹⁵ Bare hena ago igiro, raena'a, "Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e mene deheġa rae ago ro'!"

¹⁶ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano dabua rafaġa'e zogone adure goha bare itiro.

¹⁷ Petero'a horonirote'e huga'e nagini rae zamare 'ada'adinute'e zamaġano, Korunelio'a tuġuzirote'e azaġani'e Simona ne vaġe'ena'a, ibihetaġano edaro.

¹⁸ Ze huau ġadimu'ena'a, "Vaze niġa Simona, niġa 'ahoga Petero rae hune'ete'e, ani 'ahama radiu'e hehe?"

¹⁹ Petero ani, horonirote'e huga'e nagini rae 'ize zamare radiu'enogano, Vine Zaġoġani'a Petero niro, raena'a, "Giano'i, Simona! Vaze uġidu'a ġa vaġe'ohe.

²⁰ Iġunadu ne zamaġa diuġi' ovoro'! Ago zamare 'ada'ado'i, rehano zeġe teite onamo'i, mazaġa eġe'a tuġuzeha."

²¹ Petero ani ovoadu, vaze uġidu ziro, raena'a, "Zae'a vaġe'ete'e vazeġa'e eġe. Za nougadu onaeha?"

²² Zeġe'a naenaenina'a, "Eme'e vaze 'ahoga, niġa Korunelio, ane'a tuġufadu onaeha. Ani'e Itali uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa. Ani vaze duduġa zu Badi'a gubane'ete'e vazeġa. Iuda azaġa nidu'a ani nigune'ohe. Ebu tuġure viga zaġoġani'a Korunelio niro, raena'a, 'Vaze 'ahoga niġa Petero, ani ġae ne zamahu aro'i, ane'a nouge reite'e igifine.'"

²³ E'ano'o Petero ani vaze uġidu ne zamaġano mae zouzadu, e'ea baziro.

Irarirotene, Petero'e zeġe teite iġuniro. Ebu Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaġa nu zuni Iopa neġanonono'o ane teite onamiro.

²⁴ Ebu oname ohereranadu, bare irarirotene, ġorava moneo Kaisarea neġano feuriro. U Korunelio ani, nabuga zu ane vaze manoga manoga huze nu'ozadu, guhiu radiunu.

²⁵ Petero'a Korunelio neo diuġirotene, Korunelio ani Petero teite hidadu, Petero odaġa babaġano ġuġure'ena'a matu'o haro.

²⁶ Rehano Petero'e "Korunelio, iġuno'!" raena'a, ani mae ġihiniro, ebu raena'a, "Eġe zu vaze taġi."

²⁷ Petero ani Korunelio teite ġoere'ena'a ne zamaġa diuġiuro, ebu vaze ġehaġani'a nu'oranoga horoziro.

²⁸ Ebu Petero'a ziro, raena'a, "Za Iuda azaġa goro edeġa. Eme'e Iuda mene azaġa teite mene unihe'ohe. Rehano Badi'a'a ihina'a, 'Vaze 'ahoga hune'ena'a, mene deheġa ga sau'a rae mene re'uma.'

²⁹ E'ano'o ġae'a ġoere tuġuratene, mene hezaha rehano, onaeha. E'ano'o e ġadimu'ohe. Nouga 'ahine huheha?"

³⁰ Korunelio'a naenaenina'a, "Mada ġazaġa modate'ea, ġorava mone mada uġidu zamaġano (3 koroko) e'e nehe zamaġano kuraunu. E'e zamaġano vaze 'ahogani'a eġe zamao tabara edaro. Ani dabua'e vazavazahoga.

³¹ Ebu ane'a raena'a, 'Badi'a'e ġae kuru iginu zu ġahugoneġo horoninu.

³² 'Ougadu vaze nu Iopa neġano tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga, niġa Simona zamahano'! Niġa 'ahoga'e Petero. Ani'e vaze 'ahoga, niġa Simona, ane neo radiu'ohe. Simona'e boromakau ogaga ġuhadu faine'ete'e vazeġa. Ani ne'e davara genagaano.'

³³ E'ano'o e ġarihe fase ġae veize ġoere tuġureha, ebu ġae'a onaata'a'e manoga taui. E'ano'o emeġe nidu'a izidi Badi'a zama 'adao nu'oraneha, Zuhi'a Boro'a ġanirote'e ġoe'a nidu'a egoga veize."

Iuda mene azaġa Badi'a hari manoga igiro

† 10:9 Zeġe ne'e binu'e funu o'o'a, rehano raha hina sebaġa haġaido.

³⁴ Ebu Petero ani ġoere ġadaheniro, raena'a, "E izidi hubehune edereha. Badi'a'e Iuda azaġa da'o mene mae ġihize'e rehano, vaze nidu'a hune mae ġihize'ohe.

³⁵ Haba'a haba'a nidu'a zamaġano Badi'a gubane'ete'e zu haġai duduġa haġae'ete'e azaġa'e Badi'a'a mae ġihize'ohe.

³⁶ Zae edeġa, Badi'a'a Isaraela azaġa mazao hari manoġa tuġurirota'a'e. A'e Iesu Keriso-ono'o zama roġeġa ha'uma hariġa. Ani'e vaze nidu'a Zuhi'a Boro.

³⁷ Za edeġa, ibite Ioane Babatisto'a haram'e'ena'a, 'Babatisto mo'!' reiro, zu e'e enogano Galilea haba'anono'o onamo Iudea haba'a nidu'a zamaġano, nagini'a furerarota'a'e.

³⁸ Ebu Badi'a'a Iesu, Nazareta neġa vazeġa, Vine Zaġoġa zu gigi'a haro. Ebu ani ragave'ena'a, gau manoġa haġao zinido, zu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa nidu'a faizido, mazaġa Badi'a'e ane teite radiunu.

³⁹ Iesu'a 'ouge Iudea haba'a nidu'a zamaġano, zu Ieruselema neġano haġaidote'e haġaiga nidu'a, eme horoniro. Ebu ani'e satauroneadu mau runiro.

⁴⁰ Rehano ani'e Badi'a'a mada uġidu zamaġano bare ġaboniro. Ebu vaze'a Iesu horonoga veize, Badi'a'a zeġe mazao fureno ziniro.

⁴¹ Vaze nidu'a'e mene horoniro rehano, a'e emeġe zu Badi'a'a ohotirote'e azaġani'a da'o. Ebu ane'a runeono'o bare ġabode iġunirote'e enogano eme'e ane teite ogau tiburaro.

⁴² Ebu Iesu'a tuġufiro, vazevaze mazao haramoga. 'Iesu'e, ġabone zu rune azaġa kotazoga veize Badi'a'a ohonirote'e rae fureno'!' reiro.

⁴³ Ebu peroveta azaġa nidu'a'a hariġa 'ahige rae furene'ohe. Iesu Keriso mazao fine, e'e azaġa nidu'a Iesu niono'o Badi'a'a zeġe sau'a aġutu modi'uma."

Badi'a'a Iuda mene azaġa Vine Zaġoġa ziniro

⁴⁴ Petero'a 'ize ġoere e'e haram'e radiunute'ea, ġoere igi radiunute'e azaġa nidu'a mazao Vine Zaġoġani'a ovairo.

⁴⁵ U e'e zamaġano Iuda azaġa, Iesu mazao fie'ete'e'a Petero teite onaadu ehore radiunu. Ze'e ahiri rana iġuri haġairote'e azaġa. Zeġe'a, Iuda mene azaġa mazao zuni Badi'a'a Vine Zaġoġa ovoo be'unadu, iriva'ozoga horonirotene, zaguzagaro,

⁴⁶ mazaġa Iuda mene azaġani'a ġoere 'ahoga 'ahoga hina ġoere'enoga zu Badi'a nigune'enoga igiro 'ahine.‡

E'e horonirotene, Petero'a raena'a,

⁴⁷ "Badi'a'a zeġe mazao zuni Vine Zaġoġa tuġuneha, emeġe mazao tuġunirote'e teige. E'ano'o eġe'a zamare'etene, 'adi duguru'e iġu'a o'o'a rehano bapatizo mouga idaġa."

⁴⁸ E'ano'o Petero'a Korunelio duguru ziro, raena'a, "Iesu Keriso niġano bapatizo mo'!' Ebu e'e enogano zeġe'a Petero uminiro, zeġe teite mada nu radoga veize.

11

Petero'a Ieruselema ekalesia azaġa mazao Badi'a'a Iuda mene azaġa veize nagini haġairote'e rae fureniro

¹ Iudea haba'a nidu'a zamaġano, apostolo azaġa zu Zuhi'a Boro mone azaġani'a, Iuda mene azaġa zuni Badi'a ġoere mae ġihinirote'e igiro.

² E'ano'o Petero'a Ieruselema neġa itirotene, ahirize iġurizeta azaġa Iesu mazao fie'ete'e'a Petero roniro,

³ raena'a, "Ġa'e Iuda mene azaġa ne onamadu, zeġe teite ogau tiburaro. Ze'e ahirize rana iġuri o'o'a azaġa."

⁴ Ebu Petero ani nagini'a furerarote'e nidu'a dogo'ani rae fureno ziniro, raena'a,

⁵ "E'e Iopa neġano radadu, kurau'egano, iġunu'ete'e teigiro, ebu dabua rafaġa boro heuġa ariga ġazagano obonadu adureono'o ovoo dabaniro, ebu eġe uhiġano re' ovairote'e horoniro.

⁶ Eġe'a faine ġianirotene, rahao odaġa ġazaġa maniġa nunu, agire maniġa, dare'ete'e avazoġa heuġa zu adure niniġa nunu ġehaġa horoniro. A'e emeġe, Iuda azaġani'a mene au'ete'e bonariġa.

⁷ Ebu ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Petero, iġuno'! Manadu ano'!

⁸ Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, a mene hune zu idaġa! E'e Iuda azaġa goro ġoe'a zamaġano mene deheġa ga sau'a ra'e hune'ete'e bonariġa eġe hebeo mene au onaido.'

⁹ Rehano ago 'ahogani'a adureono'o bare naena'hiro, raena'a, 'Badi'a'a dehenate'e bonariġa'e ufire rae ago ro'!

‡ 10:46 Iuda azaġa ze 'ane ahiri rana iġuri o'o'a azaġa'e Badi'a'a mene mae ġihizi'uma rae zamariro. Iuda azaġa'e ahirize rana iġurizeta, u Iuda mene azaġa'e iġurize o'o'a.

¹⁰ E'e haġaiġani'e ġae uġidu fureraro. E'e ġarugano bone dabua rafaġa zu e'e rana tirote'e ġauġa nidu'a adure ġoha bare mae itiro.

¹¹ 'Ougirote'e zamaġano Kaisarea neġanono'o tuġuzirote'e vazeġa uġidu'a eġe'a radirote'e neġano feuri' onairo.

¹² Ebu Vine Zaġoġani'a ihina'a, 'Zeġe teite onamo'i! Ze'e Iuda mene azaġa rehano, ago zamare 'ada'ado'i! Ebu Zuh'i'a Boro mone azaġa fu'o zu tiba fare (6) 'ada'a ġatihena'a, Kaisarea neġa ovoiro. Ebu eme'e eġe veize ġoere tuġurirote'e vazeġa neo feuradu diuġiro.

¹³ Ebu e'e vazeġani'a ane neo tuġure viga'a nounge nounge furerarote'e hariġa rae furenofiro. Aneru'a 'ahige rae niro, raena'a, 'Iopa neġano vaze nu tuġuzo'i, ebu vaze 'ahoga niġa Simona zamahano'i! Niġa 'ahoga'e Petero.

¹⁴ Ani'e hari 'ahoga rae fureno zini'uma, ebu ġae zu ġae neo radiu'ete'e azaġa nidu'a'e e'e egadu ġabone hidi'uma.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġoere ġadahirotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ibite emeġe vaġe ovairote'e teige.

¹⁶ E'e horonirotene, e Iesu'a ifirote'e ġoe'a zamariro, raena'a, 'Ioane Babatiso'e vu hina bapatoziro, u za'e Vine Zaġoġa hina bapatoziro'uma.'

¹⁷ Ebu emeġe'a Zuh'i'a Iesu Keriso mazao firote'e madaġano Badi'a'a ġahunone rifirote'e teige, Iuda mene azaġa zuni ġahunone ziniro. E'ano'o e'e Badi'a haġai 'uoga mene hune idaġa."

¹⁸ Zeġe'a e'e igirotene, mene bare ġoeriro, rehano Badi'a nigune'ena'a, 'ahige reiro, raena'a, "Tena, Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a zamazadu, ġabone tuġutuġu mouga veize zamaze sau'anono'o ġihuziro."

Antioka ekalesia

¹⁹ U Stefano marote'e madaġanono'o Iesu mazao fie'ete'e azaġa mazao agire'a fureraro. E'ano'o ze'e Ierusalem neġanono'o feranadu, Poinikia haba'a, Kupro umuġa, zu Suria haba'ano Antioka neġa onamiro. Ze'e Iuda azaġa mazao da'o hari manoġa harame'ena'a feraro.

²⁰ Rehano Kupro zu Kurene azaġa nu'a Antioka neġa onamadu, Giriki azaġa mazao zuni Zuh'i'a Boro Iesu hariġa haramiro.

²¹ Ebu Badi'a gigi'ani'a zeġe ranao radiunu 'ahine, vaze ġehaġani'a haramoze mae ġihinadu Iesu mazao firo, ebu Zuh'i'a Boro mone reiro.

²² E'e hariġa Ierusalem ekalesia azaġani'a igiro. Ebu vaze 'ahoga niġa Banabasi tuġune onamiro, Antioka neġa.

²³ Ani Antioka neġano feurirotene, Badi'a'a ġahunone manoġa zenate'e horonadu, matu'e rudaro. Ebu zeġe nidu'a inaraziro, raena'a, "Zamaze nidu'a hanadu Zuh'i'a Boro mazao fie ġigaru rado'i!"

²⁴ Mazaġa Banabasi'e vaze manoġa zu Vine Zaġoġani'a ane mazao iri'aviro, zu Zuh'i'a Boro mazao hubehune fie'ete'e vazeġa. 'Ougadu vaze ġehaġa bagaġani'a Zuh'i'a Boro mone reiro.

²⁵ E'ebu'u Banabasi ani, Saulo vaġoga radu Taso neġa onamiro.

²⁶ Ebu Saulo horonirotene, zamahanadu Antioka neġa bare onamiro. Ebu ze'e muri tiba e'e ekalesiaġa azaġa teite nu'oranadu, vaze ġehaġa bagaġa ihozido. Ebu Antioka neġanobu'u, Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a'e, "Kristeni" rae huze ġadaheziro.

²⁷ 'Ouginute'e zamaġano, peroveta azaġa nu'a Ierusalem neġanono'o Antioka neġa ovairo.

²⁸ E'e zamaġano vaze 'ahoga niġa Agabo'a, nu'onu'o zamaġano iġuniro. Ebu Vine Zaġoġani'a ibito hanadu 'ahige rae fureniro, raena'a, "Haba nidu'a zamaġano zahara boro'a furera'uma." Ebu zahara boro'e, Klaudio'a Roma zuhi'aġa reirote'e madaġano fureraro.

²⁹ E'ano'o Antioka neġano Zuh'i'a Boro tahi'a tahi'a'a, ane ane inarao moni nu'onadu, Iudea haba'ano Zuh'i'a Boro mone azaġa veize tuġuri'uma reiro.

³⁰ Ze nu'one hauġirotene, Banabasi zu Saulo 'evoreo ri'inadu, Ierusalem ekalesia boroboro veize odohe itiro.

12

Iakobo'e runediro, u Petero'e ġu'ano ohoniro

¹ 'Ouge haġairote'e zamaġano, kini Heroda Agripa'a* tuġuzadu, Ierusalem ekalesia azaġa nu sauszoga rae oboze tiro.

* **12:1** Heroda Agripa-'e Heroda I ga 'Herod the great' rae hune'ete'e, ane aġi. Heroda I-'e Mataio 2:1 zamaġano.

² Ebu ane'a tuğuzadu, Ioane negoğa, niğa Iakobo, diribi hina mau runiro.

³ 'Ougirote'e moneo Iuda azağani'a matu'oga horonirotene, Petero zuni obone tiro. 'Adi'e Mene Mini'ete'e 'Uvahuğa Au'ete'e Muğa madağano 'ougiro.

⁴ Petero obone teadu gu'ano ohoniro, ebu uti azağa 'evorao tiro. Uti azağa, Petero gadinirote'e nidu'a'e gaubanana fu'o zu tiba fare (16), ebu vaze gazağa gazağani'a mada 'aune 'aune gadine gaudio. Heroda ani ura'e, İğine Mode'ete'e Muğa ğaruganobu'u mae bunadu, hunio kotani'uma reiro.

⁵ E'ano'o Petero'e gu'ano ohone modiro. U ekalesia azağani'e ane veize Badi'a mazao inare kuraunu.

Aneru'a Petero gu'a neğanono'o mae buniro

⁶ Irarine, Heroda'a Petero kotani'uma reirote'e ohe'ano, Petero'e auri adiriğa aheu hina batunadu uti azağa aheu bo'ağano baze radiunu, ebu uti azağa aheu 'ahoga'e gu'a neğa ibihetağano edau radiro.

⁷ E'e zamağano Zuhi'a Boro tuğure viga'a tabara fureraro, ebu gu'a neğa zamağa'e agararo. Aneru ani, Petero rebeğa moneo fa'ofa'onadu evaniro, ebu raena'a, "Garihe iğuno'!" 'Ouge reirotene, auri adiriğani'a 'evo'anono'o butau buaro.

⁸ Ebu tuğure viga'a nina'a, "Kiba'iğō rinedo'i, ebu tamakağō hağao'!" Ebu ani 'ougiro. Aneru'a bare nina'a, "Ogoto dabuğa vidanadu, ege hegote aro'!"

⁹ Petero ani, tuğure viga hegote buaro, rehano e'e zamağano tuğure viga'a hağairota'a'e, mene huga rae zamarinu. Ani 'ane iğunu'ete'e teige'ohe rae zamarinu.

¹⁰ Ze'e, uti azağani'a ğiane edau'ete'e haba'a aheu vitiniro, ebu enona auri ibihetağano feuri' onairotene, e'e ibihetağa zuni ane'a bohataro. Ebu e'eano'o buau onamiro. Ebu ibio mene fağa oname'enogano, tuğure viga'a tabara muhniro.

¹¹ E'eabu'u Petero ani, zamağa bohataro, ebu raena'a, "E izidi edereha. 'Adi'e huga. Zuhi'a Boro'a tuğure viga tuğuneha, ebu Heroda 'evoraono'o zu Iuda azağani'a toğahirote'e hağağa sau'anono'o mae vağiheha."

¹² E'uge ederirotene, Petero ani Ioane vi'a, niğa Maria ne onamiro. Ioane niğa 'ahoga'e Mareko. Vaze ğehağa'e ane neo nu'oranadu kurau radiunu.

¹³ Petero'a enone ibihetağano toketokerirotene, tuğure roğaeğa, niğa Roda'a ğianoga rae onamiro.

¹⁴ Ani Petero ago irağa igirotene, matu'e rudanadu, ibiheta'e vava'oga mene zamariro, rehano ne bare dure diuğiro, ebu ziro, raena'a, "Petero'a ibihetao edau'ohe."

¹⁵ Rehano zeğe'a nina'a, "Ga baborana gaği." "A hube rehi!" rae te'ote'arotene, zeğe'a raena'a, "A'e Petero ane tuğure viga'a gaği." reiro.

¹⁶ Rehano Petero ani, bare bare toketokeriro. Ebu zeğe'a iğunadu, ibiheta vava'irotene, Petero horoniro, ebu zaguzagau rudaro.

¹⁷ Petero ani, 'evore hina garare'ena'a, "Ago harao'!" reiro, ebu Zuhi'a Boro'a nouge nouge gu'a neğanono'o mae bunirote'e me'odo ziniro. Ebu ziro, raena'a, "Nagi'n'a fureranata'a'e, Iakobo zu Zuhi'a Boro mone azağa ihozo'!" Ebu ani'e haba 'ahoga onamiro.

¹⁸ Irarirotene, gu'a neğa gadine'ete'e azağani'a "Petero'e nougeha?" rae harae iğuniro.

¹⁹ Heroda Agripa ani, uti azağa tuguzadu Petero faifaine vağiro. Ebu mene horonirotene, Petero gadinirote'e azağa ğadiğadiziro. Ebu gadi azağa'e zimi ruzoga veize tuğuziro. Ebu Heroda ani, Iudea haba'anono'o iğunadu, Kaisarea neğa ovoiro, ebu e'ea mada nu radiro.

Heroda Agripa'a rudaro

²⁰ Heroda Agripa'e Turo zu Sidono neğa azağa mazao mağune radiu onainu. Rehano Turo zu Sidono neğa azağa'e tiburanadu, Heroda ğiani' onamiro. Ze'e Heroda tuğure vazeğa boro, niğa Balasto teite vazetadu, Heroda teite unho manoga moug rae umidiro, mazağa ze'e Heroda'a ğiane'ete'e haba'anono'o ogomuze iğaiğa meido 'ahine.

²¹ Heroda ğiani'uma madağa meirotene, ani kini dabuğa hağaadu kini ehoru haba'ano ehoriro. Ebu hunio nu'orarote'e azağa mazao haramiro.

²² E'e igirotene, e'e azağani'a ğihau bagağa ğoeriro, raena'a, "'Adi'e badi'a'a ğoere'ohe, mene vaze'a."

²³ 'Ougirotene, Zuhi'a Boro tuğure viga'a zogone Heroda runediro, mazağa ani'e vazevaze'a ane nigunirotene, ani ane'a bare niguniro, u Badi'a huga'e mene niguniro. Ebu idi'a ahi'a anadu rudaro.

²⁴ U Badi'a ğoere'e bororu onaminu, ebu vaze ğehağani'a egadu mae ğihiniro.

²⁵ Banabasi zu Saulo'e ekalesia azağa moni zini' onamirote'e gağa hağirotene, Ierusalem neğanono'o bariro. Tahi'a 'ahoga niğa Ioane zu zamahu Antioka neğa ovoiro. Ani niğa 'ahoga'e Mareko.

13

Hari manoga harama ragavoga veize Banabasi zu Saulo meiro

¹ Antioka ekalesiağa zamağano'e peroveta azağa zu ihore azağa 'e'e. Nize'e Banabasi, Simeona, niğa 'ahoga'e Niğera, ebu Kurene vazeğa, niğa Lukio, Manaena, ani'e Kini Heroda Antipasi teite tibano bororarote'e vazeğa, ebu Saulo.

² Mada 'ahogano ze ogomu moneo zağozage'ena'a Zuhi'a Boro mazao kurau radiunu. E'e zamağano Vine Zağogani'a ziro, raena'a, "E Banabasi zu Saulo'e ege gau veize meirobobo, ege veize avo ohozo'i!"

³ E'ano'o ze zağozagiro zu kurarote'e enogano, 'evoreze Banabasi zu Saulo rana teadu kuraro, ebu tuğuze onamiro.

Paulo'a ibite harama ragavirote'e*Kupro 'umuğano haramiro*

⁴ Paulo zu Banabasi ze'e, Vine Zağogani'a tuğuze'ena'a, Seleukia toğatoğaga ovoiro, ebu e'eano'o ġasi hina Kupro 'umuğa ruhau fariro.

⁵ Ebu Salami neğano feurirotene, Iuda azağa kuru neğa neğa diugadu Badi'a ġoere haramiro. Ioane, niğa 'ahoga'e Mareko zuni e'ea, zege danazoga veize ġatiziro.

⁶ Ze e'e 'umuğa nidu'a ne 'ahoga 'ahoga onamo Pafonano feuriro. Ebu Iuda vazeğa 'ahoga hidiro. Ani'e nabone zu ġuriro peroveta vazeğa, niğa Bari-Iesu*.

⁷ Ani e'e 'umuğa gavanağa teite vazetite radiunu. Gavana vazeğa niğa'e Seregio Paulo. Ani vadiga manoga, faifairu zamare'ete'e vazeğa. Ani Badi'a ġoere igihi reiuro. E'ano'o vaze tuğunadu, Banabasi zu Saulo ane ne huze onairo.

⁸ Rehano nabone vazeğa e'e, niğa 'ahoga'e Eluma. A'e Giriki ġoe'a. Ġoere e'e huga'e nabone. Ane'a zege ġoere 'ue'ena'a ta'iro ziniro. Ebu gavana'a Iesu mazao mene fioga veize ġunugununiro.

⁹ U Saulo, niğa 'ahoga'e Paulo, ani Vine Zağogani'a iriva'onadu, Eluma ġiane runiro, ebu raena'a,

¹⁰ "Ġa'e Satani ubuga. Hağai duduga nidu'a agireni'ete'e vazeğa. Ġuriro zu so'oso'o hağaiğani'a ġae zama iri'avonoga. Ebu Zuhi'a Boro ibi duduga ġunugunune'ete'e hağaiğa mene mode'ohe.

¹¹ Ġiano'i! Zuhi'a Boro ġigi'a'a ġae rana raha. Ġa'e ubumağoa kura'uma, ebu mada nu ağağa horonoga mene idara'uma."

Ebu ġoze zu uzabo'a ubumağa zogone 'uiro, ebu tufatufe'ena'a 'evo'ano abinoga veize vaze vağiro.

¹² Ebu gavana vazeğa'e furerarote'e hağaiğa horonirotene, Iesu mazao fiuro. Zu Zuhi'a Boro hağai ederadu, zaguzagaro.

Paulo'a Pisidia haba'ano Antioka neğano haramiro

¹³ Paulo zu ane teite onamirote'e azağa'e Pafonano'nano'igunadu, Pamufulia haba'ano Perega neğa ġasi hina ruhau onamiro. E'eabu'u Ioane ani, Paulo duğuru muhizadu, Ierusalemne neğa bare onamiro.

¹⁴ Ze'e Perega neğano'nano' onamo, Pisidia haba'ano Antioka neğano feuriro. Ebu Bana Madağa madağano, Paulo zu Banabasi'a Iuda azağa kuru neğa diugadu ehoriro.

¹⁵ Ebu goro ġoe'a zu peroveta azağa ġoere me'odirote'e enogano, Iuda azağa kuru neğa ġiane'ete'e azağani'a, Paulo duğuru veize ġoere tuğuriro. "Negofe duğuru, za emeğe veize inara ġoe'a e'e ro'idene, haramine idağa hehe?"

¹⁶ Paulo ani ġunadu 'evo'a mae ġihiniro, zege'a ġoe'a ego hanoga veize. Ebu ġoe'a ġadaheniuro, raena'a, "Isaraela azağa, zu Iuda mene azağa Badi'a gubane'ete'e, ego'i!"

¹⁷ Isaraela azağa Badi'a'a, agife duğuru meiro, ebu zege'a Izipi haba'ano radiunute'ea, Badi'a'a danaze'ena'a ġehararo zu inariro. Ebu Badi'a'a ane ġigi'a boro hina Izipi haba'ano'nano' tutuze buziro.

¹⁸ Ebu muri ġae ġazağa gaubanana (40) haba boha'ano onamirote'e zamağano, ze'e Badi'a ġoere mene ego haunu rehano, Badi'a'a mene muhiziro.

¹⁹ Kanana haba'ano haba fu'o zu aheu fare (7) azağa'e, Badi'a'a zimi haugadu, habaze'e Isaraela azağa ziniro.

²⁰ Muri mağa ġazağa zu ġae fu'o gaubanana (450) zamağano, 'ouge hağainu.

E'ebu'u Badi'a ani, Isaraela azağa bo'ağano'nano' Isaraela azağa ibito zini'uma azağa tiba tiba ohoze onaminu. 'Ouge hağae onamo peroveta vazeğa Samuela'a fureraro.

* 13:6 Bari-Iesu, ġoere e'e huga'e Iesu ubuga.

²¹ E'ebu'u Isaraela azağa'e, kini 'ahogani'a ibito zenoga uratiro. E'ano'o Badi'a'a Saulo ohoniro. Ani'e Kisa ubuga, Beniamini iduhu vazeğa. Ani, muri ġae ġazağa gaubana (40) Isaraela azağa ibito ziniro.

²² Rehano Badi'a ani, Saulo'e kini gauganonono'o mae vaġinadu, Davida madu kini iġu'ano ohoniro. Ani'e Badi'a'a raena'a, 'Iese ubuga Davida'e, eġe zama'a urato hau'ete'e vazeğa. Ani'e eġe'a urate'ete'e vazeğa nidu'a haġai'uma.' reiro.

²³ Badi'a ani, ibite rae tirote'e ibiġano, Davida mariganono'o vaze ġabozi'uma vazeğa fureno ziniro, ebu ani Isaraela azağa mazao tuġuniro. Niġa'e Iesu.

²⁴ Ani 'izema onaoġano, Ioane Babatiso'a Isaraela azağa nidu'a mazao haramiro, raena'a, "Sau'anono'o ġihuradu, bapatizo mo'!' reiro.

²⁵ Ioane'a ane gau hauġe'enogano 'ahige reiro, raena'a, 'Zae'a zamare'etene, e'e iniu? E'e mene Keriso. E'e vazeğa'e ariga onae'ohe. E'e ane tuġure vazeğa radu, tamakaġa minġa fuhi'o hanoga zu mene idaga. Ani ni'e eġe ni vitinoga.' "

²⁶ Ebu hena Paulo'a 'aune ġoere'ena'a, "Nego nabudi, Aberhamo iduhu mariga azağa, ebu Iuda mene azağa, Badi'a gubane'ete'e! Emeġe veize, Badi'a ani, vaze ġabozi'uma ġoe'a tuġuriro.

²⁷ Ierusalem azağa zu zeġe ibito zini'ete'e azağa, ze'e Iesu'e Keriso rae mene zamarinu, zu Bana Madaġa Madaġa nidu'a, peroveta azağa ġoere me'odidote'e, e'e huga'e mene ederinu. Rehano zeġe'a Iesu kotanadu runeo tuġunirotene, e'e ġoe'a haġae huniro.

²⁸ Ze'e Iesu runeo tuġunit'e mazağa mene horoniro rehano, satauroneadu rudanoga veize Pirato uminiro.

²⁹ Ebu buka zaġoġano tirote'e ġoe'a nidu'a ane mazao haġae hauġirotene, satauroono'o mae bunadu, idu zamaġano tiro.

³⁰ Rehano Badi'a'a runeono'o bare ġaboniro.

³¹ Ebu Iesu ani ibite Galilea haba'anono'o ane teite Ierusalem neġa itirote'e azağa mazao mada ġehaġa zamaġano fureraudo. Ebu ze izidi 'ize Isaraela azağa mazao e'e harġa me'ode furene'ohe.

³² Eme izidi, 'ada hari manoġa rae furene'ohe: Badi'a'a amahi vouġafe mazao rae tirote'e ġoe'a'e,

³³ vouġafe mariga emeġe mazao ane'a haġae huneha. E'e haġaiġa'e Iesu runeono'o bare ġaboniro. 'Adi'e Salamo aheuġa (second) zamaġano Iesu harġa tirote'e'a hudaneha, raena'a, 'Ġa'e eġe Ubude. Izidi e'e, ġa Mogo raha.' (Salamo 2:7)

³⁴ Badi'a'a Iesu runeono'o bare ġaboniro, zu ahi'a'e mene ruhura'uma reirote'e haġaiġa'e buka zaġoġano 'ahige touga.

Badi'a'a raena'a,

'E'e, Davida mazao zini'uma rae tirote'e

ġahugoneġa manoġa zae zini'uma.

E'e ġahugoneġa'e zaġoġa,

zu e'e ġoe'a'e hudau huni'uma.' (Isaia 55:3)

³⁵ Ebu Salamo 'ahogano zuni 'ahige tiro.

Davida'a Badi'a nina'a,

'Ġa'e, ġae Vaze Zaġoġa ahi'ani'a

ruhuranoga veize

iduo mene modi'uma.' (Salamo 16:10)

³⁶ Goere 'adi'e Davida harġa mene tiro, mazaġa Davida ani'e, ane radone madaġano Badi'a ura gauġa haġae hauġirotene, rudaro. Ebu ane zuni vouġaġa idu haba'ano ġuriro, ebu ahi'a'e ruhurarano.

³⁷ U Badi'a'a runeono'o bare ġabonirote'e vazeġa'e 'ahi'a mene ruhurarano.

³⁸ E'ano'o nego nabudi, 'adi edero'!' Eme'e, Badi'a'a zae haġai sau'a aġutu modi'uma ġoe'a'e, Iesu'a nagini haġaofirote'eano'o zae mazao haramo'e.

³⁹ Mose goro ġoe'a haġae'ete'eano'o, za Badi'a'a za ane ubumao duduga rouga mene idararo, mazaġa vaze haġai'e sau'a da'o 'ahine. Rehano vaze haġaiġa sau'a e'e nidu'a'e, iniu'a Iesu mazao fiine, Iesu'a nagini haġaofirote'eano'o Badi'a'a aġutu modadu, e'e sau'aġanono'o mae vaġizi'uma.

⁴⁰ E'ano'o peroveta azaġani'a reirote'e haġaiġa zae mazao mene fureranoga veize ġiano'!

⁴¹ 'Ahige touga, raena'a,

'Ġiano'!

Za'e, Badi'a ġoere he'ehe'ene

ġoere'ete'e azağa,

zaguzagano'i, ebu rudano'!

Mazağa e'e, zae radone madağano

hağai 'ahoga furen'i'uma.

Vaze'a, nağini'a furera'uma rae,

zae ihozine zuni,

"Uguğa hağaiga'e

mene furera'uma." radu,

e'e goe'a mene mae gihini'uma." (Habakuku 1:5)

⁴² Paulo ani Banabasine, Iuda azağa kuru neğanono'o buau'enogano, e'ea kurarote'e azağani'a umiziro, zeğe moğa Madağa Zağogano zuni goere e'e 'aune bare haramoga.

⁴³ Vaze 'ai rururu ğouritene, Iuda azağa, zu Iuda mene azağa, Badi'a mone ğihurirote'e ğehağani'a Paulo zu Banabasi hegotiro, ebu Paulo zu Banabasi'a iraduğuziro, raena'a, "Badi'a ğahunoneğa manoğa zamağano fie gigaru onamo'!"

⁴⁴ Bana Madağa Madağa bare meiritene, ne e'e azağa'e nariga nidu'a Zuhi'a Boro ğoere egoga veize nu'oraro.

⁴⁵ Rehano Iuda azağani'a, vaze ğehağani'a nu'orarote'e horoniritene, ze ahiahi meiro, ebu ğoere sau'a hina, Paulo'a haramirote'e ğoe'a 'ue'ena'a ta'iro haro.

⁴⁶ Paulo zu Banabasi'e ğoere figure'ena'a, "Eme, ibite zae Iuda azağa veize Badi'a ğoere rae fureneha. Rehano izidi za'e Badi'a ğoere hezaho hanadu, zae'a zae bare ğabone tuğutuğu mene me'uma azağa rae raha. E'ano'o eme izidiono'o Iuda mene azağa veize haramo oname'e'uma.

⁴⁷ Mazağa Zuhi'a Boro'a eme 'ahige rae ifiro.

'E, Iuda mene azağa mazao

eğe ğoere rae furenite'e ağağa

rouga veize ğa oho'iro,

ğae'a haba nidu'a zamağano

Zuhi'a Boro'a vaze ğabozi'uma

hariğa ihozoga veize.' (Isaia 49:6)

⁴⁸ Iuda mene azağani'a e'e igiritene, ze'e matu'iro, ebu Zuhi'a Boro ğoere niguniro. Ebu ğabone tuğutuğu mouga veize, Badi'a'a ohotirote'e azağa'e nidu'a ane ğoere mae ğihiniro.

⁴⁹ Ebu Zuhi'a Boro ğoere'e e'e haba'a nidu'a zamağano ğehararo.

⁵⁰ Rehano Iuda azağa'e, Iuda roğae nize boro azağa Badi'a gubane'ete'e zu e'e neğa ibito zini'ete'e azağa tutuzadu, Paulo zu Banabasi sauszoga rae haraharaziro. Ebu e'e haba'ano'o hegoze vağiziro.

⁵¹ E'ano'o ze, e'e moneo ğoeri'uma heuğa, odaze hu'uruğa fode rurunadu, Ikonio neğa onamiro.

⁵² Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e matu'e rudaro, zu Vine Zağogani'a iri'avoziro.

14

Paulo zu Banabasi'a Ikonio neğano haramiro

¹ Paulo ani Banabasine Ikonio neğano onamiritene, iğaiğa hağae'ete'e teige Iuda azağa kuru neğano diuğiro, ebu e'ea fafairu haramadu, Iuda azağa zu Giriki azağa ğehağa bagağani'a Iesu mazao fiuro.

² Rehano Iuda azağa, Iesu mazao mene firote'e'a, Iuda mene azağa zama ğunuğununiro. Ebu Paulo duğuru ağırezouga veize Iuda mene azağa zama aro.

³ Paulo zu Banabasi'e e'ea fağa hune radadu, Zuhi'a Boro veize inare haramiro. Ebu Zuhi'a Boro'a ğahunofi'uma hariğa'e ğoe'a huga reifine, Zuhi'a Boro'a apostolo azağa 'evore hina ane tahi gigi'a hağaiga zu zaguzaga'uma hağaiga hağao ziniro.

⁴ Rehano e'e neğa azağani'e rovtadu, nu'e Iuda azağa mone reiro, u nu'e apostolo azağa mone reiro.

⁵ Ebu Iuda mene azağa nu zu Iuda azağa nu'a zeğe ne ibito zini'ete'e azağa teite tiburanadu, hadi hina apostolo azağa zimi sauszoga veize, neneğaniro.

⁶ Rehano Paulo zu Banabasi'e e'e hariğa igiritene, e'e neğa modadu Lukaonia haba'a ferau onamiro. Ebu Lusitera zu Derebe neğano zu e'e uhiğa uhiğa haba'ano

⁷ hari manoğa haramo onaminu.

Paulo zu Banabasi'a Lusitera neğano odağa sau'a vazeğa fainiro

⁸ U Lusitera neğano odağa sau'a vazeğa 'ahogani'a ehore radiunu. Ani'e 'ouge fureniro, ebu mene hune zu edau onaminu.

⁹ Ani Paulo'a haramirote'e igi radiro. Ebu Paulo'a ğiane runiritene, ani Badi'a mazao fie'e 'ahine, Badi'a'a odağa faini'uma rae zamariro.

¹⁰ Ebu Paulo'a ġihau ġorene'ena'a, "Iġune edano'il" rae niro. Ebu ani zogone rafate iġunadu edau ragaviro.

¹¹ Ebu vaze ġuġuvaġani'a, Paulo'a haġairote'e haġaiġa horonirotene, ze Lukaonia ġoe'ano huario, raena'a, "Badi'a'a vaze radu emeġe vaġe ovaeha."

¹² Ebu Banabasi'e Dio reiro, u Paulo'e Hereme reiro, mazaġa Paulo ani iġaiġa haramido 'ahine.*

¹³ Dio dibu'o neġa'e Lusitera neġa enogano. E'ea dibu'o hau'ete'e vazeġani'a, vaze ġuġuvaġa teite boromakau nu zu ġeġene haġairote'e kakaġa Lusitera neġa ibihetaġa odohe onairo. Ebu apostolo azaġa dibu'o zinihi reiro.

¹⁴ Rehano Banabasi ani Paulone, ne azaġani'a nagini haġaihi ra'ete'e igirotene, mene haġai'uma haġaiġa radu zamaze adudanadu, dabuaze zigiro. Ebu vaze ġuġuvaġa ġunuġano dure diuġe'ena'a, huau ġoeriro, raena'a,

¹⁵ "Negu nabudi, za nouġadu 'uguġa haġaiġa haġae'ohe? Emeġe zuni vaze tauġi, zae teite idaġa. Eme zae mazao hari manoġa haramifine onaeħa, zae'a huga o'o'a haġaiġa e'e modadu, hubehune radiu'ete'e Badi'a'a vaze onafine. Ani'e adure, raha zu davara haġairo, ebu e'ea radiu'ete'e ġauġa nidu'a haġairo.

¹⁶ Amahi madaġano bone, haba'a haba'a azaġa nidu'a zeġe zeġe edeġa haġaiġa haġainutene, Badi'a'a ġiaze modinu.

¹⁷ Rehano vaze'a Badi'a zamarifine ane'a haġai manoġa manoġa fureninu. Zae veize adureono'o irugu tuġuninu, ogomu madaġa madaġa fureninu, ebu ogomu boro zininu, zu matu'u hina zamaze iri'avoninu."

¹⁸ Ze 'ouge reiro rehano, ne e'e azaġa'e boromakau manadu, ġahunu zinihi radu te'ote'aro. Rehano ġonagano e'e haġaiġa 'uoga idararo.

¹⁹ E'e ġarugano Iuda azaġa nu'a Antioka zu Ikonio neġanonono'o onaadu, e'e neġa azaġa zama aro. E'ano'o ze'e Paulo hadi hina maro, ebu ze 'ane ani rudaneħa radu, ne enogano ahase buniro.

²⁰ Rehano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a gabaġeġene edau'enogano, ani iġunadu, e'e neġa bare diuġiro. Irarirotene, Paulo ani Banabasi teite Derebe neġa onamiro.

Suria haba'a Antioka neġa bario

²¹ Paulo ani Banabasine Derebe neġano hari manoġa haramiro, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'a e'e neġano ġeħararo. E'e enogano ze Lusitera, Ikonio neġa zu Pisidia haba'a Antioka neġa bare onamiro.

²² Ze e'ea Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a inara ziniro, ebu "Iesu mazao fie ġigarano'il" rae inaraziro. Ebu 'ahige reiro. "Eme aduga ġeħaġa hidi'udu'u, Badi'a'a zuhi'afi'ete'e zamaġa diuġi'uma."

²³ Paulo ani Banabasine, neġaneġa ekalesiaġano Iesu mazao fie'ete'e azaġa ibito zenoga veize vaze nu ohoziro. Ebu ogomu moneo zagozaġe'ena'a zeġe veize kuraro. Ebu zeġe'a fie'ete'e Zuhi'a Boro 'evorao tiro.

²⁴ Ebu Pisidia haba'a vitau onamadu Pamufulia haba'a bare onamiro.

²⁵ Ebu Perega neġano Badi'a ġoere haramirotene, Atalia neġa ovoiro.

²⁶ Ebu Atalia neġanonono'o ġasi hina bare ruhau onamo, Suria haba'a Antioka neġano feuriro.

U zeġe ragavo, hari manoġa harame'eta'a'e Antioka neġanonono'o ġadaheniro. Antioka ekalesia azaġa'e, tuġuzirote'e zamaġano, Badi'a ġahunone manoġani'a Paulo zu Banabasi rana rouga radu, Badi'a 'evorao teadu tuġuziro.

Ebu anianine e'e ġauġa haġae hauġadu izidu'u 'ada bare'ete'e.

²⁷ Zeġe'a Antioka neġano feurirotene, ekalesia azaġa nu'oziro. Ebu Badi'a'a zeġe ġauno'o haġaidote'e nidu'a rae fureniro, ebu Iuda mene azaġa zuni Iesu mazao fii'uma ibiġa Badi'a'a boħanirote'e hariġa me'odo ziniro.

²⁸ Ebu ze, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a teite mada ġeħaġa e'ea radiunu.

15

Ierusalemne neġano Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e ġo'aziro

¹ E'e zamaġano, vaze nu'a Iuda haba'anono'o Antioka neġa ovoiro, ebu Iuda mene azaġa Zuhi'a Boro mone reirote'e iħoziro, raena'a, "Mose'a ibite aġife iħoze'ena'a, ahiri rana iġuri haġao'i reiro. E'ano'o za'e iġuri mene haġaine, ġabone mene hidi'uma."

² Paulo ani Banabasine e'e ġoe'a igirotene, 'uguġa haġaiġa mene haġai'uma radu, zeġe teite ta'iro titiro. E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo zu Banabasi madu, nabudize

* 14:12 Dio zu Hereme'e Ġiriki azaġa badi'a. Hereme'e hari odohe dure'ete'e badi'aġa.

nu teite Ierusalemene neġano tuġuzi'uma reiro, zeġe'a apostolo azaġa zu ekalesia vase boroboro teite e'e ġoe'a ġo'anoga veize.

³ E'ano'o Antioka ekalesia azaġani'a Paulo duġuru Ierusalemene neġano tuġuzi'uma. Ebu zeġe'a Poinikia zu Samaria haba'a vitau onaminutene, nouge nouge Iuda mene azaġani'a Zuhi'a Boro mone ġihurirote'e e hariġa neġaneġano me'odo ziniro. Ebu Zuhi'a Boro mone azaġa nidu'a, e'e hariġa igirotene, matu'e rudaro.

⁴ Zeġe'a Ierusalemene neġano feurirotene, Ierusalemene ekalesia azaġa, apostolo azaġa zu ekalesia vase boroboro'a matu'o ziniro. Ebu Badi'a'a zeġe gauono'o haġairote'e ġauġa nidu'a, Paulo duġuru'a me'odo ziniro.

⁵ Rehano Farisea azaġa, Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e e azaġa nu'a iġunadu, 'ahige reiro. "Tuda mene azaġa zuni ahirize rana Badi'a mone ra'ete'e iġu'a haġai'uma, ebu Mose goro ġoe'ano tirirote'e haġaiġa zuni haġai'uma."

⁶ E'ano'o apostolo azaġa zu ekalesia vase boroboro'a goere fainifine nu'oraro.

⁷ Ze faġa ġo'anirirote'e enogano, Petero'a iġunadu ziro, raena'a, "Nego nabudi, zae nidu'a edeġa, ibite zae bo'aġanono'o Badi'a'a eġe tuġuhiro, Iuda mene azaġani'a hari manoga egadu Zuhi'a Boro mazao fioga veize.

⁸ Badi'a'e vase zama edere'ete'e Badi'aġa. E'e Badi'aġani'a Iuda mene azaġa mazao zuni Vine Zaġoġa tuġuniro, emeġe mazao tuġunirote'e teiġe. Badi'a ani 'ouge'ena'a, Iuda mene azaġa zuni mae zouzi'uma rae ihofiro.

⁹ Badi'a ubumao'e Iuda mene azaġa zu eme'e mene nunu, mazaġa zeġe'a Zuhi'a Boro mazao firote'eano'o, zeġe zama Badi'a'a deheniro.

¹⁰ Zae'a ra'eta'a'e, emeġe zu vouġafe'a haġaoga mene idararote'e haġaiġa. Rehano za nougadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a e'e, haġai aduga zinihi ra'ohe. Za 'ouge'ena'a Badi'a tu'ine nurihi ra'ohe.

¹¹ Mene! Eme 'ahige hubehune zamare'ohe. Zuhi'a Boro Iesu'a ġahunofi'ete'eano'o eme ġabofeha. Iuda mene azaġa zuni Badi'a'a e'e ibiġano ġabozeha."

¹² Petero goere igirotene, e'ea radirote'e azaġa nidu'a mene goeriro. Ebu Paulo ani Banabasine, Badi'a'a zeġe gauono'o Iuda mene azaġa bo'aġano ane tahi gigi'a haġaiġa zu zaguzaga'uma haġaiġa haġaidote'e fairu me'odo zinirote'e zamaġano, e'ea radirote'e azaġani'e abite radiro.

¹³ Zeġe'a goere hauġirotene, vase boro 'ahoga, Iakobo'a iġunadu goeriro, raena'a, "Nego nabudi, eġe goere ego'!

¹⁴ Badi'a'a nouge nouge Iuda mene azaġa zamaradu, Badi'a mone reifine zeġe bo'aġanono'o ġadaheġano vase nu zamazirote'e hariġa, Petero'a rae fureneha.

¹⁵ Peroveta azaġa zuni 'ouge rae tiro, raena'a,

¹⁶ 'Zuhi'a Boro'a 'ahige ra'ohe.

E'e enogano, e'e bare onai'uma.

Ebu Davida'a zuhi'azirirote'e neġa fahanoga'e,

eġe'a bare ogora'uma.

Ane ġahutu neġa'e

bare ogoru ġehani'uma.

Ebu bare izifi'uma.

¹⁷ Haba 'ahoga 'ahoga zamaġano

radiu'ete'e azaġani'a

Zuhi'a Boro vaġifine.

Ebu Iuda mene azaġa bo'aġano

eġe mone ra'ete'e azaġani'a

Zuhi'a Boro vaġifine.

E'e haġaiġa fureni'uma

Zuhi'a Boro'a 'ouge ra'ohe.

¹⁸ A'e Zuhi'a Boro'a

amahi rae furenirote'e ġoe'a.' (Amosi 9:11-12)

¹⁹ E'ano'o eġe'a zamare'etene, haġai aduga'e, Iuda mene azaġa bo'aġanono'o Badi'a mone ġihure'ete'e azaġa, mene zini'uma,

²⁰ rehano zeġe veize so'ao mirihadu, 'ahige goere tuġuri'uma. Ze, ġuriro badi'aġa mazao ti'ete'e ogomuġa'e mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vazega teite ibi mene ve'oni'uma, ebu 'unuġano harine runate'e maniġa zu ru'e mene a'uma.

²¹ Mazaġa Mose goro ġoe'a'e amahiono'o neġaneġano Iuda azaġa kuru neġano Bana Madaġa Madaġano me'ode harame onaido."

Ierusalemekalesia azağani'a Iuda mene azağa, Zuhi'a Boro mone ra'ete'e veize so'a tuğuriro

²² E'ano'o apostolo azağa zu ekalesia vase boroboro'a ekalesia azağa nidu'a teite ġo'anadu, zeġe vase nu me'uma reiro, Paulo zu Banabasi teite Antioka neġano tuğuzoga veize. Ze vase 'ahoga, niġa Iuda, niġa 'ahoga'e Barasaba, zu vase 'ahoga, niġa Silasi meiro. Anianine'e Zuhi'a Boro mone azağa ibito zini'ete'e azağa.

²³ Ze so'ao 'ahige mirihadu tuğuriro, raena'a,

"Eme, zae negoze, apostolo azağa, ekalesia vase boroboro, zu ekalesia azağani'a, Iuda mene azağa Iesu mazao fie'ete'e, Antioka neġano zu Suria zu Kilikia haba'ano radiu'ete'e mazaο matu'u ġoe'a tuğure'ohe.

²⁴ Eme hari 'ahoga igiro. Vaze nu'a emeġe mazaοno'o amadu, ġoere nunu hina zamaze mae ġunugununiro, ebu zamaze'a adudarote'e igiro. Rehano ze'e emeġe'a mene tuğuziro.

²⁵ E'ano'o emeġe nidu'a ġo'ane idanadu, vase nu maha, ebu negofe manoga Banabasi zu Paulo teite zae vaġe tuğuzi'uma ra'ohe.

²⁶ Banabasi zu Paulo'e emeġe Zuhi'a Boro Iesu Keriso veize zeġe ġabone ahetirote'e azağa.

²⁷ E'ano'o eme Iuda zu Silasi tuğuze'ohe, emeġe'a so'ao mirihate'e ġoe'a, zeġe'a hebe hina zu rae furenoga veize.

²⁸ Vine Zaġoġani'a ibitofeadu, emeġe'a ġo'anate'e ġoe'a'e 'ahi'e'e. Eme'e goro haġaiġa nunu haġao'i radu, aduga mene zini'uma. Rehano zae'a haġai'uma haġaiġa'e 'ahi da'o.

²⁹ Guriro badi'aġa veize teate'e maniġa mene a'uma, ebu ru zu 'unuġano harine runate'e maniġa mene a'uma, ebu vase 'ahoga'e ane teite mene hahurate'e vaseġa teite ibi mene ve'oni'uma. Za haġai 'uġuġa mene haġaine, za'e haġaize'a manohuda'uma. E'e da'o. Zae nidu'a bazo'!"

³⁰ E'ano'o zeġe ġazaġa'e tuğuzadu, Antioka neġa onamiro, ebu Antioka ekalesia azaġa nidu'a nu'ozadu, so'a ziniro.

³¹ Ebu zeġe'a me'odirotene, ze iraduguzi'ete'e ġoe'a egadu matu'iro.

³² Iuda ani Silasine'e peroveta azaġa. Ze Zuhi'a Boro mone azaġa mazaο iradugu ġoe'a borofe haramadu, inara ziniro.

³³ Ze mada nu e'ea radirote'e enogano, Antioka neġano Zuhi'a Boro mone azaġa'e zama roġeġa veize zeġe rana kuranadu bare tuğuziro. Ebu ze Ierusalemekalesia neġa bare onamiro, zeġe tuğuzirote'e azaġa vaġe. [

³⁴ U Silasi'e mene bari'uma radu e'ea radiro.]

³⁵ Paulo zu Banabasi'e Antioka neġano radadu, vase ġehaġa teite Zuhi'a Boro ġoere ihoziro, zu haramo ziniro.

Paulo ani Banabasine rovotiro

³⁶ Mada nu enogano, Paulo'a Banabasi niro, raena'a, "Aro, emeġe'a ibite Zuhi'a Boro ġoere haramirote'e neġaneġa nidu'a bare onamihi, ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaġani'a nouge radiu'ete'e ġiazih." "

³⁷ Banabasi ani ura'e tahi'a 'ahoga, niġa Ioane, niġa 'ahoga'e Mareko, ani zuni zamahatihi reiro.

³⁸ Rehano Paulo ani, Mareko zamahanoga'e mene manoga rae zamariro, mazaġa Mareko'e ibite Pamufulia haba'ano'o muhize baradu, zeġe teite mene gaue onamiro.

³⁹ Paulo zu Banabasi'e ġoereze'a rira' onamirotene, ze rovotadu, avoavo onamiro. Banabasi'e Mareko zamahanadu, Kupro 'umuġa ruhau onamiro.

⁴⁰ U Paulo'e Silasi zamaharo, ebu Zuhi'a Boro mone azaġani'a Zuhi'a Boro ġahunone manoġani'a zeġe rana rouga veize, ze ani 'evoreo teadu iġuniro.

⁴¹ Ze'e Suria zu Kilikia haba'ano'amadu, e'ea radiu'ete'e ekalesiaġa azaġa inaraziro.

Paulo'a haba faġano haramo ragavirote'e aheuġa

16

Timoteo'a Paulo ġatine onamiro

¹ E'e enogano Paulo ani, Derebe neġa onamiro, ebu hena Lusitera neġa onamiro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a 'ahoga, niġa Timoteo'a radiunu. Ani vi'a'e Iuda roġaeġa. Zuhi'a Boro mazaο finu, rehano moga'e Giriki vaseġa.

² Zuhi'a Boro mone azaġa, Lusitera neġa zu Ikonio neġano radiu'ete'e'a, raena'a, "Timoteo'e vase manoga." reiro.

³ Ebu Paulo ani ura'e, Timoteo'a zeḡe teite onamoga uratiro. Rehano Iuda azaḡa e'e haba'ano radiu'ete'e, ze edeḡa Timoteo moga'e Giriiki vazega. E'ano'o Paulo'a Timoteo ahi'a rana iḡuri haḡairo, hena iḡite Iuda azaḡani'a ḡoeri'uma reiro.

⁴ Ebu ze neḡaneḡa ragave oname'ena'a, Ieruselema neḡano apostolo azaḡa zu vase boroboro'a ḡoere idanirote'e ḡoe'a ihozido, zeḡe e'e haḡaiḡano radoga veize.

⁵ E'ano'o ekalesia azaḡa'e Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e moneo inarido, ebu mada nidu'a Zuhi'a Boro mazao fie'ete'e azaḡani'a ḡeharu onaminu.

⁶ Paulo zu ane hegotirote'e azaḡa, ze Ferigia zu Galatia haba'ano onamiro, mazaḡa Vine Zaḡogani'a Asia haba'ano haramoga garariro.

⁷ Ze Musia haba'a diuḡihi ra'ete'ea feurirotene, ze ura Bitunia haba'a onamihi reiro, rehano Iesu Vine Zaḡogani'a gararo ziniro.

⁸ E'ano'o ze Musia haba'a zogoradu, Toroa neḡa ovoiro.

⁹ E'e ohe'ano Paulo ani iḡunaro. Makedonia vazega 'ahogani'a edanadu umine'enogano horoniro, raena'a, "Makedonia haba'a fare onaadu, emeḡe danafo'!"

¹⁰ Paulo'a iḡuna e'e horonirotene, eme, e'ea hari manoga haramoga veize Badi'a'a tuḡufe'ohe rae zamaradu, Makedonia haba'a onamoga veize ḡarihe ruhibiho.

Lidia'a Zuhi'a Boro mazao fiho

¹¹ Eme Toroa neḡanono'o ḡasi hina, roḡoroḡe Samotarake 'umuḡa ruhau onamiro, ebu irarirotene, Neapoli toḡatogaḡa ruhau onamiro.

¹² E'eano'o Filipi neḡa onamiro. Filipi neḡa'e Makedonia haba'a zamaḡano ne boro zu Roma azaḡa ne. Eme mada nu e'ea radiunu.

¹³ Fura madaḡano, eme Filipi neḡa ḡabi'a enoga buanadu vu onamiro. Eme 'ane, Iuda azaḡani'a e'ea nu'oranadu kurau'e gaogi, rae zamariro. Ebu e'ea ehoradu, nu'ora' onairote'e roḡaeḡa roḡaeḡa ḡoreziro.

¹⁴ Paulo ḡoere abito haunute'e roḡaeḡa 'ahoga'e niḡa Lidia. Ani'e Tuatira neḡa roḡaeḡa, ebu dabua kanaḡa serone'ete'e gaḡa boro haḡaido, zu Badi'a kurano haudote'e roḡaeḡa. Zuhi'a Boro'a zamaḡa bohano haro. E'ano'o ani Paulo ḡoere egadu mae ḡihiniro.

¹⁵ Ebu Lidia zu ane neo radiu'ete'e azaḡa bapatizozirotene, ane'a umifiro, raena'a, "Za, e'e hube hune Zuhi'a Boro mazao fie'ohe rae zamaro'idene, eḡe ne onaadu e'ea rado'!" Ebu ani 'ouge te'ote'anadu, ane ne zamafe onamiro.

Paulo ani Silasi ne Filipi ḡu'a neḡano ohoziro

¹⁶ Mada 'ahogano eme kuru haba'a oname'enogano, tuḡure roḡae tahi'aḡa hidiro. Ani'e vine sau'ani'a ane zamao radiunu. E'ano'o ani'e zama moneo nagini'a fureratite'e rae furenido. Ani'e 'ouge haḡae'ena'a ane boro azaḡa veize moni boro haḡaido.

¹⁷ Ani'e, Paulo zu emeḡe hegotena'a, ḡihau ḡoere iḡuniro. "'Ahi duḡuru'e Niḡa Hitaga Hune Badi'aḡa tuḡure azaḡa! Ze'e Badi'a'a nounge nounge za ḡabozite'e ibiḡa rae fureno zini'ohe."

¹⁸ Ani mada ḡehaḡa 'ouge da'o haḡae onaminutene, Paulo ani e'e egoga fuḡoniro. E'ano'o tehadu roḡae tahi'aḡa zamao radiu'ete'e vineḡa sau'a e'e niro. "Iesu Keriso niḡano, eḡe'a ḡa'ohe. Roḡae tahi'aḡa e'e mazaono'o buano'!" Goere e'e ariḡano vine sau'ani'a roḡae tahi'aḡa mazaono'o buaro.

¹⁹ Tuḡure roḡae tahi'aḡa e'e boro azaḡa'e ederiro, ani zeḡe veize moni mene haḡai'uma. E'ano'o ze Paulo zu Silasi oboze teadu, ne hunio ahase onamiro, gavamani azaḡani'a kotazoga veize.

²⁰⁻²¹ Ze Roma gavamani azaḡa vaḡe tutuze onamadu ziro, raena'a, "'Adi duḡuru'e Iuda azaḡa. Ze'e haḡai nunu vase ihozadu, emeḡe ne azaḡa zama ḡunuḡunune'ohe. Zeḡe'a ihoze'eta'a'e, Roma azaḡani'a mae ḡihinoga zu haḡaoga'e goro."

²² Ebu vase ḡuḡuvaḡa zuni Paulo zu Silasi aḡirezi'ete'e azaḡa teite 'auḡiro. Ebu gavamani azaḡani'a zeḡe tahi'a tahi'a tuḡuzadu, "Dabuaze ziḡi vaḡinadu somori hina bouzo'!" reiro.

²³ Ze bouze sausauirote'e enogano, ḡuano ohoziro, ebu ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega nina'a, "Fairu gadizo'!" reiro.

²⁴ ḡu'a neḡa gadine'ete'e vazega'e e'e ḡoe'a egadu, ḡu'a neḡa zamaḡa huneo ohoziro, ebu ire aduga ho'ogano odaze veonadu 'ufune modiro.

²⁵ Ohere nemanemao Paulo ani Silasine'e kuraunu, zu bada ma'ena'a Badi'a niguninu, ebu ḡu'a azaḡa'e abito zininu.

²⁶ E'e zamaḡano haba'a tabara ḡihau hagariro. E'ano'o ḡu'a neḡa ohonirote'e haba'a zuni hagariro. Ebu ḡu'a neḡa ibihetaḡa nidu'a tabara bohataro, ebu ḡu'a azaḡa 'ufuzirote'e auriga nidu'a butau ḡouriro.

²⁷ Ĝu'a neĝa gadine'ete'e vazegani'a evatadu, ĝu'a neĝa ibihetaĝa bohatanoga horonirotene, kariĝa hizi madu, ane'a bare gounihi reiro, mazaĝa ani 'ane ĝu'a azaĝa nidu'a feraneha, rae zamariro.

²⁸ Rehana Paulo'a ĝihau ĝoere igune'ena'a, "Ago 'ougo'! Emeĝe nidu'a 'ada." reiro.

²⁹ Ĝu'a neĝa gadine'ete'e vazega'e ĝurizabu raena'a ihure hugane madu gu'a neĝa dure diugiro. Ebu rereru'ena'a, Paulo zu Silasi zamao ĝuguro.

³⁰ Ebu ani ĝu'a neganono'o mae buzadu gadiziro, raena'a, "Vaze boroboro, e nagini haĝaine ĝabone hidi'uma?"

³¹ Zeĝe'a naenaena'a, "Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'! 'Ougine, ĝae zu ĝae neo radiu'ete'e azaĝani'e ĝabone hidi'uma." reiro.

³² Ebu ĝu'a neĝa gadine'ete'e vazega zu neĝano raidiu'ete'e azaĝa nidu'a mazao Zuhi'a Boro ĝoere rae fureno ziniro.

³³ Ebu 'ize ohere rehana, ĝu'a gadine'ete'e vazegani'a anianine tutuze onamadu bouzrote'e igu'a vuzu'o ziniro. Ebu ane zu neĝano radiu'ete'e azaĝa nidu'a zogone bapatizo meiro.

³⁴ Ebu ĝu'a neĝa gadine'ete'e vazegani'a ane ne tutuze onamadu ogomu ziniro. Ani'e neĝa azaĝa nidu'a teite matu'u boro haĝairo, mazaĝa ze'e Badi'a mazao fiuro 'ahine.

³⁵ E'e irarirotene, gavamani azaĝani'a zeĝe gau azaĝa tuĝuziro, ĝu'a neĝa gadine'ete'e vazega nouga veize, raena'a, "E'e azaĝa tuĝuze buzo'!"

³⁶ Ebu ĝu'a neĝa gadine'ete'e vazegani'a Paulo niro. "Gavamani azaĝani'a ĝoere tuĝureha, zae tuĝuze buzoga veize. E'ano'o izidi 'ada zama roĝegano onamo'!"

³⁷ Rehana Paulo'a gavamani gau azaĝa ziro, raena'a, "Eme'e Roma mone azaĝa. Ze kotao zu mene ohofa rehana, hunio boufadu ĝu'ano ohofeha. Ebu izidi ze, hena, sifu tuĝufe bufihi ra'ohe. Mene 'ougi'uma! Zeĝe hune'a onaadu, tutufe bufi'uma."

³⁸ Gavamani gau azaĝani'a gavamani azaĝa vaĝe onamadu ziro. "Paulo zu Silasi'e Roma mone azaĝa." reirotene, ze rihau rudaro.

³⁹ E'ano'o gavamani azaĝa'e zeĝe vaĝe onamadu umiziro, zeĝe mazao nagini sau'a haĝairote'e rae modoga. Ebu gavamani azaĝani'a zamaze buzadu umiziro. "Filipi neĝa mode iguno'!"

⁴⁰ Ebu anianine ĝu'anono'o buarotene, Lidia ne onamiro. E'ea Zuhi'a Boro mone azaĝa hidadu, inara ĝoe'a ziro, ebu Filipi neĝanono'o iguniro.

17

Paulo Tesalonika neĝano

¹ Paulo zu Silasi ze Amefipoli zu Apolonia neĝa vitau onamadu, Tesalonika neĝano feuriro. E'e neĝano'e Iuda azaĝa kuru neĝa 'e'e.

² Paulo ani igaiĝa haĝae'ete'e teige, Bana Madaĝa madaĝano Iuda azaĝa kuru neĝa diugadu, buka zaĝoga me'ode'ena'a Iuda azaĝa teite ĝo'aniro. 'Ouge'ena'a Bana Madaĝa madaĝa uĝidu meiro.

³ Ani'e buka zaĝogonono'o ĝoere 'ahoga 'ahoga me'ode'ena'a, Keriso'e zaharani'uma ebu runeono'o bare ĝabodi'uma rae tirote'e, faifairu ihoziro. Ebu 'ahige reiro, "Eĝe'a rae furene'ete'e vazega, niĝa'e Iesu, ane huga'e Keriso."

⁴ Ebu Iuda azaĝa nu'e zamaze'a bohatanadu Paulo ĝoere mae ĝihiniro, ebu Paulo zu Silasi teite 'augiro, ebu Giriki azaĝa ĝehaĝa Badi'a gubane'ete'e, zu e'e neĝano nize boro roĝaĝa ĝehaĝa zuni 'augiro.

⁵ Rehana Iuda azaĝa nu'e e'e horonirotene, Paulo zu Silasi mazao ahiahi meiro. E'ano'o ĝonore azaĝa maketi haba'ano rau tauĝe'ete'e, mae nu'ozadu, Tesalonika neĝa zamaĝano utitih radu harae ĝuzuhiro. Ebu Iasoni ne haonadu Paulo zu Silasi vaĝiro, vase ĝuĝuvaĝa mazao mae buzoga veize.

⁶ Ze mene horozirotene, Iasoni zu Zuhi'a Boro mone azaĝa nu ahasise buzadu, kanisoro azaĝa zamao ohoziro, ebu ĝihau ĝoeriro, raena'a, "Paulo zu Silasi'e haba nidu'a zamaĝano vase mae ĝunuĝunuze onaeha. Ebu ze emeĝe ne zuni diugeha.

⁷ Ebu Iasoni'a ane neo mae zouziro. Ze'e Roma zuhi'aĝa goro ĝoe'a vari'e'oh, mazaĝa ze'e kini 'ahoga 'e'e ra'ohe. Niĝa'e Iesu."

⁸ E'ea nu'orarote'e azaĝa zu kanisoro azaĝani'a e'e igirotene, zamaze'a adudu ĝouriro.

⁹ Rehana ze'e Iasoni duĝuru mazaono'o mae buzite'e moniĝa madu, tuĝuze onamiro.

Paulo Berea neĝano

¹⁰ E'e ohe'ano, Zuhi'a Boro mone azaĝani'a Paulo zu Silasi zogone tuĝuzadu Berea neĝa onamiro. Berea neĝano feurirotene, Iuda azaĝa kuru neĝa diugiro.

¹¹ Berea azağa'e zamaze mene riğa, Tesalonika azağa mene heuğa. E'ano'o Paulo'a haram'e'te'e goe'a faifairu igiro, zu ane haramo goe'a'e huga ga mene radu, mada nidu'a buka zağoga me'ode udahido.

¹² Ebu Iuda azağa ģehağani'a Zuhi'a Boro mazao fiuro, zuni Giriki roğaeğa zu Giriki ohozeğa nize boroboro ģehağani'a Zuhi'a Boro mone reiro.

¹³ Rehano Iuda azağa Tesalonika neğano radiu'ete'e'a, Paulo'a Berea neğano zuni Badi'a ģoere haramirote'e igirotene, zeđe zuni Berea neğa onamadu, Berea azağa so'oze tutuzadu, nu'oze harairo.

¹⁴ E'ano'o Zuhi'a Boro mone azağa'e Paulo da'o zogone tuğune davara haba'a onamiro. U Silasi zu Timoteo'e Berea neğano radiro.

¹⁵ Paulo ģatinirote'e azağa'e Paulo Atena neğa tutune onamiro. Ebu Paulo'a zeđe mazao Silasi zu Timoteo veize ģoere tuğuriro, raena'a, "Eđe vađe ģarihe aro'!" reiro. Ebu ze ģoere odohe, Berea neğa bare onamiro.

Paulo Atena neğano

¹⁶ Paulo'a Atena neğano Silasi zu Timoteo guhize radirote'ea, ģuriro badi'ağa ģehağa e'ea horonirotene, zamağani'a adudaro.

¹⁷ E'ano'o ani Iuda azağa kuru neğa diuğadu, Iuda azağa, zu Giriki azağa Badi'a gubane'ete'e teite, Iesu Keriso ģo'anido, zuni mada nidu'a ne huni maketi haba'ano iniu iniu'a onairote'e teite ģo'anido.

¹⁸ Ebu edeğa azaga nu, Epikuro ga Sitoa rae huze'ete'e teite hidadu, ģoere 'u'ue titiro. Ebu Paulo'a Iesu hariğa zu Iesu'a rudanadu bare ģabodirote'e rae furenirotene, vase nu'a 'ahige reiro, raena'a, "Goe'a fu'a vazega 'adi nagini reihi ra'ohe?" Ebu hena, nu'a raena'a, "Badi'a 'ahoga nu rae furene'e gaogi." reiro.

¹⁹ Ebu ze Paulo tutunadu Areopago mağano kanisoro azağa nu'onu'o haba'a onamiro. Ebu zeđe'a nina'a, "Ĝae'a rae furene'ete'e ihoreğa iziga 'adi'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe,

²⁰ mazağa emeđe teğao ibite mene hune zu igirote'e hariğa 'ahoga rae furene'ohe. E'ano'o ani huga'e nagini, eme ura ederihi ra'ohe."

²¹ Mazağa Atena azağa, zu haba 'ahoga 'ahoga azağa e'ea radiu'ete'e hağai'e 'ahiguğa. Zeđe nidu'a, zeđe radiu tauđe'ena'a, ihore iziga ģoeroga zu egoga da'o uratiro.

²² Ebu Paulo'a Areopago kanisoro azağa zamao edanadu ģoeriro, raena'a, "Atena azağa, e za horozatene, 'ahige zamareha. Za'e badi'a ģehağa kurano hau'ete'e azağa.

²³ Mazağa eđe'a zae neo ragavatene, zae'a kurano hau'ete'e ģauğa ģehağa horoneha. E'e zamağano dibu'o fatağano ģoere 'ahoga mirihoga horoneha, raena'a, "EME AĜU'A BADI'AGA VEIZE". Za ađu'a badi'ağa mazao kurau'ohe. E'ano'o eđe'a Badi'a a'e iniu rae furenihni ra'ohe.

²⁴ Badi'a ani, haba zu e'e zamağano radiu'ete'e ģauğa nidu'a hağairo. Ani'e Zuhi'a Boro, adure zu raha zuhi'ani'ohe. 'Ahine dibu'o neğa zamağano mene radiu'ohe. A'e vase'a 'evore hina ogorarote'e neğa.

²⁵ Ane huga'e ģabone, ģabone iriga zu ģau nidu'a vase nidu'a zini'ete'e Badi'ağa. E'ano'o ane mazao'e ferene'ete'e ģauğa o'o'a. Vaze'a ane veize ģau 'ahoga mene hağao ha'uma.

²⁶ Badi'a ani, vase tibuhuga hağaadu, aniono'o haba 'ahoga 'ahoga azağa nidu'a hağairo, vase'a haba nidu'a zamağano radoga veize. Ebu zeđe'a radi'uma madağa rae tiro, zu radi'uma haba'a ģonaneğa hağairo.

²⁷ Badi'a'a 'ougirota'a'e, vase'a Badi'a vağoga veize, ebu inare vağadu Badi'a hidoga veize. Rehano huga'e ani'e emeđe nidu'a mazaono'o mene fağa.

²⁸ Mazağa eme ane ģabone zamağano ģabode oname'ohe, ebu hagare'ohe, ebu radiu'ohe. Zae bo'ąano bada garahe'ete'e vazega 'ahogani'a 'ahige tirote'e teige, raena'a, "Emeđe zuni ane mariga."

²⁹ Eme Badi'a ene 'ahine, Badi'a huga'e golo (gold) ga siliva (silver) ga hadi hina vase'a zamaradu hağae'ete'e ģauğa teite idağa rae mene zamari'uma.

³⁰ Ibite bone, vase ađu'a 'ahine, 'uğuğa hağaiğa hağaidote'ea, Badi'a ani ģiAZE modido. Rehano izidi'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa nidu'a ane'a zi'ohe. 'Zamazae ģihuno'i'

³¹ Mazağa ani'e haba nidu'a zamağano radiu'ete'e azağa ibi dudugano kotazite'e madağa rae tiro. Ebu kota ibito ha'uma vazega zuni ohoniro. E'e vazega'e ani'a runeono'o bare ģaboniro. 'Ouge'ena'a, Iesu'e hube hune vase nidu'a kotazi'uma rae fureniro."

³² Paulo 'ize ġoere onamihi ra'enogano, Atena azaġani'e, rune vazeġani'a bare ġabodirote'e ġoe'a igirotene, vaze nu'e Paulo egofo haro. U vaze nu'e 'ahige reiro, raena'a, "E'e hariġa'e nougine vesu'u bare igi'uma."

³³ Paulo'e e'e igirotene, ġoe'a nema'o 'uadu, kanisoro azaġa mode iġuniro.

³⁴ Rehano vaze nu'e Paulo teite 'auġadu, Zuhi'a Boro mazao fiiro. E'e zamaġano'e, Aреopago kanisoro vazeġa 'ahoga, niġa Dionusio, zu roġae 'ahoga, niġa Damari, ebu vaze ġehaġa zuni.

18

Paulo Korinto neġano

¹ E'e enogano, Paulo ani Atena neġa modadu, Korinto neġa onamiro.

² E'ea Iuda vazeġa 'ahoga, niġa Akula hidiro. Ani'e Ponto haba'a vazeġa. Itali haba'anono'o inuġa Priskila teite Korinto nega onaadu, mada nu da'o radiro, mazaġa Roma zuhi'aġa, niġa Klaudio'a, "Iuda azaġa'e nidu'a Roma neġanono'o vaġino'i!" rae ziro 'ahine. Ebu Paulo ani, ze ġiazi' onamiro.

³ Paulo zu zeġe moni ġauġa'e tiba: taruha ogone'ete'e faraġa rafaġa 'aune turinido. E'ano'o Paulo'e zeġe teite radadu ġauido.

⁴ Ebu ani'e Bana Madaġa madaġa nidu'a, Iuda azaġa kuru neġano haramido, ebu Iuda zu Giriki azaġani'a Zuhi'a Boro mazao fioga veize inare goerido.

⁵ Silasi zu Timoteo'a Makedonia haba'anono'o onairotene, Paulo ani, mada nidu'a haramo moneo da'o ġaue hunido, ebu Iuda azaġa mazao "Iesu'e Keriso." rae dogo'ani furenido.

⁶ Rehano ze Paulo haramo 'ue goerinu, zu ġoere sau'a hina roninutene, ani'e dabuāġa zu'izu'inadu ziro, raena'a, "Za ire roġa diuġo'idene, a'e zae sau'a u'ano ro'i! E'e aduġa'e eġe mazao o'o'a. E izidiono'o'e onamadu, Iuda mene azaġa mazao harami'uma."

⁷ Ebu ani, Iuda azaġa kuru neġa modadu, vaze niġa Titio Iusito, ani ne onamiro. Ani'e Badi'a kurano haudote'e vazeġa. Ani ne'e Iuda azaġa kuru neġa ġenaġano.

⁸ Iuda azaġa kuru neġa ibitohau'ete'e vazeġa'e niġa Krisipo. Ani zu neġano radiudote'e azaġa nidu'a Zuhi'a Boro mazao fiiro. Korinto neġa azaġa ġehaġa zuni Paulo haramo egadu, Zuhi'a Boro mazao fiiro ebu bapatizo meiro.

⁹ Ohere 'ahogano, Zuhi'a Boro'a iġuna'o Paulo niro. "Ago rihano'i! Rehano 'ize haramo onamo'i! Hebe'o ago 'ue rado'i!

¹⁰ Mazaġa e'e ġae teite radiu'ohe. Vaze 'ahogani'a zuni sausau'oga veize mene agato ġani'uma, mazaġa ne 'adao'e eġe none re'uma azaġa ġehaġa."

¹¹ E'ano'o Paulo'e Korinto neġano muri tiba zu bato fu'o tiba fare (6) radadu, Badi'a ġoere ihozido.

¹² Vaze 'ahoga, niġa Galio, ani'a Akaia haba'a gavanaġa reirote'ea, Iuda azaġani'a tiburanadu, Paulo obone tiro, ebu kota haba'a tutune onamiro.

¹³ Ebu raena'a, "Vaze 'adi'e, vazevaze'a Badi'a mazao kuranoga veize, zamaze au'ohe. Badi'a 'ahoga mazao kurau'eta'a'e, Roma azaġa goro."

¹⁴ Ebu Paulo'a ġoerih'i ra'enogano, Galio'a Iuda azaġa ziro, raena'a, "Ego'i! Iuda azaġa! Vaze 'ahogani'a goro vari'ifo, ga haġai sau'a boro haġaifone, eġe'a ġoereze ego zini'fo.

¹⁵ Rehano za'e Iuda azaġa mone ġoe'a ga niġa ga goroġa nunu moneo ta'irottite ġo'ano'idene, zae da'o ġo'ane faino'i! E'e 'uġuġa kotaġa mene haġai'uma."

¹⁶ Ebu Galio'a kota haba'anono'o tuġuze buziro.

¹⁷ Ebu zeġe nidu'a, Iuda azaġa kuru neġa ibitohau'ete'e vazeġa, niġa Sositene obone teadu, kota haba'a 'usiġano bouniro. U Galio'e ġiane re'ore'iro.

Paulo'a Korinto neġanono'o Antioka neġa bare onamiro

¹⁸ Paulo'a Korinto neġano 'ize mada ġehaġa radirote'e enogano, Zuhi'a Boro mone azaġa muhizadu, Suria haba'a ruhau onamiro. Priskila zu Akula'a ġatine onamiro. Paulo'e 'ize 'izema ruhanogano. Kenekrea toġatoġaġano iġuġa vari'iro, mazaġa ani ibite Badi'a mazao kuranadu, ġoere rinede tirote'e zamaġano radiunu 'ahine.

¹⁹ Ze Efeso neġano feurirotene, Priskila zu Akula'e e'ea ohoze modiro, u ani'e Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, Iuda azaġa teite hari manoġa ġo'aniro.

²⁰ Ze'e Paulo'a zeġe teite e'ea faġa radoga uminiro rehano, ani mene mae ġihiniro.

²¹ Rehano ani muhize iġune'ena'a, 'ahige reiro. "Badi'a'a uratine, zae vaġe bare onai'uma." Ebu ani Efeso neġanono'o ruhau onamiro.

²² Paulo'a Kaisarea neġano feurirotene, Ierusalem a neġa onamadu, ekalesia azaġa teite hido titiro, ebu bare Antioka neġa onamiro.

Paulo'a haba faġano haramo ragavirote'e uġiduġa

²³ Paulo ani, mada mene ġehaġa Antioka neġano radirote'e enogano, e'eano'o iġunadu, Galatia zu Ferigia haba'ano neġa 'ahoga 'ahoga onamiro. Ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a nidu'a inaraziro.

²⁴ U Iuda vazega 'ahoga, niġa Apolo, ani Efeso neġa onairo. Ani'e Alesandria neġa vazega. Ani faifairu ġoere'ete'e vazega zu buka zaġoġa zuni faine ederoga.

²⁵ Zu Zuhi'a Boro ibi fairu ederirote'e vazega, ebu zama nidu'a hanadu inare ġoerido zu Iesu hariġa hugano da'o ihozido. Rehano loane'a bapatzozirote'e da'o edeġa.

²⁶ Apolo ani Iuda azaġa kuru neġano mene rihau'ena'a ġoeriro. Rehano Priskila zu Akula'a ġoe'a igirotene, neze tutune onamadu, Badi'a ibi huga faifairu ihoniro.

²⁷ Ebu Apolo'a Akaia haba'ano Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a veize so'a mirihe tuġuriro, zeġe ani'a onamite'ea mae ġihinoga. Apolo'a e'ea feurirotene, Badi'a'a ġahunone manoġa zenadu, Zuhi'a Boro mazao fiidote'e azaġa borofe ihoze danazinu.

²⁸ Mazaġa ani'a buka zaġoġonono'o "Iesu'e Keriso" rae ihoze'ena'a, Iuda azaġa teite hunio ġihau ġo'anadu buziro.

19

Paulo Efeso neġano

¹ Apolo'a Korinto neġano radiunute'e madaġano, Paulo ani maġa haba'a tihitihine onamadu, Efeso neġano feuriro. E'ea Zuhi'a Boro tahi'a nu hidadu,

² ġadiziro, raena'a, "Za, Iesu mazao firote'e zamaġano, Vine Zaġoġani'a zae vaġe ovairo hehe?"

Ze naenaenina'a, "Mene! Eme, Vine Zaġoġa ra'ete'e zuni mene igiro."

³ E'ano'o Paulo'a ġadizena'a, "Za nagi bapatzoziro meiro?" reirotene, ze'a naenaenina'a, "Ioane bapatzoziro meiro." reiro.

⁴ Paulo'a raena'a, "Ioane'a bapatzozirota'a'e, zae'a zamaze ġihunadu, haġai sau'a modoga. Ebu ani zina'a, 'Eġe ġaruna onaite'e vazega mazao fio'! A'e Iesu.' rae reiro."

⁵ Ze ġoere e'e igirotene, Zuhi'a Boro Iesu niġano bapatzoziro meiro.

⁶ Ebu Paulo'a 'evo'a zeġe rana tirotene, Vine Zaġoġani'a zeġe vaġe ovairo, ebu ze ago 'ahoga 'ahogano ġoeriro, ebu Badi'a'a ihozirote'e ġoe'a rae fureniro.

⁷ E'e zamaġano'e, ohoze gaubanana zu aheu fare (12) heuġani'a radiro.

⁸ Ebu Paulo ani, Iuda azaġa kuru neġa diuġadu, e'ea bato uġidu inare haramido. Ebu Badi'a'a zuhi'azite'e ġoe'a Iuda azaġa teite ġihau ġo'aniro, zeġe zuni Iesu mazao fioga veize.

⁹ Rehano Iuda azaġa nu'e, teġa riranadu, Paulo ġoere hezaho haro, ebu vase ġehaġa ubumao Zuhi'a Boro ibi sausaune ġoeriro. E'ano'o Paulo'e Iuda azaġa kuru neġa mode buanadu, Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze onamiro. Ebu vase 'ahoga niġa Turanu, ane'a ihoze'ete'e neġa onamadu, mada nidu'a e'ea go'ane ihozido.

¹⁰ 'Ouge haġae onamoo, muri aheu meiro. E'ano'o Iuda azaġa zu Giriki azaġa Asia haba'ano radiu'ete'e'a nidu'a, Zuhi'a Boro ġoere igiro.

Sikeva ubuga duġuru'a vine sau'a hegone bune nuriro

¹¹ Badi'a ani, Paulo gauono'o gigi'a haġaiġa iġaiġa mene horone'ete'e haġaido.

¹² Vaze nu'e, Paulo'a odohe raudote'e mukoġa zu vidau gaudote'e dabuaġa afa'a madu, ugi azaġa ranao tidotene, uġize'a manorido, zu vine sau'ani'a buaudo.

¹³ U Iuda azaġa nu haba 'ahoga 'ahogano ragave'ena'a, vase mazaono'o vine sau'a hegoze buze'ete'e'a, ze Zuhi'a Boro Iesu ni rae nuriro. Ze vine sau'a zinu, raena'a, "Iesu ni, Paulo'a rae haramite'ete'e, e'e niġano ġa'ohe. Vaze mazaono'o buano'!" rae reiro.

¹⁴ Dib'u'o hau'ete'e'e boro 'ahoga, niġa Sikeva, ane ubuga fu'o zu aheu fare (7) zuni e'uge haġairo.

¹⁵ 'Ougirotene, vine sau'ani'a naenaezina'a, 'ahige reiro. "Iesu eġe edeġa, zu Paulo eġe edeġa, u za'e iniu?"

¹⁶ 'Ouge radu e'e vineġa sau'ani'a radiu'ete'e vazegani'a, zeġe rana rafatiro, ebu ani inara'e zeġe teite mene idaġa 'ahine, zeġe nidu'a raharahaziro. E'ano'o tahi'a tahi'a'e firina zu ahirize ruau'ena'a, neonno'o ferau buaro.

¹⁷ Efeso neġano Iuda azaġa zu Giriki azaġani'a e'e hariġa igirotene, zeġe nidu'a ġiġaroziro, ebu Zuhi'a Boro Iesu ni nigune ġihiniro.

¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro mazao firote'e azaġa ġehaġani'a onaadu, aneane haġai sau'a rae fureniro.

¹⁹ Nabone azaġa ġehaġa'e zeġe murava bukaġa odohe onaadu, vase nidu'a ubumao hufi haoniro. Hufi haonirote'e bukaġa naeġa nidu'a me'ode nu'onirotene, siliva moniġa 50,000 reiro.

20 'Ouge'ena'a, Zuhi'a Boro ġoere'e gigi'eita bororu onamiro zu inare onamiro.

Efeso neġano hara boro'a fureraro

21 Efeso neġano 'ugugani'a furerarote'e ġarugano, Vine Zaġoġani'a Paulo ibito hanadu, ani Makedonia zu Akai'a haba'a onami'udu'u, Ierusalem'a neġa onami'uma rae zamariro, ebu raena'a, "Terusalem'a neġa onamite'e ġarugano, Roma neġa zu onami'uma." reiro.

22 E'ano'o Paulo'e, ane dana vazeġa aheu, Timoteo zu Erasto Makedonia haba'ano ibite tuġuzi, u ani'e mada nu Asia haba'ano radiunu.

23 E'e madaġa heuġano, Efeso neġano aduġa boro'a Zuhi'a Boro Ibi mae ġihine'ete'e azaġa moneo fureraro.

24 E'e haġaiġa'e 'ahige fureraro. E'ea vaze 'ahoga, niġa Demetrio'a radiunu. U Efeso roġae badi'aġa niġa'e Atemisi*. Demetrio'e, siliva hina e'e badi'aġa dibu'o neġa kobefe idane haġae'ete'e gaug'a odohe durido, ebu tahi'a ġehaġani'a ane 'u'ugano gauadu, moni boro meido.

25 Demetrio'e, ane gau azaġa zu ane gau heuġa haġae'ete'e azaġa nu'ozadu ziro, raena'a, "Nego, zae edeġa, eme'e gau 'adi haġaadu moni boro ma'ohe.

26 Za, Efeso neġano zu Asia haba'a nidu'a zamaġano Paulo'a vaze ġehaġa zamaze anadu, tutuze ve'ozirote'e horoniro, zu igiro. Ani raena'a, "Evore hina haġae'ete'e badi'aġa'e mene badi'a.' ra'ohe.

27 Nougine eme gau niġani'a sauta'uma, zuni Atemisi, roġae badi'aġa boro, ane dibu'o neġa zuni vaze'a huga o'o'a re'uma. Zu roġae badi'aġa, ani niġa ġihi'a ra'ete'e'a dauġi'uma. Asia haba'a zu haba 'ahoga 'ahogano vaze nidu'a'a kurano hau'e rehano, 'ougi'uma."

28 Nu'orarote'e azaġani'a e'e igirotene, maġune rudaro ebu houna'ena'a, "Efeso azaġa roġae badi'aġa, Atemisi'e niġa boro bagaġa!" reiro.

29 Ebu Efeso neġa azaġa nidu'a'a houna'adu harae ġuzuhe huniro. Ebu Makedonia haba'anon'o Paulo ġatine onairote'e azaġa, Gaio zu Aristako, ze oboze teadu, ahase'ena'a, zeġe nidu'a Efeso nu'onu'o haba'a idaġa dure diuġiro.

30 Paulo ani, vaze ġuġuvaġa ġorezihi radu zeġe ġunugano diuġihi reiro rehano, Zuhi'a Boro tahi'a duġuru'a garariro.

31 Zuni Asia haba'a gavamanio gaue'ete'e azaġa nu'e Paulo vaze. Zeġe zuni umide ġoere tuġurena'a, "Nu'onu'o haba'a ago diuġo'!" reiro.

32 Ebu Efeso nu'onu'o haba'ano'e, vaze ġuġuvaġa nidu'a harae ġuzuhido. Ze ġoere 'ahoga 'ahoga rae houna'ido, rehano e'e zamaġano vaze ġehaġa'e aġu'a, nagini u'ano diuġirota'a'e.

33 Iuda azaġa nu'a, vaze 'ahoga, niġa Alesana, ani vaze ġuġuvaġa zamao duine moneneadu, nougi'uma rae ihoniro. Ane'a e'ea edarotene, hara'a zuhutanoga veize 'evo'a ġihiniro, ebu vaze ġuġuvaġa ġorezihi reiro.

34 Rehano Alesana'e Iuda vazeġa. Vaze ġuġuvaġani'a e'e ederitotene, ze nidu'a ago tibano huau'ena'a, "Efeso azaġa roġae badi'aġa Atemisi'e niġa boro bagaġa!" reiro. Ġoere tiba e'e da'o barebare rae harae onamo, mada aheu (2 hours) meiro.

35 Ne gavamaniġa veize seketeri gaug'a haġae'ete'e vazeġa 'ahogani'a vaze ġuġuvaġa hara garariro, ebu zeġe nidu'a sifu radirotene, ani zina'a, "Efeso azaġa, vaze nidu'a edeġa, Efeso neġa'e roġae badi'aġa boro Atemisi dibu'o neġa taufe radiu'ohe, zuni Atemisi iraġa hadiġa adureono'o ovairote'e zu taufe'ohe.

36 E'ebano'o Efeso azaġani'a 'ouge'eta'a'e, haġai hugahuga. E'ano'o za ago harao'! Ġurizabuo ġau 'ahoga ago haġae taug'o'!

37 Za vaze aheu 'adi zamaze onaa rehano, ze emeġe kuru neġano ġau 'ahoga mene ġonotaneha, zu emeġe roġae badi'aġa niġa mene sausaune ġoereha.

38 Demetrio zu ane gau tiba azaġa'e vaze 'ahoga 'utihi reine'e, kota onamine manog'a. Kota'e boha'a, zu e'ea gavana azaġani'a radiu'e 'ahine, e'e haba'ano ġoere aduga ane mazao ri'inine manog'a.

39 Ga zae mazao ġoere 'ahoga e'e reine, Efeso gavamani gorogano ne azaġani'a nu'oru'ete'e zamaġano ġo'anine manog'a.

40 Eme'e, izidi 'ada harae ġuzuhate'e haġaiġa u'ano, nougine'e gavamani azaġani'a emeġe rana aduga ti'uma. Eme'a haraata'a'e mazaġa o'o'a 'ahine, eme'e emeġe moneo ġoeroga mene idara'uma.

41 Ani 'ouge ġoeradu, vaze ġuġuvaġa tuġuze ġouriro.

* 19:24 E'e badi'aġa'e huga ġehaġa haġai'uma badi'aġa rae zamariro.

20

Paulo'a Makedonia zu Giriki haba'a onamiro

¹ Efeso neġano harae ġunugunirote'e'a haugirotene, Paulo ani Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a huze nu'ozadu, inara ġoe'a ziro, ebu "E'e radihi!" radu, Makedonia haba'a onamiro.

² Ani e'e haba'ano oname'ena'a, Zuhi'a Boro mone azaġa inara ġoe'a ġehaġa ziniro. E'ebu'u Giriki haba'ano feuriro.

³ E'ea feurirotene, bato uġidu radiro. E'e enogano Suria haba'a ġasi hina onamihi reirotene, Iuda azaġani'a Paulo matihi radu neneġani'ete'e iġiro 'ahine, ani zamaradu, "Makedonia mone onamadu bari'uma." rae reiro.

⁴ U ane teite oname'eta'a'e, Berea neġa vazega, niġa Sapatero, ani'e Puro ubuga, ebu Tesalonika neġa azaġa'e nize Aristako zu Sekundo, ebu Derebe neġa vazega'e niġa Gaio, ebuni Timoteo, ebu Asia haba'a azaġa'e nize Tukiko zu Torofimo.

⁵ Ze'e ibite iġunadu, Toroa neġano guhifiro.

⁶ U eme'e Beredi Mene Menoga Au'ete'e Muġa haġairote'e enogano, Filipi neġanono'o ġasio ruhau onamiro, ebu mada fu'o (5) ruhau onamadu, Toroa neġano guhife'ete'e azaġa teite 'augiro, ebu e'ea mada fu'o zu aheu fare (7) radiro.

⁷ Satadei ġorava uġano, eme Zuhi'a Boro zamare'ete'e ogomuġa au tiburanoga veize nu'oraro. E'e zamaġano Paulo'a haramo onamoo, ohere nemanema reiro. Mazaġa irarine, muhize iġuni'uma 'ahine.

⁸ Eme hitaga neġano nu'oru radiro. E'e zamaġano'e ihure ġehaġa agane tiro.

⁹ U ohoze tahi'aġa 'ahoga, niġa Iutiko'a marama rana ehore radiunu. Paulo'a haramo 'au'aune onamirotene, ani baze rudaro. Baze rudarote'e zamaġano, ane huga ne hitaga uġiduġanono'o uitadu, rahao bua' ovoiro, ebu zeġe'a mae ġihinirotene, rudanoga horoniro.

¹⁰ Rehano Paulo'a ovaradu ane rana ġuġuriro, ebu afunadu 'ahige reiro. "Ago zamaro'! Ani ġaboga!"

¹¹ Ebu Paulo ani hitaga neġa bare itadu, Zuhi'a Boro zamare'ete'e berediġa zeġe teite au tiburaro, ebu ġoere onamo, irarirotene, iġuniro.

¹² Nu'onu'o azaġa'e ohoze tahi'aġa ġabodate'e zamahu onamiro, ebu matu'u boro haġairo.

Paulo'a Toroa neġanono'o Mileto neġa onamiro

¹³ Paulo ani Aso neġa u'a gabao onamiro. U eme'e ani'a e'fadu, ġasi hina ibite e'e neġa onamiro, ebu eme ani e'eabu'u ġasio mae ufi'uma reiro.

¹⁴ Ebu Paulo'a Aso neġano emeġe teite 'augirotene, ġasio ofadu, Mitulene neġa ruhau onamiro.

¹⁵ E'eano'o bare ruhau onamo, irarirotene, Kiosi 'umuġa uhiġano vitaro. Ebu ruhau onamo, moġa madaġano Samosi 'umuġano feuriro. Ebu e'e moġanobu'u Mileto neġano feuriro.

¹⁶ 'Ouge ruhau onamirota'a'e, Paulo'e Asia haba'ano mada'a hauġoga mene uratadu, Efeso neġa'e ruhau vitini'uma reiro. Ani ura'e, Pentekosi madaġa 'izema mougano, Ierusalem neġano feuroga radu ġarihe ġarihiro.

¹⁷ Rehano Mileto neġano feurirotene, Paulo'a Efeso ekalesia vase boroboro veize ġoere tuġuriro, ane vaġe onaoga raduni.

¹⁸ Ze onairotene, Paulo'a ġoreziro, raena'a, "Zae huga edeġa, eġe'a Asia haba'a diugirote'e madaġa ġadaheġanono'o onao izidi, mada nidu'a, zae teite nouge nouge radiunuta'a'e.

¹⁹ E Zuhi'a Boro tuġure haġaidote'e zamaġano, vaġute'ena'a zu nihe vuġa sone'ena'a gauido. Zu Iuda azaġa nu'a uġuhihi radu, eġe mazao haġai sau'a sau'a haġaido rehano, rinede gauido.

²⁰ Ebu danazi'uma ġoe'a nidu'a rae furenido, zu hunio ga ane ane neo ihoze ragavido.

²¹ Ebu Iuda azaġa zu Iuda mene azaġa mazao hari tiba hina da'o haramo hunido, raena'a, 'Haġai sau'a modadu Badi'a vaġe onamo'i, ebu Zuhi'a Boro Iesu mazao fio'i!"

²² Ebu ġiano'! Vine Zaġoġani'a tuġutuġuhadu, Ierusalem neġa oname'ohe. Rehano e aġu'a, de'ea nagini'a eġe mazao furera'uma.

²³ Eġe'a ragave'ete'e neġaneġano Vine Zaġoġani'a dehene ihi'eta'a'e, 'E'e ġu'ano ohohi'uma, ebu aduga hidi'uma.'

²⁴ E'e 'ouge ġabonehe modine zuni idaġa rehano, Zuhi'a Boro Iesu'a inirote'e ibiġa oname haugine, zu gaugā haġae haugine manoġa. A'e Badi'a'a manoġa vase ġahuno zini'uma hariġa manoġa rae furene'ete'e.

²⁵ E zae bo'aḡano Badi'a'a vase zuhi'azi'uma hariḡa haramē ragavido. Ḡiano'i! Izidi e edeḡa, zae nidu'a iraha mene bare horoni'uma.

²⁶ E'ano'o eḡe'a izidi 'ada rae furene'ohe. Zae'a ḡabone ibiḡa daunine zuni, e mene debahi'uma,

²⁷ mazaḡa Badi'a'a zae'a haḡaoga urate'ete'e ḡoe'a nidu'a rae fureno ziniro.

²⁸ E'ano'o ḡae ḡae'a ḡae bare dugu'e'eno'i, zu ekalesia azaḡa nidu'a duguze'eno'i! Ze'e Vine Zaḡoḡani'a 'evorezeo tiro, zae'a ḡiaze'enoga radu. Ebu mamoe narine'ete'e teige, Badi'a ekalesia azaḡa narizo'i! Ze'e Badi'a'a ubuga ru hina meirote'e azaḡa.

²⁹ E edeḡa eḡe'a muhizite'e enogano, ḡuriro haramo vaseḡa 'ahoga 'ahogani'a agire ḡuniḡa teige zae bo'aḡano diuḡi'uma, ebu ḡaboneze manoga sausaune huni'uma.

³⁰ Zuni zae bo'aḡanono'o vase nu'a iḡunadu, huga ḡoe'a ve'one ihozi'uma, ebu Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a zamaze a'uma, zeḡe hegotoga veize.

³¹ E'ano'o dugu'e'eno'i! Eḡe'a muri uḡidu zamaḡano madai zu ohere nidu'a nihe vuḡa sone'ena'a, zae zae ihozidote'e zamare'eno'i!

³² E izidi za'e Badi'a 'evorao ti'ohe, zu Badi'a ḡahunone manoga ḡoe'a zae mazao mode'ohe, danazoga veize. Ebu e'e ḡoe'ani'a ibito zini'uma, ebu za'e Badi'a'a inahe meirote'e azaḡa nidu'a teite ḡahugoneḡa manoga me'uma.

³³ E, zae teite radiunute'e madaḡano, monize zu dabuaze veize mene kanaudo.

³⁴ Zae huga edeḡa, e 'evorehe aheu 'adi hina gauadu, eḡe zu eḡe teite rau'ete'e azaḡa veize nagini'a ferefe'ete'e hoitido.

³⁵ Ebu ḡabonehe nidu'a zamaḡano, inare gauadu ḡau'a fereze'ete'e azaḡa danazido, zae'a ḡiane imanoga. Zu Zuhi'a Boro Iesu Ane Hugani'a 'ahige reiro, 'Gau vase mazaḡo ḡahuge'ete'e haḡaiḡa'e vase mazaono'o ma'ete'e haḡaiḡa vitinoga. Ḡahuge'ete'e vaseḡa'e Badi'a'a manoga boro ha'uma.' Za e'e ḡoe'a zamare'eno'i!"

³⁶ Paulo ani goere haugirotene, obenaga hina tuḡadu zeḡe nidu'a teite Badi'a mazao kuraro.

³⁷⁻³⁸ Ebu ze nidu'a nianadu, 'unuḡano ahaini'ena'a fura'iniro. Ze zamaze are rudaro, mazaḡa Paulo'a zina'a, "Za'e iraha mene bare horoni'uma." reiro 'ahine. Ebu Paulo ḡatine ḡasio ohoni' onamiro.

21

Paulo'a Ieruselema neḡa onamiro

¹ Eme, Efeso ekalesia boroboro teite uhiu haugirotene, ḡasio tiradu Koso 'umuḡa roḡoroḡe onamiro. Ebu baze irarirotene, Rodo 'umuḡa ruhau onamiro, ebu hena Asia haba'ano Patara neḡa ruhau onamiro.

² Ebu e'ea, Foinike haba'a onami'uma ḡasiḡa horonirotene, e'e ḡasiḡano tiradu iḡuniro.

³ Ebu onamo Kupro 'umuḡa haninirotene, eda'e moneono'o ruhau vitanadu, Suria haba'a u'a ruhau onamiro. Ebu Turo neḡano hebetiro, mazaḡa ḡasi'e e'ea tohe ruruni'uma 'ahine.

⁴ U eme Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a vaḡadu, fura tiba zeḡe teite radiro. Ebu e'e azaḡa, Vine Zaḡoḡani'a ihozadu, Paulo bare bare garariro, raena'a, "Ieruselema neḡa ago ito'i!"

⁵ Rehano iḡuni'uma madaḡa meirotene, bare 'aune onamiro. E'ano'o Zuhi'a Boro tahi'a tahi'a'e inudeze zu enezeta, ḡatife ne ḡutu'aḡano tuḡufi' ovoiro. Ebu e'ea emeḡe nidu'a hesao obenafe hina tuḡadu kuraro.

⁶ Eme zeḡe teite uhiu haugirotene, ḡasio tiriro. U ze'e bare ne onamiro.

⁷ Eme Turo neḡanono'o 'aune ruhau onamo, Tolemaia neḡano hebetiro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga. Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa teite matu'otite ḡoeradu mada tiba zeḡe teite radiro.

⁸ Irarirotene, eme odao onamo, Kaisarea neḡano feuriro. Ebu hari manoga haramē'ete'e vaseḡa 'ahoga, niḡa Firifo neo radi' onamiro. Ani'e Ieruselema ekalesia azaḡani'a vase fu'o zu aheu fare (7) inahe meirote'e vaseḡa 'ahoga.

⁹ Ani aboga nogobaḡa ḡazaḡa (4). Ze Badi'a'a goere zenadu rae furenido.

¹⁰ Eme Kaisarea neḡano mada ḡehaḡa 'ai radirotene, Iuda haba'anono'o peroveta vaseḡa 'ahoga niḡa Agabo'a feuri' ovoiro.

¹¹ Ani emeḡe vaḡe onaadu, Paulo kiba'i ga bereta meiro, ebu e'e hina ane'a bare 'evo'a zu odaḡa ogoranadu, 'ahige reiro. "Vine Zaḡoḡani'a 'ahige ra'ohe. 'Kiba'i 'adi vaseḡa'e, Iuda azaḡa Ieruselema neḡano radiu'ete'e'a 'ahige ogoru ti'uma, ebu Iuda mene azaḡa 'evorao ri'ini'uma.' "

¹² E'e igirotene, eme, Paulo teite raudote'e azaḡa zu e'ea radirote'e azaḡani'a "Ieruselema neḡa ago ito'i!" rae Paulo uminiro.

13 Rehano Paulo'a raena'a, "Za nougadu niau'ena'a, e zama zorene'ohe? Zuhi'a Boro Iesu niğa u'ano Ierusalemā neğano ġu'ano ohohoga idağa, zu rudanoga zuni idağa. E zamahe haneha."

14 Eme ani gararo ġizirotene, e'ea modiro, rehano 'Zuhi'a Boro mazao mode'ohe!' rae reiro.

15 'Ouge mada nu radirote'e enogano eme, Paulo zu ane teite rau'ete'e azağa, tohefe ruhinatedu, Ierusalemā neğa itiro.

16 Kaisarea neğanono'o Zuhi'a Boro tahi'a nu zu eme teite itiro, ebu Ierusalemā neğanō Nasona neo radifine tutufe onamiro. Ani Kupro vazega, zu amahi Zuhi'a Boro tahi'a rae onairo.

Paulo'a Iakobo ġiani' onamiro

17 Eme Ierusalemā neğanō feuri' itirotene, Zuhi'a Boro mone azağani'a matu'e'ena'a mae ġihifiro.

18 Irarirotene, Paulo zu emeğe nidu'a'e Iakobo ġiani' onamiro. Ierusalemā ekalesia azağa boroboro nidu'a zuni e'ea.

19 Paulo ani zeđe teite hide ġoretite haugirote'e enogano, ane gau zamağano Badi'a'a Iuda mene azağa mazao hağairote'e hağağa nidu'a fairu dogo'ani rae furenō ziniro.

20 Ze e'e igirotene, Badi'a niguniro. Ebu Paulo nina'a, "Nego! Ğae edeğa, Iuda azağa'e ġehağa bağağani'a 'ai Iesu ni mae ġihineha, ebu zeđe nidu'a Mose goro ġoe'a zu mae ġihine hune'ohe.

21 Ze hariġo 'ahige igiro. Iuda azağa nu'e Iuda mene azağa bo'ağano radiu'ohe. Ğae zeđe mazao 'ahige haramiro. 'Mose goro ġoe'a'e modo'i! Ebu eneze gurağa gurağa ahiri rana iguri ago hağao'i! Zu Iuda azağa ibi'a hağağa nidu'a modo'i!'

22 Eme nougine manoga? Ze ġa'a onaata'a'e ederi'uma.

23 E'ano'o ġa'e emeğe'a ġeite'e hağağa hağao'i! Emeğe bo'ağano Badi'a ubumao ġoore riğa rae teadu gore modirote'e ohozeğa ġazağa 'ada.

24 'Ahi duġuru Dibu'o Neğa zamaze onamadu, Badi'a ubumao dehera'uma hağağa zeđe teite hağao'i! Zu vadinize 'ohanite'e naeğa ġae'a feino zeno'i! 'Ougine, vase nidu'a ederi'uma, hariġo igirot'a'a'e mene huga, rehano ġa Mose goro ġoe'a ibiğano oname'ete'e horoni'uma.

25 U Iuda mene azağa Iesu mazao fie'eta'a'e, eme, zeđe'a hağai'uma hağağa so'ao mirihadu tuġuro ziniro, raena'a, 'Guriro badi'ağa mazao ġahunō hanate'e ogomuğa ago ano'i! Zuni 'unuğano harine runedate'e maniğa zu ru'e ago ano'i! Ebu vase 'ahoga ane teite mene hahurate'e vazega teite ibi ago ve'ono'i! "

26 Irarirotene, Paulo ani vase ġazağa zamazadu dehera'uma hağağa zeđe teite hağairo. Ebu dibu'o neğa diuğadu, zeđe'a Badi'a ubumao dehera'uma hağağa haugi'uma madağa, zu zeđe tiba tiba veize nani'a Badi'a dibu'o hatite'e rae fureniro.

Paulo obone tiro

27 Badi'a ubumao dehera'uma hağağa hağae'ete'e furağa 'ai nariga haugirote'e madagano, Iuda azağa Asia haba'anono'o onairote'e'a, Dibu'o Neğanō Paulo horoniro. Ze vase ġuġuvağa nidu'a tutuze harae iğunadu, Paulo obone tiro.

28 Ebu ġihau ġoere'ena'a, "Isaraela azağa, danafo'i! Vaze 'adi'e haba'a haba'ano vazevaze ihoze'ena'a 'ahige ra'ohe. 'Isaraela azağa hağao ago onamo'i, zu Mose goro ġoe'a modo'i! Ebu Dibu'o Neğa rae sausaune'ohe. Zu emeğe Dibu'o Neğanō Giriki azağa tutuze zouzadu, haba zağoga 'adi sausaune'ohe."

29 Ze 'ouge reirota'a'e, ibite Efeso vazega Torofimo'e Paulo teite Ierusalemā neğanō raunte'e horoniro. Ebu ze 'ane Dibu'o Neğa zamağano tutune zouniro rae zamariro.

30 Ebu Ierusalemā ne azağa nidu'a harae ġunuġuniro, ebu vase nidu'a dudu'ohadu, Paulo obone teadu, Dibu'o Neğanono'o ahase buniro. Ebu ibihetağa nidu'a 'ai zogone hararo.

31 Nariga mau rune'ete'e zamağano, hariğani'a Roma uti vazega boro mazao bua' onamiro, raena'a, "Ierusalemā ne nidu'a hara'a iri'aveha."

32 Ebu ani zogone uti azağa ibito zini'ete'e zu uti azağa zamazadu vase ġuġuvağa u'a dure ovoiro. Harairote'e azagani'a uti vazega boro tahi'ağeta onaoga horozirotene, Paulo 'ai mene bouniro.

33 Uti vazega boro'a aradu Paulo obone tiro, ebu tahi'ağa tuġuzadu auri adiriğa aheu hina batuniro. Ebu ġadimu'ena'a, "'Adi iniu? Ani nagini hağaeha?" reiro.

34 Ebu vazevaze'a ġuġuva ġunuğano ane ane edeğano ġoore iğuniro. Uti vazega boro ani, hara boro 'ahine, nagini u'ano 'ouge'eta'a'e ederoga mene idararo. E'ano'o tahi'ağa zina'a, "Vaze 'adi uti azağa radone neğa tutune onamo'i!" reiro.

³⁵ Ze tutune onamoo, ne ġora'aġano reitotene, vase ġuġuvaġani'a naenaono'o bounihi reiro 'ahine, ani 'ai herate ġihiniro.

³⁶ Mazaġa vase ġuġuvaġani'a ani hegote harae'ena'a, "Mau runo'! Mau runo'!" reiro.

Paulo'a vase ġuġuvaġa mazao ġoeriro

³⁷ Paulo ani, uti azaġa radone neġano nariga tutune zounihi ra'enogano, ani'a uti vaseġa boro uminiro, raena'a, "E ġoere nu ġeine idaġa hehe?" Ebu uti vaseġa boro'a zaġuzaga'u'ena'a, "'Ahi ġa Giriki ġoe'a edeġa hehe?" rae ġadimaro.

³⁸ "Ġa'e, Izipi vaseġa ibite Roma gavamani teite utitih radu, gorogoru azaġa maġa boro ġazaġa (4000) haba boha'a tutuze onamirote'e vaseġa hehe?"

³⁹ Ebu Paulo'a naenaena'a, "Mene, e'e Iuda vaseġa. Nehe niġa Taso, Kilikia haba'a zamaġano ne boro. E vase ġuġuvaġa 'adi ġorezoga rae umi'e'oh'e."

⁴⁰ Ebu uti vaseġa boro'a ġoe'a mae ġihinirotene, Paulo ani ġora'ao edanadu, vase'a mene haraoga rae 'evo'a mae ġihiniro. Ebu hara'a dauġe hunirotene, Paulo'a Heberu* ġoe'ano ġoreziro.

22

¹ Paulo'a raena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, eġe'a izidi 'aha eġe moneo zae mazao ġoere'ete'e ego'!"

² Ani'a Heberu ġoe'ano zeġe mazao ġoerirote'e igirotene, ze sifu hune radiro. Ebu ani raena'a,

³ "E'e Iuda vaseġa. Kilikia haba'ano Taso neġano fureraro, ebu Ierusalem a neġano bororaro. Ebu Gamaliela 'u'uġano diuġadu, vouġafe goro ġoe'a riġa huneo ihohido, ebu Badi'a veize inarido, izidi zae'a haġae'ete'e teige.

⁴ Ebu Zuhi'a Boro ibi azaġa sausauido. Nu'e zimi ruzido. Ohoze zu roġae batuzadu, ġu'a neġano ohozido.

⁵ Dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa zu Iuda kanisoro azaġa zuni eġe'a 'ada ra'eta'a'e hube rae re'uma. Mazaġa ze Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e veize miriho ġoe'a tiro. Miriho ġoe'a e'e eġe'a madu Damaseko neġa onamiro, e'ea Zuhi'a Boro ibio oname'ete'e azaġa oboze teadu, Ierusalem a neġa tutuze onaadu, aduga zenoga veize.

⁶ Damaseko neġa haniti' onamirotene, madai nemaġano, eġe rana aġaġa bagaġani'a adureono'o tabara aġara' ovairo.

⁷ E'e rahao higau bauradu, ago 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo, Saulo! Ġa nouġadu eġe sausaue'oh'e?"

⁸ E ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Ane'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, Nazareta neġa vaseġa.' rae reiro. 'Ġae'a sausaue'ete'e vaseġa.'

⁹ U ġatihe onamirote'e azaġa'e aġaġa horoniro rehano, ġorehirota'a'e mene igiro.

¹⁰ Ebu eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, e naġini haġaine manoga?' Ani'a raena'a, 'Iġunadu, Damaseko neġa onamo'! E'ea eġe'a ġanirote'e gaūġa nidu'a iho'i'uma.'

¹¹ Ebu e'e, aġaġa boro'a ubumahe 'uiro 'ahine, ehamanoga mene idararo. E'ano'o ġatihe'ete'e azaġani'a tutuhe, abihe'ena'a Damaseko neġa onamiro.

¹² E'ea vase 'ahoga, niġa Anania'a radiudo. Ani'e goro ġoe'a ibiġano da'o onamido, ebu Iuda azaġa Damaseko neġano radiu'ete'e'a nidu'a, ani'e vase manoga tauġi reiro.

¹³ Ani onaadu, eġe ġenaġano edaro, ebu raena'a, 'Saulo, nego! Bare fairu ehamano'! E'ebu'u zogone Anania horonoga idararo.

¹⁴ Ebu Anania'a raena'a, 'Vouġafe Badi'a'a ġa mae avo tiro, ane zama ederoga veize, zu Iesu, Vaze duduga horonoga veize, ebu ani hebeono'o aġoga egoga veize.

¹⁵ Mazaġa Zuhi'a Boro veize ġa'a horonirote'e zu igirote'e gaūġa vase nidu'a mazao rae fureni'uma.

¹⁶ E'ano'o ġa ago zamare 'ada'ado'i? Iġuno'! Iesu Keriso niġano kuranadu bapato mo'i, ebu haġaiġo sau'a vuzu'e modo'!

¹⁷ Ierusalem a neġa bare erirote'e enogano, dibu'o neġano kurarote'e zamaġano, iġunu'ete'e teigiuro.

¹⁸ Ebu Zuhi'a Boro'a ġorehoga horoniro. Ani raena'a, 'Ġariho'! Ierusalem a neġano'o zogone iġuno'! Mazaġa ġae'a eġe hari rae furene'eta'a'e, Ierusalem a azaġani'a mene mae ġihini'uma'

¹⁹ Rehano eġe'a raena'a, 'Zuhi'a Boro, eġe'a Iuda azaġa kuru neġa nidu'a onamadu, ġae mazao fie'ete'e azaġa madu ġu'a neġano ohozido zu bouzidota'a'e, zeġe edeġa.

* **21:40** Heberu ġoe'a'e Iuda azaġani'a ġoere'ete'e ġoe'a niġa.

²⁰ Ebu ġae hari rae furenidote'e vazeġa, Stefano mau runirote'e zamaġano, eġe zu zeġe teite zamahe tibunadu, e'ea edau radiro. Ebu Stefano mau runirote'e azaġa'e dabuaze fui'e tiro. E'e dabuaġa'e eġe'a taufe radiro.'

²¹ Rehano Zuh'i'a Boro'a ihina'a, 'Onamo'! Mazaġa eġe'a Iuda mene azaġa, haba faġano radiu'ete'e mazao tuġu'i'uma.'

²² Vaze ġuġuvaġani'e igi onao, Paulo'a ġoere e'e reirote'e igirotene, ze harae iġuniro, raena'a, "Uġuġa vazeġa'e mau runo'! Ani'e ġabode radoga mene idaġa."

²³ Ze dabuaze feune ġihine'ena'a zu raha mae feune'ena'a harae ġunuġuniro.

Paulo'e Roma mone vazeġa

²⁴ Roma uti vazeġa boro'a uti azaġa zeadu, Paulo'e uti azaġa radone neġano mae zouniro. Ebu harig'a rae furenoga veize "Masino'!" rae ziro. Ani'e nougadu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao maġine harae'ete'e ederih'i reiro.

²⁵ Uti azaġani'a Paulo masinoga rae, 'evo'a hutube 'eine utirotene, Paulo'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa e'ea edau'ete'e nina'a, 'ahige reiro. "E'e Roma mone vazeġa rehano, kotao 'ize mene ohohogano masihihi ra'ohe. A'e Roma goroga'ano idaġa hehe?"

²⁶ Ibit'o zini'ete'e vazeġa e'e igirotene, uti vazeġa boro vaġe onamadu niro, raena'a, "Vaze 'adi'e Roma mone vazeġa. Ga nouġ'uma?"

²⁷ Uti vazeġa boro'a Paulo vaġe onamadu ġadiniro, raena'a, "Eho'! Ġa Roma mone vazeġa hehe?" Paulo'a "O'e" rae reiro.

²⁸ Ebu uti vazeġa boro'a raena'a, "E'e Roma mone rouga veize moni boro modiro." Paulo'a naenaenina'a, "E'e furerarote'eano'o onao izidi, Roma mone vazeġa."

²⁹ E'ano'o Paulo masinadu ġadimu vaġih'i reirote'e azaġani'e, ane mazaono'o zogone ie vaġiniro. Ebu uti vazeġa boro ani, Paulo'e Roma mone ra'ete'e igirotene, ġiġaroniro, mazaġa Roma mone vazeġa obone tiro 'ahine.

Paulo'a kanisoro azaġa nu'onu'o zamaġano ġoeriro

³⁰ Irarirotene, uti vazeġa boro ani, Iuda azaġa'e nougadu Paulo mazao maġunirote'e huga ederih'i reiro. E'ano'o Paulo'e adiri mae butiro, ebu dibu'o hau'ete'e boroboro zu kanisoro azaġa nidu'a nu'oziro. Ebu Paulo tutune onaadu, zeġe zamao mae ohoniro.

23

¹ Paulo ani kanisoro azaġa ġiaze hune'ena'a, 'ahige reiro. "Nego nabudi, e'e Badi'a ubumao zamahe duduġa hanadu, nagini nagana haġae onainu."

² E'e igirotene, dibu'ao hau'ete'e ġih'i'aġa, niġa Anani'a'a Paulo babaġano edau'ete'e azaġa zina'a, "Hebe 'ue fa'ono'!" reiro.

³ 'Ouge reirote'ne, Paulo'a nina'a, "Ga, sau'aġo 'u'uru touga raduni feni 'uruġa hina fenine'ete'e birig'a heuga! Badi'a'a fa'o'i'uma. Ġa e'ea ehoradu, goro ġoe'a ibiġano aduga ini'uma ra'ohe. Rehano ġa'e goro ġoe'a vari'e'ena'a, 'Paulo fa'ono'!' ra'ohe."

⁴ Paulo uhiġano edaunute'e azaġani'a, Paulo nina'a 'ahige reiro. "Dibu'o hau'ete'e ġih'i'aġa'e Badi'a'a ohoniro rehano, ġoere sau'a hina ni sausaune'e hehe?"

⁵ Paulo'a naenaenina'a, "Nego nabudi, e aġu'a, ani'e dibu'o hau'ete'e ġih'i'aġa. E ve'oreha, mazaġa buka zaġoġano 'ahige touga. 'Zae zuhi'azi'ete'e vazeġa'e ġoere sau'a ago no'!"

⁶ Ebu Paulo ani, Sadukea zu Farisea azaġani'a nu'onu'o zamaġano radiu'ete'e horozirote'ne, zeġe bo'aġano ġoere ġiharo, raena'a, "Nego nabudi, e'e Farisea vazeġa, zu Farisea vazeġa ubuga. E'e, rune vazeġani'a bare ġabodite'e zamare guhine'ete'e u'ano kota 'ada edau'oh'e."

⁷ 'Ouge reirote'ne, Farisea azaġa zu Sadukea azaġani'a ta'iro titiro, ebu nu'onu'o azaġa nidu'a naena'e edaro.

⁸ Sadukea azaġa'e 'ahige rae ra'ohe. Rune vazeġa'e mene bare ġabodi'uma, zu vaze'e viga o'o'a, ebu tuġure viga zuni o'o'a ra'ohe. U Farisea azaġa'e e'e nidu'a mae ġihine'oh'e.

⁹ Ebu hara'a ufeta hune bororar'o. E'e zamaġano, goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa nu'e Farisea azaġa. Zeġe'a edanadu, riġa ta'iriro, raena'a, "Vaze 'adi mazao'e sau'a 'ahoga o'o'a. Nougine, vine 'ahoga ga tuġure viga 'ahogani'a ġoreniro gaġi."

¹⁰ Ta'iroze'a ufeta bororarotene, Paulo'e Iuda azaġani'a hutube oname onaido. E'ano'o uti vazeġa boro ani, Paulo sausauni'uma rae rihanadu, uti azaġa zina'a, "Ovoradu, nu'onu'o azaġa mazaono'o Paulo riġa mae vaġino'i, ebu uti azaġa radone neġano bare mae zouno'!" reiro.

¹¹ E'e ohe'ano, Zuh'i'a Boro'a Paulo uhiġano edanadu niro, raena'a, "Inare rado'! Ġae'a Ierusalem'a neġano eġe hari rae furenirote'e teige, Roma neġano zuni rae furen'i'uma"

Iuda azağa nu'a Paulo matihi rae neneğaniro

¹² Irarirotene, Iuda azağa nu'a nu'oranadu, Paulo matihi rae sifu neneğaniro, ebu Paulo ma'udu'u oga'uma ga gagi'uma raena'a, goere riğa gore ti modiro.

¹³ 'Ouge gore ti modirote'e azağa'e, gae gazağa gaubanana (40) vitinoga.

¹⁴ Ze dibu'o hau'ete'e boroboro zu vaze boroboro vađe onaadu ziro, raena'a, "Eme goere riğa 'ahige gore ti modeha. Mene oga'uma onamo Paulo ma'udu'u.

¹⁵ E'ano'o za zu kanisoro azağa'e uti vazeğa boro uminine idağa hehe, zae mazao Paulo bare tuğunoga? Za so'e faifairu bare gadini'uma ro'i! 'Ougine ani 'ize 'izema feurogano ibio ma'uma."

¹⁶ Rehano Paulo ezeğa ubugani'a Paulo ganato hau'ete'e hariğa igiro. E'ano'o Roma uti azağa radone neğa onamadu Paulo niro.

¹⁷ E'ano'o Paulo'a uti azağa ibito zini'ete'e vazeğa 'ahoga hune onaadu niro, raena'a, "Tahi'a 'adi, uti vazeğa boro vađe tutune onamine idağa hehe? Ani hari 'ahoga rae fureno hatihi ra'ohē."

¹⁸ E'ano'o tahi'a e'e uti vazeğa boro vađe tutune onamiro.

Uti azağa ibito zini'ete'e'a, boro nina'a, "Gu'ano radiu'ete'e vazeğa, Paulo'a huhe onamadu umideha. 'Tahi'a 'adi uti vazeğa boro vađe tutune onamo'i! raha. Mazağa ani'e hari 'ahoga rae fureno ganihi ra'ohē."

¹⁹ Uti vazeğa boro'a tahi'a e'e genağa abine onamadu gadiniro, raena'a, "Ga nagini ihih ra'ohē?"

²⁰ Ani'a nina'a, "Iuda azağani'a goere idanadu, ohogore Paulo'e Kanisoro azağa mazao tutune onamoga rae umi'i'uma ra'ohē. Ze'e so'e Paulo faifairu bare gadinihi re'uma.

²¹ E'ano'o goereze ago ego'i. Mazağa gae gazağa gaubanana (40) vitinoga azağani'a ibio ganate radi'uma. Ze'e goere riğa 'ahige gore ti modeha. Ze mene oga'uma ga mene gagi'uma onamo Paulo ma'uma. Izidi 'adi zamağano, ze'e ga goere guhine'ohē."

²² Uti vazeğa boro'a nina'a, "Ga'a ihohi' arate'e moneo, vaze 'ahoga ago no'i!" Ebu tuğune onamiro.

Paulo Kaisarea neğano tuğuniro

²³ Ebu uti vazeğa boro'a uti azağa ibito zini'ete'e vazeğa aheu huze onaadu ziro, raena'a, 'Uti azağa mağa aheu (200) huze nu'ozo'i, ebu veine hina utite'ete'e azağa mağa aheu (200) zu hosi ranaono'o utite'ete'e azağa gae fu'o zu aheu fare gaubanana (70) huze nu'ozo'i! Ebu izidi ohere 9 koroko zamağano iğunadu, Kaisarea neğa ovoro'i!

²⁴ Paulo veize hosi nu mo'i, ebu gavana vazeğa Feliki vađe fairu tutune onamo'i!

²⁵ Uti vazeğa boro ani, gavana vazeğa veize miriho goe'a tiro, raena'a,

²⁶ 'Ege Klaudia Lusya'a, gihi'a vazeğa manoga, gavana vazeğa Feliki mazao manoga tauği ra'ohē.

²⁷ Vaze 'ahi'e Iuda azağani'a obone teadu matihi reiro, rehano ege'a uti azağa nu teite onamadu, Iuda azağa mazaono'o mae vağiniro, mazağa ani Roma mone vazeğa rae reirote'e igiro 'ahine.

²⁸ Ebu e'e nagini u'ano Iuda azağani'a mağunirote'e ederih radu, Kanisoro azağa nu'onu'o zamao vaze 'ahi ohoniro.

²⁹ Ebu ege'a ederirota'a'e, ani'a Iuda azağa goro goe'a vari'irote'e u'ano mağuniro. 'Uguğa hağağa'e gu'ano mene ohoni'uma, zu runeo mene tuğuni'uma gauga.

³⁰ E izidi Iuda azağani'a ani matihi rae neneğanirote'e ega 'ahine, gae vađe zogone tuğune'ohē. Ebu Iuda azağa zuni zeha, zeđe zu gae vađe ovamadu, gae zamao ani'a hağairote'e hağağa rae furenoga veize."

³¹ E'ano'o e'e ohe'ano uti azağa ze, zirote'e idunağano, Paulo tutune ovoadu, Antipatri neğano onamiro.

³² Irarirotene, hosi ranaono'o utite'ete'e azağani'a da'o Paulo tutune Kaisarea neğa ovoiro. U uti azağa odao onamirota'a'e, Ierusalem neğa bare itiro.

³³ Uti azağa hosi ranaono'o utite'ete'e'a Kaisarea neğano feurirote'e, gavana vazeğa Feliki miriho goe'a haro, ebu Paulo ani 'evorao tiro.

³⁴ Ebu gavana vazeğani'a miriho e'e me'odiro, ebu Paulo gadiniro, raena'a, "Ga no'e vazeğa?" Paulo'a, "Kilikia haba'a" reirotene,

³⁵ gavana vazeğani'a raena'a, "Gae 'utirote'e azağani'a feuri'udu'u, gae'a nagini hağainute'e goe'a igi'uma." reiro. Ebu uti azağa zina'a, "Paulo'e Kini Heroda* ne, ane gābogano ogorarote'e neğano gu'a gadize'ete'e azağa 'evorao to'i!" reiro.

* 23:35 Heroda 'adi'e 'Herod the Great'. Mataio 2:1-22, Luka 1:5

24

Feliki' a Paulo kotaniro

¹ Mada fu'o enogano, dibu'o hau'ete'e ġihi'aġa, niġa Anania'a, vase boroboro nu zu Roma goroga edeġa vazeġa, niġa Teretulo teite Kaisarea neġa ovairo. Ebu ze gavana vazeġa mazao Paulo haġai rae fureniro.

² Paulo hune zounirotene, Teretulo'a gavana vazeġa mazao 'ute'ena'a haġaiġa rae fureniro, raena'a,

"Feliki, ġihi'a hune vazeġa, ġae u'ano eme uniho manoġa faġa maha, zu ġae edeġa u'ano habafe zamaġano'e ġaġani'a manoreha.

³ Eme ġae haġai manoġa nidu'a u'ano matu'e rudau'ohe.

⁴ Rehano madaġo'a haugite'e veize eġe ġoere tahiġa ge egoga umi'e'ohe.

⁵ Vaze 'adi'e emeġe'a ġiane'etene, haġai sau'a haġaadu, haba nidu'a zamaġano Iuda azaġa tutuzadu harae ġunuġune'ohe, zu Nazareta rae huze'ete'e azaġa ibito zini'ohe.

⁶ Ebu Badi'a dibu'o neġa zuni sausaunihri reiro. E'ano'o eme obone tiro. [Ebu eme Iuda azaġa goro ġoe'a hina kotanoga uratiro.

⁷ Rehano uti vazeġa boro, Lusía'a onaadu emeġe 'evoraono'o riġa mae vaġiniro,

⁸ ebu ani 'ute'ete'e azaġa zina'a, 'Feliki vaġe onamo'i' reiro.] Ġae ġatana'a ane ġadinine, emeġe'a ġae mazao 'utata'a'e nidu'a ġoere huga rae zamari'uma."

⁹ Iuda azaġa zuni Teretulo ġoere atone'ena'a "Ani'a ġoerata'a'e ġoere huga" rae reiro.

¹⁰ Ebu gavana vazeġani'e Paulo'a ġoeroga veize vadini hina ta'oro harotene, Paulo'a ġoere iġuniro, raena'a,

"E edeġa, ġa muri ġehaġa Iuda azaġa kotazinuta'a'e. E'ebano'o e'e matu'uheta, ġae ubumao eġe none ġoe'a rae furene'ohe.

¹¹ E, mada gaubana zu aheu fare (12) onamirote'ea, Badi'a kurano hanoga veize Ierusalemá neġa itiro. Ġae'a ġadimu vaġine, e'e hariga zogone ederi'uma.

¹² E'e dibu'o neġa zamaġano vase teite mene ta'iro titido, ga Iuda azaġa kuru neġa zamaġano ga Ierusalemá neġa zamaġano vase ġuġuvaġa mene tutuze harae taugitaugido. E zeġe ubumao 'uguġa haġaiġa mene haġaido.

¹³ Zu zeġe'a izidi rae furenate'e haġaiġa horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o ġoereze mae ġihinoga mene idaġa.

¹⁴ Rehano e 'adi rae furene'ohe. E ibi 'ahoga, zeġe'a ve'oġa ra'ete'e ibiġano emeġe vouġa Badi'a kurano hau'ohe, ebu Mose goro ġoe'a zu proveta azaġani'a tirote'e ġoe'a nidu'a mae ġihine'ohe.

¹⁵ Ebu ze'e, vase manoġa zu sau'a nidu'ani'a runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e madaġa zamare'ena'a, guhine'ohe. Ebu eġe zuni e'e guhine'ohe.

¹⁶ E'ano'o iġaiġa Badi'a zu vase ubumao zamahe'e deheġano radoga veize haġai manoġa haġae hune'ohe.

¹⁷ E muri nu haba 'ahoga 'ahogano radiunute'e enogano, bare Ierusalemá neġa itiro, Iuda azaġa danaze moni zenoga veize, zu Badi'a dibu'o hanoga veize.

¹⁸ E dehe'e'ete'e haġaiġa haugadu dibu'o neġano dibu'o hau radiu'enogano, Iuda azaġani'a horohiro. E'e zamaġano eġe uhiġano'e vase ġuġuvaġani o'o'a zu harae taugitaugoga zu o'o'a.

¹⁹ E'e zamaġano Iuda azaġa Asia haba'ano'o onairota'a zuni e'ea radiro. Eġe'a haġai sau'a haġairo rae reifone, zeġe'a onaadu ġae mazao e'e rae furenifo.

²⁰ Ga Iuda kanisoro azaġa nu'onu'o zamao mae ohohadu ġadihirote'e zamaġano, naġi haġai sau'a eġe mazao horonirote'e, Iuda azaġa 'ada'a rae furenine manoġa.

²¹ Eġe mazao'e ġoere 'adi da'o. Eġe'a zeġe bo'aġano edaunute'e zamaġano ġihau ġoeriro, raena'a, 'E, vase'e runeono'o bare ġabodi'uma ra'ete'e ġoe'a mae ġihine'ete'e u'ano kotahe'ohe.' reiro."

²² Feliki ani, e'e ibiġa moneo fairu ederoga 'ahine, kotaġa 'uadu, 'ahige rae ġoeriro. "Uti vazeġa boro, Lusía'a ovai'udu'u, ġoere ġonaga rae furení'uma."

²³ Ebu Feliki'a uti azaġa ibito zini'ete'e vazeġa nina'a, "Paulo'e ġu'a gadize'ete'e azaġa 'evorao to'i, rehano ibihetaġa'e ago 'ufuno'i, zu vase'a dananoga ago gararo'i!" reiro.

²⁴ Mada nu ġarugano, Feliki ani inugeita onairo. Inuga niġa Dunisila. Ani'e Iuda roġaeġa. Ze uti azaġa zeadu, Paulo zamahu onairo. Ebu Keriso Iesu mazao fie'ete'e hariga Paulo mazaono'o igiro.

²⁵ Paulo'a haġai duduga, zu zama rinede'ete'e, zu mada ġonagano Badi'a'a vase kotazi'uma hariga rae furenirotene, Feliki ani ġigaronadu niro, raena'a, "'Ai e'e da'o. Onamo'i! Mada manoġa horonine, bare huġadi'uma." reiro.

²⁶ Feliki'a 'ougirota'a'e, Paulo'a moni nu zuni hanoga rae zamariro. E'ano'o ġae ġehaġa Paulo hune onaadu, ane teite ġoerido.

²⁷ Muri aheu meirotene, Porokio Festo'a Feliki iġu'a meiro. Rehano Feliki ani, Iuda azaġa zama'a manoroga veize Paulo'e ġu'ano modiro.

25

Paulo'e Roma zuhi'aġani'a kotanoga reiro

¹ Festo ani, gavana vazeġa rouga radu Kaisarea neġano feuradu, mada uġidu meirotene, Ierusalem neġa itiro.

² E'ea dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaġa ibito zini'ete'e azaġani'a onaadu, ani mazao Paulo 'ute'ete'e ġoe'a rae fureniro. Ebu uminiro, raena'a,

³ "Eme ura haġaofine idaġa hehe, Paulo Ierusalem neġa bare tutune eroga veize?" Ze ura ibio ganatadu, Paulo matih rae neneġaniro.

⁴ Rehano Festo'a naenaezina'a, "Paulo ani Kaisarea neġano obone ti radiu'ohe, ebu eġe zuni nariga e'e bare ovoo'ohe.

⁵ Zae vaze boroboro nu zuni eġe teite ovao'i! Ebu Paulo'a haġai sau'a haġairo ro'idene, e'ea e'e hariga rae furen'o'i!"

⁶ Festo ani, Ierusalem neġano mada fu'o zu uġidu fare (8) ga gaubanana (10) bare radiunutene, Kaisarea neġa ovoiro. Irarirotene, Festo'e kota haba'ano ehoriro. Ebu Uti azaġa zeadu, Paulo zamahu zouniro.

⁷ Paulo'a diuġirotene, Ierusalem neġanono'o ovairote'e azaġani'a ġeġemaġe edanadu, Paulo 'ute'ete'e ġoe'a aduga ġehaġa ri'iniro. Rehano Paulo'a 'ouge hagaoga horonirote'e vazeġa o'o'a. E'ano'o e'e hariga'ne huga rae rougani'e mene idararo.

⁸ Ebu Paulo'a ane mone ġoe'a rae fureniro, raena'a, "E'e Iuda azaġa goro ġoe'a mene vari'iro, zu dibu'o neġa sausaune'ete'e haġaiġa mene haġairo, zu Roma goro ġoe'a mene vari'iro."

⁹ Ebu Festo'e, Iuda azaġa zama'a manoroga veize, Paulo ġadiniro, raena'a, "Ġa'e Ierusalem neġa itadu, kota 'adi'e eġe'a e'ea kota'oga urate'e hehe?"

¹⁰ Paulo'a naenaenina'a, "E'e Roma azaġa kotao edau'ohe. E'ano'o Roma azaġa kotao kotahine manoga. Ga'e hubehune eġeġa, e'a Iuda azaġa mazao haġai sau'a mene haġaidota'a'e.

¹¹ Eġe haġai sau'a u'ano uġuhi'uma ro'idene, e'e rudanoga idaġa. Rehano Iuda azaġa 'ada'a rae furen'e'ete'e ġoe'a'e mene huga ro'idene, vaze 'ahogani'a uġuhoga veize zeġe 'evorao ri'ihoga'e mene idaġa. E'e Roma zuhi'aġani'a kotahoga urate'ohe."

¹² Festo ani, ane'a danane'ete'e azaġa ġadizirote'e enogano, Paulo 'ahige niro. "Ġa'e Roma zuhi'aġani'a kota'oga urateha. E'ano'o ġa'e Roma zuhi'aġa vaze onami'uma."

Festo'a kini Agripa teite ġo'aniro

¹³ Mada nu enogano, Kini Agripa zu ezeġa, niġa Berenike'a Kaisarea neġa onairo, matu'u ġoe'a Festo hanoga veize.

¹⁴ Ze Festo teite mada ġehaġa radiunu 'ahine, Festo'a Paulo hariga Agripa me'odo haro, raena'a, "Feliki'a 'adama vaze 'ahoga ġu'ano ohone modiro." reiro.

¹⁵ "Eġe'a Ierusalem neġa itirotene, dibu'o hau'ete'e boroboro zu Iuda azaġa boroboro'a onaadu Paulo 'utiro, ebu eġe'a kota ġonaga ġoe'a ro'i rae umidiro, runeo tuġunoga veize.

¹⁶ E'ano'o e 'ahige rae ziro. 'Roma goroġa'e 'ahiguġa. Kota zamaġano'e vaze 'ahoga 'utine, vaze a'a'e ge 'ute'ete'e azaġa zamao edanadu ane mone ġoe'a rae furen'i'uma. E'e ġaruġanobu'u ġonaga ġoe'a rae furenadu, zeġe 'evorao ri'ini'uma.'

¹⁷ E'ano'o zeġe'a eġe teite Kaisarea neġa ovairotene, madaġa mene fanediro. Rehano irarirotene, e kota haba'ano ehoriro. Ebu uti azaġa zeadu e'e vazeġa zamahu zouniro.

¹⁸ Ane 'utirote'e azaġani'a ġoe'a rae furenirotene, eġe'a zamarirote'e haġaiġa sau'a nu'e mene rae fureniro.

¹⁹ Rehano ze'e, zeġe Badi'a mazao fie'ete'e haġaiġa moneo, zu vaze 'ahoga, niġa Iesu, ani rudaro rehano 'ize gaboga rae, Paulo'a ra'ete'e hariga rae fureniro.

²⁰ E'e aġu'a e nouge nouge goeri'uma'e. E'ano'o Paulo ġadiniro, ani urate'e ga, Ierusalem neġa itadu e'ea kotanoga.

²¹ Rehano Paulo ura'e Kaisarea neġano radadu Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro. E'ano'o uti azaġa zina'a, 'Paulo'e gu'ano ohone rado'i! Onamoo madaga meine, Roma zuhi'aġa mazao tuġuni'uma' reiro."

²² Ebu Agripa'a Festo nina'a, "Eġe ġatana zuni ane ġoere igihi." reirotene, Festo'a nina'a, "Ga ohogoru'u igi'uma." reiro.

Paulo'a Kini Agripa zamao ane mone ġoe'a rae fureniro

²³ Irarirotene, Agripa ani Berenike-ne, dabua manoġa rohorohoġeita haġaadu, nu'onu'o neġa diuġiro. Ebu uti azaġa boroboro zu Kaisarea neġa azaġa boroboro zuni diuġiro. Ebu Festo'a uti azaġa zeadu Paulo zamahu zouniro.

²⁴ Ebu Festo'a raena'a, "Kini Agripa zu 'ahi onaate'e azaġa nidu'a, vazega 'adi'e'e. Ierusalem neġano zu Kaisarea neġano Iuda azaġani'a raena'a, 'Ġabode radoga mene idaġa.' rae tatar'e'ete'e vazega.

²⁵ E'a ani ġoere abitirotene, runeo tuġuni'uma haġaiġa mene horoniro. Rehano ani ura'e, Roma zuhi'aġani'a kotanoga uratiro 'ahine, Roma zuhi'aġa mazao tuġuni'uma ra'ohe.

²⁶ Rehano e'e Roma zuhi'aġa veize nouge rae mirihi'uma? Mazaġa ani, haġai sau'a 'ahoga mene haġairo. E'ano'o Kini Agripa ġae hune zamao zuni zae nidu'a zamao tutune onaeha, zae'a Paulo ġadinadu eġe'a mirihite'e ġoe'a ederoga veize.

²⁷ Mazaġa eġe'a zamare'etene, ġu'a vazega Roma zuhi'aġa mazao tuġune'ete'e zamaġano, 'ute'ete'e ġoe'a mene mirihoga'e mene idaġa."

26

¹ Ebu Agripa'a Paulo niro, raena'a, "Ġae moneo ġoero'ii!"

E'ano'o Paulo ani 'evo'a mae ġihinadu, ġoere iġuniro.

² "Kini Agripa, e'e izidi matu'e'ohe, mazaġa e Iuda azaġani'a ġoere aduga nidu'a eġe rana ri'ine'ete'e u'ano, eġe noneo ġoere'e 'ahine.

³ Ġae edeġa, Iuda azaġa haġai zuni zeġe'a ta'iroto'ete'e ġoe'a. E'ano'o e umi'e'ohe. Eġe ġoere 'adi fairu iġi onamo'i ġonaga!

⁴ Iuda azaġa zeġe nidu'a edeġa, eġe'a kobe'anon'o nouge radiunuta'a'e, Iuda azaġa bo'aġano ebu Ierusalem neġano.

⁵ Ze, ġabonehe ġadaheġanon'o edeġa 'ahine, ze'a uratine e'e Farisea vazega rae re'uma zu idaġa. Farisea azaġa'e Iuda azaġa goro ġoe'a faifaine haġae'ete'e azaġa.

⁶ Ebu izidi e'e, Badi'a'a emeġe vouġa mazao rae tirote'e ġoe'ani'a hudanoga guhine'ete'e u'ano kotahe'ohe.

⁷ Emeġe iduhu gaubanana zu aheu fare'e (12), e'e ġoe'ani'a hudanoga radu guhine'ohe. Ze ohere zu madai Badi'a tuġure inare haġae'ohe. Kini vazega! E'e, e'e ġoe'a guhine'ete'e u'ano, Iuda azaġani'a eġe rana ġoere aduga ri'ine'ohe.

⁸ Za nu'e nouga'ahi Badi'a'a rune azaġa bare ġabozi'uma ra'ete'e ġoe'a mene mae ġihine'ohe?

⁹ Eġe zuni ibite 'ahige zamariro. Nazareta neġa vazega, Iesu niġa 'u'uoga veize inare gauine manoġa rae zamariro.

¹⁰ E 'uġuġa haġaiġa Ierusalem neġano haġairo. Ebu Dibuo hau'ete'e boroboro niġano, Zuhi'a Boro mone azaġa ġehaġa ġu'ano ohoziro, zu zimi ruzihi reirotene, e'e ġoe'a mae ġihiniro.

¹¹ Ebu Iuda azaġa kuru neġa nidu'a diuġadu, 'Bouzo'ii' reiro. Ebu bouze'ena'a, 'Iesu niġa sausaune ġoero'ii' rae tatariro. Zuni e maġune rudaro 'ahine, haba faġano neġa 'ahoga 'ahoga onamadu, Zuhi'a Boro mone azaġa vaġadu sausauiro.

¹² Mada 'ahogano e'e 'ougihi radu, dibuo hau'ete'e boroboro niġano zu ġoereze odohadu, Damaseko neġa onamiro.

¹³ Kini vazega! Madai nemaġano e'e ibiġano onamirote'ea, e adureono'o agaġa boro'a agaranoga horoniro. E'e agaġa'e mada agaġa vitinoga. Eġe zu eġe teite onamirote'e azaġa agafi' ovairo.

¹⁴ Ebu emeġe nidu'a rahao higau bauriro, ebu Iuda ġoe'ano ihi'ete'e agoġa 'ahoga igiro, raena'a, 'Saulo! Saulo! Ga nouġadu eġe sausaue'ohe? Ga ire meġa meġa futune'ohe. A'e ġae'a ġae bare sausaue'ohe.'

¹⁵ Ebu eġe'a ġadinena'a, 'Zuhi'a Boro, ġa iniu?' reiro. Zuhi'a Boro'a naenaehina'a, 'E'e Iesu, ġae'a sausaue'ete'e vazega.

¹⁶ Iġunadu edano'ii! Eġe'a ġae mazao fureranata'a'e, eġe tuġure vazega oho'ifine, zu horohate'e hariġa vase mazao me'odo zinfine, zu eġe'a iho'ite'e ġoe'a rae furenoga veize.

¹⁷ E'e Iuda azaġa zu Iuda mene azaġani'a sausauihi reite'e zamaġanon'o mae vaġi'uma. Ebu zeġe mazao bare tuġu'uma,

¹⁸ ubumaze ra'anadu uzaboono'o agaġa moneo mae ġihuzoga veize, zu Satani 'u'uġanon'o mae vaġizadu Badi'a mone rouga veize. 'Ougine, sau'aze eġe'a rae modi'uma, zu ze'e eġe mazao fiadu, Zuhi'a Boro veize avo reirote'e azaġa teite 'auġi'uma.

¹⁹ E'ano'o kini Agripa, e'e adureono'o fureranadu ihohirote'e ibiġano da'o dure'ohe.

²⁰ E ibite Damaseko neġa azaġa mazao, ebu Ierusalem neġa zu Iudea haba'a nidu'a zamaġano radiu'ete'e azaġa mazao, ebu Iuda mene azaġa mazao zuni haramiro, raena'a,

'Zamaze ġihunadu, Badi'a vaḡe aro'i! Ebu haḡai manoḡa haḡaena'a, zamaze ġihunate'e fureno'i!

²¹ Eḡe'a 'ougirote'e u'ano, Iuda azaḡani'a dibu'o neḡano obohe tiro, ebu uḡuhe ruhihi reiro.

²² Rehano Badi'a'a danahe onao izidi, e 'ada edau'ohe, ebu vase zuhu'انونo'o boro ḡonaga zeḡe nidu'a maza'o hari tiba hina rae furene'ohe. E'e ḡoe'a'e peroveta azaḡa zu Mose'a vesu'u nagini'a furera'uma reirote'e ḡoe'a da'o.

²³ E'e ḡoe'a'e, Keriso ani zaharani'uma, ebu ibite runeono'o bare ḡabodi'uma, ebu ane'a Iuda azaḡa zu Iuda mene azaḡa maza'o ḡabone hidi'uma aḡaḡa haramoḡa harami'uma."

²⁴ Paulo'e 'ouge rae'enogano, Festo'a ḡoere ġihau'ena'a, "Paulo! Ġa baboraneha. Ġa ufeta mirihirote'e'a mae babo'eha." rae reiro.

²⁵ Rehano Paulo'a naenaenina'a, "Ġihi'a vazeḡa Festo, e'e mene baboraneha. Eḡe'a ra'ete'e ḡoe'a'e ḡoere huga zu eda'eḡa.

²⁶ Kini Agripa ani, 'adi haḡaiḡa nidu'a edeḡa 'ahine, e'e mene rihau'ena'a huga ni'ohe. Mazaḡa e edeḡa kini Agripa'e haḡai 'adi nidu'a igi hauḡiro, mazaḡa e'e haḡaiḡa'e ḡuni'ano mene fureraro.

²⁷ Kini Agripa, ḡa peroveta azaḡa ḡoere mae ġihine'e hehe? E edeḡa, ḡa mae ġihine'ohe."

²⁸ Ebu Agripa'a Paulo nina'a, "Ġa mada futu'ano ḡoere tahiḡa rae furenadu, eḡe'a Kristenio tiro'i ra'e rehano, a'e mene idaḡa."

²⁹ Paulo'a naenaenina'a, "Mada futu'a ga faḡa'e ago zamaro'i! Mazaḡa e Badi'a maza'o 'ahige kurau'ohe, ḡae zu 'ada igi'ete'e azaḡa nidu'a eḡe teigoga, rehano ḡu'ano ohohe'eta'a'e ahiḡa."

³⁰ Ebu kini Agripa, gavana vazeḡa Festo, zu Berenike ebu e'ea ehorinute'e azaḡa nidu'a igune edaro.

³¹ Ze nu'onu'o neḡanono'o buau'ena'a ḡoretitiro, raena'a, "Vaze 'adi'e runeo tuḡuni'uma ga ḡu'ano ohoni'uma haḡaiḡa sau'a mene haḡairo."

³² Ebu Agripa'a Festo niro, raena'a, "Roma zuhi'aḡani'a kotanoga mene uratifone, vase 'adi'e ḡu'انونo'o mae bunifo."

27

Paulo Roma neḡa ḡasi hina tutune onamiro

¹ Eme Itali haba'a ona'uma madaḡa meirotene, Paulo zu ḡu'a azaḡa nu'e uti vazeḡa 'ahoga, niḡa Iulio 'evorao ri'iziro. Ani'e Roma zuhi'aḡa uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa 'ahoga.

² Ebu eme'e Adaramateno ne ḡasiḡano tiri. Ġasi a'a'e Asia haba'a toḡatogaḡano tue tue ona'uma ḡasiḡa. Eme e'e hina ruhau onamiro. Ebu Makedonia haba'ano Tesalonika neḡa vazeḡa 'ahoga, niḡa Aristako zuni emeḡe teite onamiro.

³ Irarirotene, Sidono neḡano feuriro. Iulio ani Paulo faifaine'ena'a, tuḡuniro, Paulo ane edeḡa azaḡa vaḡadu, nagini'a ferene'ete'e hanoga veize.

⁴ Ebu e'eano'o hena bare ruhanadu, Kupro 'umuḡa genaḡano 'afe ruhau onamiro, mazaḡa zavara'e emeḡe haohaofe onainu.

⁵ Ebu Kilikia zu Pamufulia haba'a davaraḡa boha'ano ruhau onamo, Lukia haba'ano Mura neḡano hebetiro.

⁶ Ebu e'e haba'ano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡani'a Itali onamihi ra'ete'e ḡasiḡa horoni. A'e Alesandria neḡa ḡasiḡa. Eme e'e ḡasiḡano tutufe tiri.

⁷ Ebu mada ḡehaḡa te'ote'au'ena'a negane ruhau onamo, Kenido davaraḡa boha'ano feuriro. Zavara'e 'ize haohaofe onainu 'ahine, e'e moneo ruhau onamoga mene idararo. E'ano'o eme Salomone musuga naenaḡa onamadu, Kerete 'umuḡano 'afe ruhau onamiro.

⁸ Ebu te'ote'au'ena'a zavara haone, e'e 'umuḡa genaḡa uni ruhau onamo, "Toḡatoga Manoga" rae hune'ete'e toḡatogaḡano hebetiro. A'e Lasea neḡa uhiḡano.

⁹ 'Ouge'ena'a, mada ḡehaḡa foure hauḡiro 'ahine, ḡasio ruhau onamoga'e riḡa zu ḡiḡaroga. Mazaḡa Iuda azaḡani'a iḡaiḡa ogomu moneo zaḡozaḡi'uma madaḡa vitaro. E'e huga'e zavara madaḡani'a feuriro, ebu ruha'uma batoḡa 'ai hauḡiro. E'ano'o Paulo'a iraduguziro,

¹⁰ raena'a, "Zae nidu'a! Eḡe'a ḡiane'etene, eme ruhau onamine sau'a hidi'uma, ḡasi zu tohefe nidu'a'e davara'o hunuhuni'uma, ebu ḡabonefe zuni sauta'uma."

¹¹ Rehano uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa'e Paulo ḡoere mene mae ġihinadu, ḡasi mirune'ete'e vazeḡa zu ḡasi vazeḡa ḡoere da'o mae ġihiniro.

¹² Zeḡe'a ra'eta'a'e, hebetate'e haba'a'e zavara zu nahune madaḡano'e mene manoga. E'ano'o vase nidu'a'e e'e haba'anono'o ruhau buanadu Foinike toḡatoḡaḡa onamihi reiro. Ebu e'e toḡatoḡaḡanobu'u zavara zu nahune madaḡa me'uma reiro. Foinike toḡatoḡaḡa'e Kerete 'umuḡano ḡasi'a hebetete'e'e toḡatoḡaḡa 'ahoga, mada'a zubure'ete'e mone zamaini'ohe.

Zavara boro'a davarao feuro

¹³ Ebu zavara 'ai kauri moneono'o tahitahe onainute'ea, ze 'ane mada manoga'ni'a onae'a reiro. E'ano'o ḡasi hanigaḡa hutube zounadu, Kerete 'umuḡa genaḡa da'o uni ruhau onamiro.

¹⁴ Mene faḡa onamirote'ea, zavara boro bagaḡa 'ai 'umu raganono'o gudau ovairo. A'e niḡa "Turakulon*" rae hune'ete'e zavaraḡa boro.

¹⁵ Ebu ḡasio ragati' aradu, zavara roḡoroḡe onamoga mene idaḡa 'ahine, zavara da'o magananiro.

¹⁶ Ebu Kauda 'umuḡa kome'a genaḡa 'afe diuḡirotu'u, ḡasi kome'a ḡaruna ahasinute'e riḡa hutube zouniro.

¹⁷ Ebu ohoze ohoze'a ḡasi ahase zounirotene, mini hina ḡasi boro tatuhe ogoru tiro. Ebu hena nougine gasi'a ruhau onamadu, Afrika haba'a heta'aḡano, niḡa'e Surutis-o rameru'uti'uma rae riharo. E'ano'o ḡasi faraḡa zuni hutube bunadu zavara maganani ruhau oname taḡiuro.

¹⁸ Rehano zavara'e 'ize ufeta boro. E'ano'o irarirotene, ḡasio gaue'ete'e azaḡani'a ḡasi ufinoga rae, odohe'ete'e toheḡa davarao mae mae modiro.

¹⁹ Ebu bare iraradu, mada uḡiduḡa meirotene, ḡasio odohe gaue'ete'e toheḡa zuni mae mae modiro.

²⁰ Eme mada ḡehaḡa mada zu buzuva mene horoniuro, zu zavara'e ufeta hune sautu radiunu. E'ano'o emeḡe nidu'a mene ḡabodi'uma rae zamariro.

²¹ Ze mada ḡehaḡa oganoga mene idararotene, Paulo'a zamazeo iḡune edanadu ziro, raena'a, "Zae nidu'a! Eḡe ḡoere mae ḡihinadu, Kerete 'umuḡanono'o mene ruhau buafone, 'ahige aduga mene hidifo, zu toheze mene mae mae modifo.

²² Rehano e izidi 'ada zi'ete'e. Inaro'! Mazaḡa vazeni 'ahoga mene dauḡi'uma, u hube ḡasi'a da'o sauta'uma.

²³ Zuhi'a Boro, eḡe'a kurano hau'ete'e zu tuḡureḡa haḡae'ete'e Badi'aḡa, ani tuḡure viga'a ohoḡore ohere eḡe uhiḡano edanadu

²⁴ ḡoreheha, raena'a, Paulo! Ago rihano'! Ga'e Roma zuhi'aḡa zamao 'ize eda'uma. Zu Badi'a manoga'e ḡae teite u'ano, ḡae teite idaḡa ruhau'ete'e azaḡa nidu'a'e Badi'a'a ḡabozi'uma.'

²⁵ E'ano'o zae nidu'a, inaro'! E, Badi'a tuḡure viga'a ehate'e ḡoe'a nidu'a huda'uma rae, ani mazao fie'ohe.

²⁶ Rehano eme'e zavara'a hudi onamadu 'umu 'ahoga heta'aḡano ḡasi'a ehori'uma."

Ḡasi'a fahau ḡuzuhuro

²⁷ Ohere gaubanana zu ḡazaḡa fare (14) meirote'ea zuni, Adaria Davaraḡano zavara'a 'ize hudi vaevaefinu. Ebu e'e ohe'a nemanemaḡano ḡasio gaue'ete'e azaḡani'e gaba ruhau hanite'ete'e ederiro.

²⁸ E'ano'o ze davara hoe'a idanirotene, mita ḡae ḡazaḡa gaubanana (40) heuḡa. Ebu tahiḡa guhianadu bare idanirotene, mita ḡae uḡidu gaubanana (30) da'o.

²⁹ Ougadu ze ḡiḡaroze ruziro, mazaḡa hena ḡasi'a vatava rana rameru'uti'uma reiro. E'ano'o ze ḡasi hanigaḡa ḡazaḡa (4) ḡasi ariḡa ḡuzuo'no'o mae davarao feuro, ebu ḡaiḡai iraroga veize guhiu radiro.

³⁰ E'e zamaḡano ḡasio gaue'ete'e azaḡa'e feranoga radu, so'e ḡasi hanigaḡa ovoo bune'ohe rae, ḡasi kobe'a fui'adu zazo'anono'o ovoo buniro.

³¹ Rehano Paulo'a uti azaḡa ibito zini'ete'e vazeḡa tahi'aḡeta ziro, raena'a, "Ḡasio gaue'ete'e azaḡani'a ḡasi 'adaono'o vaḡinine, za'e mene ḡabodi'uma."

³² E'ano'o uti azaḡani'a ḡasi kobe'a ovoo dabanate'e miniḡa 'ai tene re'adu, ruhune modiro.

³³ Ebu irara 'ai hanitirotene, Paulo'a zeḡe nidu'a ogomu anoga rae umiziro, raena'a, "Za mada gaubanana zu ḡazaḡa fare (14), zamaze adudu'ena'a guhiu onae'a. Ebu ogomuni 'ahoga zu mene ane'a.

³⁴ E'ano'o e umize'ohe. Izidi za ogomu nu ano'! A'e ahirize'a inaradu ḡabone hidoga veize. Eḡe'a zi'ohe. Zae vadiniono'o iḡu tibani zuni mene dauḡi'uma."

* 27:14 E'e ḡoe'a huga'e northeast moneono'o onae'ete'e zavaraḡa boro.

³⁵ Paulo ani 'ouge rae zirotene, 'uvahu madu vase nidu'a ubumao Badi'a mazao ite matu'o haro. Ebu vahegadu aro.

³⁶ 'Ougadu zeḡe nidu'a inaradu, ogomu mae aro.

³⁷ Gasi e'e zamaḡano bone emeḡe nidu'a 276-a radiro.

³⁸ Zeḡe nidu'a ogomu au idararotene, ḡasi'a ufranoga veize ogomu nidu'a davarao mae mae modiro.

Gasi'a Melita 'umuḡano fahau ḡuzuhiro

³⁹ Ohereda'o mada'a agaru feurirotene, ze no'e haba'ano ruhaunuta'a'e aḡu'a. Rehano ze'e haba ḡuniḡa hesaḡeta moneni horoniro. E'ano'o ze idaraune, e'e hesaḡa ranao ḡasi odohe tiri'uma reiro.

⁴⁰ Ebu ze ḡasi hanigaḡa davara zamaḡano tene ri'i modiro, ebu tari ogoru tirote'e miniga fui'iro. Ebu zavara veize farai hutube ḡihinadu, hesa mone tarine onamiro.

⁴¹ Rehano ḡasi'e heta'ano tutuhanadu, zazo'a ḡoha'e e'ea teadu mene hune zu hagariro. Ebu avaga guzu'e sa'u boroboro'a kafene vahegadu faharo.

⁴² Ebu uti azaḡani'a ḡutarote'e azaḡa'e zimi hauḡi'uma rae togaziro, mazaḡa hena ze'a ḡemabe onamadu ferau ḡouri'uma.

⁴³ Rehano uti azaḡa ibito zini'ete'e vaseḡa'e Paulo ḡabonihi reiro 'ahine, uti azaḡa garariro. Ebu tuḡuzena'a, "Gema edeḡa azaḡa'e ibite rafatadu ḡemabe onamo'i, ebu gabao tiro'il" reiro.

⁴⁴ "U ḡema aḡu'a azaḡa'e, ḡasi ireḡa rugaruga hina kame ḡemabe onamo'il" reiro. 'Ouge haḡae'ena'a zeḡe nidu'a gabao ḡemabe tiradu ḡabode gouriro.

28

Paulo'e Melita 'umuḡano

¹ Emeḡe nidu'a ḡaboga gabao tirirotene, eme ederiro, a'e Melita 'umuḡa.

² 'Umu e'e neḡa azaḡa'e emeḡe faifaife rufiro. Irugu'e ru'aunu zu nahune'e biaudo 'ahine, ze mae ḡihife'ena'a, ire rabibofiro.

³ U Paulo ani ire sinuḡa ḡura'e madu ire roga rana mae ti'enogano, zarama ire gigi'ani'a madu ire sinuḡanono'o veore buaro, ebu Paulo 'ai 'evo'ano vihone giganiro.

⁴ Ebu 'umu e'e azaḡani'a mohe e'e Paulo 'evoreo ḡiruḡiranoga horonirotene, ze raora'uhina'a, "Vaze 'adi'e hezo'e gorogoru vaseḡa gaogi." rae reiro. "Ani davarao mene hunuhuna rehano, e'e naeḡa hau'ete'e badi'aḡa'e ane'a ḡabode radoga mene urateha."

⁵ Rehano Paulo'e mohe ire roga rana itine modiro, ebu sau'ani 'ahoga ane mazao mene fureraro.

⁶ Vaze ze 'ane, Paulo'e ahi'ani'a mini'uma ga zogone higau bauradu ruda'uma rae ḡiane radiro. Ze faḡa hune 'ouge ḡiane radiunu rehano, ḡauni 'ahoga ani mazao mene furerarotene, ze hena nufe zamarena'a, "Ani'e badi'a 'ahoga gaogi." reiro.

⁷ U 'umu e'e zuhi'aḡa, niḡa Pobelio, ani haba'e hani'ano. Ani eme mae ḡihife'ena'a, neḡano tutufe zoufadu mada uḡidu faifaifinu.

⁸ U Pobelio moga'e uḡiḡa, evaneo baze radiunu. Ani ahiri'e gigi'a bagaḡa zu ru sororido. E'ano'o Paulo'a diuḡe ḡianadu rana kuraro, ebu 'evo'a rana tirotene, 'ai manoriro.

⁹ 'Uguḡani'a furerarotene, uḡi azaḡa 'umu be'a radiunute'e azaḡa nidu'a, Paulo vaḡe onaadu ane'a faizido.

¹⁰ Ebu vase nidu'a'a, nigufe'ena'a faifaife rufido. Ebu e'e 'umuḡanono'o ruhau vaḡinihi reirotene, ze ferefe'ete'e tohega ḡehaḡa rifiro.

Paulo'a Roma neḡano feuriro

¹¹ Eme bato uḡidu e'e 'umuḡano radirote'e enogano, ḡasi 'ahogano tiradu e'e haba'a mode iḡuniro. E'e ḡasiḡa'e nahune madaḡani'a hauḡoga veize, Melita 'umuḡano guhiu radiro. A'e Alesandria ne ḡasiḡa, niḡa "Tahi'a Ato'a". Izipi haba'anono'o onairo.

¹² Eme ruhau onamoo, Surakusa neḡano hebetadu, mada uḡidu e'ea radiro.

¹³ E'eano'o hena onamo Regio neḡano hebetiro. Ebu mada tiba radirotene, ḡasi ḡaruga moneono'o zavara'a onairo 'ahine, eme ruhau onamadu, mada aheuḡano Puteoli toḡatoḡaḡano feuriro. A'e emeḡe ruhu ḡonaga.

¹⁴ Ebu e'ea Zuhi'a Boro mone azaḡa nu hidirotene, ze unifena'a, "Emeḡe teite fura tiba rado'il" reiro. E'ano'o e'ea fura tiba radiro. Ebu e'e ḡaruganobu'u eme'e, zavara boro u'ano sasiro rehano, ragavofe'e ḡonabadu, Roma haba'ano feuriro.

¹⁵ Roma neġano Zuhi'a Boro mone azaġa'e emeġe'a hanite'ete'e hariġa igiro 'ahine, haofe onaadu, vaze nu'e Apia-foru maketiġano, nu'e Taveni Uġidu rae hune'ete'e i'udi neġano hido titiro. Paulo ani, horozitotene, Badi'a matu'o haro, ebu zamaġani'a inariro.

Paulo'a Roma neġano haramiro

¹⁶ Eme Roma neġano feurirotene, Paulo'e tuġnadu ane da'o ne 'ahogano radiro. Ebu uti vazeġa tibani'a da'o taufinu.

¹⁷ Ebu mada uġidu meirotene, Paulo'a Iuda azaġa ibito zini'ete'e azaġa boroboro ane neo huze nu'oziro. Ebu zeġe'a nu'ora' onairotene, Paulo'a ziro, raena'a, "Nego nabudi, e emeġe nabudi mene sausauziro, zu vouġafe haġai mene he'ehe'eni. Rehano Iuda azagani'a Ierusalemna neġano obohe teadu, Roma azaġa 'evorao ri'iheha.

¹⁸ Roma azaġani'a ġadihirotene, ze ura tuġuhe buhihi reiro, mazaġa runeo tuġuhi'uma haġaġa sau'a mene horoniro.

¹⁹ Rehano Iuda azaġani'a mene uratirotene, e'e ibi 'ahoga o'o'a radu, Roma zuhi'aġani'a kotahoga veize umidiro. U e'e aduġa 'ahoga nabudihe rana touga veize mene onaeha.

²⁰ E'ano'o e za ġiazoga zu ġorezoga veize huze onaeha, mazaġa Isaraela azaġani'a guhine onainute'e vazeġa u'ano, e'e ġu'a neġano 'ada radiu'ete'e."

²¹ Ebu ze naenaenina'a, "Iudea haba'anono'o ġa moneo so'ani 'ahoga mene noneni tuġuriro. Zu vazeni 'ahoga Iudea haba'anono'o feuri' arirotene, ġa moneo sau'ani 'ahoga mene rae fureniro.

²² Rehano eme ġa'a nouge reih ra'ete'e igihi ra'ohe. Mazaġa eme edeġa, haba nidu'a zamaġano vaze nidu'a ġae mone ra'ete'e azaġa he'ehe'eze'ohe."

²³ Ebu ze Paulo teite bare nu'oranoga rae mada 'ahoga rae tiro. E'e madaġa meirotene, Iuda azaġa'e ġehaġa багаġani'a onaadu, bare ane radone haba'ano nu'oraro. Paulo'e oherebauono'o onamo ġorava Badi'a'a zuhi'afi'uma ġoe'a rae furenio ziniro. Ebu zeġe'a Iesu mae ġihinoga rae, Mose goro ġoe'a zu Peroveta azaġa buka zamaġanon'o Iesu hariġa haramiro.

²⁴ Vaze nu'e Paulo ġoere mae ġihiniro, u nu'e mene.

²⁵ Ebu ze zeġe bo'aġano zamaze mene tiba. Ebu Paulo'a 'ahige zirote'e enogano, ze neon'o buau ġouriro. Paulo'e zeġe'a 'izema buanogano 'ahige ziro, raena'a, "Vine Zaġoġani'a peroveta vazeġa Isaia-ono'o vouġaze zirota'a'e ġoere huga, raena'a,

²⁶ 'Onamadu Iuda azaġa 'ahige zo'!

Ġae egoga igi huni'uma,
rehano mene ederi'uma.

Ġae horonoga horone huni'uma,
rehano mene zamari'uma.

²⁷ Mazaġa 'adi duġuru zama'e tuġa zu teġaze'e 'uhuġa,
ebu ubumaze zuni kuruġa.

A'e ubumaze hina mene horonifine,
zu teġaze hina mene igifine,

ebu zamaze hina
mene zamare horonifine.

'Ougadu mene ġihure baradu,
eġe'a mene faizoga veize.'

²⁸ E'ano'o zae ederoga veize ġoere 'adi zi'ohe. Badi'a'a ġabone hidi'uma ġoe'a tuġure'eta'a'e, Iuda mene azaġa veize tuġureha, ebu ze mae ġihini'uma."

[

²⁹ Paulo ani 'ouge rae ġoreze hauġirotene, Iuda azaġa 'ai oname ġouriro ebu zeġe'a zeġe bare riġa ta'iro titiro.]

³⁰ Muri aheu, ani 'ize ġu'a zamaġano rehano, ane'a naeġa haġae'ete'e neġano radiunu, ebu iniu ane vaġe onaidotene, nidu'a mae ġihizido.

³¹ Paulo'e mene rihau'ena'a Badi'a'a zuhi'azi'uma ġoe'a haramo zinido, zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso hari ihozido. Ebu vaze 'ahogani'a zuni mene gararo haro.

Filipi Ekalesia Azaḡa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Eḡe Paulo zu Timoteo'a fefa 'adi mirihe'ohe. Eme'e Keriso Iesu veize gaue'ete'e azaḡa. Ebu fefa 'adi'e Filipi neḡano Keriso Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a, zu ibito zini'ete'e azaḡa*, zu diakono azaḡa veize tuḡure'ohe.

² Ibite gezo 'ahige reihi: Badi'a emeḡe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama roḡeḡa zini'eno'!

Paulo'a Filipi neḡano ekalesia azaḡa u'ano Badi'a mazao manoga tauḡi ra'ohe zu zamare'ohe

³ Eḡe'a zae zamare'ete'e madaḡano bone, iḡaiḡa eḡe Badi'a mazao manoga tauḡi ra'ohe.

⁴ Eḡe'a zae nidu'a veize kurau'etene, iḡaiḡa matu'uheta kurau'ohe.

⁵ Mazaḡa zae'a hari manoga ḡadahe mae ḡihinirote'e madaḡanono'o onao izidi, eḡe'a hari manoga haramoga veize danahe onainu.

⁶ E'e hube hune 'ahige rae zamare'ohe. Badi'a ani, zae bo'aḡano gau manoga fureniro, 'ouge haḡae onamo, Keriso Iesu'a bare onai'uma madaḡa me'uma. E'e madaḡano zae zamao furenirote'e gauga manoga haḡae haugi'uma.

⁷ Za'e eḡe zamao iḡaiḡa radiu'ohe. E'ano'o eḡe'a zae nidu'a mazao 'ahige zamare'eta'a'e manoga. Mazaḡa zae nidu'a, Badi'a'a inirote'e gauga eḡe'a haḡaoga veize danahe onainu. E ḡu'a neḡano'o 'ada radiu'ete'e zamaḡano zuni, kotao hari manoga birirote'e madaḡano zuni, ebu hunio hari manoga'e mene tugahe haramo inarinute'e madaḡano zuni danahiro.

⁸ Keriso Iesu'a zae zamare'ete'e teige, e zae nidu'a zamare'ohe. Eḡe'a 'ouge rata'a'e, Badi'a ane edeḡa, e huga ḡoere'ohe.

⁹ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: zae'a Badi'a faifaine ederoga zu nagini'e duduḡa ga ve'oḡa horone ederoga, ebu 'ouge haḡae'ena'a, zae'a zae bare zamartite'ete'e haḡaiḡani'a bororu onamoga.

¹⁰ Ebu e zae veize 'ahige rae kurau'ohe: Zae radone zamḡano nagini'e manoga ederoga, zu zamaze dehenoga, zu haḡai sau'a mene hunezuni haḡaoga, ebu 'ouge haḡae onamo, Keriso'a bare onai'uma madaḡa.

¹¹ Ebu Iesu Keriso'a danazadu zae ḡabone'e duduḡa da'o re'uma. Eḡe'a 'ahige kuranata'a'e, vaze'a zae haḡai manoga horonadu, Badi'a ḡubane'ena'a zu niḡa mae iḡihinoga veize.

Paulo'a ḡu'a neḡano radiu'ete'eano'o hari manoga'ani'a bororu onamiro

¹² Nego nabudi, e ura, za 'adi edero'! Aduga ḡehaḡa eḡe mazao fureru'ete'ano'o, hari manoga'ani'a bororu onamiro.

¹³ Ebu eḡe'a Keriso u'ano ḡu'ano radiu'eta'a'e, Roma zuhi'aḡa ne enoga taufe edau'ete'e azaḡa, zu vaze nunu ḡehaḡani'a edere ḡouriro.

¹⁴ Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaḡa'e, eḡe'a ḡu'ano radiu'ena'a, edau gigaru'ete'e u'ano, Zuhi'a Boro mazao fie gigaranadu, mene rihau'ena'a, Badi'a ḡoere inare haramo'ohe.

¹⁵ Vaze nu'a Keriso hariḡa haramo'eta'a'e, ze eḡe gau u'ano 'ahi'ahi ma'ohe, zu vitihihira'e'ohe. Rehano vaze nu'e eḡe danahihira'adu, hari manoga haramo hunihira'adu, zama manoga hina haramo'ohe.

¹⁶ Zama manoga hina haramo'ete'e azaḡa'e, hari manoga biroga veize, Badi'a'a e ḡu'ano mae zouhira'ete'e, ederadu, zeḡe zamarone eḡe mazao teadu haramo'ohe.

¹⁷ Rehano 'ouge 'ahi'ahi ma'ete'e azaḡa'e nize boro reihi radu Keriso hariḡa haramo'ohe. Ze haramo'eta'a'e, zamaze'e mene deheḡa. Ze 'ouge'ena'a, eḡe'a ḡu'ano aduga hide'ete'e'a bororanoga veize rae, zamare tauḡe'ohe.

¹⁸ A nagini veize? Zeḡe'a haramo'eta'a'e, zamaze'e duduḡa ga mene, ago zamaro'! ḡoere boro'e Keriso hariḡa haramo'ete'e.

¹⁹ Ebu e e'e u'ano matu'ohe. Ebu e zama mone zuni matu'e ona'uma, mazaḡa e edeḡa, zae'a eḡe veize kurau'ete'eano'o, zu Iesu Keriso Vine Zaḡoga'ani'a danahe'ete'eano'o, e'e Badi'a'a ḡu'anono'o mae buhi'uma.

Paulo ḡabone'e Keriso teite

²⁰ E'e 'ahige zamare'ena'a hube hune guhiu radiu'ohe: Eḡe mazao nagini'a furerane zu, e'e mene mazaḡarohi'uma. U e'e iḡaiḡa inare ḡoere'ete'e teige, izidi zuni inare

* 1:1 ga bisofu

goeri'uma. Ebu e ḡabode radine, ga rudaune, eḡe haḡai nidu'a'ono'o vase nu'a Keriso nigunoga urate'ohe.

²¹ Mazaḡa eḡe mazao'e, ḡabode radiu'eta'a'e, Keriso teite radiu'ohe. Ebu rudaune'e, manoga hune hidi'uma.

²² Rehano eḡe'a ḡabode radine, eḡe gau u'ano vase ḡehaḡani'a Badi'a goere egadu, ḡabone hidi'uma. E'ano'o e aḡu'a, no'e ibiḡano onamine manoga.

²³ E zamahe aheu nemaḡano. E ura'e raha 'adi modadu, Keriso teite radihi. 'Ougine manoga taugi.

²⁴ Rehano e zae veize raha 'adao ḡabode radine, manoga. 'Ougine zae danazoga idaḡa.

²⁵ E hube hune 'ouline manoga rae zamare'ohe. E edeḡa, e'e ḡabode radadu, zae nidu'a teite radi'uma. Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a bororanoga veize, zu zae'a fie'ete'ea, matu'uze'a bororanoga veize danazi'uma.

²⁶ 'Ougadu eḡe'a bare amine, za'e eḡe u'ano Keriso Iesu nigune'ena'a, matu'e ruda'uma.

Badi'a mone ra'ete'e azaḡa'e ḡahunoneḡa manoga hidi'uma

²⁷ Goere boro tiba'e, 'ahige reihi: Za, Keriso hari manoga mae ḡihine'ete'e vazeḡa ra'ete'e haḡaiḡano da'o onamo'! 'Ougine, eḡe'a ḡiazi' amine, ga haba faḡanono'o harize igine zuni, e ederi'uma; Za'a zamaze tibunadu edau ḡigaru'ete'e, zu zamaze tibano neadu hari manoga aḡiro hau'ete'e azaḡa'ono'o hari manoga inare biretite'ete'e.

²⁸ Ebu aduga zini'ete'e azaḡa mene rihoze'ete'e, zu zae'a inare goere'ete'e eḡe ederi'uma. Zae'a mene rihau'ete'e haḡaiḡa, aduga zini'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ruizi'uma, u za'e ḡabone hidi'uma. 'uḡuḡa nidu'a Badi'a mazao'no'o furera'uma.

²⁹ Za'e Keriso mazao fie'ete'e ḡahunoneḡa manoga da'o Badi'a'a mene zeneha, rehano Keriso u'ano aduga hide'ete'e ḡahunoneḡa manoga zuni zeneha.

³⁰ Eḡe'a hidirote'e adugaḡa zae'a horonirote'e heuḡa, zae'a e'e adugaḡa hide'ohe. Ebu eḡe'a ize e'e adugaḡa hide'ete'e izidi zae'a igi'ohe.

2

Za'e zamaze tibunadu, zae'a bare nize mae ovoro'i

¹ Za Keriso teite tibuzate'eano'o inare'ohe? Keriso'a zae zamarate'eano'o za manogahe? Za Vine Zaḡoḡa teite radiu'ena'a, ane teite matu'e tiburu'e'hehe? Za vase mazao manore'e'hehe, zu vetuḡazi'e'hehe?

² Za 'ouge rado'idene, zamaze'e zamare ḡirigi'iro'! Zamarone tiba hina zamaro tito'! Zamaze tibunadu gauo'! Za'e 'ouge haḡae'ena'a, eḡe matu'u borofe huno'!

³ Ago inaho'! Nize boro reihi ra'ete'e zu zae'a bare niguzoga rae, ḡau 'ahoga ago haḡao'! Rehano zae'a bare nize mae ovoradu, vase zamare ḡihizo'i, u za'e ze 'u'ugano rae zamaro'!

⁴ Zae zae'a manoga hidoga veize da'o ago zamaro'i, rehano vase'a manoga hidoga veize zuni zamaro'!

⁵ Za'e, radoneze zamaḡano haḡaize zu zamaroneze'e Keriso Iesu'a haḡaidote'e teige haḡao'!

⁶ Ibite bone Keriso ane huga, Badi'a teite idaḡa rehano, Badi'a teite idaru'ete'e niḡa boro mene obone giganiro.

⁷ Ebu niḡa boro modadu, vase raena'a, tuḡure vazeḡa teigi'iro.

⁸ Ebu ani vazeo reitotene, ane'a ane bare mae ovoiro.

Ebu Badi'a goere mene vari'ohaudu. Ane'a ruda'uma ibiḡa rehano onaminu.

Ebu vase haḡaiḡa sau'a boro teige, satauroniro ebu rudaro.

⁹ E'ano'o Badi'a'a ani mae ḡihine hitana huneo ohoniro, ebu ni ḡihi'a haro.

E'e niḡa'e ni 'ahoga 'ahoga nidu'a vitinoga.

¹⁰ Badi'a'a 'ougirota'a'e, adureo radiu'ete'e, zu rahao radiu'ete'e, zu raha 'u'ugano radiu'ete'e nidu'a'a Iesu matu'o hau'ena'a, ḡuḡuroga veize.

¹¹ Ebu ḡuḡurate'e nidu'a'a 'ahige rae furenoga veize: Iesu Keriso'e Zuhi'a Boro.

Ze 'ouge haḡae'ena'a, Badi'a emeḡe Mama ni mae ḡihi'uma.

ḡabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'i

¹² E'ano'o vazehe manoga nidu'a, zae'a Badi'a goere ibiḡano iḡaiḡa onamidote'e teige, rihau rudau'ena'a, ḡabone hidi'uma ibiḡano inare onamo'! U mene eḡe'a zae teite radiu'ete'e zamaḡano da'o, rehano izidi eḡe o'o'ano zuni borofe inare gauo'!

¹³ Mazaḡa zae'a Badi'a ura haḡaiḡa haḡaoga veize Badi'a'a zae zamao gau'e'ena'a inarazi'ohe, zae'a uratadu e'e haḡae'ohe.

¹⁴ Gau nidu'a zamaḡano ago goere'ena'a zu ta'iro tite'ena'a, haḡao'!

¹⁵ 'Ougine za'e vase duduğa tauği re'uma, zu vase'a mene debaze ġoeri'uma. Ebu izidi ega, haġai ve'oga azaġa ġunuġano, sau'ani 'ahoga mene haġaadu, Badi'a ubuga ubuga teiġe, radifo. Za'e, e'e ġunuġano buzuva'a adureo agaru'ete'e teiġe agarano'!

¹⁶ Ebu ġabone tuġutuġu hidi'uma ġoe'a vase veize rae fureno'! 'Ougine, e'e, Keriso'a bare ova'i uma madaġano, eġe'a zae bo'aġano gau aduga haġaidota'a'e hugeita raena'a, zae u'ano matu'e ruda'uma.

¹⁷ Ebu zae'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano aduga hide'ohe rehano, zae'a Zuhia Boro veize ġauine, eġe'a zae u'ano rudaune e matu'e'ohe. Zu e ura zae nidu'a teite matu'e tiburatihi.

¹⁸ E'ano'o zae zuni eġe teite matu'e tiburatihi.

Paulo'a Filipi azaġa u'a Timoteo tuġuni'uma

¹⁹ Zuhi'a Boro Iesu'a uratine, e zae vaġe Timoteo ariga tuġune ame'ohe. 'Ougadu ane'a baradu, zae hari me'odonine eġe zuni matu'i'uma.

²⁰ Zea'a faine radiu'e ga mene rae Timoteo'e hube hune zamare'ohe. 'Adama ani heuġa zae zamare'ete'e e'e vazega 'ahoga o'o'a.

²¹ Mazaġa vase ġehaġa'e Iesu Keriso'a urate'ete'e ġauġa mene zamaradu, zeġe hune'a urate'ete'e ġauġa zamare borofe'ohe.

²² U za edeġa, Timoteo'e haġai manogano Badi'a gau haġae'ohe, mazaġa ani hari manoga haramoga veize eġe teite faifaine ġaue onainu. Ani'e ubugani'a moga danane'ete'e teiġe eġe teite ġaue onainu.

²³ E'ano'o 'adao eġe mazao nagini'a fureratite'e ederi'udu'u, Timoteo zae vaġe tuġuni'uma.

²⁴ Ebu eġe zuni zae vaġe ariga ami'uma ra'ohe. E'e ibiġa'e Zuhi'a Boro'a haġaoni'uma rae hube hune zamare'ohe.

Paulo'a Epafrodito Filipi azaġa vaġe tuġuni'uma ra'ohe

²⁵ U Efaforodito, ani eġe nego. Ani eġe teite ġaue'ohe, zu uti azaġa teiġe eġe teite hari manoga bire'ohe. Ani'e zae'a eġe u'a tuġuniro. E'ano'o ani onaadu e ġau nunu mene idaru'etene ani'a danahinu. Rehano izidi Efaforodito'e zae vaġe bare tuġunine manoga ra'ohe.

²⁶ Mazaġa ani zae nidu'a ġiazihhi radu zamare hune'ohe. Zae'a ani ibite uġinrote'e egadu, zamaze'a adudaro. Ane'a za 'ougirote'e igirotene, ani zamaġa mene idararo.

²⁷ Ani'e hube hune uġi boro'a madu nariga rudaro. Rehano Badi'a'a vetuġaneadu fainiro. 'Ougadu e'e, aduga zamaġano, aduga hena mene bare ragatiro. Badi'a ani Epafrodito da'o mene vetuġaniro rehano, eġe zuni vetuġahiro.

²⁸ E'ano'o e ura, ani'e ġarihe zae vaġe tuġune amihhi ra'ohe. 'Ougine, za ani teite hidadu matu'i'uma, zu eġe zama'a adudu'ete'e'a ufira'uma.

²⁹ E'ano'o Zuhi'a Boro ibio, matu'o hau rune'ena'a, mae ġihino'! Za ani heuġa vazega nigunine manoga!

³⁰ Mazaġa Keriso gau u'ano ani nariga rudaro. Ani'a zae'a danahifote'e ġauġa haġaadu, nariga rudaro.

3

Radone zamaġano haġai boro'e Keriso edere'ete'e

¹ Nego nabudi, e 'ahige bare reihi: Za Zuhi'a Boro teite tiburante'e u'ano matu'o'! Eġe'a ibite iraduguzirote'e ġoe'a, bare bare to zinihi ra'ohe. A'e eġe mazao mene gau boro, zu a'e zae'a mene ve'oroga veize.

² Badi'a aġu'a zu haġai sau'a haġae'ete'e azaġa veize ġiano'! Ze'e Iuda azaġa. Iuda azaġa'e zae so'oze'ena'a, ahiri rana iġuri haġaine, Badi'a mone re'uma ra'ohe. Rehano ze'e foure ahiri ru'i tauġe'ohe. A'e huga o'o'a.

³ U eme'e hube hune Badi'a mone ra'ete'e azaġa. Eme'e Badi'a Vine Zaġoġani'a ibitofeadu Badi'a mazao kurau'ohe. Eme Keriso Iesu nigune'ohe, e'ano'o ahiri rana iġuri haġae'ete'e. Zu Badi'a ubuġa rouga radu zeġe edeġano ġaue'te'e azaġa eme'a mene zamare borofe'ohe. A'e huga o'o'a haġaġa.

⁴ Rehano vase 'ahogani'a ani'e vase nagiga ra'ete'e moneo Badi'a'a mae ġihini'uma ra'ete'e borofe zamarine, eġe zuni eġe moneo borofe hune rouga idaġa.

U vase 'ahogani'a ahiri ġauġa ġehaġa haġae'ohe rae zamarine, a'e eġe'a vitinoga.

⁵ E'e fureranadu mada fu'o zu uġidu fare meiotene, ahirihe rana iġuri haġairo. E'e Isaraela vazega, Beniamini iduhu vazega, ebu Heberu mariga huga huga. Iuda goro ġoe'a moneo'e Farisea vazega, goro ġoe'a faifaine haġaido.

⁶ Badi'a veize inare'ete'e moneo'e ekalesia azağa eğe'a zamahe nidu'a hina sausauidu. Iuda azağa goro goe'a faifairu hağaadu, duduga ra'ete'e moneo'e, mene ve'oniro.

⁷ Eğe'a ahi gauga'e manoga taugi zu gau boro bagağa rae zamarinu. Rehano Keriso'a ege veize rudarote'e ederirotene, 'uguga hağaiga'e huga o'o'a hağaiga rae zamarinu, mazağa e'e Keriso ederih'i reinu.

⁸ Ebu e 'ize bare reih'i. Ibite Badi'a'a matu'oga veize rae zamare hağaidote'e hağai'a nidu'a'e huga o'o'a ra'ohe. U Keriso Iesu, ege Zuhi'a Boro, ani'e inihu edere'eta'a'e, manoga boro bagağa. E'e, Keriso u'ano hağaihe amahiğa nidu'a modiro. Ebu 'uguga hağaiga'e busi rae zamare'ohe, e'e Keriso mone reifine,

⁹ zu ane teite tiburafine. E'e izidi ege inarao goro goe'a hağaadu, Badi'a ubumao duduga rae, mene ra'ohe, rehano Keriso mazao fie'ete'eano'o Badi'a ubumao duduga rae ra'ohe. A'e Badi'a ane'a 'ouge ra'ohe, mazağa ege'a Keriso mazao fie'ete'e u'ano.

¹⁰ E ura'e Keriso faifairu ederih'i, zu ani'a runeono'o bare gabodirote'e gigi'ağa ederih'i, zu ane zaharanirote'e teige ege zuni zahararatihi, zu ane'a rudarote'e teige ege zuni hağai sau'a moneono'o rudau vağinihi.

¹¹ 'Ougadu e nougihi reine zuni, ege'a Keriso teite runeono'o bare gabode iğunadu, e'e gaboneğa hina onamih'i ra'ohe.

Zamamone oname hohono'i

¹² E'e, 'uguga hağaiga nidu'a hağae hauğeha rae, mene ra'ohe, zu e'e Keriso teige duduga hune rae mene ra'ohe. Rehano e'e hağaiga hağae hunih'i rae ize inare'ohe, mazağa, e'e Keriso hune teigoga veize, Keriso Iesu'a ege meiro.

¹³ Nego nabudi, e'e Keriso teige huneha rae mene zamare'ohe. Rehano e'e, gau tiba 'adi hağae hunih'i ra'ohe: E'e, ġaruni moneo hağairote'e gauga nidu'a mene zamare'ohe. Rehano zama mone gauga da'o zamare'ohe. A'e Keriso ederadu, ane teigoga veize inare gau'e'ohe.

¹⁴ E'e Keriso hune teigoga veize inare oname'ohe zu ġonagano Badi'a'a naeğa ini'uma. E'e naeğa'e Badi'a'a huhe'ete'e zu adure zamahe iti'uma, mazağa Keriso'a ege veize gau hağairo.

¹⁵ E'ano'o emeğe nidu'a Badi'a mazao fiadu zamarone manoga meirote'e azağa'e, 'ahige zamari'uma. Ebu hağai nu zamağano zae'a nufe zamarine, a'e zuni Badi'a'a zamazeo doġo'ani fureno zini'uma.

¹⁶ Rehano goere boro'e emeğe inuiniu'e Badi'a'a ihofirote'e idunağano hağae onami'uma.

¹⁷ Nego nabudi, ege teiġo'i zu emeğe'a ihozirote'e hağaigano radiu'ete'e azağa faine ġiane'ena'a zeġe zuni tuhuzo'i.

¹⁸ Mazağa vaze ġehağani'a aġire teige Keriso aġireni'ohe. E'e ibite 'uguga azağa hağai 'ai ġae ġehağa me'odo ziniro rehano izidi zeġe hağai zamaradu nihe vuğani'a onae'ena'a bare ra'ohe.

¹⁹ Ze'e ġonagano rudaune, irerogao diuġi'uma. Ze'e ahirize'a urate'ete'e hağaiga da'o hağae radiu'ohe. Ebu mazağaro hağaiga hağae'e rehano, a'e zeġe'a bare ite'ohe, zeġe'a zamare'ete'e gauga nidu'a'e raha 'adi gauga.

²⁰ Rehano emeğe radone haba'a'e adureo. Ebu Zuhia Boro Iesu Keriso eme ġabofi'uma vazeğa, e'ano'o ovaite'e guhine radiu'e'uma.

²¹ Ani gau nidua'a zuhi'ani'et'e inarağa obone'ohe. Ani'a bare ovaite'e madağano, e'e inarağa hina ahirife ruhura'umate'e ani'a mae nufadu, ahi'a iziğa manoga heuğa rih'i'uma.

4

¹ E'ano'o nego nabudi, Zuhi'a Boro mazao fiadu edau gigarano'! E'e za zamare rudau'ohe zu ġiazih'i ra'ohe. Ebu za'e ege matu'ohi'ohe, zu ege'a niguze'ete'e azağa.

Inara Ġoe'a

² Euodia zu Sintike, e za umize'ohe, za'e Zuhi'a Boro moneo reirote'e azağa bobo zamaze tibuno'i.

³ Ege teite gau tibano gau'e hune'ete'e vazeğa, ġa'a roġae aheu e'e danazite'e ege'a umie'ohe. Ze'e hari manoga haramoga veize ege teite inare gauido. Ze'e Kelemenito zu ege teite gaidote'e azağa nunu teite gauido. Ebu zeġe nidu'a ni'e Badi'a'a ġabone bukağano mirihiro.

⁴ E bare bare 'ahige ra'ohe: Mada nidu'a Zuhi'a Boro'a zae veize hağairote'e zamaradu matu'o'!

⁵ Vaze mazao roġeru rado'i, vaze nidu'a'a za'e roġeğa rae horozoga. Za 'adi zamaro'! Zuhi'a Boro'e 'ariga bare onae'ohe.

⁶ Ğau ni 'ahoga moneo zamaze 'ago adudano'! Rehano nagini'a furerano'idene, e'e ġauġa nidu'a'e Badi'a mazao umido'! Ebu za kurano'idene iġaiġa Badi'a Mazao manoġa tauġi ro'!

⁷ Ebu Badi'a'a zama roġeġa zini'uma, e'ano'o zamaze'e mene aduda'uma zu mene riha'uma, mazaġa za'e Keriso Iesu teite tiburaro 'ahine. Zama roġeġa a'a'e boro bagaġa zu hoe'aġa, vaze'a zamaroga zu mene idaġa.

⁸ Nego nabudi, ġoere ġonagano 'ahige reihi! Haġai 'ahiguiġa zamare onamo'! Huga ġoere'ete'e haġaiġa, gubatite'ete'e haġaiġa, haġai duduiġa, zama deheġa haġaiġa, vaze'a matui'uma haġaiġa manoġa zu vaze'a rae ġihini'uma haġaiġa manoġa. Nagi haġai manoġa tauġi ga vaze'a niguni'uma haġaiġa manoġa horono'idene e'e zamare'eno'!

⁹ Zae'a eġe mazaono'o ederirote'e, zu meirote'e, zu igirote'e ġoe'a nidu'a, zu eġe haġaio horonirote'e haġaiġa nidu'a, zae radone zamaġano haġao'! Ebu zama roġeġa rife'ete'e Badi'aġani'a zae teite radiu'e'uma.

Filipi azaġani'a Paulo danane'ena'a ġau tuġuriro

¹⁰ E'e Zuhi'a Boro mazao matu'e rudau'ohe, mazaġa faġa hune radate'e enogano, za bare eġe zamaradu eġe ferehidote'e ġauġa tuġurodo. E edeġa, za hube uratinu rehano, danahe'ete'e ibiġa mene hidiro.

¹¹ E ġau nu'a ferehe'ete'e u'ano, 'ouge mene ra'ohe. Mazaġa eġe mazao nagini'a fureaune, a'e ġau'a ferehe'e ga mene, rehano e edereha zamahe'e idaġa da'o.

¹² E edeġa, ġau o'o'a zamagano radiu'ete'e radoneġa, ga ġau ġehaġa zamaġano radiu'ete'e radoneġa. Radone nagiga zamaġano zuni, e'e matu'e radoga ederiro, ogomu ġehaġa ga o'o'a, ġau ġehaġa ga o'o'a.

¹³ E'e, radone nagigano zu ġau nidu'a haġaoga idaġa, mazaġa Keriso'a inaraġa ini'e 'ahine.

¹⁴ Rehano e 'ada aduga hide'ete'ea, zae'a danahe'eta'a'e manoġa tauġi.

¹⁵ Filipi azaġa, za edeġa, zae'a hari manoġa ġadaheġano igirote'e madaġano bone, e, zae haba Makedoniaono'o iġunirotene, zae Filipi ekalesia azaġani'a da'o ġau nu ini'ena'a danahiro, u neġa 'ahoga 'ahoga ekalesiaġa azaġa'e mene 'ougiro.

¹⁶ Eġe'a Tesalonika neġano radiunute'e zamaġano zuni, e ġau'a ferehinutene, za eġe veize bare bare ġau tuġurido.

¹⁷ E'e zae'a ġau nu bare tuġuronoga veize 'ahige mene ra'ohe. Rehano zae'a danahe onamadu, Badi'a'a naeġa zinite'e'a bororanoga urate'ohe.

¹⁸ E'e ferehe'ete'e ġauġa nidu'a 'ada. A'e boro bagaġa. Zae'a eġe veize tuġurirote'e ġauġa, Epaforodito'a odohe onairotene, ġauhe'a ġehararo. Zae'a tuġurirote'e ġauġa'e Badi'a ġahunohau'ete'e hohoġa manoġa heuġa. A'e Badi'a'a mae ġihine'ohe, zu matu'e'ohe.

¹⁹ Eġe Badi'a'a, ane ġauġa ġehaġa bagaġaono'o, Keriso Iesu u'ano borofe zini'uma, ġauze'a fereze'ete'e madaġano.

²⁰ Emeġe Badi'a, emeġe Mama nigune'eno'i, onamo tuġutuġu! Hube hube hune 'ougo'!

Paulo'a Filipi kuru azaġa veize uhiu tuġure'ohe

²¹ Iesu Keriso mazao fie'ete'e azaġa nidu'a veize uhiu tuġure'ohe. Zuhi'a Boro mone ra'ete'e azaġa eġe teite 'ada radiu'ete'e'a uhiu tuġure'ohe.

²² Adao Badi'a veize ra'ete'e azaġa nidu'a'a za veize uhiu tuġure'ohe. Roma zuhi'aġa*
ne Badi'a mone ra'ete'e azaġa zuni uhiu tuġure'ohe.

²³ Zuhi'a Boro Iesu Keriso ġahunone manoġani'a zae vine teite radiu'eno'!

* 4:22 Niga, Kaisara

Kolose Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Mirihiro

¹ Ege Paulo'a emeğe nabudi Timoteo teite fefa 'adi mirihe'ohe. E'e Badi'a'a madu, Keriso Iesu veize apostolo gaugano ohohiro.

² Fefa 'adi'e Kolose neğano radiu'ete'e Badi'a mone ra'ete'e zu Keriso gauo hubehune gau'e'ete'e azağa veize mirihe'ohe. Badi'a, emeğe mama'a manohuga zu zama rogeğa zeno'!

Paulo'a manoga tauği ra'ohe zu kurau'ohe

³ Eme zae veize iğaiğa kurau'etene, Badi'a, emeğe Zuhi'a Boro Iesu Keriso Moga mazao manoga tauği ra'ohe.

⁴ Mazağa zae'a Keriso Iesu mazao fie'ete'e zu Badi'a mone ra'ete'e azağa nidu'a zamaradu danaz'ete'e igiro 'ahine.

⁵ Zae'a 'ouge'eta'a'e Badi'a'a zae veize e'e naega adureo ruhinirote'e mae ğihini'uma 'ahine. Za'e hari manoga ğoe'a huga ğadaheğano igirote'ano'o, Badi'a'a e'e naega ruhine tiro. Ebu izidi zuni za'e e'e zamare'ohe.

⁶ E'e hariğa manogani'a zae mazao feuriro. Za'e Keriso mazao fie'ete'e azağa sau'aze Badi'a'a rae mode'ete'e hariğa huga igiro. E'e madağanono'o onao izidi, zae'a ğaboneze ğihune'ete'e teige, haba nidu'a zamağano hari manogani'a vase zamao gauadu, ğaboneze ğihune'ohe, ebu hari manoga mae ğihine'ete'e azağani'a ğeharu'ohe.

⁷ Za'e Epafara'a hari manoga ihoziro. Ani'e emeğe teite gau'e'ete'e zu emeğe zamarone. Ani'e Keriso veize iğaiğa gau'e'ena'a emeğe danafe'ohe.

⁸ Ebu ani'e zae'a vase zamaradu danaze'ete'e me'odofiro. vase danazoga veize, vine Zağogani'a inarağa ziniro.

⁹ E'ano'o, emeğe'a zae hari 'ouge igirote'e madağanono'o onao izidi, eme'e hubehune zae veize iğaiğa kurau'ohe, ebu Badi'a ahige umine'ohe; Vine Zağoga hina ani'a zama huhuzağa zu edega zenadu Badi'a'a ura'ete'e gauga zae'a hugahune ederi'uma.

¹⁰ Eme 'ahige kurau'ohe; Zae'a Zuhi'a Boro ibio ani gubane'ena'a, zu Badi'a ubuğa reifine zae'a nagini hağae'ete'ea Badi'a'a za'e manoga reifine, zu zae'a hağai manoga nidu'a faifaine hağaifine, zu Badi'a borofe edere onamifine.

¹¹ Ebu eme ahige kurau'ohe; Badi'a ğiği'a inarağa ğonaga 'o'o'a hina zae'a inarifine, ebu e'e inarağa hina zae'a mene ğarihe mağunifine, zu adugani'a onait'e'ea, zae'a edau ğigarafine, ebu zae zamao matu'u'a iri'avoga.

¹² Ebu eme hena ahige kurau'ohe; Zae'a Badi'a, emeğe Mama mazao manoga tauği rouga. Badi'a ani, ane mone ra'ete'e azağani'a Badi'a haba ağağa zamağano radiu'ena'a me'uma manohugağa, zae zuni zeğe teite meifine, ibitoziniro.

¹³ A'e Badi'a'a uzaboono'o emeğe mae vağifiro, ebu ane ubuga zamaronegani'a zuhi'ani'ete'e zamağano ohofiro.

¹⁴ Ebu Badi'a ani Keriso ru hina emeğe ğabofiro, ebu emeğe sau'a nidu'a rae modiro.

Keriso'e hitaga hune

¹⁵ Eme Badi'a'e horonoga mene idağa, rehano Iesu Keriso'e Badi'a iraga furene'ohe. Iesu Keriso'e, ğau nidu'a ize izema fureranogano Badi'a teite radiunu, ebu ğau nidu'a'e ani 'u'ugano.

¹⁶ Mazağa Kerisono'o Badi'a ğau nidu'a hağairo, adure zu rahao radiu'ete'e ğauga, horone'ete'e zu horonoga mene idağa gauga hağairo. Badi'a'a vine zuhi'ağa, tugure viga inarağa ebu ğau inarağa nidu'a Kerisono'o zu Keriso veize hağairo.

¹⁷ Keriso'e ğau nidu'a ize izema fureranogano ani'e 'e'e radiunu, ebu ani'a ğau nidu'a radiu oname'ete'e zu ğau nidu'a gau'e tiburute'e hağairo.

¹⁸ Keriso ani ekalesia vadiga, ebu ekalesia'e ani ahiri. Ğadaheğano'e ğau nidu'a ani mazaono'o fureraro, ebu ani'e runeono'o ğabodi'uma azağa bo'ağano ane'a ibite ğabodiro. A'e ğau nidu'a ane'a zuhi'anoga veize.

¹⁹ Mazağa Badi'a ani'e ane urao Keriso zamağano radi'uma reiro. Ebu e'ano'o Keriso'a Badi'a hağai furenehuni'uma.

²⁰ Ebu Badi'a'a ane urao vase zu ğau nidu'a Keriso teite bare tibuni'uma reiro. Ebu Badi'a'a zu ğau nidu'a bo'ağano zama rogeğa veize Keriso'a satauroo ruğa sonirote'e'ano'o, adure zu rahao radiu'ete'e ğauga nidu'a, ibite'e Badi'a mazao fararo rehano, Keriso teite bare tibuziro.

²¹ Za'e ibitebone Badi'a mazaono'o fararo, ebu za'e hağai sau'a hağaidote'e u'ano, za zama'e ağıreğa radu, Badi'a mazaono'o fararo.

²² Rehano Keriso 'a ane ahirio satauroo rudarote'e u'ano, izidi za'e Badi'a'a ane teite bare tibuziro, za'e ane zamao ohozadu, ane ubumao za'e duduga, ebu toragani o'o'a reifine. Vaze'a Badi'a zamao za'e ve'oreha rae mene re'uma.

²³ Zae'a hubehune Badi'a mazao fie oname'ena'a edau gigaraune, zu hari manoga zamaḡano, ḡabone manoga me'uma reirote'e ḡoe'a zae'a obone giganine, za'e Badi'a ubumao duduga re'uma. E'e hariḡa manoga'e haba nidu'a zamaḡano harama onae'a. Ebu eḡe, Paulo'e Badi'a'a hari manoga harama'ete'e gaugano ohohiro.

Paulo'a Ekalesia Veize Gauiro

²⁴ Izidi 'ada e'e, zae mazao hari manoga haramirote'e u'ano aduga hide'ete'e moneo matu'e'ohē. Ebu Keriso'a aduga hidirote'e teiḡe, eḡe zuni eḡe ahiri hina e'e aduga hide'ete'e mene rihone'ohē. E'e haḡaiḡa'e Keriso ahiri'e ekalesia azaḡa veize.

²⁵ E'e Badi'a'a ekalesia azaḡa tuḡure gaugano ohohiro. A'e zae mazao, Badi'a ane ḡoere ihozoga veize

²⁶ U'uru radiu'ete'e ḡauga 'a'a'e amahi hune azaḡa mazao Badi'a'a mene rae fureniro, rehano izidi ane mone ra'ete'e azaḡa mazao furene'ohē.

²⁷ Badi'a ani, ibite mene rae furenirote'e u'uru radirote'e ḡauga manoga 'a'a'e, Iuda mene azaḡa bo'agano Badi'a inaha meirote'e azaḡa mazao rae furen'uma reiro. E'e u'uru radiro'ete'e ḡauga'e Keriso. Ani'e zae zamao radiu'ohē, e'ano'o Badi'a'e manoga hune u'ano zae zuni manoga hune re'uma.

²⁸ Ebu eme'e edeḡafe nidu'a hina iraduguzena'a, zu ihoze'ena'a, vaze nidu'a mazao Keriso hariḡa harama'ohē, mazaḡa emeḡe ura'e emeḡe'a danazadu vaze nidu'a'a Badi'a zama faifairu edere'ena'a, ane ibio da'o oname'ena'a duduga vazeḡa radu, Keriso ane zamao ohozu'uma.

²⁹ 'Ouge haḡae'ete'e veize eḡe zamao inare gau'eta'e Keriso gigi'aḡa hina inare gau'e'ohē.

2

¹ Eḡe'a 'adi ra'eta'a'e, e ura za edero'i! Eḡe'a zae, zu Laodikea neḡa azaḡa, ebu ize mene horohate'e azaḡa nidu'a danazoga veize inare'ohē.

² E ura ze'a inaratitoga zu zamarotite'ena'a tiburanoga. Ebu e ura ze'a Badi'a u'uru ḡauga edere hunoga. U'uru ḡauga a'e Keriso.

³ Ebu Keriso mazao bu'u Badi'a'a u'uru tidote'e zamaroneḡa boro bagaḡa ederi'uma.

⁴ Eḡe'a 'adi ra'eta'a'e, vaze'a zamaguhi ḡoe'a hina mene so'ozifine.

⁵ Giano'! E'e zae teite mene radiu'e rehano, eḡe zama'e zae mazao radiu'ohē. E'ano'o zae'a haḡai manoga'ano radiu'ete'e zu zae'a Keriso mazao fie gigaru'ete'e ederadu, matu'e'ohē.

Keriso Mazao e Gabone Iziga

⁶ E'ano'o Keriso Iesu'e Zuhi'a Boro radu za'e mae ḡihiniro 'ahine, ani teite tiburu radiu'eno'i!

⁷ Ebu ire taigani'a rahao kame gigaru'ete'e teiḡe, Keriso mazao kame gigaranadu, ane zamare'ena'a farau onamo'i! Ebu Epafara'a Badi'a ḡoere ihozidote'e teiḡe obone gigano'i! Ebu Badi'a mazao iḡaiḡa manoga tauḡi ro'i!

⁸ Vaze ḡoere faine giano'i! Hena, zeḡe'a tutuze ve'ozu'uma. Ze'e Badi'a edeḡa zu vaze'a nouge nouge radiu'ete'e edeḡa nidu'a raha adi ibiḡano ihozi'uma. Zeḡe ḡoere'e huga 'o'o'a zu ḡuriro ḡoe'a. Ḗoere a'e Kerisoono'o mene onae'ohē, rehano amahi azaḡa edeḡanono'o zu haba 'adi vineḡanono'o.

⁹ Giano'i! Mazaḡa Badi'a ḡabone zu haḡai nidu'a'e Keriso zamaḡano iri'ave radiu'ohē. Keriso'e vaze reirotene ani'e ize Badi'a, e'ano'o za'e Keriso zamaḡano Badi'a haḡai nidu'a horone'ohē.

¹⁰ Ebu za'e Keriso teite tibuziro zu ani mazaono'o haḡai 'adi nidu'a meiro. Vine sau'a zuhi'aḡa, zuhi'a nidu'a zu ḡau nidu'a'e Keriso 'u'uḡano radiu'ohē.

¹¹ Iuda azaḡa'e, Badi'a mone ra'etene, vaze 'evore hina ahiri oḡaḡa vari'e modadu iḡuri haḡae'ohē. E'e teiḡe za'e, Keriso mone reirotene, Keriso'a zamaroneze sau'a zu ḡaboneze sau'a vari'e mode'ena'a, zamazeo iḡuri haḡairo.

¹² E'e huga'e, zae'a Badi'a ni mae ḡihinadu bapatizo meirote'e zamaḡano, Keriso teite ḡuriro, ebu Keriso ane teite bare ḡabode iḡuniro. Mazaḡa Badi'a'a Keriso runeono'o bare ḡabonirote'e gigi'aḡa mazao zae'a firo 'ahine.

¹³ Ebu ibite vineze'e rudanoga zu Badi'a mazaono'o farau. U e'e madaḡano'e, zae ḡabone sau'a'e ize mene vari'e modiro. Rehano 'ouge ize haḡairote'ea, Badi'a'a za'e Keriso teite bare ḡaboziro. Ebu emeḡe sau'a nidu'a rae modiro.

¹⁴ Ebu Badi'a'e Emege hağai sau'a u'ano emege 'ute'ete'e Iuda azağa goro goe'a'e nidu'a madu, Keriso teite satauroniro. 'Ouge hağae'ena'a, Badi'a'e goro goe'a nidu'a 'uiro.

¹⁵ Ebu 'ouge hağae'ena'a, Badi'a'a vine sau'a zuhi'ağa zu zuhu'a inaraze mae buno ziniro. Mazağa goro goe'a 'uiro 'ahine, Satani'a e'e goe'a hina emege 'utoga mene idağa. Ebu Keriso satauronirote'e zamağano, vine nidu'a Keriso'a ro'aze hauğirote'e, Badi'a'a hunio fureniro.

¹⁶ Eano'o, zae'a aue'ete'e zu gage'ete'e moneo ga muri muğa, bato iziğa muğa zu Iuda azağa Bana Madağa u'ano, vaze 'ahogani'a zae ve'oğa rae zoitene gararozeno'i!

¹⁷ Mene! Iuda azağa goro goe'a zu muğa 'uğuğa'e Badi'a'a rae tirote'e gäuğa manoga emege rifiuma vineğa isoğa. Rehano izidi gau manoga a'e fureraneha. E'e gäuğa huga'e Keriso.

¹⁸ Gurire'ena'a nize mae ovoe'ete'e zu tuğure viga mazao kurau'ete'e azağa goere ago ego'i! Ze'e za tutuze ve'ozihî ra'ohe. Ze'e tuğure viga horoneha ra'ena'a, nize mae ite'ena'a goeri'uma, rehano ze zama'e mene Badi'a mazaono'o, ebu ze 'ane ze'e nize boro azağa re'uma.

¹⁹ Ze'e Keriso mene hegote'ohe. Keriso ani ekalesia vadiga, ekalesia azağa'e ane ahi'a. A'u'a zu viniga hina tibuzetene ahiri nidu'a gigaze'ohe. Ebu Badi'a'a ekalesia ibitozini'ena'a inari'uma.

²⁰ Za'e Keriso teite rudau'etene, raha 'adi vineğa zuhi'ağaono'o mae buze'ohe. Rehano za'e nougadu ize raha azağa hağaiyo radiu'ete'e teige zege goere igi'ohe?

²¹ Ze 'ahige ra'ohe, "Ago obone to'i! Ago au nuro'i! Ago obone nuro'i!"

²² 'Ahiguğa goro goe'a'e vaze mazaono'o onae'ohe. E'e goro goe'a'e mene fağa hağae'ohe zu dauge'ohe.

²³ Goro goe'a 'uguğa'e edeğa boro goe'a iraga, rehano huga'e o'o'a. Ze'a kuru veize zege bare inahirote'e gäuğa'e vaze maza'ono'o zu ze'e gurire'ena'a nize ufeta mae ovo'i'uma, ga ahirize sausaune'eta'e Badi'a matuo hafine. Rehano goro goe'a 'uguğa'e gigi'ağa o'o'a 'ahine, zamarone sau'a mae vağini'uma moneo mene danaze'ohe.

3

Gabone izigano radiu'ete'e

¹ Goro goe'a 'uguğa'e gigi'ağa o'o'a. E'ano'o gabone gäuğa adureo radiu'ete'e da'o zamare borofe'ena'a vağoi! Mazağa za'e Keriso teite gabozadu, gabone iziga meiro. Ebu Keriso ani adureo Badi'a eda'e moneo inarağeta radiu'ohe.

² E'ano'o adure gäuğa da'o zamaro'i! U raha 'adi gäuğa'e ago zamaro'i!

³ Mazağa za'e ibi'a hağaiğa sau'a modiro, ebu za'e Badi'a 'evore zamağano Keriso teite tiburu radiu'ohe. Badi'a ağu'a azağa'e e'e ederoga mene idağa.

⁴ Keriso'e gabone iziga zini'ete'e vazeğa. Keriso ane'a bare onai'uma madağano, zae zuni ani teite ağağa manogano eda'uma.

⁵ E'ano'o za'e ahiri'a urate'ete'e hağaiğa nidu'a mae mode hauğoi! A'e ubuma gezo, zamarone toraga, ahiri u'ute'ete'e zamare borofe'ete'e, gau mae buroga urate'ete'e. Ebu gau geğağa ago urate rudano'i, mazağa 'uguğa vazeğa'e ire emoga* mazao kurau'ete'e heuğa.

⁶ E'e guğa hağaiğa u'ano Badi'a'e zamağa güğine runadu, e'e naeğa zini'uma.

⁷ Zae zuni ibite 'uguğa hağaiğa hağae'ete'e azağa teite tiburu radiudo, ebu 'uguğa hağaiğa hağaido.

⁸ Rehano izidi za'e, mağunu, zama gugi, vaze sausaune'ete'e, vaze ni sausaune goere'ete'e, 'uguğa hağaiğa nidu'a modo'i! Ebu ufire goea zae hebeono'o ago ro'i!

⁹ Ebu vaze teite ago gurirotito'i, mazağa za'e sau'a hağaoga urate'ete'e zamaroneğa zu ibite raha 'ada hağairote'e hağaiğa modiro,

¹⁰ ebu vaze iziga reiro. Badi'a ani, ane'a vaze hağairote'e iraga idunağano, zae izife'ohe, zae'a Badi'a faifairu ederifine.

¹¹ Badi'a'a gabone iziga rifirote'e moneo, eme'e 'ahige mene re'uma: Giriki azağa ga Iuda azağa, ahi'rio iguri hağairote'e azağa ga iguri mene hağairote'e azağa, guni'a azağa ga Sikute azağa†, gu'a teige gau'ete'e azağa ga boha'a azağa. 'Ouge eme'e emege'a bare avoavo mene rae re'uma. Rehano emege nidu'a Keriso mone ra'ete'e da'o zamare borofi'uma. Keriso'e emege nidu'a zamao radiu'ohe.

* 3:5 Ire hina vaze hağadu Badi'a teige ane mazao kurau'ohe. † 3:11 Sikute haba'ano radiuete'e guni'a azağa

¹² E'ano'o Badi'a'a ane mone ra'ete'e azağa zu ane'a zamare borofe'ete'e azağa, za'e, Badi'a'a ane veize meiro 'ahine, vase vetugazeadu danazo'i! Hağai manoga vase mazao hağao'i! Gae'a gae bare niğo mae ovoro'i! Rogeru rado'i! Ago ġarihe mağuno'i!

¹³ Vaze'a zae mazao hağai sau'a hağao'idene, ago mağuno'i, ebu Zuhi'a boro'a zae sau'a rae modirote'e teige zeğe sau'a zuni rae modo'i!

¹⁴ Ebu hağai manoga 'adi nidu'a ro'anoga ġauğa'e zamarone. Za'e vase teite zamarotito'i! Zamarotitine, zae nidu'a tibura onai'uma.

¹⁵ Badi'a'a za'e Keriso ahiri radu uniho manogano radifine huze nu'oziro. E'ano'o Keriso zama roğeğani'a zae zama ibitozeno'i! Ebu iğaiğa Badi'a mazao manoga tauği ro'i!

¹⁶ Keriso ġoere hina zamaze iri'va'ono'i! Faifairu zamare'ena'a ihotito'i ebu iradugutito'i! Zae zamao Badi'a mazao manoga tauği radu, Salamo badağa, kuru badağa zu Vine Zağogani'a zini'ete'e badağa mo'i!

¹⁷ Ebu nagini ġoero'idene, adi nagini hağao'idene, Zuhi'a Boro Iesu niğano ġau nidu'a hağao'i! Ebu ane niğano Badi'a, emeğe Mama mazao manoga tauği ro'i!

Goro ġoe'a Keriso mone ra'ete'e azağa veize ra'ohe

¹⁸ Roğae, ohozeze ġoere ego'i, mazağa 'ouGINE, Zuhi'a Boro moneo ra'ete'e roğaeğani'a hağai'uma hağaiğa hağae'ohe.

¹⁹ Ohoze, inudeze zamaro'i, ebu ago sausau zo'i!

²⁰ Tah'i'a kome'a kome'a, za'e iğaiğa vi'u mogo ġoere nidu'a ego'i, mazağa za'e 'ouge hağaine, Zuhi'a Boro'e matu'i'uma.

²¹ Nanu, mama, tahi'aze zamaze ago adufo'i! 'Ougine, zamaze'a vetuğara'uma zu inaraze'a ovo'i'uma.

²² Tuğure azağa, ġu'a teige gau'ete'e azağa, zae gau nidu'a zamağano, zuhi'aze tuğureze ego zeno'i! Ze'e raha 'ada da'o zuhi'azi'e rehano, ego zeno'i! Ebu zuhi'aze'a horozadu matu'oga veize radu ago zamare gauo'i! Rehano, Zuhi'a Boro rihone'ena'a zae zuhi'a veize hube hune gauo'i!

²³ Ebu nagini ġauğa zae zuhi'a veize hağao'idene, zamaze nidu'a hanadu Zuhi'a Boro veize gau'e'ete'e teige hağao'i! Za'e vase veize da'o mene gau'e rehano, Zuhi'a Boro veize borofe gau'e'ohe.

²⁴ Mazağa ġiano'i! Za edeğa, Badi'a mone ra'ete'e azağa zini'uma reirote'e ġauğa'e, zae'a gau'e'ete'e naeğa hağae'ohe radu, Zuhi'a Boro'a zini'uma. E'ano'o zae'a 'ouge zae zuhi'a veize hağae'eta'a'e, Zuhi'a Boro Keriso veize gau'e'ohe.

²⁵ Ġiano'i! Badi'a'e nize boro ga nize zuhu'a rehano, vase'a hağai sau'a hağaetene, e'e naeğa zini'uma.

4

¹ Zuhi'a azağa, zae tuğure azağa'e hağai dudugano da'o zuhi'azo'i, ebu vase nu da'o ago faizo'i, rehano nidu'a faizo'i! Mazağa za mene 'ouGINE, zae Zuhi'a, adureo radiu'ete'e'a, hağaiže ġianadu e'e naeğa zini'uma.

Inara Ġoea Kuru moneo

² Za'e iğaiğa kurau'eno'i! Zamaze'e ra'ane'ena'a bohanadu, Badi'a mazao manoga tauği ra'ena'a kurano'i!

³ Ebu emeğe veize zuni kurano'i, emeğe'a Badi'a ġoere harami'uma ibiğa ane'a hağaifine. 'Ougine, Keriso hariğa Badi'a'a ane zamao ibite obonetirote'e emeğe'a harame furen'i'uma. E'e Keriso hariğa haramete'e u'ano ġu'ano ohohiro 'ahine, za 'ouge umize'ohe.

⁴ Ebu Badi'a'a gau 'adi inirote'e idunağano Keriso hariğa ege'a doğo'ani rae furenifine kurano'i!

⁵ Mada manoga hido'idene Keriso ağu'a azağa danazoga veize faine zamare hağao'i!

⁶ Ebu zeğe teite ġoero'idene, iğaiğa ġoere iniga hina namize ġorezo'i! 'Ougine za ze teite ġoretitine faine naenaezi'uma.

Gonaga Ġoea

⁷⁻⁸ E'e zae u'a Tukiko tuğune'ohe. Ani'e emeğe nego zu emeğe zamarone. Ebu anie ekalesia azağa faifairu danaze'ete'e vazeğa, zu Zuhi'a Boro tuğure hağae'ena'a ege teite gau'e'ohe. Ani'e 'adama ege'a nounge nounge radiu'ete'e edemazi'uma, zae'a e'e ederadu inarifine.

⁹ Onesimo zuni ani teite tuğune ami'uma. Ani'e emeğe nego zu emeğe zamarone. Ebu ani'e hubehune Badi'a zamare'ohe, zuni ani'e zae nabudi 'ahoga. Ze'e emeğe'a nounge nounge radiu'ete'e nidu'a edemazi'uma.

¹⁰ Ege teite ġu'ano radiu'ete'e vazeġa 'ahoga, niġa Arisitako'a zae veize uhiu tuġure'ohe. Banabasi nabuga, Mareko zuni uhiu tuġure'ohe. Ane'a ami'uma ġoe'a eġe'a ibite tuġuriro. E'ano'o ani amo'idene, faine mae ġihino'!

¹¹ Vaze 'ahoga niġa Iesu, ane zuni uhiu tuġure'ohe. Niġa 'ahoga'e Iusto rae hune'ohe. Badi'a'a vaze zama ibito zenoga veize eġe teite gaue'ete'e azaġa bo'aġano zeġe uġidu ahi da'o'e Iuda azaġa. Ze iġaiġa eġe danahe'etene zamahe'a matue'ohe.

¹² Zae nabudi 'ahoga, Epafara, ani'e Keriso Iesu tuġure vazeġa. Ani zuni uhiu tuġure'ohe. Ani zae veize kurau'etene, iġaiġa inare kurau'ohe, Badi'a'a zae mazao urate'ete'e ġauġa nidu'a edere hauġadu, edau gigaranoga veize.

¹³ E'a ani horoninutene, ani'e hubehune zae ebu Laodikea zu Hierapoli neġa azaġa veize inare haġue'ohe.

¹⁴ Emeġe nego zu emeġe zamorone, doketa vazeġa niġa Luka ebu Dema'a uhiu tuġure'ohe.

¹⁵ Izidi eġe'a uhiu tuġure'ete'e ġoe'a Laodikea neġano Badi'a mone ra'ete'e azaġa zeno'i ebu roġae 'ahoga, niġa Numufa zu ane neo kurau'ete'e azaġa veize zuni zeno'i.

¹⁶ Fefa 'adi vaze 'ahogani'a zae mazao me'ode hauġo'idene, hena, Laodikea ekalesiaġa veize tuġuro'i, zeġe kuru neġano me'ode furenoga. Ebu za'e, hena, Laodikea ekalesia veize eġe'a tuġurirote'e fefaġa madu me'odo'!

¹⁷ Ebu Arekipo nina'a, "Zuhi'a Boro'a harote'e gauġa haġae hauġo'i!", rae no'!

¹⁸ Ege Paulo'a uhiu ġoe'a 'adi eġe 'evore hina mirine'ohe. Eġe'a Keriso hari manoġa u'ano ġu'ano radiu'ete'e zamaro'i, ebu kurano'! Badi'a manohugani'a zae teite radiu'eno'!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Ibi'a Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika haba'a ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa. Eme 'ahige rae zihi: Badi'a'a manoga zu zama rogeğa zini'eno'!

Tesalonika ekalesiağa azağani'a Badi'a mazao firote'e hağaiğa

² Emeğe kuru zamağano, zae veize kurau'etene, eme zae u'ano Badi'a mazao iğaiğa manoga tauği ra'ohe.

³ Mazağa emeğe'a, Badi'a emeğe Mama mazao kurau'etene, iğaiğa zae zamare'ena'a, 'ahige ra'ohe: Za'e Badi'a mazao fie'ena'a, gau'e'ohe. Ebu zae zamarone vaze mazao'e boro 'ahine, za'e zeğe veize gau boro hağae'ohe. Ebu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a hube hune bare onai'uma ra'ete'e goe'a mae obene gigane'ohe.

⁴ Nego nabudi, Badi'a zamarone azağa, eme edeğa, za 'ai Badi'a'a ohotiro.

⁵ Emeğe'a hari manoga haramo zinirotene, mene goere isoğa hina rehano, inarağeita haramido. E'e zamağano Vine Zağogani'a zae mazao gauadu, emeğe'a haramidota'a'e hube hune huga rae ihozido. Zu zae zuni edeğa emeğe'a zae teite radiunute'e zamağano, nouge nouge zae danazinuta'e. Zae'a emeğe radoneo horonidotene, hari manoga'e mene ğuriro hariğa reido.

⁶ Za'e hari manoga mae ğihinirotene, aduga boro hidiro. Rehano, Vine Zağogani'a matu'u hina iri'avoziro 'ahine, za matu'uzeta hari manoga mae ğihine onainu. Za'a 'ouginuta'a'e, emeğe hağai zuni Zuhi'a Boro hağai hağaiğano onainu.

⁷ E'ano'o Makedonia zu Akaia haba'ano radiu'ete'e ekalesiağa azağani'a zae'a hağae'ete'e hağaiğa hariğa egaduni, zae hağaio hağae onami'uma ra'ohe.

⁸ Mazağa Zuhi'a Boro hari manogani'a zae mazaono'o bororanadu, mene Makedonia zu Akaia haba'ano da'o rehano, haba 'ahoga 'ahoga zamağano zuni bororu onaeha. Ebu zae'a Badi'a mazao fie'ete'e hariğa vaze nidu'a igi haugeha. E'ano'o eme'e zae hari'e mene bare re'uma.

⁹ Mazağa vaze nidu'a edeğa, ze'e, emeğe'a Tesalonika haba'ano hari manoga haramadu, zae'a mae ğihinirote'e, e'e hariğa me'odofi'ohe. Ebu zae'a nouge nouge ğuriro badi'aga higone modadu, hube hune radiu'ete'e Badi'aga da'o zae Zuhi'a Boro radu, tuğureğa hağae'ete'e, e'e hariğa zuni me'odofi'ohe.

¹⁰ Ebu za'e Theovait'e guhine'ohe, rae me'odofi'ohe. A'e Iesu, Badi'a'a runeono'o bare ğabonirote'e vazeğa, zuni mada ğonagano hağai sau'a u'ano Badi'a'a aduga zini'uma madağano, ani eme ğabofi'uma vazeğa.

2

Paulo'a Tesalonika neğano hağairote'e hağaiğa rae fureniro

¹ Nego nabudi, za edeğa, emeğe'a Tesalonika neğano 'i'udirota'a'e, mene tauğe amiro. Mazağa zae ğehağa hune'a e'ea hari manoga mae ğihiniro.

² Za edeğa, emeğe'a zae ne 'izema amogano, Filipi neğano vaze'a ifi sausaufiro, zuni rae aduga rifiro. Rehano Tesalonika neğa amirotene, emeğe Badi'a'a inarafeadu, agire bo'ağano, rehano Badi'a hari manoga inare haramiro.

³ Mazağa emeğe'a haramirota'a'e, zae tutuze ve'ozifine ga, hağai sau'a zae mazao hağaifine zu zae so'ozifine mene haramiro.

⁴ Rehano eme'e hari manoga haramo'ohe, mazağa Badi'a'a eme 'ai manoga radu, hari manoga harami'uma gauğano ohofiro 'ahine. E'ano'o emeğe'a haramo'etene, mene vaze'a matu'oga, rehano Badi'a'a matu'i'uma ibiğano haramo'ohe. Badi'a ani emeğe zama faifaine giane'ete'e vazeğa.

⁵ Zae edeğa, emeğe'a ğorezinuta'e mene zamaze anoga radu, ga zae mazao ğau mouga radu mene so'e ğorezinu. Badi'a huga ani eme hağai edeğa.

⁶ Zuni eme'e, mene zae'a ga vaze 'ahoga 'ahogani'a nife mae ğihinoga radu gauido,

⁷ eme'e Keriso'a tuğuirote'e apostoloğa azağa 'ahine, nife boro azağa rouga zuni idağa. Rehano eme'e, roğa'e'a ubuga duğuru faifaize'ete'e teige, zae bo'ağano roğeru radiunu.

⁸ Eme zae zamare borofiro 'ahine, matu'ufeta Badi'a hari manoga haramo zinirotene, ğabonefe nidu'a hina zae danazoga veize ğau nidu'a hağao ziniro. Mazağa emeğe zamarone zae mazao'e boro bagağa.

⁹ Nego nabudi, za hubehune edeḡa, emeḡe'a zae mazao Badi'a hari manoga haraminute'e zamaḡano, emeḡe'a inare hune gauinuta'a'e. Eme'e zae'a emeḡe u'ano hadize mene modifine, madai zu ohere nidu'a gaido.

¹⁰ Hubehune za'e haḡaife horoniro, ebu Badi'a ane zuni edeḡa. Za'e, Badi'a mazao fie'ete'e azaḡa teite, emeḡe'a radiunute'e madaḡano, haḡaife'e, Badi'a'a matu'i'uma haḡaiga zu duduga ebu mene ve'oga haḡaiga haḡainu.

¹¹⁻¹² Zae edeḡa, ohoze'a ubuga duḡuru ihoze'ete'e teige, eme zae zae'a fie gigaru onamogardu danazinu, zu inara zinido, ebu iraduguzido, Badi'a'a matu'i'uma haḡaigano radiu onamifine. Mazaḡa za Badi'a'a huze'ohe, ane'a zae faifaine zuhi'azi'uma.

¹³ Zuni eme zae u'ano iḡaiga Badi'a mazao manoga tauḡi ra'ohe, mazaḡa za aḡua mazaḡano emeḡe'a Badi'a hari manoga haramo zinirota'a'e mene vase ḡoere, rehano Badi'a ḡoere rae radu zae'a mae ḡihiniro. A'e hube Badi'a ḡoere. Ebu e'e ḡoe'ani'e, zae, Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e azaḡa, zamao gau'e ohe.

¹⁴ E'ano'o, nego nabudi, za'e Iudea haba'a zamaḡano Keriso Iesu niḡano radiu'ete'e ekalesiaḡa azaḡani'a haḡaidote'e teige haḡairo. Zeḡe'a Iuda azaḡa mazaono'o aduga hididote'e teige, zae zuni haba tiba azaḡa mazaono'o aduga hidido.

¹⁵ Zuhi'a Boro Iesu ebu peroveta azaḡa runedirota'a'e, Iuda azaḡani'a, ebu emeḡe hegofe bufirota'a zuni Iuda azaḡani'a. Ze'e Badi'a'a mene matu'i'uma haḡaiga haḡae'ohe. Ze'e vase nidu'a agire.

¹⁶ Iuda azaḡa'e, mene Iuda azaḡa mazao hari manoga haramoga mene uratadu, eme garare'ohe. Hena, ze'a ḡabone hidi'uma radu. De'uge'ena'a, zeḡe haḡai sau'a ragate naega ti'ohe. E'ano'o Badi'a'a maḡuno zenadu, naega haḡaoga ra'ohe.

Paulo ani Tesalonika neḡa azaḡa ḡiazoga uratiro

¹⁷ Nego nabudi, Tesalonika neḡano Iuda azaḡani'a aduga boro furerarote'e u'ano, za'e munemune azaḡa teige emeḡe'a muhize iḡuniro, onao izidi mada nu vitineha (A'e ahirio'e mene ḡiaze'e rehano, zamafe'e zae zamare'ohe). Ebu zae ḡiazoga urate rudaunu 'ahine, zae vaḡe bare amoga radu ibi vaḡe onainu.

¹⁸ O'e, eme zae vaḡe amihni reiro. Hubehune ege, Paulo'a bare bare ibiḡa vaḡiro rehano, Satani'a haḡai nunuo'no'o 'uiro.

¹⁹ Eme ura'e bare ḡiazihni ra'ohe. Mazaḡa emeḡe'a zamare'etene, za'e hubehune Badi'a mazao fie gigaru'e'uma, onamo emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e madaḡano ane zamao e'da'uma. Ebu e'e madaḡano eme'e zae'a naega meite'e u'ano niguzi'uma, ebu zae u'ano matu'i'uma.

²⁰ Hubehune eme za'e niguze'ohe, ebu zae u'ano matu'e'ohe.

3

¹⁻² Eme 'ouge guhiu onamoga mene idararotene, eme raena'a, Timoteo'e zae vaḡe tugune ami'uma, ebu eme'e emeḡe da'o Atena negano radi'uma reiro. Timoteo'e, emeḡe nego, emeḡe teite Badi'a gau haḡae'ohe, ebu Keriso hari manoga haramo'e'ohe. E'ano'o eme Timoteo tuguniro, ani'e zae'a Badi'a mazao fie gigaranoga veize danaziuna.

³ 'Ougine zae'a aduga hidine, zamaze'e mene hagari'uma. Mazaḡa zae zae'e edeḡa, Keriso mazao fie'ete'e azaḡani'e aduga hidi'uma.

⁴ Eme zae teite radiudote'e zamaḡano, emeḡe nidu'a nariga aduga hide'ohe rae, bare bare iraduguzido. ebu zae edeḡa, e'e haḡaigani'e zae mazao fureraro.

⁵ E'ano'o e'a guhiu onamoga mene idararotene, zae'a nouge nouge Keriso mazao fie'ete'e ederoga veize Timoteo tuguniro. Mazaḡa e'a riharota'a'e, Satani'a ibi nunuo so'ozadu zae'a Keriso mazao fie'ete'e'a dauḡi'uma reiro. 'Ougine, emeḡe'a zae veize gau onairota'a'e, huga o'o'a re'uma.

Timoteo'a Tesalonika azaḡa hariḡa manoga odohonairo

⁶ Rehano Timoteo ani izidi zae mazaono'o bare onaeha, ebu zae hari manoga odohe onaeha, raena'a, za'e Badi'a mazao ize fie'ohe, zuni Badi'a zu vase zamare'ohe. Ebu za'e iḡaiga eme zamare'ohe, ebu emeḡe'a ḡiaze hunihni ra'ete'e teige, zae zuni ḡiafe hunihni ra'ohe.

⁷ E'ano'o nego nabudi, eme'e 'ahama aduga boro hide'e rehano, za'e ize Keriso mazao fie'ohe rae egatene, zamafe inaraneha.

⁸ Ebu izidi emeḡe'a matu'ufeta radiu'ohe, mazaḡa za'e Zuhi'a Boro mazao edau gigaru'e 'ahine.

⁹ Mazaḡa zae'a Keriso mazao ize fie'ete'e haḡaigani'a matu'ofi'ohe, eme kurau'etene, zae u'ano Badi'a mazao nouge nouge manoga tauḡi re'uma?

¹⁰ Mada nidu'a ohere nidu'a, zamafe nidu'a hina kurau'ohe, emeḡe zae teite bare hidoga, zu bare ihozoga, zae Keriso mazao arane fie gigarafine.

¹¹ 'Ougadu eme 'ahige kurau'ohē: Badi'a, emeḡe Mama'a, zu emeḡe Zuhi'a Boro Iesu'a, emeḡe'a zae vaḡe amite'e ibiḡa mae bohanifine!

¹² Ebu Zuhi'a Boro'a zae zamarone borofadu, vaze nidu'a zamaroga, zuni zae zamarotitoga, emeḡe'a zae zamare'ete'e teiḡe.

¹³ Ebu eme 'adiḡe kurau'ohē: Keriso'a zamaze inare radoga, Badi'a emeḡe Mama zamao haḡaize deheḡa reifine, zu sau'a moneo mene debazifine, a'e Zuhi'a Boro Iesu'a ane moneo ra'ete'e azaḡa teite bare onait'e madaḡano.

4

Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa

¹⁻² E'ano'o nego nabudi, eme Badi'a'a matu'i'uma radoneḡa ibiḡa ihozido. Ebu izidi zae'e e'e radoneḡano radiu'ohē. Rehano eme Zuhi'a Boro Iesu niḡano rinede umize'ohē. Mazaḡa Zuhi'a Boro Iesu'a rifirote'e ḡoe'a emeḡe'a ihozidota'a'e zae edeḡa, za e'e ibiḡano da'o radiu oname'eno'!

³ Badi'a'a ani ura'e, zae'a zaḡozaḡoga urate'ohē, mazaḡa za'e Badi'a'a mae avo tiro 'ahine. Za'e daro haḡaigaono'o vaginoi!

⁴ Ebu ohoze ohoze, za'e zaḡozaḡe zu gubane ibiḡano 'ahirize tuḡane'ena'a, duguno'!

⁵ U ubuma gezo radoneḡano ago rado'i! A'e Badi'a'a aḡu'a azaḡa haḡai.

⁶ E'e haḡaiga sau'a'e negoḡo nabugo mazao ago haḡao'! Inuga teite ago daroo'! Mazaḡa 'uḡaḡa haḡaiga haḡae'ete'e vazega'e Zuhi'a Boro'a e'e naeḡa ha'uma. 'Adi'e emeḡe'a ibiteo 'oma irina riḡa zi edemazidote'e ḡoe'a.

⁷ Badi'a'a emeḡe zamafirota'a'e, daro haḡaiga mene haḡaifine, rehano zaḡozaḡo radoneḡano radifine.

⁸ E'ano'o iradugu ḡoe'a 'adi mene mae ḡihini'uma vazega'e, mene vaze iradugu ḡoe'a mae ḡihine'ohē. Rehano, Badi'a'a, ani ane Vine Zaḡoḡa tuḡano zenadu, danaze'e rehano, iradugu ḡoe'a rae mode'ohē.

⁹ U nego nabudi teite zamarotite'ete'e moneo'e, za 'ai Badi'a'a ihozadu, zamarotite'ohē. E'ano'o mene miriho zini'uma.

¹⁰ Hubehune za'e Makedonia haba'a nidu'a zamaḡano Iesu mone ra'ete'e azaḡa nidu'a zamare'ohē. Rehano nego nabudi, eme bare umizihi! Bare bare 'ouge'eno'!

¹¹ Ebu 'adi'e, emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano, ihozidote'e ḡoe'a rehano, bare zi'ohē. Zamaze rinede'ena'a, imuimu'uhi radiu'eno'! Ebu evoreze hina zae zae gau da'o zamare haḡae'eno'! Vaze ago dudize'eno'!

¹² 'Ougine, Iesu mone mene ra'ete'e azaḡani'a zae radone horonadu, gubazi'uma. Zuni zae inarao gaue'eno'i, zae'a ogomu, dabua, radone ḡauḡa nidu'a meifine! 'Ougine, za'e vaze 'ahogani'a mene ferezi'uma.

Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma hariḡa

¹³ Nego nabudi, eme ura'e zae'a ederoga, Iesu ni mae ḡihine'ete'e azaḡani'a rudarote'e mazao nagini'a furera'uma'e. Badi'a'a aḡu'a azaḡa ruda'uma teiḡe, za'e zamaze ago vetuḡa rano'! Ze 'ane rune vazega'e mene bare ḡabodi'uma ra'ohē.

¹⁴ Eme, ḡoere 'adi'e huga ra'ohē. Iesu ani rudaro, ebu bare ḡabodiro. E'ano'o Iesu ni mae ḡihinadu, rudarote'e azaḡa'e, Iesu'a bare ovai'uma madaḡano, Badi'a'a Iesu teite bare zamazi'uma.

¹⁵ Emeḡe'a 'ada zi'ete'e ḡoe'a'e, Zuhi'a Boro Iesu'a reirote'e ḡoe'a. Eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e ize radiu onamo, Zuhi'a Boro'a bare ovaine'e, rudarote'e azaḡa'e ibite ḡabozi'uma. E'e enoganobu'u emeḡe zamafi'uma.

¹⁶ Zuhi'a Boro ane'a rune azaḡa iḡunoi raena'a ḡihau huaune, tuḡure viga ḡihani'a hua'uma, ebu kibi hodoga igi'uma. E'e zamaḡano, Zuhi'a Boro ane'a adureono'o ovai'uma. Ebu Keriso mazao fiadu rudarote'e azaḡani'a gezo ḡabode iḡuni'uma.

¹⁷ E'e enogano, eme, ize ḡaboga radiu'ete'e azaḡa'e, Badi'a'a zeḡe teite idaḡa mae ḡihifi'uma, ebu magube mazaḡa diuḡi'uma, adureo Zuhi'a Boro teite hidoga veize. Ebu eme'e Zuhi'a Boro teite radiu tuḡutuḡu radi'uma.

¹⁸ Za'e, eḡe'a 'ada teate'e ḡoe'a hina zae bare inaratito'!

5

¹ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu'a bare onai'uma madaḡa'e 'ahama mene miriho zini'uma,

² mazaḡa za edeḡa tauḡi, Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madaḡa'e. Gonore'a ohere onait'e teiḡe onai'uma, ebu vaze nidu'a zaguzaga'uma.

³ Vaze vaze'a raena'a, "Eme uniho manoḡa maha, ebu aduga 'ahoga o'o'a." rae re'ore'e'ete'e zamaḡano, sau'a boro'a tabatabaze feuradu, zaguzaguzi'uma. A'e roḡae

ahi'etani'a ene furenoga radu, gigi'ani'a tabatabane feurohu'ete'e teige furera'uma. Ebu ze'e e'e aduga boro'a fureru'ete'e mode feranoga mene idağa.

⁴ Rehano nego nabudi, za'e mene uzaboo radiu'ete'e azağa. E'ano'o Iesu'a bare ovaine, gonore'a zaguzaguze'ete'e teige, mene zaguzaguzi'uma.

⁵ Za'e nidu'a madai zu agağa zamağano radiu'ete'e azağa. Emeta'e ohere zu uzabo zamağano mene radiu'ete'e azağa.

⁶ E'ano'o Iesu'e mene bare onai'uma rae zamare'ete'e azağa teige, mene re'ore'e radi'uma! Ebu tohutohe radi'uma, zu hağaife da'o faifaine duguni'uma.

⁷ Mazağa re'ore'e radiu'ete'e azağa'e uzabo zamağano re'ore'e'ohē, ebu gage baboru'ete'e azağa'e uzabo zamağano gage baboru'ohē.

⁸ Rehano eme'e madai agağano radiu'e 'ahine, hağaife da'o faifaine duguni'uma. E'e hağaiga'e eme 'ahige hağai'uma: Badi'a mazao fi'uma, ebu Badi'a zu vase zamari'uma. A'e uti vazeğani'a ahiri biriga hina ahi'a 'ue'ete'e heuğa. Ebu eme Iesu'a bare onaadu ġabofi'uma rae zamare gigaru'e'uma. A'e uti vazeğani'a utio vadini biriga hina vadiga 'ue'ete'e heuğa.

⁹ Mazağa Badi'a'a emeğe me'ofirota'a'e, mene mağunofeadu, emeğe sau'a naeğa riffine, rehano Zuhi'a Boro Iesu Keriso tuğunadu, emeğe sau'a naeğa mae vağinadu, ġaboffine.

¹⁰ Ane'a onaitē'e madağano, eme'e ruga ga ġaboga rehano, ane teite ġabone tuğutuğū radoga veize, ani emeğe veize rudaro.

¹¹ E'ano'o zae zae'a eğe goere 'adi hina inaratito'i, ebu Badi'a mazao fie gigarafine danatito'! E'e hağaiga'e zae'a hağae onaeha. Zae'a 'ouge da'o hağae'eno'!

Badi'a'a matu'i'uma hağaiga gonagano ihoziro

¹² Nego nabudi, eme umize'ohē. Zae bo'ağano, Zuhi'a Boro ibi moneo gau boro hağai'ena'a ibitozini'ete'e ebu iraduguze'ete'e azağa gubazo'!

¹³ Zeğe'a zae veize gau'e'ete'e hağaiga u'ano zamaze nidu'a hina gubazo'i, ebu zamaronē boro zeğe mazao to'! Zae zae nidu'a uniho manoga zamağano rado'!

¹⁴ Nego nabudi, eme umize'ohē. Gauoga mene urate'ete'e tubuğa azağa'e zeğe hadi gauğa veize iraduguzo'! Zamağa rereğa azağa'e inarazo'! Zoreğa azağa'e danazo'! Vaze nidu'a mazao zamaze rinedo'!

¹⁵ 'Ahogani'a 'ahoga mazao sau'a hağao'idene, sausaunate'e vazeğa nina'a, e'e naeğa ago hağao'i, rae no'! Rehano iğaiga nabugota zuni vase nidu'a mazao hağai manoga da'o hağae'eno'!

¹⁶⁻¹⁸ Za'e Keriso moneo radiu'ete'e azağa, e'ano'o Badi'a'a zae mazaono'o urate'ete'e hağaiga'e ahi'e; Mada nidu'a matu'e radiu'eno'! Iğaiga kurau'eno'! Nagini'a furerano'idene, sau'a manoga rehano, Badi'a mazao manoga tauği ro'!

¹⁹ Vine Zağogani'a zae mazao gau'e'ete'e ibiga ago 'uo'!

²⁰ Vine Zağogani'a zini'ete'e ġoe'a'e huga 'o'o'a radu ago re'ore'one modo'!

²¹ 'Uguğa ġoe'a ego'idene, faine ġiano'! Ebu manoga gauğa'e mo'i,

²² u sau'a gauğa'e ago mo'!

Ġonaga goe'a

²³ Eme 'ahige kuratihi: Zama roğeğa rife'ete'e Badi'ağa, ane'a ane teige deheze hune'ena'a matuozi'uma, ebu zae'a hağai sau'a mene hağaoga veize, Badi'a'a vineze zu ahirize danane'eno'! Onamo, Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a bare onai'uma.

²⁴ Zae me'ofirote'e Badi'ağa, ani goere'e hugeita. E'ano'o ane'a hağao zini'uma.

²⁵ Nego nabudi, emeğe veize kurau'eno'!

²⁶ Ebu za'e, nego nabudi nidu'a teite zama manoga teite mae ġihiteto'!

²⁷ Zuhi'a Boro niğano zi'ohē. Fefa 'adi'e nego nabudi nidu'a veize me'odo'i, zeğe egoga veize!

²⁸ Emeğe Zuhi'a Boro Iesu Keriso ane manogani'a zae mazao radiu'eno'!

Tesalonika Ekalesia Azağa Mazao Paulo'a Vesu Mirihiro

¹ Ege, Paulo zu Silasi ebu Timoteo'a Tesalonika neğa ekalesiağa azağa veize fefa 'adi mirihe'ohe. Za'e, Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso moneo ra'ete'e azağa.

² Eme 'ahige rae zih: Badi'a emeğe Mama zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zu zama roğeğa zini'eno'!

Iesu Keriso'a bare onai'uma, ebu ane ane hağai naeğa zini'uma

³ Nego nabudi, eme zae u'ano iğağa Badi'a mazao manoga taugi ra'ohe. Eme 'ouge hağae'eta'a'e manoga. Mazağa za'a Badi'a mazao fie'eta'a'e bororu oname'ohe, ebu za'a zamarotite'eta'a zuni bororu'ohe.

⁴ E'ano'o neğa neğano Badi'a mazao fie'ete'e ekalesiağa azağa mazao, harize me'ode'ena'a niguze'ohe. Zae'a, Badi'a mazao fie'ete'e u'ano, vaze'a agirezi'ete'e, zu aduga boro zamağano, rehano za'e zamaze oboneteadu Badi'a mazao fie gigaru'ohe, rae zi'ohe.

⁵ Uguğa hağaiğani'a zae mazao fureru'eta'a'e, Badi'a'a mada ģonagano ane ane hağai naeğa idane zini'uma. Ebu Badi'a'a ibitofiete'e haba'a diugoga'e idağa rae re'uma veize, za'e aduga madağano 'ouge edau gigaraunu.

⁶ Badi'a'a hağae'ete'e hağaiğa'e nidu'a duduğa. E'ano'o zae sausauze'ete'e azağa'e Badi'a'a e'e naeğa zini'uma,

⁷ u zae, aduga hide'ete'e azağa'e, Badi'a'a ahiri ohene'ete'e manoga zini'uma, ebu emeğe zuni rifi'uma. E'e hağaiğa'e, Zuhi'a Boro Iesu'a inara aneruğa ģehağa teite zu ire roga duhuğa teite adureono'o furera'uma madağano, Badi'a'a hağai'uma.

⁸ Badi'a ni mae ģihinoga mene urate'ete'e azağa zu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu hari manoga igi mode'ete'e azağa'e, Badi'a'a e'e sau'ağa naeğa zini'uma.

⁹ E'e naeğa'e radiu tuğutuğu gigi'ağa zini'uma. Ze'e Zuhi'a Boro radone haba'anono'o enozi'uma, zuni ane inarağa boro bagağano'o mae vağizi'uma.

¹⁰ E'e hağaiğa'e Zuhi'a Boro'a bare onai'uma madağano fureru'uma. Ebu Badi'a mone ra'ete'e azağani'a Zuhi'a Boro niguni'uma, ebu Iesu ni mae ģihinirote'e azağa'e ane azağa horonadu zaguzaga'uma. Za'e emeğe'a Iesu hariğa me'odo zinirote'e mae ģihiniro 'ahine, zae zuni zeğe teite e'ea radiu'ena'a Zuhi'a Boro horoni'uma.

¹¹ E'ano'o eme e'e zamaradu, zae veize iğağa kurau'ohe, Badi'a ani 'ahige rae rouga veize: Za'e ane ibio radiu'eta'a'e idağa ra reifine. Ebu ane'a inarağa zenadu, zae'a hağai manoga nidu'a hağaihi ra'ete'e, zu Badi'a mazao fie'ete'e u'ano hağai manoga nidu'a hağao'!

¹² Emeğe'a 'ouge kurau'eta'a'e, emeğe Badi'a zu Zuhi'a Boro Iesu Keriso'a manoga zini'ete'e u'ano, vaze vaze'a zae hağai manoga horonadu, emeğe Zuhi'a Boro Iesu nigunifine, zu zae hağai u'ano zae zuni Iesu'a niguzifine.

2

Zuhi'a Boro 'izema onaogano, vaze sau'a hune'a fureru'uma

¹ Nego nabudi, emeğe Zuhi'a Boro Iesu'a bare onait'e zu emeğe nu'ofadu Iesu teite hidi'uma moneo 'ahige zi'ohe:

² Zuhi'a Boro'a onai'uma madağa 'ai feureha reite'e ģoe'a ego'idene, zamaze ago koukouro'i zu ago aduno'! Vaze 'ahogani'a Vine Zağogani'a e'e ģoe'a'e rae inare reite'e ga, vaze'a haramirote'e ga, emeğe'a tuğurirote'e fefağa zamağano touga rae reite'e zuni ago ego'!

³ Za'e e'eguğa ģuriroğa ģoe'a'e ago hune zu ego'! Mazağa Zuhi'a Boro Iesu'a ize 'izema onaogano, ibite ize vaze ģehağani'a Badi'a aģireni'uma, ebu Badi'a goro ģoe'a rae mode'ete'e vazeğa sau'a huneğani'a fureru'uma. Ani'e ģonagano Badi'a'a ire rogao mae feuni'uma.

⁴ Ani'e Badi'a huga, ebu vaze'a Badi'a teiğe kurau'ete'e ģauğa nidu'a aģireni'uma, ebu Badi'a zu ģau nidu'a vitinadu, ane'a ane mae hitanani'uma. Ebu ani'e Badi'a Neo diuge ehoru'uma, ebu ane'a ane bare 'E'e Badi'a huga' rae re'uma.

⁵ Zae edeğa, ģoere 'adi'e eğe'a zae teite radiudote'e madağano zido.

⁶ Zuni zae edeğa, izidi aģire vazeğani'a fureru'uma ibiğa nagini'a 'ue'eta'a'e. Badi'a'a ģoitirrote'e madağanobu'u, ani'a fureru'uma.

⁷ Badi'a goro goe'a aḡirohau'ete'e zamaroneḡa sau'ani'a vase vase zamao sifu gau'e'ohe, rehano hunio'e mene fufurima'uma. Mazaḡa aḡire vaseḡani'a gau'i'uma ibiḡa'e vase 'ahogani'a 'ue radi'uma, aḡire vaseḡa 'ue radiueta'a'e vaseḡa'e Badi'a'a mae vaḡini'udu'u,

⁸ ani'a furera'uma. Ani'e madaḡa meine, Zuhi'a Boro Iesu'a goe'a inaraḡa hina sausaune runi'uma, ebu Iesu'a onait'e'e agaḡaḡa boro hina sausaune runi'uma.

⁹ Aḡire vaseḡa'e Satani'a gau'i'uma ibiḡano gau'e onai'uma. Satani'a gigi'aḡa hanadu ani'e haḡai nu badeḡa, tahi zu zaguzaga'uma haḡaiḡa ebu haḡai nunu nidu'a ḡuriro moneo haḡai'uma.

¹⁰ Ebu aḡire vaseḡa sau'a haḡaiḡa nunu nidu'a hina rune ibiḡano radiu'ete'e azaḡa so'ozi'uma. Ze'e Badi'a hari manoḡa, ḡoere huga mae ḡihinifone, Badi'a'a ḡabozifo rehano, ze'e mae ḡihinoga mene uratiro. E'ano'o ze mazao'e rune ibiḡano onamoga da'o.

¹¹ Ze'e Badi'a hari manoḡa mene mae ḡihiniro ahine, Badi'a'a zeḡe zama mae ḡunugununi'uma, ebu ze 'ane ḡuriro goe'a'e huga radu mae ḡihini'uma.

¹² Ze'e ḡoere huga, hari manoḡa mene mae ḡihiniro, ebu haḡai sau'a sau'a matu'uḡa haḡairo. E'ano'o Badi'a'a 'aheḡe ḡorezi'uma, "Za'e sau'a haḡa ahine, aduga hidi'uma."

¹³ Nego nabudi, Zuhi'a Boro zamarone azaḡa, eme iḡaiḡa zae u'ano Badi'a mazao manoḡa tauḡi ra'ohe. Mazaḡa za 'ai ḡabozoga veize irina 'oma Badi'a'a inahe meiro. A'e Vine Zaḡoḡani'a Badi'a veize avo ohoziro'ete'e gaḡa u'ano, zu zae'a Badi'a hari manoḡa mae ḡihine'ete'e u'ano.

¹⁴ Badi'a ani, zae ḡabodoga rae zamaziro, ebu emeḡe'a hari manoḡa haramoziniro. A'e zae zuni Zuhi'a Boro Iesu Keriso agaḡa manoḡa zamaḡano radifine.

¹⁵ E'ano'o nego nabudi, za'e edau giganadu, emeḡe'a hebe hina zirote'e ga fefao mirihirote'e ihoreḡa goe'a zamare radiu'eno'i!

¹⁶⁻¹⁷ Eme 'ahige kuratihi: Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso zuni Badi'a emeḡe Mama'a zamaze rinedo'i, ebu haḡai manoḡa haḡaite'ea, zu ḡoere manoḡa reite'e moneo inarazo'i! Badi'a ani emeḡe zamariro, ebu ane manoḡa u'ano inara rifi onamo tuḡutuḡu. Keriso'a emeḡe u'ano rudarote'e ano'o, Badi'a'a radiu tuḡutuḡu ḡauḡa rifoga veize ḡoitoriro. Ebu eme'a hubehune radiu tuḡutuḡu ḡauḡa zamare'ete'e hidoga veize, ani'a danafe'ohe.

3

Paulo zu ane teite gau'e'ete'e azaḡa veize kurano'i

¹ Nego nabudi, ḡoere 'ahoga'e 'ahiguḡa: Emeḡe veize kurano'i, zae'a hari manoḡa mae ḡihinirote'e teige, Zuhi'a Boro hari manoḡani'a ḡarihe rovotifine!

² Ebu eme aduga rifi'ete'e azaḡa sau'a hunega mazao'ono'o Badi'a'a eme biroga veize kurano'i, mazaḡa mene vase nidu'a'e Badi'a mazao fie'ohe!

³ Rehano Zuhi'a Boro ani'e ḡoitoroneḡa mene vari'e'e ahine, ani'a inarazi'uma ebu sau'ani'a za mene meifine duguzi'uma.

⁴ Eme hubehune 'ahige rae zamare'ohe: Zuhi'a Boro'a danazi'uma 'ahine, emeḡe'a haramo zini'ete'e haḡaiḡano zae'a haḡae'ete'e haḡaiḡa'e haḡae onami'uma ra'ohe.

⁵ Ebu eme 'ahige kuratihi: Zuhi'a Boro'a zamaze ibito hanadu, Badi'a'a nouge nouge zae zamare borofe'ete'e ederoga. Zu Keriso'a rahao 'ada aduga boro zamaḡano rinede onaminute'e zae'a ederoga, ebu zae zuni e'e haḡaiḡano onamoga.

Tubuḡa azaḡa iraduguziro

⁶ Nego nabudi, Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano eme 'ahige zihi: Iesu moneo ra'e rehano, tubuḡa azaḡa, zu emeḡe'a ihozidote'e haḡaiḡano mene radiu'ete'e azaḡa mazaono'o vaḡino'i!

⁷ Zae edega, emeḡe'a haḡae'ete'e teige zae zuni haḡaine manoḡa. Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano eme mene tuboga horofinu.

⁸ Eme vase ogomu naega mene haḡadu mene mae autauḡinu. Ebu za mazao aduga 'ahoga mene zehoga veize, eme madai zu ohere gau boro haḡaido.

⁹ Eme'e apostolo azaḡa 'ahine, zae mazao ogomu mae tauḡoga idaḡa rehano, emeḡe'a gauadu ogomu hidido. Emeḡe'a gau ḡihau haḡae'ete'e zae'a emeḡe haḡai horonadu, zae zuni 'ouge haḡaifine.

¹⁰ Emeḡe'a zae teite radiunute'e madaḡano zina'a, 'Iniu vase gauoga mene urato'idene, ogomu ago hano'i!' rae zido.

¹¹ Eme'a za hari igi'etene, za nu'e tubuḡa ra'ohe. Ze'e mene gauadu, vase da'o dudize'ohe.

¹² 'Uguḡa azaḡa'e, emeḡe'a Zuhi'a Boro Iesu Keriso niḡano zi'ohe. Za'e imuimu'uhi rado'i, ebu ogomu hidoga veize gauo'i!

¹³ Ebu nego nabudi, za'e haḡai manōḡa haḡae'ete'e moneo ago fuḡozo'i!

¹⁴ Iniu vase'a emeḡe'a fefao 'ada teate'e ḡoe'a rae modo'idene, e'e vazegani'a nagini haḡae'ete'e ekalesia azaḡa ihozoi! Ane teite ago za'uo'i, ani mazagaronoga veize.

¹⁵ Rehano ani agire vaseḡa rae ago no'i, rehano negoze iradugune'ete'e teige iradugono'i!

Gonaga ḡoe'a

¹⁶ Zama roḡeḡa rifi'uma Zuhi'aḡa Boro, ane'a iḡaiḡa zae radone nidu'a zamaḡano ane zama roḡeḡa zini'eno'i! Ebu Zuhi'a Boro'e zae nidu'a teite radiu'eno'i!

¹⁷ Gonaga 'adi ḡoe'a'e eḡe, Paulo'a eḡe 'evore hina uhiu ḡoe'a mirihe'ohe. A'e eḡe'a hubehune tuḡureha rae ederifine, e 'ahige mirihe'ohe.

¹⁸ Emeḡe Zuhi'a Boro Iesu Keriso manōḡani'a zae nidu'a mazao radiu'eno'i!